

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences
Thepsatri Rajabhat University Journal

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2564
Vol. 12 No. 3 September-December 2021

I S S N: 1685-2613
I S S N Online: 2673-0413

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences

Thepsatri Rajabhat University Journal

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2564

Vol. 12 No. 3 September-December 2021

I S S N: 1685-2613

I S S N Online: 2673-0413

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ปรัชญา จริยธรรมและศาสนา และสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและการจัดการทรัพยากรบุคคลและรายได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อาจารย์สุธินี วงศ์วัฒนากุล

รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลิดา แสนวิเศษ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศศิวิมล สุทธิสาร

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิญญู บุญส่ง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: อาจารย์ชนิดดา โชติช่วง, อาจารย์ชิน เพ็ญพิงสุ และอาจารย์พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร

กองบรรณาธิการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.กรลักษ์ เตชะขันหมาก

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา พงศ์ไพรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์

อาจารย์ ดร.ภัทรพร โชคไพญลย์

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ สุขสำราญ

ราชบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร.จาง อติวัฒน์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกสสถิตอัมพร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคร คัยนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ชำคง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

พ.ต.ท. ดร. ภูมิพน น้อมชอบพิทักษ์

โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

เหรียญกิตติมศักดิ์กองบรรณาธิการวารสาร: อาจารย์ ดร.ภัทรพร โชคไพญลย์

เลขานุการวารสาร: นางสาวสุนทรี รื่นชู

ภาพปก: อาจารย์ปริญญ์กาญจน์ ไชยอาด และ อาจารย์ณณฤทธิ ประจงแต่ง สแกนลิขสิทธิ์ภาพปก

สำนักงาน: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

321 ถนนนารายณ์มหาราช อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com

และ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/truhusocjo/index>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแผ่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วไลดา เกิดผล ประสพศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
9. อาจารย์ ดร.ภัสสกร เลาสวัสดิ์กุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิณฑานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วราภฤต เกื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครสวรรค์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
15. รองศาสตราจารย์ ดร.พยุ่ง ชีตาร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
17. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (รศ.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ พัฒนา จันทนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมน แพนพา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ชินทร์ มั่งคั่ง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
22. พระมหาวีรุต ธีรวิไล (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุรินทร์
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ณ ทองคาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หนัมนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารนี บุญทรง
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร โพธิ์ประยูร
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ชำคง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ นันทะเสน
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาครชน
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ศรีสอาด
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรตี ปรีชาปัญญากุล
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ท้าวเงิน
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธินี อุตถากร
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ไกรสิน
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก บันสุวรรณ
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษิต์ กัลยาณมิตร
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกสัมพันธ์ ชินอัครพงศ์
46. พ.ต.ท. ดร.ศักดิ์วุฒิ วิบูลสมัย
47. พ.ต.ท. ดร.อิศราวุธ อ่อนน้อม
48. พระครูสิริสุตานุยุต (ดร.)
49. พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภานี (ดร.)
50. อาจารย์ ดร.เขมิกา ทองเรือง
51. อาจารย์ ดร.ธนัทเทพ เจริญประสิทธิ์
52. อาจารย์ ดร.นารา กิตติเมธากุล
53. อาจารย์ ดร.ปฏิพัฒน์ บุญรักษ์
54. อาจารย์ ดร.พัชรี ศิลรัตน์
55. อาจารย์ ดร.พัฒนกร สอนไฉ
56. อาจารย์ ดร.ยุทธพล ทเวชาติ
57. อาจารย์ ดร.รัตนา ชุกซอน
58. อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทเวชาติ
59. อาจารย์ ดร.สาคร มหาหิงค์
60. อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโสภาส
61. อาจารย์ ดร.สุรวงศ์ วรรณปักย์
62. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์
63. อาจารย์ ดร.อริตา สัมมารัตน์
64. นาวาอากาศเอก ดร.ณภัทร แก้วนาค
65. ดร.รุ่งเรือง แสนโกษา
66. ดร.อารียา จำนงค์ยา
67. ดร.เอนก พันธุ์รัตน์

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
สถาบันรัชต์ภาคย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนครพนม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
โรงเรียนบ้านป่าแขวง จังหวัดพิจิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอนแก่น
วิทยาลัยพิษณุพนังคิต หอนงบัวลำภู
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
วิทยาลัยกองทัพอากาศ ดอนเมือง
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 เป็นปีที่ 12 วารสารได้มีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เป็นที่ยอมรับ โดยได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย TCI จัดให้อยู่ในอันดับ กลุ่ม 2 วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 30 เมษายน ฉบับที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 31 สิงหาคม และฉบับที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึง 31 ธันวาคม ของทุกปี

เนื้อหาในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 11 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชาดนตรี 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐานของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 2) What Makes Investors Stressed?: Evidence from The Stock Market of Thailand 3) การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 4) การศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 5) การลดต้นทุนของโรงงานสีข้าวโดยใช้กระบวนการจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพฤติกรรมบูรณาการจังหวัดลพบุรี 7) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย: ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่างกฎหมายไทยกับ ICCPR 8) ผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP 9) การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่ 10) องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 11) เควีกับการเรียนการสอนดนตรี: สิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องเสริมสร้างให้แก่ผู้เรียน ซึ่งทุกบทความได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ รูปแบบ (Double-blinded) และการกลั่นกรองจากคณะกรรมการจัดทำวารสาร เนื้อหาสาระสำคัญของบทความ ในฉบับนี้มีความหลากหลาย ทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณคณะทำงานทุกท่านที่ขับเคลื่อนวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ในการเป็นวารสารที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณากลั่นกรองบทความและอาจารย์ นักศึกษา ผู้ที่สนใจทุกท่านที่ได้ส่งบทความเผยแพร่ในวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และหวังว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ตลอดไป

วีริชญ์ บุญส่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(2)
บทบรรณาธิการ	(4)
สารบัญ	(5)
บทความวิจัย	
การพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐานของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี	1
: อภิวัฒน์ สุริยศ	
What Makes Investors Stressed?: Evidence from The Stock Market of Thailand	17
: คณิน อานันทนะสูงค์, อัษมา กมลเสรีรัตน์ และจุมพล กล้วยไม้งาม	
การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	37
: สาทิตา สังข์พงษ์	
การศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษา สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	53
: วราภรณ์ ศรีนาราช และมณี จำปาแพง	
การลดต้นทุนของโรงงานสีข้าวโดยใช้กระบวนการจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม	65
: ทักษิณ จุลสวัสดิ์, อุษณี จิตติมณี และภาสกร รอดแผลง	
การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพหุบูรณาการ จังหวัดลพบุรี	81
: พระครูภัทรธรรมคุณ และพระมหาปัญญา ยงยิ่ง	
บทความวิชาการ	
สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย: ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่าง กฎหมายไทยกับ ICCPR	97
: ราณี ถนอมปัญญารักษ์	

	หน้า
ผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP	115
: ศิริพร แสนรัตน์, วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และโกศล มีคุณ	
การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่	127
: พิษญา สกฤติย์, อังคณา อ่อนธานี และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ	
องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	139
: ศรัณย์ สัธนานันต์	
เอควกับการเรียนการสอนดนตรี: สิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องเสริมสร้างให้แก่ผู้เรียน	153
: อธิวัฒน์ วีระวิทยานันต์, อังคณา อ่อนธานี และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ	
ภาคผนวก	169
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
แนะนำผู้เขียน	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	
การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง	

การพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ
Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลือง
พื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐานของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

The Develop Performance Music Skill of Wind Instrument in Subject
Woodwind Instrument and Brass Instrument for Music Student at
Thepsatri Rajabhat University Through Essential Element Band Method

อภิวัฒน์ สุริยศ*

Apiwat Suriyos

Received: January 7, 2021 Revised: March 22, 2021 Accepted: April 22, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าให้มีคุณภาพในรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน โดยจัดเรียงข้อมูลในรูปแบบการวัดผลจากการทดลองใช้แบบฝึกตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 มาวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังทดลองและศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มีค่าประสิทธิภาพ 83.17/80.74 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.6427 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลการฝึกปฏิบัติทางการเรียนของนักศึกษาโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มีผลการฝึกปฏิบัติทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 3. นักศึกษามีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมคิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.52)

คำสำคัญ: เครื่องลมทองเหลือง, เครื่องลมไม้, ดนตรีศึกษา

---

* อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

The purposes of this research were to develop music skill performance of wind instrument to have good quality in subject woodwind instrument performance and brass instrument performance for the undergraduate student of music education, Thepsatri Rajabhat University through Essential Element Band Method with efficiency based on 80/80 and to study the satisfaction of the learners in wind instrument students. The populations of this research consisted of wind instrument student in second year music education undergraduate student of Thepsatri Rajabhat University, In years 1/2020 and choose 9 people. Those samples were selected by using a purposive sampling method. through Essential Element Band Method. Using statistics in the information analysis will be Average Standard deviation and t-test

1. The research found that the Essential Element Band Method Book module averaged 83.17/80.74 and index effectiveness 0.6427, which was higher than the standard 2. The result of student learning skill performance using the Essential Element Band Method Book found to have higher academic results Statistical significance at the 0.5 level and 3. The total averages ($\bar{x}$) are 4.57 and 0.52 of standard Deviation (S.D.). In addition, the learner satisfied towards and has good tone quality after practice this book.

Keywords: Brass Instrument, Wood Wind Instrument, Music Education

บทนำ

วัฒนธรรมการเรียนดนตรีตั้งแต่อดีตเป็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดแบบรุ่นสู่รุ่น ซึ่งต้องอาศัยความใกล้ชิดระหว่างครูและศิษย์รวมทั้งการสั่งสมประสบการณ์ ในการแสดงผลงานของนักดนตรีเพื่อพัฒนาฝีมือของตนเอง ต่อมาเมื่อดนตรีสากล ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาของชาติจึงทำให้องค์ความรู้ทางวิชาชีพนั้นแพร่หลาย และมีความก้าวหน้าทางวิชาการขึ้นเป็นลำดับ การเรียนการสอนด้านทักษะ เพื่อมุ่งเน้น พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในปัจจุบันได้มีการปรับและประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ตามหลักวิชาการการศึกษามากขึ้น แสดงให้เห็นถึงการเติบโตและพัฒนาระบบการศึกษาดนตรีไทยที่มีการต่อยอดองค์ความรู้ โดยไม่มีที่สิ้นสุด (จรัญ กาญจนประดิษฐ์, 2554, หน้า 93-117) ดนตรียังมีส่วนช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางด้านดนตรีช่วยพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

เครื่องดนตรีประเภทเป่า เป็นเครื่องดนตรีที่ฝึกทักษะเฉพาะในการเป่า เช่น การเป่าให้ได้เสียงยาวต่อเนื่อง (Long Tone) การเป่าให้ได้เสียงที่มีคุณภาพดี (Tone Quality) การเป่าแบ่งเสียงออกเป็นลิ้นตัวโน้ต (Tonguing) เป็นต้น ซึ่งทักษะดังกล่าวนี้ หากผู้สอนสามารถแยกเป็นทักษะย่อย สำหรับฝึกในแต่ละทักษะให้ถูกต้องทุกวิธีการแล้ว จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทักษะต่างๆ ในการบรรเลงแต่บทเพลงได้ถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นถึงการพัฒนาทางด้านการเริ่มเรียนรู้ในการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าให้มีคุณภาพด้วยตัวของผู้เรียนได้ชัดเจน เป็นระบบ ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีทักษะทางด้านดนตรี ความเข้าใจหลักในการบรรเลง นำเสนอคุณภาพของเสียงที่บรรเลงออกมาได้อย่างถูกต้อง เมื่อได้คุณภาพเสียงที่ดีก็จะสามารถบรรเลงบันไดเสียงในความยากระดับต่างๆ ให้มีความคล่องตัวในการบรรเลงได้

แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method เป็นแบบฝึกที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ทำให้ผู้ฝึกนั้นได้พัฒนาตนเองไปในด้านต่างๆ ของการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ซึ่งในแต่ละการฝึกนั้นจะเริ่มฝึกจากง่ายไปจนถึงยาก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ แยกแยะ และสามารถวิเคราะห์ในแต่ละหัวข้อในแบบฝึกได้ว่า สามารถนำมาพัฒนาในเรื่องใดบ้าง หัวข้อในแต่ละข้อของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method จะมีหลากหลาย หัวข้อในการฝึก แต่ผู้สอนจะมุ่งเน้นไปที่หัวข้อพื้นฐานต่างๆ (Basic) เป็นหลัก ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าตั้งแต่การใช้ลม ทำนอง ไปจนถึงการอ่านโน้ตที่ใช้ในการบรรเลง ในแต่ละหัวข้อของแบบฝึกจะใช้รูปภาพต้นแบบในการฝึกและจะสอดแทรกวิธีการใช้น้ำหนักในการบรรเลง โดยที่ผู้ฝึกสามารถเข้าใจในเรื่องการฝึกแบบเริ่มต้นได้อย่างเต็มที่ สำหรับปัญหาที่มักจะทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาการบรรเลงได้นั้นเกิดขึ้นจากการไม่ได้ตั้งเป้าหมายในเรื่องคุณภาพของการบรรเลงที่ดีเป็นหลัก แต่เป็นการตั้งเป้าหมายไว้ที่การบรรเลงให้เสียงดังแค่นั้นแล้วเสร็จสิ้นไป โดยไม่ได้กำหนดระดับคุณภาพของการบรรเลงนั้นๆ จึงทำให้ผลงานที่บรรเลงออกไปในรายวิชานั้นๆ มีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร (Birdwhistell, 1998, pp.2-4) เมื่อผู้เรียนได้เริ่มฝึก ผู้เรียนจะสามารถเริ่มจากเรียนรู้วิธีการใช้ลมในการเริ่มบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า และเปลี่ยนรูปแบบของ ทำนองบรรเลงให้ถูกต้องตามหลักสากล เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงการบรรเลงเสียงจะมีคุณภาพมากขึ้น เมื่อผู้เรียนเริ่มที่

จะบรรเลงโน้ตแรกในแบบฝึกจะบอกถึงวิธีอ่านโน้ตและวิธีกดปุ่มที่เครื่องดนตรีว่าโน้ตตัวที่จะบรรเลงนั้นจะต้องกดอย่างไร และแบบฝึกนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะ ความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนได้ รวมทั้งรู้จักขั้นตอนการฝึกซ้อมในรูปแบบที่ทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การนำวิธีฝึกของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดการเรียนรู้ในทางที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ (Adamson, 2016, pp.61-64)

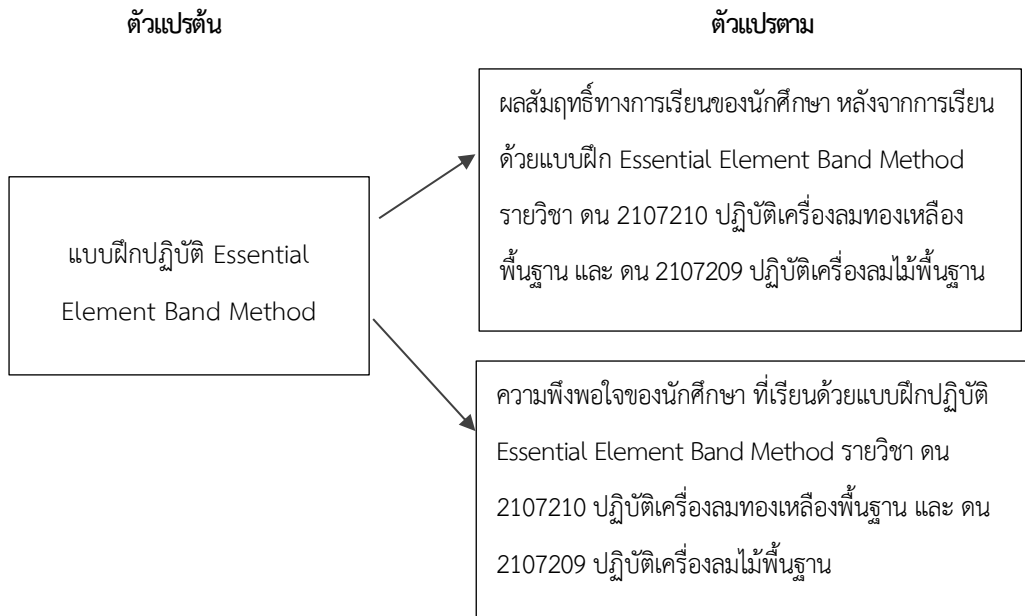
จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ผลการเรียนรายวิชา รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนบางส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องมาจากไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า จากการใช้กระบวนการฝึกในรูปแบบปกติ ทักษะด้านการเป่า เช่น การเป่าเสียงควง การพรมนิ้ว เป่าเสียงโหยหวน เสียงครั่นลม และการระบายลม เป็นต้น ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีทักษะทางด้านดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทเป่า ขาดความเข้าใจหลักในการบรรเลง ขาดความคล่องตัว ไม่สามารถนำเสนอคุณภาพของเสียงที่บรรเลงออกมาได้อย่างถูกต้องเท่าที่ควร ส่งผลต่อความสามารถในการบรรเลงบันไดเสียงในความยากระดับต่อไปได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาที่เรียนในรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา ด้วยการสร้างแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ขึ้นและค่านักศึกษาที่ได้ศึกษาจากแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ดังกล่าวจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นไปตามศักยภาพของนักศึกษา เกิดทักษะทางดนตรีที่สำคัญ ตลอดจนผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการสอนในโรงเรียนและสามารถนำไปบรรเลงเพื่อประกอบอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และหาค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน ของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1/2563 จำนวน 40 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่ลงทะเบียนในรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษา 9 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบการอ่านโน้ตดนตรีขั้นพื้นฐาน (Sight Reading Music)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน รายวิชาละจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 5 ชั่วโมง รวมรายวิชาละ 40 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยวิธีการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruence: IOC) เกณฑ์การพิจารณา มีค่า IOC มากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าใช้ได้ให้คงไว้ หากมีค่าต่ำกว่า 0.50 แสดงว่าต้องมีการแก้ไขปรับปรุง โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญหลังจากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพโดยใช้สูตร (E1/E2)

ตามขั้นตอนของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556, หน้า 7-20) โดยมีขั้นตอนการพัฒนา 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำไปทดลองแบบเดี่ยว จำนวน 3 คน นำผลที่ได้และปัญหาทำการปรับปรุงแก้ไข ขั้นที่ 2 นำไปทดลองแบบกลุ่มเล็ก จำนวน 5 คน นำผลที่ได้และปัญหาทำการปรับปรุงแก้ไข ขั้นที่ 3 นำไปทดลองภาคสนาม จำนวน 9 คนนำผลที่ได้และปัญหาทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพทั้ง 3 ขั้นตอน

2.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน จำนวนรายวิชาละ 8 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนละ 5 ชั่วโมง รวมรายวิชาละ 40 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ ด้วยวิธีการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruence: IOC) เกณฑ์การพิจารณา มีค่า IOC มากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าใช้ได้ให้คงไว้ หากมีค่าต่ำกว่า 0.50 แสดงว่าต้องมีการแก้ไขปรับปรุง โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklists) จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านหลักในการบรรเลง ด้านคุณภาพเสียง และด้านความคล่องตัวในการบรรเลง จำนวน 15 รายการ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม

2.4 แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียน รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ใน 3 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม และด้านความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 18 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ด้วยวิธีการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 ถึง 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85

เกณฑ์การกำหนดค่าคะแนน ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ให้นักศึกษาปฏิบัติโดยการทดสอบการบรรเลงในรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklists) จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านหลักในการบรรเลง ด้านคุณภาพเสียง และด้านความคล่องตัวในการบรรเลง จำนวน 15 ข้อ

3.2 ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้สอนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน รายวิชาละ จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 5 ชั่วโมง รวมรายวิชาละ 40 ชั่วโมง

3.3 หลังทำการสอน ให้นักศึกษาปฏิบัติโดยการทดสอบการบรรเลง ในรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklists) จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านหลักในการบรรเลง ด้านคุณภาพเสียง และด้านความคล่องตัวในการบรรเลง จำนวน 15 ข้อ

3.4 เมื่อนักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จ ให้นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ทำแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 18 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร (E1/E2) และหาดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยใช้สูตรการคำนวณค่าดัชนีประสิทธิผล โดยใช้สูตร (E.I.)

4.2 เปรียบเทียบผลการปฏิบัติทางการเรียน รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่า t-test แบบ dependent Samples

4.3 คะแนนที่ได้จากความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลผู้วิจัยปรับใช้เกณฑ์ของ สมศักดิ์ ภูวิภาดารวรรณ (2554, หน้า 137-152) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยการหาประสิทธิภาพของกระบวนการปรากฏผลดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Methods ปรากฏผล ดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method

จำนวนนักศึกษา (n)	ระหว่างเรียน (E_1)		หลังเรียน (E_2)		E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	
9	70	524	30	218	83.17/80.74

จากตาราง 1 พบว่า แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ระหว่างเรียนและหลังเรียน แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.17/80.74 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 แสดงว่า แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

1.2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิผลของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method (E.I.) ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิผลของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยวิธีการ Effectiveness Index (E.I.)

จำนวนนักศึกษา (n)	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ระหว่างเรียน	หลังเรียน	
9	30	112	218	0.6427

จากตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิผลของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยวิธีการ Effectiveness Index (E.I.) ระหว่างเรียนได้คะแนน 112 คะแนน และหลังเรียนได้คะแนน 218 คะแนน เมื่อดำเนินการโดยใช้สูตรดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ได้เท่ากับ 0.6427 แสดงว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนรายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method

การทดสอบ	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	9	12.44	2.301	54	11.25	.00
หลังเรียน	9	24.22	2.501			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method หลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method

รายการประเมินความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลความหมาย
1. ความพึงพอใจด้านเนื้อหา	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม	4.75	0.50	มากที่สุด
3. ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล	4.52	0.56	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.57	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.50) รองลงมา ความพึงพอใจด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน จากผลการวิจัย พบว่า แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีค่าประสิทธิภาพที่ 83.17/80.74 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้ การที่แบบฝึก Essential Element ดังกล่าวมีคะแนนเป็นไปในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากนักศึกษาได้รับการฝึกทักษะที่เป็นไปตามขั้นตอน เริ่มจากการแนะนำหนังสือแบบฝึก Essential Element ว่าในหนังสือได้มีคำแนะนำประกอบให้นักศึกษาอย่างชัดเจนพร้อมทั้งมีภาพประกอบที่ชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมากขึ้น ในด้านเนื้อหาได้มีการเรียงลำดับที่เริ่มจากง่ายไปจนถึงยาก จึงทำให้นักศึกษาได้เริ่มขั้นตอนการเรียนรู้จากง่ายและพัฒนาไปจนถึงการบรรเลงที่ยากขึ้นตามลำดับ ซึ่งการฝึกนั้นจะคำนึงถึงความเหมาะสมด้านเนื้อหาในการบรรเลง และใช้วิธีการฝึกฝนซ้ำๆ เพื่อให้เกิดเป็นทักษะที่มั่นคง นอกจากนั้นแบบฝึก Essential Element ยังถูกยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้บรรเลงเครื่องเป่า (Wind Instrument) ทั่วโลกว่า เป็นแบบฝึกที่สามารถพัฒนาผู้เรียนแล้วเห็นผลได้ชัดเจน จึงทำให้สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Ruth Brittin (2004) ที่ได้นำแบบฝึก Essential Element เข้ามาใช้ในการพัฒนาทักษะในการบรรเลง โดยเริ่มจากแบบฝึกที่ง่ายไปจนถึงแบบฝึกที่ยากขึ้นและต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ในเวลาอันจำกัด โดยเฉพาะหัวข้อเกี่ยวกับการเรียนรู้พื้นฐานเบื้องต้นที่ในแบบฝึกได้บันทึกในรูปแบบต่างๆ ไว้ครบถ้วน ผู้ฝึกสามารถทำความเข้าใจขั้นตอนในการฝึกซ้อมการบรรเลงด้วยตนเอง ปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้แบบฝึก Essential Element สาเหตุที่ผู้เรียนสามารถทำคะแนนในเรื่องการไล่บันไดเสียงได้มากที่สุดในบรรดาหัวข้อทั้งหมด เนื่องจากแบบฝึกหัวข้อนี้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติที่ใช้ระยะเวลาในการบรรเลงในรูปแบบเดิมนานๆ จึงทำให้ผู้ฝึกในขณะที่บรรเลงสามารถได้ยินถึงสาเหตุในการเปลี่ยนนิ้วยังไม่ชัดเจน ผู้เรียนจึงสามารถปรับปรุงและคำนึงถึงโน้ตต่อไปว่าจะมีการเตรียมตัวในการเล่นอย่างไร จึงทำให้สามารถทำคะแนนออกมาได้ดี ซึ่งในการให้ความสำคัญของการบรรเลง จะช่วยทำให้ผู้ที่ได้รับฟังสามารถเข้าถึงความเคลื่อนไหวของตัวโน้ตต่างๆ ที่บทเพลงต้องการจะสื่อถึงผู้ฟัง ในแบบฝึกต่างๆ ที่นำมาทดลองนั้น สิ่งที่จะผลกระทบต่อผู้ฝึกอย่างชัดเจนมากที่สุดก็คือ ความอ่อนล้าของกล้ามเนื้อที่ใช้ในการควบคุมเสียงที่จะเกิดขึ้นสำหรับผู้ฝึก จึงทำให้ผู้ที่ได้เข้ารับการฝึกในแบบกลุ่มได้มีเพื่อนๆ รอบข้างฝึกไปด้วยกัน จะทำให้มีความอดทนมากกว่า ผู้ฝึกที่จะต้องฝึกคนเดียว เพราะบางครั้งอาจจะเกิดการท้อทำให้ไม่เกิดการพัฒนาทางด้านทักษะอย่างที่ควรจะเป็นไปตามผลที่ต้องการในด้านการแสดงความเข้าใจในการบรรเลงขั้นพื้นฐาน ผู้ฝึกที่สามารถทำความเข้าใจได้เร็วส่วนใหญ่มักจะเล่นวงดุริยางค์หรือวงโยธวาทิตมาก่อนจึงสามารถเข้าใจการบรรเลงบันไดเสียงได้มีคุณภาพ สอดคล้องของผลการศึกษาของ สุนันต์ชนก นาคแท้ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาศรีทธิภาพรูปแบบการฝึกซ้อมทริมเบ็ตของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสุรนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกซ้อมทริมเบ็ต มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.67/82.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ประสิทธิภาพของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method รายวิชา ดน 2107210 ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองพื้นฐาน และ ดน 2107209 ปฏิบัติเครื่องลมไม้พื้นฐาน มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6427 แสดงว่าการเรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้นักศึกษามีความก้าวหน้าทางการเรียน ร้อยละ 64.27 ทั้งนี้เนื่องจากแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ในกลุ่มรายวิชาดนตรีศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยยังมีน้อยมากทำให้ผู้ฝึกนั้นได้พัฒนาตนเองไปในด้านต่างๆ ของการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เช่น การเป่าเสียงควง การพรมนิ้ว เป่าเสียงโยหวน เสียงครั่นลม และการระบายลม เป็นต้น การฝึกนั้นจะเริ่มฝึกจากระดับง่ายไปจนถึงยาก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ แยกแยะ และสามารถวิเคราะห์ในแต่ละหัวข้อในแบบฝึกปฏิบัติได้ว่าสามารถนำมาพัฒนาในเรื่องใดบ้าง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สอนสามารถแก้ไขจุดบกพร่องของผู้เรียนได้ตรงจุดมากขึ้น หัวข้อในแต่ละข้อของแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method จะมีหลากหลายหัวข้อในการฝึก แต่ผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่หัวข้อพื้นฐานต่างๆ เป็นหลัก เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิชาชีพได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าตั้งแต่การใช้ลม ท่านั้นไปจนถึงการอ่านโน้ตที่ใช้ในการบรรเลงในแต่ละหัวข้อของแบบฝึกจะใช้รูปภาพต้นแบบในการฝึกและจะสอดแทรกวิธีการใช้ท่วงในการบรรเลง โดยที่นักศึกษาสามารถเข้าใจในเรื่องการฝึกแบบเริ่มต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิพัทธ์ ชำตรี (2557) ที่ศึกษาเรื่องสภาพการเรียนการสอนวิชา ปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองของโปรแกรมวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในการทำให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกซ้อมจะต้องมีการวางแผน

รูปแบบของการซ่อมให้ผู้ฝึกเกิดแรงจูงใจในการซ่อมและพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยงยุทธ ยอดมงคล (2561) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อพัฒนาการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยใช้แบบฝึกปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการออกแบบและพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อพัฒนาการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยใช้แบบฝึกปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า BEPCA Model มีองค์ประกอบคือ หลักการวัตถุประสงค์กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งที่ส่งเสริมฝึกการเรียนรู้ และเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนคือ 1) B=Brain Activity-ขั้นเตรียมพร้อม 2) E=Experience –ขั้นเรียนรู้ 3) P=Practice Skill-ขั้นฝึกทักษะ 4) C=Conclusion-ขั้นสรุป และ 5) A=Application-ขั้นประยุกต์ใช้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.05/83.42 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ ไพโรจน์ มักสัมพันธ์ (2553) ที่ศึกษาเรื่องการสร้างชุดการสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุวินทวงศ์ พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.66 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.66 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.83

2. นักศึกษาที่เรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้เนื่องจากแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์ และออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับระดับความรู้ ทักษะพื้นฐานของผู้เรียน และการเรียนการสอนในรายวิชา ทุกขั้นตอนได้ผ่านการตรวจสอบ แนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและทางดนตรีตรวจสอบทุกขั้นตอน ทำให้ได้เนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อีกทั้งผู้สอนได้นำแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method มาใช้ฝึกทักษะการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเป่า ตามระดับความยากง่ายในการบรรเลงของนักศึกษา ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดทักษะกระบวนการตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ประกอบกับนักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะการเป่าต่างๆ จนเกิดความชำนาญ สามารถทำให้เกิดการเข้าใจในหัวข้อต่างๆ ได้อย่างชัดเจนไม่ซับซ้อน ซึ่งจะเป็นผลดีสำหรับผู้ฝึกที่ได้บรรเลงไปในทิศทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาณีย์ สารสา (2560) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ฝ่ายประถม) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยแบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยเพียงออสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ พรหมสว่าง (2554) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางตรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ กลุ่มสาระศิลปะ (สาระดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าลู่รีคอร์เดอร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางตรงกลุ่มสาระศิลปะ (สาระดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะการเป่าลู่รีคอร์เดอร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method หลังเรียน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่ผ่านการฝึกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method เป็นอย่างมาก เพราะได้เข้าใจถึงการพัฒนาความสามารถและเรียนรู้ในการฝึกด้วยตนเองได้ จึงทำให้ผลที่ออกมาหลังจากการฝึกมีความพึงพอใจต่อผู้ฝึกอย่างชัดเจน ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในด้านการจัดกิจกรรม เรื่องการเพิ่มระยะเวลาของการฝึกออกไปจะยิ่งอาจจะช่วยให้ผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และยิ่งจะช่วยให้ทักษะในการเรียนรู้ของนักศึกษาสามารถนำไปต่อยอดทางด้านการศึกษาหรือในการประกอบวิชาชีพได้ในอนาคตอีกด้วย สอดคล้องกับไพโรจน์ มักสัมพันธ์ (2553) ปรากฏผลว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยชุดการสอนการเป่าลู่รีคอร์เดอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 แสดงว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับสัญญา จำปา (2559) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะปฏิบัติกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปากร เรื่องแซกโซโฟนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติแซกโซโฟน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รายวิชาดนตรีสากล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$, S.D.=0.41) แสดงให้เห็นว่า แบบฝึกปฏิบัติการปฏิบัติแซกโซโฟนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความน่าสนใจทั้งรูปแบบและภาพประกอบ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุขเนื่องจากได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง สามารถปฏิบัติกิจกรรมด้านทักษะปฏิบัติดนตรีได้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและสามารถเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เนื่องจากแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method เป็นแบบฝึกที่มีความยาว และต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมพอสมควร ผู้สอนควรจะแนะนำหัวข้อการฝึกต่างๆ ให้นักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจนว่าแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method จะมีรูปภาพ และวิธีการกีดนิ้วเพื่อสร้างเสียงต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. อาจารย์ผู้สอนควรให้คำแนะนำแนวทางในการพัฒนาทักษะของนักศึกษาให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่หนังสือแบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ได้วางระบบขั้นตอนการพัฒนาทักษะไว้ อีกทั้งผู้สอนควรแจ้งคะแนนให้นักศึกษาทราบทุกครั้งเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของตนเอง รวมทั้งผู้สอนควรชี้แจงจุดบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในการทดสอบครั้งต่อไปให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผู้สอนต้องเข้าใจก่อนการใช้แบบฝึกปฏิบัติ Essential Element Band Method ว่านักศึกษาแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาทักษะการไล่นัดเสียงที่ไม่เท่ากัน จึงต้องแก้ไขปัญหาโดยตรวจสอบแบบฝึก เพราะแบบฝึกบางข้ออาจจะไม่เหมาะสมกับนักศึกษาทุกคน และอาจจะยังไม่เหมาะสมต่อการฝึกในระยะเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาแบบฝึกทักษะในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางการเรียน โดยมีแบบฝึก Essential Element Band Method เป็นแบบฝึกต้นแบบในการพัฒนาแบบฝึกที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้สำหรับผู้ฝึกในระดับเริ่มต้น
2. ควรมีการนำงานวิจัยไปพัฒนาต่อเพื่อที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับกลุ่มการเรียนรู้อื่นๆ ได้ รวมไปถึงการนำไปใช้ในทดลองกับรายวิชาอื่นๆ จากนั้นนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบเพื่อที่จะศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ กาญจนประดิษฐ์. (2554). การศึกษาพัฒนาการทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies' Instruction Model for Psychomotor Domain) และสอดแทรกคุณธรรมด้านความเพียรของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา 864382 ทักษะดนตรีไทย 2. วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(2), 93-117.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการ ศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- นิพัทธ์ ขำตรี. (2557). สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาปฏิบัติเครื่องลมทองเหลืองของโปรแกรมวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ไพโรจน์ มักสัมพันธ์. (2553). การสร้างชุดการสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุวินทวงศ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ยงยุทธ ยอดมงคล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อพัฒนาการเป่าขลุ่ยเพียงออ โดยใช้แบบฝึกปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ร้อยเอ็ด: สำนักการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด.
- ยุทธชัย เหลาทอง (2564). การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(2), 57-67
- สมพงษ์ พรหมสว่าง. (2554). ผลการใช้แบบฝึกปฏิบัติการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางตรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ยะลา: โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านตลาดเก่า) สำนักการศึกษาเทศบาลนครยะลา.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2554). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สัญญา จำปา. (2559). การพัฒนาทักษะปฏิบัติกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสากล เรื่องแซกโซโฟน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนันสนก นาคแท้. (2560). การศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการฝึกซ้อมทรมเปิดของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสุนารวิวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- Adamson, Daniel, R. (2016). A Comparative Analysis of Haydn's Horn Concerto and Trumpet Concerto. University of North Texas Libraries: UNT Digital Library.

Birdwhistell, Elizabeth, H. (1998). **A content analysis of five beginning band method books.**

University of Louisville. ProQuest Dissertations Publishing.

Bridges, D. (1965). **Pioneers in Brass.** Detroit: Sherwood Publications.

Clarke, H. (1912). **Technical Studies for the Cornet.** Boston: Carl Fischer.

Ruth, Brittin. (2004). **An Analysis of Band Method Book:** University of Illinois Press on behalf of the Council for Research in Music Published.

ปัจจัยความเครียดของนักลงทุน
จากการศึกษาในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

What Makes Investors Stressed?:
Evidence from The Stock Market of Thailand

คณิน อนันตนะสูงค์*, อัชฌา กมลเสรีรัตน์** และจุมพล กล้ายไม้งาม***

Kanin Anantanasuwong, Atcha Kamolsareeratana, and Jumpon Kluaymai-ngarm

Received: January 7, 2021 Revised: April 24, 2021 Accepted: July 5, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความเครียดของนักลงทุนไทย โดยพิจารณาจากประเภทของเครื่องมือทางการเงินที่เลือกลงทุน พฤติกรรมการซื้อขาย และวัตถุประสงค์ในการซื้อขาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความเครียดของนักลงทุนไทย สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนในใบสำคัญแสดงสิทธิอนุพันธ์ มีผลกระทบต่อระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่พบผลของการลงทุนในหุ้นที่มีลักษณะราคาซื้อขายค่อนข้างถูก หรือการซื้อขายด้วยบัญชีมาร์จิน ในแง่ของประเภทของพฤติกรรมการซื้อขายนั้น การกระจายความเสี่ยง ซึ่งประเมินว่าจะลดความเครียด แต่ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยกลับไม่สนับสนุนสมมติฐานนี้ ในขณะที่การซื้อขายด้วยความถี่สูง และการลงทุนซื้อขายภายในวันเดียว มีผลให้ความเครียดลดลง ซึ่งตรงกันข้ามกับผลที่ผู้วิจัยคาดไว้ นักลงทุนที่หาเลี้ยงชีพจากการซื้อขาย และกลุ่มที่เสพติดการซื้อขาย จะมีความเครียดที่สูงกว่า แต่ไม่พบว่ากลุ่มที่มีความน่าจะเป็นที่จะติดการพนันสูง จะมีความเครียดมากขึ้น ในส่วนนี้อาจอธิบายได้จากการที่นักลงทุนมีแรงจูงใจอื่น นอกเหนือจากกำไรทางการเงิน เช่น การลดความเครียด หรือเพื่อความบันเทิง

คำสำคัญ: ความเครียด, เครื่องมือทางการเงิน, ตลาดหุ้น, พฤติกรรมการซื้อขาย, วัตถุประสงค์ในการซื้อขาย

* นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

** นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** อาจารย์ ดร., คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสแตมฟอร์ด

Abstract

This paper examines the factors affecting Thai investors' stress level based on choice of financial instrument invested, trading behavior, and trading objectives. The samples were 285 investors in the Stock Exchange of Thailand. The research tool was a questionnaire on the factors affecting Thai investors' stress level, and the statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation and a multiple regression analysis.

The results suggest only limited evidence on the type of instruments, with just derivative warrants having a significant impact on stress level, but not investments in lottery stocks or via a margin account. In terms of trading behavior, diversification was expected to reduce stress, but the hypothesis was not supported by the data, while trading with high frequency and day trading resulted in lower stress level, contrary to our expectations. Lastly, investors trading for a living and those who are addicted to trading are more stressed; however, those with high gambling propensity was not found to be more stressful. This may be explained by motivations other than financial profits, such as stress relief or entertainment.

Keywords: Stress, Financial Instrument, Stock Market, Trading Behavior, Trading Objective

Introduction

Stock market is one of the main channels through which many investors choose to accumulate their wealth as it allows them to purchase shares of listed firms and potentially earn dividend income and upward price change. It is particularly suitable for retirement savings for working adults since value appreciation is typically linked to economic growth over time. Apart from the long-term investments, most investors also trade their stock holdings from time to time. With each trade, investors face with volatility, meaning price may move against the expectations, which represents risk and could lead to stress. The stress level experienced by investors could be very detrimental, as there are documented cases of hospitalization or worse (Engelberg & Parsons, 2016, p1227-1250). Therefore, we set out to research the factors behind the stress, specifically, the type of financial instruments, the investors' behavior, and their investment objectives. The dataset utilized in this paper is based on a survey of Thai investors. It allowed us to construct key indices, such as stress level, trading addiction, and gambling propensity, as well as, included other control variables, namely, age, gender, income level, risk tolerance, marital status, education level, financial literacy, and trading experience.

First, we examine the role of investment instrument types on investors stress. We hypothesize that a riskier instrument should make investors feel more stressed as they face higher probability of potential losses on their wealth. Two of the common high-risk instruments, namely lottery stocks (a stock with a small chance of winning very high return), and derivative warrants were considered. Besides, the use of leverage via margin accounts also allowed investors to take extra risks; therefore, it is included as another mean through which stress could rise. We find that investing in derivative warrants is indeed stressful. However, the results for trading lottery stocks and using margin accounts do not support an association with stress.

Next, we study the role of investors trading activities in stimulating stress. The activities, fielded in our survey, include whether they hold a well-diversified portfolio, trade frequently, or are day traders. Holding a diversified portfolio can mitigate risks and is expected to reduce stress. Those who trade frequently or act as a day trader (closing out position at the end of each day) are assumed to be more stressed. Our findings show that diversification does not impact stress level and investors, in fact, feel less stressed when they are more active or engage in a day trading activity. This is in contrary to our expectations and may be due to other motives, such as, investors viewing trading as a form of entertainment (Dorn & Sengmueller, 2009, p 591-603), or a way to relieve stress.

Lastly, this paper investigates the investment objectives. If an investor depends on the money from trading to support his/her living, it is probable that he/she would feel more stressed. Alternatively, if the investor completes trading as a substitution for gambling, he/she may be less focused on the financial results and not feel as stressed. However, if the investor is addicted to trading, which is beyond his/her self-control, he/she might feel helpless and become more stressed than otherwise. Evidence seemed to support all three hypotheses as investors with high reliance of trading income and those who are addicted were found to feel more stressed, while gambling propensity has limited impact on stress.

Research Objectives

Our paper aims to contribute to the literature by discussing the factors that influence stress level of investors. As stress could have substantial impact on health and well-being, this has noteworthy implications to both the investors and policy makers. The individual investors are reminded to be aware of the importance of their instrument choice, their behavior, and their trading objectives, while the policy makers will gain insights to possible regulation amendments that would help manage investors' stress level and reduce any potential harmful effect.

The next section continues with the review of relevant literature on stress and trading, and it will be followed by the details on data and methodology. Then, the results on financial instruments, trading activities, trading objectives will be discussed. Finally, the last sections will offer conclusion and recommendations.

Literature Review

Many empirical works had explored the connection between stock investment and mental health or stress. For instance, McInerney, Mellor, & Nicholas (2013) studied the impact of the stock market crash in October 2008 and found that the crash represented a reduction in wealth and led to worsening of some subjective measures of mental health, such as heightened depression and the use of drugs, and that the effect was more pronounced for those holding larger investments in stocks. Schwandt (2011) concluded that a wealth increase is linked to an improvement in measures of physical and mental health of retirees in the US and that the main channel through which these effects were brought about are the psychological factors. More recently, Schwandt (2018) estimated that a 10% drop in wealth is correlated with a deterioration of 2-3% of a standard deviation in mental and physical health. Furthermore, literatures also

showed that investment stress can actually be quite lethal. For example, Ma, Chen, Jian, Song, & Kan (2010) analyzed the Shanghai stock exchange during 2006 to 2008 and found correlations between coronary heart disease deaths and daily volatility. Nevertheless, Schwartz, Pezzullo, McDonald, Poole, & Klooner (2012) studied the same issue with Dow Jones Industrial Average Index and deaths in Los Angeles, USA, and did not find that the October 2008 stock market crash to be linked with the number of cardiac deaths. In addition, there are some literature discussing the impact of health shocks on wealth (e.g. Smith, 1999); this may suggest a potential for reverse causality as well.

Investing in stocks with high risks is believed to have raised feeling of stress felt by investors. An example of such instrument is lottery stocks or penny stocks. They are stocks that have similar features as lottery tickets that they have small chance of a substantial win and high chance of small losses and their prices are low in comparison the potential rewards and the probabilities are known in advance and fixed (Kumar, 2009). Ariyabuddhiphongs (2011) put forward that the reasons why people buy lottery tickets include that they view it as a form of entertainment and lotteries are typically not regarded as gambling – although Kumar (2009) discovered that lottery stock buyers tend to have similar characteristics as gamblers. The same could be applied to investment in stocks that have high volatility and skewness; they clearly represent high risks and Bali, Cakici, & Whitelaw (2011) confirmed that they normally delivered negative returns. Other ways investors can assume additional risks and potentially cause them to be more stressed include investing in derivative warrants and trading on margin account which allows for increased use of leverage.

In terms of trading behavior, it has been long established that holding a well-diversified portfolio of stocks can help eliminate unique risks and investors should probably pursue such diversification to enjoy its benefits. However, Barber & Odean (2013) pointed out that the reality is somewhat different from this belief and Polkovnichenko (2005) showed that most investors tend to buy stocks of 1-2 companies together with some investment in funds instead. This implies that most investors are taking extra risks and that could translate into extra stress.

As for trading frequency, theory suggests that, rationally, investors should only trade when new information become available or for portfolio rebalancing purpose. However, this in contrast to what found in the practice, as the New York Stock Exchange turnover went from 78% in 1999 (Barber & Odean, 2001) to about 100% in 2004 (Glaser & Weber, 2007). Many papers concluded that this is beyond explained by rational motives such as diversification, tax, or liquidity

(Barber & Odean, 2001; Dorn & Sengmueller, 2009; Markiewicz & Weber, 2013). Intriguingly, it has been documented that this over-trading usually resulted in lower returns (Odean, 1999) with one of the main reasons being the transaction costs (Barber & Odean, 2000). Therefore, excessive trading could be another indicator for poor performance and, in turn, may be linked with higher stress level.

Another trading behavior that is shown to have higher risk and could lead investors to become more stressful is being a day trader. This means selling all stock holding by the end of the trading day and hold no position overnight. Day traders contribute to the high trading volume in the stock market each day and generally perceived by financial markets as risk takers or gamblers (Norris, 1999). Like excessive traders, day traders also found to typically lose more than make profits (Jordan & Diltz, 2003; Andersson, 2004), due largely to transaction costs of frequent trading.

The last group of factors potentially driving the stress level experienced by investors is trading objectives, for instance, they would be more stressed if they rely on the income from trading to support their living. Meanwhile, Dorn, et al. (2014), Gao & Lin (2015), Markiewicz & Weber (2013) discussed investors making stock trades in substitutes for gambling. If this is the case, investors may complete trades without proper analysis and possibly earn poor results, which, in turn, can raise stress. In a closely related phenomena, investors may be addicted to trading. Addiction is related to changes in the brain and gambling affects the brain in the same manner as substance addiction (Holden, 2010). When investors receive the rewards from trading, not only in the form of profits, but also in the form of entertainment and stress relieve, their brain is stimulated to seek repeated activity. However, trading frequently may not yield the best financial return and could make investors feel more stressed with their stock investment.

Research Methodology

1. Data

From the population of Thai investors, we obtain a sample of individual investors from a survey conducted by Cox, Kamolsareeratana & Kouwenberg (2020) in 2017 through a brokerage firm in Thailand. The investment consultants at these brokerage firms were tasked to invite their clients to participate in an online questionnaire, which was designed to assess individual investors trading behavior as well as their preferences (such as risk attitude), motivation to trade, and their demographic information. There was no monetary incentive on answering the questions and the respondents were free to decline the invitation to participate in the survey.

The scope of respondents of this survey is limited only to investors because our study focuses exclusively on trading behaviors and impacts of participating in the stock market. Since the proportion of Thai people who participate in the stock market is relatively small (Assanangkornchai et al., 2016), it is suitable to target directly at the investors. However, this sample might not be a good representative for the Thai investor population because the invitation is not entirely random since the investment consultants could only invite the clients under their care.

Our sample consists of 285 observations. Table 1 shows the descriptive statistic of the respondents in this survey. We examine the data based on their mean and, when appropriate, minimum, and maximum values. On average, the respondents are 36 years old and 59% of them are male. Approximately 62% of the sample is single. The sample level of education is relatively high. About 42% of the respondents have completed Bachelor Degree and 56% obtained Master Degree or higher. The average monthly income is 80,118.77 baht. This is much higher than the average income of a typical Thai. However, this is expected because most of the lower-income people can spare little excess income to invest or have limited access to the stock market.

Table 1 Summary statistics of investor survey respondents in Thailand (N = 285)

Variables	Mean	Min	Max
Age	35.56	23	70
Income ¹	80,119	15,000	300,000
Male	59%		
Single	62%		
Education			
No Bachelor Degree	2%		
Bachelor Degree	42%		
Master Degree of Higher	56%		
Occupation			
Employed	67%		
Business Owner	29%		
Retired	1%		
Unemployed/ Other	3%		

¹Income variable is winsorized at 95%

2. Main Variables and Measurements

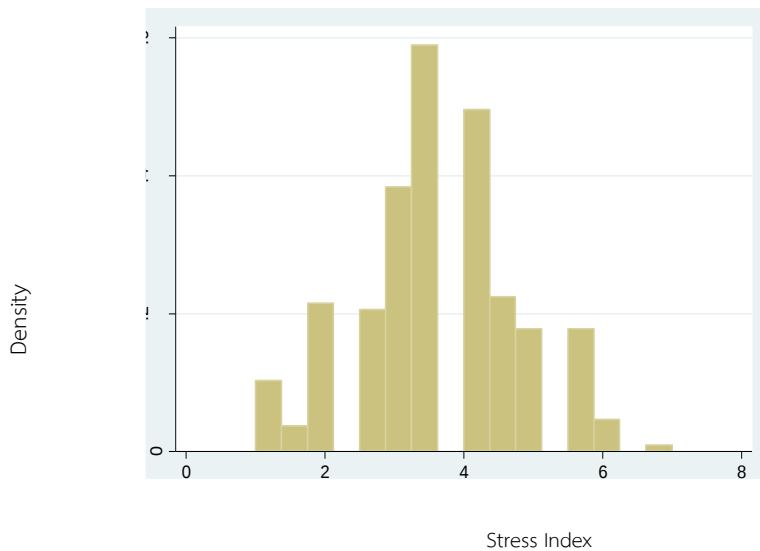
2.1 Stress

In the survey, we assessed respondents' perceived stress level by asking "How stressful your life has been?." The respondent could answer in a scale ranging from 1 to 7, where 1 means "Not stressful at all" and 7 indicates "Terribly stressful". In addition, we also ask another similar question "How depressed have you been?" in order to add validity to our measurement. The scale for this second question also ranges from 1 to 7 in the same manner. Then, we average the numbers from these two questions to create a stress level index. These simple questions are commonly used both by psychologists and health professionals. One of the benefits is that the questions are simple enough for the respondents to understand. Moreover, a multiple-item construct might not be cost feasible for our survey.

Table 2 presents the measured level of stress among the investors in our sample. On average, the perceived stress level for the respondents is 3.49 with a standard deviation of 1.50. Out of 285 respondents, 57 of them (20.01%) have perceived stress level of 5 or more. The result for perceived depression is quite similar to stress. The mean is at 3.66 with a standard deviation of 1.70. These two measures are averaged in order to make a single stress level index which will be used as our main dependent variable. The average value of stress level index is 3.57 with a standard deviation of 1.13. The distribution of this index looks normal (see figure 1).

Table 2 Summary statistics for the stress (N = 285)

Parameters	Mean	Std.Dev	Min	Max
Perceived Stress	3.49	1.50	1	7
Perceived Depression	3.66	1.70	1	7
Stress Level Index	3.57	1.13	1	7

Figure 1 The distribution of Stress index (N = 285)

2.2 Trading Addiction and Gambling Propensity

We define trading addiction following Cox, Kamolsareeratana, & Kouwenberg. (2020) which is, in turn, based on the nine diagnostic criteria defined by the American Psychiatric Association's (APA) latest version of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013). Since these criteria are initially designed for gambling disorder, Cox Kamolsareeratana, & Kouwenberg. (2020) modified the questions by replacing the word 'gambling' with 'stock trading'. The objective is to make it suitable for stock trading context. The nine questions are shown as following;

1. You trade stocks in larger amounts of money to maintain your excitement.
2. You have to borrow money from your family members or friends to cover losses from stock trading.
3. You always think of ways to find money to trade stocks.
4. You have to lie to your family or friends about your trading.
5. You tried to reduce or quit trading stocks but could not.
6. You trade stocks to escape problems in your life.
7. You return to trading because you want to win back your lost money.
8. You have problems in your work, family or got divorced because of stock trading.
9. When trying to reduce or quit trading you feel irritated.

The respondents were asked to identify whether these statements match their actual behaviors. According to DSM-5 (2013), if a respondent match at least four out of nine items, he/she is considered having an addiction. Youn, Choi, Kim, and Choi (2016) use the questions from DSM-5 (2013) in his survey which consists of 1,005 subjects in Korea and confirms that the reliability of this measurement is high.

In our study, we give a value either 0 or 1 for the respond to each of these nine questions, where 1 indicates the respondent having the corresponding behavior and 0 otherwise. Then we sum the values of all questions to construct an addiction index. This index ranges from 0 to 9 where the value 9 means matching all of the statements while 0 tells that the respondent has none of these behaviors.

In addition to trading addiction, the survey asks four additional questions adopted from the Domain-Specific Risk-Attitude Scale, the DOSPERT scale (Weber, Blais, & Betz, 2002) to measure the propensity to gamble. These questions assess the likelihood that the respondents would participate in the following activities.

1. Betting a day's income on lottery tickets.
2. Betting a day's income at a card game.
3. Betting a day's income on the outcome of a sporting event (e.g. soccer, golf, horse racing).
4. Gambling a week's income at a casino if you visit one (e.g. Macau, Las Vegas in the U.S., Marina Bays Sand in Singapore, Poipet Casino at the border of Thailand-Cambodia, etc.)

The respondents could answer in a scale ranging from 1 (Unlikely) to 5 (Very Likely). Then these numbers are averaged across the four items to create a gambling propensity index.

2.3 Trading Behaviors, Instruments, and objectives

This survey asks the respondents about various aspects of their trading behaviors such as the number of individual stocks owned, trade frequency, and being a day trader. A respondent is considered a 'Day Trader' if he/she opens and closes a position within one day. Additionally, we also ask whether the respondent invest or speculate in highly volatile products such as lottery stocks, derivatives, and derivative warrants. The answers can be either 'Yes' or 'No' and would be used to create dummy variables.

We also ask a question "*Do you need the return from your investment for your expenses?*" in order to evaluate whether the respondents trade for their livings. Their answer can

be among 'Not At All,' 'Some,' or 'Needed.' 'Not At All' means the respondents does not need to use the money from their portfolios for daily spending at all while "Needed" indicates that they trade stocks as a mean for living. Since the measurement is ordinal, we create dummy variables for all cases.

2.4 Financial Literacy

Financial literacy is measured with a set of questions developed by Van Rooij, Lusadi, & Alessie. (2011). The questions are divided into two modules; basic literacy and advanced literacy. Originally, there are five questions in the basic module and 11 questions in the advanced one. However, due to the feasibility, we decreased the number of questions to three and six for the basic and advanced modules respectively. For each financial literacy question, the answer is classified either 'Correct' or 'Incorrect.' Then, we count the number of 'Correct' answers to create a *financial literacy index*. The index ranges from 0 (no correct answer) to 9 (correctly answer all questions).

3. Descriptive Statistics

Table 3 shows the descriptive statistics of the measurements we have discussed earlier. It is interesting that a large portion of the respondents have involved in high-risk products or activities. Approximately 60% of them do day trade and 62% have their hands-on lottery stocks. About half of the sample has used derivatives or derivative warrants. However, only 8% leverage through using margin account. This suggests that investors prefer pursuing greater returns via risky instruments over direct leverage through margin accounts.

Table 3 Summary statistics addiction Index, gambling propensity index, and trading information (N = 285)

Variables	Mean	Min	Max
Risk Tolerance	5.68	2	8
Financial Literacy	6.96	0	9
Addiction Index	1.19	0	9
Gambling Propensity Index	1.28	1	4
Number of Individual Stocks Owned ¹	6.46	0	80
Trades Lottery Stocks	62%		
Trades Derivative Warrants	53%		
Trading Frequency			

Variables	Mean	Min	Max
Less Than Once a Month	32%		
1 - 10 Times/Month	23%		
3 - 4 Times/Week	20%		
Almost Everyday	25%		
Uses Margin Account	8%		

¹There are invalid values for the variable 'Number of Individual Stocks Owned.' Thus, its statistics is calculated based on 259 observations.

The respondents in this sample are financially literate. On average, the number of financial literacy questions that they correctly answered is 6.96 out of 9. This number is impressive consider that the percentage of correct answers is higher than those from Van Rooij, Lusadi, & Alessie. (2011) study. This is mainly because our sample only includes investors. Our respondents are relatively tolerant to risk, with the average score of 6.52 out of 10.

Research Finding

1. Financial Instruments

First, we examine the impact of the financial instrument choices that our respondents use in their trading activities. We hypothesize that riskier instruments would cause more stress than their safer counterparts. We focus on two instruments that are commonly traded by typical investors: lottery stocks and derivative warrants. We also include a dummy for whether the respondent leverage their position through the use of margin account. Although, margin account is not a financial instrument, we consider it as a way to increase risk through leverage.

We test our hypothesis using OLS regressions with stress level index as dependent variable and dummy variable of whether the respondents use lottery stocks, derivative warrants or derivatives, and margin account as independent variable. We also add a set of control variables which includes age, a dummy variable for male, income, risk tolerance score, a dummy variable for single, a dummy variable for holding Bachelor Degree, a dummy variable for holding Master Degree or higher, financial literacy index, and trading experience. Income variable is winsorized at 95% in order to handle extreme values. This set of control variables is used throughout this study. All of our estimations use robust standard error.

Table 4 OLS regression of the stress level index on a dummy variable for using risky financial instruments and control variables.

Stress Level Index / Dependent Variable	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Lottery Stock	0.1978 [0.164]	0.1586 [0.321]				
Derivative Warrants or Derivatives			0.2844 ** [0.036]	0.2575 * [0.091]		
Margin Account					0.1109 [0.684]	0.0876 [0.761]
Additional Control variables	No	Yes	No	Yes	No	Yes
Number of obs	285	285	285	285	285	285
R-square	0.0072	0.0593	0.0485	0.0657	0.0007	0.0558

The table reports coefficients with P-value shown in brackets. *, **, and *** denote rejection of the null at the 90%, 95% and 99% confidence levels

2. Trading Activities

In this section, we investigate the impacts from trading activities of our respondents on their stress level. We will look into the three aspects of activities that may be related to stress; diversification, trading frequency, and being a day trader. We measure diversification by the number of individual stocks that our respondents hold in their portfolios. Greater number of individual stocks means better diversification. For trading frequency, we create a dummy variable for high frequency trading. Since in this survey, trading frequency variable is measured in ordinal scale (from 1 to 4), we assign 1 to the respondents whose trading frequency value is 3 or 4. Thus, when this is matched with the wording in trading frequency question within the survey, the value 1 for high frequency trading dummy can be interpreted as trading at least 3 or 4 times per weeks. Lastly, we also have a dummy variable for day trader. The dummy variable takes a value of 1 if 'the respondents buy and then sell within the same day. We expect that respondents who are considered 'day trader' or trade very frequently would feel more stressed, while those with good portfolio diversification would feel less stressed.

Table 5 OLS regression of the stress level index on trading activities variable and control variables.

Stress Level Index						
/ Dependent Variable	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Number of Individual Stocks Owned	-0.0058 [0.566]	-0.0072 [0.516]				
High Trading Frequency			-0.2298 *	-0.2739 *		
			[0.086]	[0.065]		
Day Trader					-0.2366* [0.084]	-0.2867 ** [0.046]
Additional Control variables	No	Yes	No	Yes	No	Yes
Number of obs	259	259	285	285	285	285
R-square	0.0016	0.0555	0.0102	0.0678	0.0105	0.0687

The table reports coefficients with P-value shown in brackets. *, **, and *** denote rejection of the null at the 90%, 95% and 99% confidence levels.

The OLS regression results in Column (1) and (2) of Table 5 show that diversification is not related to stress at all as the coefficients of number of individual stocks owned are insignificant in both specifications. Thus, even though the diversification can reduce risk, it does not make the investors feel less stressed. The coefficients of high trading frequency in Column (3) and (4) are negative and significant at 90% confidence level. This suggests that Investors feel less stressed if they trade stocks frequently. For example, based on the coefficient in Column (4), those who trade stock more than 3 or 4 times a week have 0.27 lower stress level than those who do not trade as frequently. Being a day trader also has the same effect as trading frequently. In Column (6), the coefficient of day trader is -0.287 and significant. It implies that being a day trader also makes the investors feel less stressed.

Our findings that trading frequently and being a day trader make investors feel less stressed is a contradiction to our expectation. However, these results can be interesting. Since it has been observed that individual investors trade excessively (Odean, 1999; Barber and Odean, 2000), we might make a conjuncture that they are doing so not only because of monetary benefit but also to relieve

stress. This is in line with Dorn & Sengmueller's (2009) argument that investors may trade as an entertainment activity. Therefore, these traders may view stock trading as a hobby and enjoy doing so in their free time.

3. Trading Objectives

We examine whether the objectives of trading stock impact stress level of the investors. We divided investors into groups based on their objectives. The first objective is to earn money. Some investors trade stocks to earn extra income on top of their wages, while others do it as a mean to make their livings. Based on the question “*Do you need the return from your investment for your expenses?*,” we create two dummy variables for respondents who answer “*Some*” and “*Needed*.” The second objective is for gambling. Some investors view trading stock as an alternative for a gamble (Kumar, 2009; Assanangkornchai et al., 2016; Cox, Kamolsareeratana, & Kouwenberg). We use *gambling propensity index* as an independent variable in order to test gamble objective. Lastly, some investors trade stocks simply because they are addicted to it. We measure addiction to trading stocks with *addiction index*.

Table 6 OLS regression of the stress level on trading objectives and control variables.

Stress Level Index						
/ Dependent Variable	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Need Some Money (Some)	0.1195 [0.390]	0.1681 [0.234]				
Money is Needed (Needed)	0.6043*** [0.010]	0.5884** [0.011]				
Gambling Propensity Index			0.1210 [0.298]	0.0552 [0.622]		
Addiction Index					0.1858*** [0.000]	0.1794*** [0.001]
Additional Control variables	No	Yes	No	Yes	No	Yes
Number of obs	285	285	285	285	285	285
R-square	0.0273	0.0802	0.0037	0.0562	0.0500	0.0964

The table reports coefficients with P-value shown in brackets. *, **, and *** denote rejection of the null at the 90%, 95% and 99% confidence levels.

The results in Column (1) and (2) of Table 6 show the impact of trading for money on stress level. Although the coefficients for ‘Need some money from trading’ are insignificant, those of ‘Money is needed’ are positive and highly significant. Compared to the investors who do not need money from trading, the stress level of those who do is 0.59 higher. This suggests that making a living from trading stock can be quite stressful. Becoming a full-time trader might not be as easy as it seems after all. In Column (3) and (4), the coefficients of gambling propensity index are insignificant. This means the investors who like gambling do not feel more stressed. This result is consistent with the finding from prior studies that investors have other motives, such as entertainment, to trade (Dorn, & Sengmueller, 2009; Cox, Kamolsareeratana, & Kouwenberg 2020). The results from Column (5) and (6) show that being addicted to trading cause stress. The coefficients on both specifications are positive and highly significant.

Our results show that the reason for trading stocks is an important factor that determines the stress level of the investors. If the participation in the stock market is voluntary (e.g. for gamble), it would have no impact on the investors’ stress level. However, when the participation becomes necessary (e.g. trading for money) or beyond self-control (e.g. addiction), the stress increases.

Conclusion

We examine the impact of financial instrument choices on the stress level of investors. We find no evidence that investors who trade lottery stocks or use margin account to gain leverage are more stressed than other investors. However, our result shows that trading derivative warrants on the other hand can cause more stress.

Next, we look into the influence of trading activities. We find that diversification by holding many individual stocks in portfolio does not help reduce the stress level of the investors. Contrary to our expectation, our findings show that trading frequently and being a day trader decrease stress. An explanation for this result can be because investors viewed trading stocks as a hobby or a mean to reduce stress. This is in line with Dorn, & Sengmueller’s (2009) argument that some investors trade for entertainment.

Lastly, we show that investors who need money from trading for their expenses feel substantially more stressed than those who do not need the money. Similarly, investors who are addicted to trading have higher stress level. We find no evidence that investors who like gamble are more stressed. The results are consistent with Cox, Kamolsareeratana, & Kouwenberg (2020).

Research Implications

Our study has implications on both individual investors and policy makers. Since trading stock can be stressful and stress is hazardous to health, an individual should think carefully about the choices of financial instrument to use and actions to be taken before trading. More importantly, it is very stressful to make money for living solely from trading stocks. One should be cautious about quitting a job and become a full-time stock trader. As for policy makers, we show that products such as derivative warrants can be stressful for some investors, therefore individual investors should be provided with sufficient information or warnings before engaging with such products.

References

- American Psychiatric Association (2013). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)**. American Psychiatric Publishing, Washington, DC.
- Ariyabuddhiphongs, V. (2011). Lottery gambling: A review. **Journal of Gambling Studies**, **27**(1), 15-33.
- Assanangkornchai, S., McNeil, E. B., Tantirangsee, N., & Kittirattanapaiboon, P. (2016). Gambling disorders, gambling type preferences, and psychiatric comorbidity among the Thai general population: Results of the 2013 National Mental Health Survey. **Journal of Behavioral Addictions**, **5**(3), 410-418.
- Bali, T. G., Cakici, N., & Whitelaw, R. F. (2011). Maxing out: Stocks as lotteries and the cross-section of expected returns. **Journal of Financial Economics**, **99**(2), 427-446.
- Barber, B. M., & Odean, T. (2000). Trading is hazardous to your wealth: The common stock investment performance of individual investors. **Journal of Finance**, 773-806.
- _____. (2001). Boys will be boys: Gender, overconfidence, and common stock investment. **The quarterly journal of economics**, **116**(1), 261-292.
- _____. (2013). The behavior of individual investors. In **Handbook of the Economics of Finance (Vol. 2, pp. 1533-1570)**. Elsevier.
- Cox, R., Kamolsareeratana, A., & Kouwenberg, R. (2020). Compulsive gambling in the financial markets: Evidence from two investor surveys. **Journal of Banking & Finance**, **111**, 105-709.
- Dorn, D., & Sengmueller, P. (2009). Trading as entertainment?. **Management Science**, **55**(4), 591-603.
- Dorn, A. J., Dorn, D., & Sengmueller, P. (2014). Trading as gambling. **Management Science**, **61**(10), 2376-2393.
- Engelberg, J., & Parsons, C. A. (2016). Worrying about the stock market: Evidence from hospital admissions. **The Journal of Finance**, **71**(3), 1227-1250.
- Glaser, M., & Weber, M. (2007). Overconfidence and trading volume. **The Geneva Risk and Insurance Review**, **32**(1), 1-36.
- Gao, X., & Lin, T. C. (2015). Do individual investors treat trading as a fun and exciting gambling activity? Evidence from repeated natural experiments. **Review of Financial Studies**, **28**(7), 2128-2166.

- Holden, C. (2010). Psychiatry. Behavioral addictions debut in proposed DSM-V. **Science**, **327(5965)**, 935.
- Jordan, D. J., & Diltz, J. D. (2003). The profitability of day traders. **Financial Analysts Journal**, **59(6)**, 85-94.
- Kumar, A. (2009). Who gambles in the stock market. **Journal of Finance**, **54**, 1889-1933.
- Ma, W., Chen, H., Jiang, L., Song, G., & Kan, H. (2010). Stock volatility as a risk factor for coronary heart disease death. **European heart journal**, **32(8)**, 1006-1011.
- Markiewicz, Ł., & Weber, E. U. (2013). DOSPERT's gambling risk-taking propensity scale predicts excessive stock trading. **Journal of Behavioral Finance**, **14(1)**, 65-78.
- McInerney, M., Mellor, J. M., & Nicholas, L. H. (2013). Recession depression: mental health effects of the 2008 stock market crash. **Journal of health economics**, **32(6)**, 1090-1104.
- Norris, F. (1999). Editorial Observer; Why Should Day Traders Have All the Fun? **The New York Times**. Retrieved from <http://www.nytimes.com/1999/2006/2001/opinion/editorial-observer-why-shouldday-traders-have-all-the-fun.html>
- Odean, T. (1999). Do investors trade too much? **American Economic Review**, **89**, 1279-1298.
- Polkovnichenko, V. (2005). Household portfolio diversification: A case for rank-dependent preferences. **Review of Financial studies**, **18(4)**, 1467-1502.
- Schwandt, H. (2011). Is wealth causing health? Evidence from stock market induced wealth shocks. **IZA Discussion Paper**, Bonn.
- _____. (2018). Wealth shocks and health outcomes: Evidence from stock market fluctuations. **American Economic Journal: Applied Economics**, **10(4)**, 349-77.
- Schwartz, B. G., Pezzullo, J. C., McDonald, S. A., Poole, W. K., & Kloner, R. A. (2012). How the 2008 stock market crash and seasons affect total and cardiac deaths in Los Angeles County. **American Journal of Cardiology**, **109(10)**, 1445-1448.
- Smith, J. P. (1999). Healthy bodies and thick wallets: the dual relation between health and economic status. **Journal of Economic perspectives**, **13(2)**, 145-166.
- Van Rooij, M., Lusardi, A., & Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. **Journal of Financial Economics**, **101(2)**, 449-472.

- Weber, E. U., Blais, A. R., & Betz, N. E. (2002). A Domain-Specific Risk-Attitude Scale: Measuring Risk Perceptions and Risk Behaviors. **Journal of Behavioral Decision Making**, 15(4), 263-290.
- Youn, H., Choi, J. S., Kim, D. J., & Choi, S. W. (2016). Development and validation of a stock addiction inventory (SAI). **Annals of General Psychiatry**, 15(1), 16.

การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

A Study of English Language Learning Strategies Used by
the 1st Year Undergraduate Students at Thepsatri Rajabhat University

สาธิตา สังข์พงษ์*
Sathita Sangpong

Received: January 25, 2021 Revised: April 24, 2021 Accepted: May 17, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และเพื่อเปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษระหว่างนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 63 คน เป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 35 คน และนักศึกษานิติศาสตร์ จำนวน 28 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Independent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานิติศาสตร์และสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณากลยุทธ์เป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า มีการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาคือ กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ กลยุทธ์ทางสังคม กลยุทธ์การจำ กลยุทธ์แก้ไขข้อบกพร่อง และกลยุทธ์อารมณ์และความรู้สึก ตามลำดับ และความแตกต่างของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระหว่างสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กับสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในภาพรวมพบว่า นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชานิติศาสตร์ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษา, กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

This study aimed to: 1) study the use of English language learning strategies by undergraduate students at Thepsatri Rajabhat University and 2) compare the differences between the English language learning strategies used by English major students and Communication Arts students. The sample for the study was 63 students who enrolled in the second semester of 2019, including 35 English major students and 28 Communication Arts students at Thepsatri Rajabhat University, by using the purposive sampling method. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire. The statistics used in the data analysis were frequency, mean, standard deviation, and t-test (Independent Samples).

The findings revealed that the first-year undergraduate students majoring in English and Communication Arts employed all English language learning strategies at a medium level. Following an analysis of each strategy, metacognitive strategies were found to be the most often used, followed by cognitive strategies, social strategies, memory strategies, compensation strategies, and affective strategies, respectively. Furthermore, an overall comparison of English language learning strategies used by English majors and Communication Arts students indicated no significant difference between the two groups of students.

Keywords: Language Learning Strategies, English Language Learning Strategies, Undergraduate Students

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และมีวิทยาการใหม่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เราสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้เราสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และในการรับข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่จึงต้องใช้ภาษาอังกฤษอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในระบบการศึกษาไทยจึงมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักและสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้ทันต่อเทคโนโลยี ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ซึ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความจำเป็นมากที่สุดที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน มีผลงานวิจัยจำนวนมากพยายามศึกษาหาเหตุของระดับทักษะความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยที่อยู่ในระดับต่ำ (Kunasaraphan, 2015, p.1857) และมีผลการศึกษาระบุว่าการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยนั้น ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา มักมีการนำไปใช้กลยุทธ์การเรียนที่แตกต่างในการเรียนรู้ภาษา และใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายและเหมาะสมกับตนเอง (Naiman, Frohlich & Todesco, 1975 อ้างถึงใน แพรพรรณ พรหมพร้อม, 2552, pp. 15-26)

กลยุทธ์การเรียนภาษา (Language Learning Strategies) หมายถึง วิธีการ การกระทำเฉพาะอย่าง หรือเทคนิคที่ผู้เรียนนำมาใช้เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนภาษา การใช้กลยุทธ์การเรียนที่ดีส่งผลให้ความสามารถทางภาษาของผู้เรียนดีขึ้นด้วย (Oxford, 1990, pp. 14-49) ดังนั้น การเรียนภาษาต่างประเทศให้ประสบความสำเร็จผู้เรียนต้องมีกลยุทธ์ในการเรียนและใช้กลยุทธ์นั้นๆ ในการเรียนอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ ดังที่ Politzer & McGroarty (1985) พบว่า กลยุทธ์การเรียนภาษาเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักใช้กลยุทธ์ในการเรียนแบบต่างๆ ที่เหมาะสม กลยุทธ์การเรียนภาษามีการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาก กล่าวคือ Naiman et al (1978); Rubin (1981); Brown & Palinscar (1982); O'Malley et al. (1985) และ Oxford (1990) ได้แบ่งกลยุทธ์การเรียนภาษาออกเป็น 2 ประเภท คือ กลยุทธ์การเรียนโดยตรง (Direct Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ต้องใช้กระบวนการทางสมองต่างๆ ช่วยในการเรียนรู้ ได้แก่ กลยุทธ์การจำ (Memory Strategies) กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Strategies) และกลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง (Compensation Strategies) และกลยุทธ์การเรียนโดยอ้อม (Indirect Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการกับการเรียนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องส่งเสริมและการควบคุมการเรียนด้วยตนเองของผู้เรียน ได้แก่ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive Strategies) กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก (Affective Strategies) และกลยุทธ์ทางสังคม (Social Strategies)

ทั้งนี้การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่ประสบผลสำเร็จสะท้อนมาจากการใช้กลยุทธ์การเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง ดังงานวิจัยของ Price (1978) ระบุว่าหากนักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยกลวิธีที่ตนชอบและถนัดแล้วย่อมส่งผลให้มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนดีขึ้น นอกจากนี้มีผลวิจัยมากมายยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีกลยุทธ์การเรียนที่ดีกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาที่สอง (McGroarty & Oxford, 1990; Oxford & Nyikos, 1989; Phillip, 1991) อย่างไรก็ตามยังไม่มีข้อสรุปแน่ชัดว่าตัวแปร เช่น ความแตกต่างของผู้เรียน (เพศ การศึกษา คณะ และช่วงวัย เป็นต้น) มีนัยสำคัญกับการเลือกใช้กลยุทธ์เพื่อการเรียนภาษาหรือไม่ แต่อาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกัน

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษาหลากหลายสาขาวิชา มีแนวคิดที่จะศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเปรียบเทียบความแตกต่างการใช้กลยุทธ์ในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน ว่ามีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่ต่างกันหรือไม่ ซึ่งน่าจะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการศึกษานั้นๆ เข้าใจกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาของตนและจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนต่อไป และเพื่อให้ผู้เรียนเลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างหลากหลาย รวมถึงเพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามในการวิจัย

1. การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เป็นอย่างไร
2. การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ระหว่างสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ระหว่างสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์

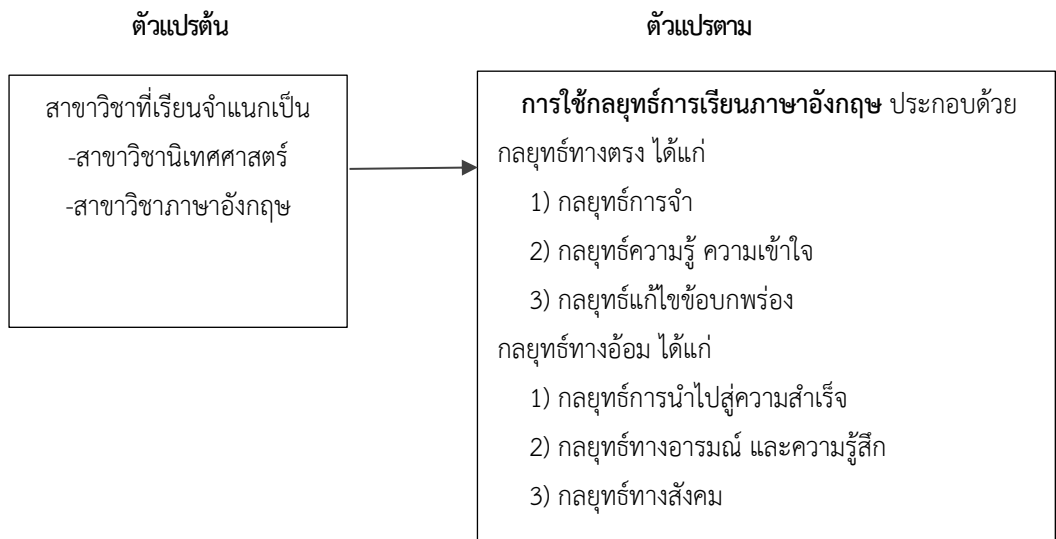
สมมติฐาน

นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่เรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยศึกษาการใช้กลยุทธ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา ได้แก่ กลยุทธ์การเรียนรู้โดยตรง (Direct Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ต้องใช้กระบวนการทางสมองต่างๆ ช่วยในการเรียนรู้ ได้แก่ กลยุทธ์การจำ (Memory Strategies) กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Strategies) และกลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง (Compensation Strategies) และกลยุทธ์การเรียนรู้โดยอ้อม (Indirect Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการกับการเรียนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่อง ส่งเสริมและการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ได้แก่ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive Strategies) กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก (Affective Strategies) และ

กลยุทธ์ทางสังคม (Social Strategies) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ (Brown & Palinscar, 1982; Naiman et al., 1978; O'Malley et al., 1985; Oxford, 1990; Rubin, 1981)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิวันท์ นิลพานิชย์ (2560) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จำนวน 75 คน เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยและผู้อื่น ในประเทศอาเซียน ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนชาวไทยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทุกด้านระดับปานกลาง ขณะที่ผู้เรียนจากประเทศอื่นๆ ในอาเซียนใช้ในระดับสูง และเสนอแนะให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนให้มากขึ้น กล่าวคือ ใช้กลยุทธ์ทางสังคมให้บ่อยครั้งขึ้น เพื่อจะได้พัฒนาทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรุณี อรุณเรือง, รพีพรรณ สุฐาปณกุล, และภาสวดี อุณวัฒนา (2560) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ระหว่างสาขาวิชาการท่องเที่ยวการโรงแรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์

เพ็ญวรี วิจิตรเวชไพศาล, สุวิมล นภาพ่องกุล และลักณา ชัยศักดิ์เลิศ (2559) ได้ศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน พบว่า ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาญี่ปุ่น มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ไม่แตกต่างกัน นักศึกษาใช้ทั้งกลยุทธ์ทางตรงและทางอ้อมในการเรียนทั้งสองภาษา กลยุทธ์ทางตรง เช่น สอบถามจากเพื่อน ผู้รู้เช่นอาจารย์และจากเจ้าของภาษา เป็นต้น ส่วนกลยุทธ์ทางอ้อม เช่น การฟังและการอ่านจากสื่อออนไลน์ กลยุทธ์ที่สัมพันธ์กับทางด้านอารมณ์ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาอีกด้วย กลยุทธ์ทางสังคมในด้านการร่วมมือกับผู้อื่นนั้นเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญ

ในการเรียนภาษา เช่น มีการร่วมมือกัน ปฏิบัติงานกับเพื่อน การนั่งเป็นกลุ่ม ช่วยกันหาความหมายหรือแม้แต่การถามเพื่อน

สมพร โกมารทัต (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำนวน 200 คน พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งพบว่าการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพบว่าการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับเพศ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้กลยุทธ์นำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive Strategies) มากที่สุด

แพรวพรรณ พริ้งพร้อม (2552) ได้ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชั้นปีที่1 และชั้นปีที่ 2 พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์ ส่วนกลยุทธ์ที่นักศึกษานิยมใช้สูงที่สุดคือกลยุทธ์ด้านการทบทวน และอันดับสองคือ กลยุทธ์ด้านอภิปัญญา ผลวิจัยยังพบว่า ความแตกต่างระหว่าง เพศ มีผลต่อการใช้กลยุทธ์การเรียน นักศึกษาเพศหญิงมีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษโดยรวมสูงกว่านักศึกษาเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การศึกษาระบุว่านักศึกษาที่มีระดับชั้นปีแตกต่างกันมีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สามารถสรุปได้ว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อการใช้กลยุทธ์ในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 1,554 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในภาคเรียนที่ 2/2562 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 35 คน และนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ จำนวน 28 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 63 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แบบสอบถามการใช้กลยุทธ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็นสองตอน ประกอบด้วย
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้อคำถามแบบกำหนดคำตอบให้เลือก
  - ตอนที่ 2 การใช้กลยุทธ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับการใช้มากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับการใช้มาก
3 หมายถึง	ระดับการใช้ปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับการใช้น้อย
1 หมายถึง	ระดับการใช้ที่น้อยที่สุดหรือไม่เคยใช้เลย

สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ใช้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ใช้มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ใช้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ใช้น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ใช้ที่น้อยที่สุด

และแต่ละข้อมีคำถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน 50 ข้อ ดังนี้

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การจำ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ จำนวน 14 ข้อ

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 6 กลยุทธ์ทางสังคม จำนวน 6 ข้อ

2.2 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาจาก ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยนำมาช่วยในการกำหนดแบบสอบถามให้เหมาะสมกับนักศึกษา

2.2.2 กำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยจุดประสงค์หลักของแบบสอบถามคือ ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยปรับจาก Naiman et al (1978); O'Malley et al. (1985) และ Oxford (1990) ที่ได้แบ่งกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาออกเป็น 2 ประเภท 1) กลยุทธ์การเรียนรู้โดยตรง (Direct Strategies) ได้แก่ กลยุทธ์การจำ (Memory Strategies) กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Strategies) และกลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง (Compensation Strategies) และ 2) กลยุทธ์การเรียนรู้โดยอ้อม (Indirect Strategies) ได้แก่ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive Strategies) กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก (Affective Strategies) และกลยุทธ์ทางสังคม (Social Strategies)

2.2.3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำผลการแสดงความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ค่า IOC (Item Objective of Congruence Index) ผลการตรวจสอบพบว่า

ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC = 0.93 เนื่องจากข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนี IOC ≥ 0.50 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อคำถามไว้ทั้งหมด นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเป็นรายข้อผู้วิจัยจึงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 กลุ่ม คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ สาขาวิชานิติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. 2563 โดยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามจำนวน 50 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

3.2 รวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสองกลุ่ม และนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

3.3 นำคะแนนจากแบบสอบถามการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ สาขาวิชานิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มาคำนวณโดยใช้วิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณ ความถี่ และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

4.3 เปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ สาขาวิชานิติศาสตร์ โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Independent Samples

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์จำแนกตามเพศ

(N = 63)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	15	23.80
หญิง	48	76.12
รวม	63	100

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชา		
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	35	55.5
สาขาวิชานิติศาสตร์	28	44.44
รวม	35	100.0

จากตาราง 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 76.12 และเพศชาย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 23.80 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 และสาขาวิชานิติศาสตร์ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44

2. ผลการศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ดังตาราง 2-5

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

(N=63)

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 กลยุทธ์การจำ	3.33	1.22	มาก
2 กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ	3.49	1.24	ปานกลาง
3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.34	1.32	ปานกลาง
4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.64	1.26	มาก
5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก	3.19	1.32	ปานกลาง
6 กลยุทธ์ทางสังคม	3.46	1.22	ปานกลาง
รวม	3.41	1.18	ปานกลาง

จากตาราง 2 การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.41) เมื่อพิจารณากลยุทธ์เป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า อันดับแรกได้แก่ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X}$ =3.64) รองลงมา กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X}$ =3.49) ส่วนกลยุทธ์อันดับสุดท้ายคือ กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก ($\bar{X}$ =3.19)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

(N = 35)

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 กลยุทธ์การจำ	3.17	1.15	ปานกลาง
2 กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ	3.48	0.94	ปานกลาง
3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.43	0.97	ปานกลาง
4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.70	1.02	มาก
5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก	3.01	1.36	ปานกลาง
6 กลยุทธ์ทางสังคม	3.30	1.14	ปานกลาง
รวม	3.35	1.10	ปานกลาง

จากตาราง 3 กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี พบว่า มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$) เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรก ได้แก่กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X}=3.70$) รองลงมา กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X}=3.48$) อันดับสุดท้ายคือ กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก ($\bar{X}=3.01$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

(N = 28)

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 กลยุทธ์การจำ	3.49	1.22	ปานกลาง
2 กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ	3.50	1.24	มาก
3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.25	1.32	ปานกลาง
4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.58	1.26	มาก
5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก	3.36	1.32	ปานกลาง
6 กลยุทธ์ทางสังคม	3.61	1.22	มาก
รวม	3.47	1.26	ปานกลาง

จากตาราง 4 กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47) เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า อันดับแรกได้แก่ กลยุทธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.61) รองลงมา กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 3.58) อันดับสุดท้ายคือ กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง ($\bar{X}$ = 3.25)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ		ระดับ	นิติศาสตร์		ระดับ
	N = 35			N = 28		
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1 กลยุทธ์การจำ	3.17	1.15	ปานกลาง	3.49	1.22	ปานกลาง
2. กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ	3.48	0.94	ปานกลาง	3.50	1.24	มาก
3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.43	0.97	ปานกลาง	3.25	1.32	ปานกลาง
4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.70	1.02	มาก	3.58	1.26	มาก
5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก	3.01	1.36	ปานกลาง	3.36	1.32	ปานกลาง
6 กลยุทธ์ทางสังคม	3.30	1.14	ปานกลาง	3.61	1.22	มาก
รวม	3.35	1.10	ปานกลาง	3.47	1.26	ปานกลาง

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้งสองสาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์ พบว่า นักศึกษาทั้งสองสาขาใช้กลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามสาขาวิชา พบว่า นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษมีการใช้กลยุทธ์ส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35) โดยมีการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จในระดับมากที่สุดเพียงหนึ่งกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 3.70)

นักศึกษาสาขานิติศาสตร์มีการใช้กลยุทธ์ส่วนใหญ่ค่อนข้างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47) โดยมีกลยุทธ์ที่ใช้มาก 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.61) กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 3.58) กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X}$ = 3.50) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์

สมมุติฐานการวิจัย

นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิติศาสตร์มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแตกต่างกัน แสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	ระดับการใช้กลยุทธ์				t-test	p-values
	ภาษาอังกฤษ		นิเทศศาสตร์			
	N = 35		N = 28			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 กลยุทธ์การจำ	3.17	1.15	3.49	1.22	-2.012	0.061
2. กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ	3.48	0.94	3.5	1.24	-.491	0.628
3 กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.43	0.97	3.25	1.32	1.066	0.312
4 กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.70	1.02	3.58	1.26	1.452	0.166
5 กลยุทธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึก	3.01	1.36	3.36	1.32	-1.987	0.075
6 กลยุทธ์ทางสังคม	3.3	1.14	3.61	1.22	-2.174	0.055
รวม	3.35	1.10	3.47	1.26	-0.691	0.216

* $p > 0.05$

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ระหว่างสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ในภาพรวมพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน มีค่าสถิติ $t = -0.691$ และมีค่า $p = 0.216$ ซึ่งมากกว่า $p > 0.05$ จึงปฏิเสธสมมติฐาน ดังนั้นนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาแต่ละกลยุทธ์พบว่า ทุกด้านมีค่า $p > 0.05$ จึงปฏิเสธสมมติฐาน ดังนั้นนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทุกด้านไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีประเด็นในการนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในภาพรวมมีการใช้กลยุทธ์ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ แพรพวรรณ พริ้งพริ้อม (2552) พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นฤมล โคตรสมบัติ (2546) พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์ โดยมีการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมาก

ที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี อรุณเรือง และคณะ (2560) พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยวการโรงแรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์

เมื่อวิเคราะห์แยกตามสาขาวิชาพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ดังนั้นกลยุทธ์นำไปสู่ความสำเร็จอาจเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ผลักดันให้นักศึกษาต้องการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาเอกที่ตนเองถนัดให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร โกมารทัต (2559) ซึ่งพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษใช้กลยุทธ์นำไปสู่ความสำเร็จในระดับมาก เมื่อรู้ว่ามีการใช้ภาษาผิดก็จะนำข้อผิดพลาดนั้นมาปรับปรุงให้ดีขึ้น ตั้งใจฟังเมื่อคนอื่นพูดภาษาต่างประเทศ พยายามหาวิธีที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะภาษาอย่างชัดเจน และนึกถึงความก้าวหน้าในการเรียนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Santikarn (2014) พบว่า ผู้เรียนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ใช้กลยุทธ์นำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Iamla-ong (2014) ที่ศึกษาปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาทั้งหมดในระดับปานกลางและใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะผู้เรียนต้องการที่จะเก่งภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

ส่วนนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ใช้กลยุทธ์ทางสังคมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากสาขาวิชานิติศาสตร์เป็นสาขาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะสาขาวิชาในการใช้การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมเป็นหลัก อาจเป็นเหตุผลในการเลือกใช้กลยุทธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ผู้เรียนใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามแนวคิดของ Oxford Rebecca (1990) สอดคล้องกับ มานัส รอดชื่อ (2559) ที่ระบุว่ากลยุทธ์ทางสังคมมีบทบาทสำคัญ การลงมือปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และมีโอกาสประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียน ดังนั้นถ้าเปรียบกลยุทธ์ทางสังคมเป็นการลงมือปฏิบัติ การฝึกพูดกับเจ้าของภาษา และการเข้าใจวัฒนธรรมจากการสื่อสารโดยตรงกับชาวต่างชาติ จะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเลือกใช้มาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่ว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด คือ การลงมือปฏิบัติ เพราะการลงมือปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และได้มีโอกาสประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมา นอกจากนี้งานวิจัยของ เพ็ญวรี วิจิตรเวชไพศาล และคณะ (2559) ยังระบุความสำคัญของกลยุทธ์ทางสังคมในด้านการร่วมมือกับผู้อื่นนั้นเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญในการเรียนภาษา เช่นมีการร่วมมือกันปฏิบัติงานกับเพื่อนช่วยกันหาความหมาย หรือแม้แต่การถามเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวนนท์ นิลพานิชย์ (2560) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้เสนอแนะให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนให้มากขึ้น กล่าวคือ ใช้กลยุทธ์ทางสังคมให้บ่อยครั้งขึ้น เพื่อจะได้พัฒนาทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีระหว่างสาขาวิชาภาษาอังกฤษกับสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า นักศึกษาทั้งสอง

สาขาวิชาใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร โกมารทัต (2559) พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาจีน และ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นมีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาที่ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เพ็ญวรี วิจิตรเวชไพศาล และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาความแตกต่างของกลยุทธ์การเรียนรู้อะหว่างนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น พบว่า มีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษที่ไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเนื่องจากไม่ว่า จะเรียนสาขาอะไรก็ตาม การเรียนให้ประสบผลสำเร็จอาจต้องใช้กลยุทธ์การเรียนที่จำเป็นทุกกลยุทธ์แต่ต้องรู้จัก หาวิธีเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนในแต่ละขั้นตอน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยของ อรุณี อรุณเรือง และคณะ (2560) ซึ่งศึกษากลวิธีการเรียน ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ระหว่างสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรม สาขาวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า มีความแตกต่างของการใช้กลยุทธ์การเรียน ภาษาอังกฤษของผู้เรียนจำแนกตามสาขาวิชา เช่นเดียวกับ นิศากร ประคองชาติ (2555) ที่พบว่า ตัวแปรด้านสาขาวิชา ที่ศึกษาอยู่ หลักสูตรการเรียน และประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลวิธี การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยรัฐในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สอนภาษาอังกฤษควรศึกษากลยุทธ์ที่นักศึกษาตนเองใช้มากหรือน้อยที่สุด และนำไปใช้เพื่อพัฒนา การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา

2. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประยุกต์ใช้กับกลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษอย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น เช่น ผลการเรียนรู้ เพศ ชั้นปีของนักศึกษาที่อาจจะมีผลต่อการใช้กลยุทธ์ การเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีอาจจะมีกลยุทธ์การเรียนที่แตกต่างกันได้ เพื่อสามารถนำมาผล มาปรับใช้ให้เหมาะกับกลุ่มผู้เรียน หรือสามารถจัดรายวิชาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนต่อไป

2. ควรมีการใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกต การบันทึก เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่เที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3. ควรเพิ่มขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ใหญ่ขึ้นโดยการประสานงานกับหลักสูตรอื่นๆ ในการเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- แพรวพรรณ พริ้งพร้อม. (2552). การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัย
กรุงเทพ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2. *BU Academic Review*, 8(2), 15-26.
- เพ็ญวารี วิจิตรเวชไพศาล, ลัคนา ชัยศักดิ์เลิศ, และสุวิมล นภาพ่องกุล. (2559) ความแตกต่างของกลยุทธ์
การเรียนรู้ระหว่างภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษ. *วารสารวิจัยราชชมงคลกรุงเทพ* 10(2), 93-106.
- มานัส รอดชื่อ. (2559) **สอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก (TLLM) โดยใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ Project Based
Learning (PBL)**. สืบค้น ตุลาคม 23, 2021 จาก
http://apr.nsr.u.ac.th/Act_learn/mylife/10062014104139_3.pdf
- นฤมล โคตรสมบัติ (2546) **การศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อใช้ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
- วิจารณ์ พานิช (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- ศิวินท์ นิลพานิชย์. (2560). กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1. **วารสาร
วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 7(2), 1-12.
- สมพร โกมารทัต. (2559). การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในกรุงเทพฯและปริมณฑล. **รายงานผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**. (หน้า 1-97)
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อรุณี อรุณเรือง, รพีพรรณ สุฐาปัญญากุล, และภาวิณี อุ่นวัฒนา. (2560) กลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ชั้นปีที่ 2 ระหว่างสาขาวิชาการท่องเที่ยวการโรงแรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล. **การประชุม
วิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 (9 th RMUTNC) และการประชุมวิชาการ
นานาชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 8 (8 th RMUTIC)**. 8 สิงหาคม 2560,
(หน้า 37-45) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- Brown, A. L., & Palincsar, A. S. (1982). Inducing strategies learning from texts by means of informed,
self-control training. *Topics in Learning and Learning Disabilities*, 2(1), 1-17.
- lamla-ong, H. (2014). Language learning problems and language learning strategies of MFU
students. *MFU Connation: Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(1), 54-86.
- Kunasaraphan, K. (2015). English learning strategy and proficiency level of the first year students.
PROCEDIA SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES, 197, 1853-1858.

- McGroarty, M., & Oxford, R. (1990). Language Learning Strategies: An introduction and Two related studies. In Padilla, A.M. et al. (Eds.). **Foreign Language Education: Issues and Strategies**, (56-74). CA: SAGE Publications.
- Naiman, N., Frohlich, M., Stern, H.H, &Todesco, A. (1978) **The good language learner: Research in Education Series 7**. Toronto, Ontario: Institute for Studies in Education
- O' Malley, J.M. (1985). Learning Strategy Applications with Students of English as a Second language. **TESOL Quarterly**, **19(13)**, 557-584.
- O'Malley, J.M. & Chamot, A.U. (1990). **Learning strategies in second language acquisition**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. L (1990). **Language learning strategies: What every teacher should know**. New York: Newbury House.
- Oxford, R. L. & Nyikos, M. (1989). Variables affecting choice of language learning Strategies by university students. **Modern Language Journal**, **73(3)**, 291-300.
- Phillips, V. (1991). A look at learner strategy use and ESL proficiency. **CATESOL Journal**, **November**, 57-67.
- Politzer, R. L., & McGroarty, M. (1985). An exploratory study of learning behaviors and their relationship to gains in linguistic and communicative competence. **Tesol Quarterly**, **19(1)**, 103-123.
- Price, G. (1978). **Research on learning style with suggestion for teacher experimentation**. Englewood cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Rubin, J. (1981). Study of Cognitive Processes in Second Language Learning. **Applied Linguistics**, **11**, 117-123.
- Santikarn. B. (2014) The Use of Language Learning Strategies: A Case Study of Undergraduate Students in a Private University. **Journal of Language and Communication**, **19 (21)**, 55-72.

การศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษา
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
A Study of the Use of Applications for Translation Skill Learning
of English Major Students, Faculty of Humanities,
Chiang Rai Rajabhat University

วรารณ ศรีนาราช* และมนี จำปาแพง**

Waraporn Srinarach and Manee Jumpaphaeng

Received: May 5, 2021 Revised: June 2, 2021 Accepted: June 22, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปล และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่เลือกแบบเจาะจง โดยเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาการแปลเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 161 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการใช้และความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปล การหาคุณภาพแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แอปพลิเคชันที่นักศึกษาใช้เพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแปลรายวิชาการแปลเบื้องต้นมากกว่าแอปพลิเคชันอื่น ได้แก่ แอปพลิเคชัน Google Translate คิดเป็น 90.1% รองลงมา คือ แอปพลิเคชัน Longdo Dict คิดเป็น 27.3% และแอปพลิเคชันที่ใช้น้อยกว่าแอปพลิเคชันอื่น ได้แก่ แอปพลิเคชัน Bright คิดเป็น 6.8% และ 2) นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลโดยภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การใช้แอปพลิเคชัน, การเรียนรู้ด้านทักษะการแปล, นักศึกษา

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

** อาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

This research was a survey research that aimed to 1) study the use of applications for translation skill learning and 2) study the satisfaction of the use of applications for translation skill learning of English major students, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University. The sampling group of this study comprised 161 third year students selected by purposive sampling method, who enrolled Basic Translation in the 1st semester of academic year 2020. The research instrument was the questionnaire of the use and the satisfaction of the use of applications for translation skill learning. To determine the questionnaire quality, the questionnaire was analyzed for content validity by selecting items with a consistency of item objective congruence index of 0.50 or higher. The statistics employed for data analysis included frequency distribution and calculation of percentage, mean, and standard deviation.

The results of the study found that 1) the application used the most by students for their translation skill learning than any other applications was Google translate accounted for 90.1% followed by the use of Longdo Dict application accounted for 27.3%, and the application used the least by students for their translation skill learning than any other applications was the Bright application accounted for 6.8%, respectively, and 2) the overall satisfaction of the use of applications for translation skill learning of students majoring in English, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University was indicated at a high level.

Keywords: The Use of Applications, Translation Skill Learning, Students

บทนำ

ภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาสากลของโลกที่มีบทบาทสำคัญมากในชีวิตประจำวันและในด้านการใช้เพื่อการประกอบอาชีพ ภาษาอังกฤษเป็นทั้งภาษาทางการและภาษาที่ 2 ในหลายประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษ ยังมีความจำเป็นในการเป็นเครื่องมือเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ เนื่องจากแหล่งข้อมูลเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งสามารถนำมาใช้อ้างอิงในการศึกษาต่างๆ ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้มักเผยแพร่ในรูปแบบภาษาอังกฤษ

การใช้ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นทักษะการฟัง การพูด การอ่าน หรือการเขียน เป็นความสามารถที่เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่มีความสำคัญมากในยุคนี้ ดังที่ ญัฐกานต์ ภูวงศ์ และอังค์วรา เหลืองนภา (2562, หน้า 246) กล่าวว่า ภาษาอังกฤษเข้ามามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน จึงทำให้การเรียนรู้ทักษะการแปลภาษาเป็นทักษะที่สำคัญ ซึ่งต้องใช้การบูรณาการความรู้ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเข้าด้วยกัน อีกทั้งยุคปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆ ด้าน อันนำไปสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน ซึ่ง จามรี ศิริรัฐนิคม (2548, หน้า 1-2) กล่าวว่า ทักษะการแปลเป็นปัจจัยสำคัญในการติดต่อสื่อสารขั้นพื้นฐานในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นในการติดต่อสื่อสารและรับทราบข้อมูลต่างๆ อีกทั้งทักษะการแปลภาษานับกระบวนกรถ่ายทอดความหมายและวัฒนธรรมจากภาษาหนึ่งไปเป็นภาษาหนึ่ง ดังที่ ปณชนก ชาญไวยวิทย์ (2559, หน้า 3) กล่าวเสริมไว้ว่า ทักษะการแปลคือความเข้าใจโครงสร้างภาษา ไวยากรณ์ ความหมายของคำ ภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง และเข้าใจระบบระเบียบของภาษาทั้งสอง สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของภาษาทั้งสองว่ามีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันอย่างไร ต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมใดบ้าง ผู้ที่จะทำงานแปลได้ดีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีการเรียนรู้หลักการ ทฤษฎีการแปลและทักษะการแปลอย่างจริงจังโดยเฉพาะการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ซึ่งภาษาอังกฤษและภาษานั้นเป็นภาษาที่อยู่ต่างตระกูลกัน ทำให้ลักษณะภาษาทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งเชิงไวยากรณ์และเชิงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการแปล ดังที่ เพ็ญพิสาข์ ศรีวรรณารถ (2551, หน้า 129-149) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะการแปลมิได้เป็นเพียงการแปลรหัสระหว่างภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งในการแปลแต่ละครั้งผู้แปลต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมปลายทางการแปลจึงถือเป็นการจัดเรียบเรียงตัวบทใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้และถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การแปลเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้แปลสามารถถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารที่มีพื้นฐานภาษาแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี และประเทือง ทินรัตน์ (2545, หน้า 2-3) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้ทักษะการแปลของนักศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ซึ่งสุพรรณิ ปันมณี (2546, หน้าคำนำ) ได้กล่าวถึงทักษะในการแปลไว้ว่า โอกาสในการพัฒนาทักษะการแปลของนักศึกษานั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาได้เรียนรู้วิธีการแปลอย่างมีหลักการมากกว่าการได้ฝึกแปลเรื่อยๆ ไปในเวลาอันจำกัดของนักศึกษา ดังนั้น งานแปลที่ดีต้อง

อาศัยความรู้ ความเข้าใจด้านทักษะการแปลที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ผู้แปลต้องสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับไปสู่ฉบับแปล โดยรักษาความหมายของต้นฉบับไว้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกันในการช่วยเสริมทักษะการแปลให้แก่แก่นักเรียนและนักศึกษาที่ได้เรียนวิชาการแปลในหลักสูตรหรือผู้ที่มีความสนใจด้านการแปลโดยทั่วไป นอกจากนี้ แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันกำลังมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนนักเรียน นักศึกษาและรัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการใช้สื่อสมัยใหม่ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและนักศึกษา การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าได้มากเนื่องจากนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายผ่านทางโทรศัพท์มือถือระบบปฏิบัติการสมาร์ตโฟนหรือแอนดรอยด์ สอดคล้องกับ ณัฐกานต์ ภูวงศ์และอังศวรา เหลืองธนา (2562, หน้า 246) ที่ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วคือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบันที่แอปพลิเคชันเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น สำหรับการศึกษาเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกันในการช่วยพัฒนาทางด้าน สื่อนวัตกรรม การเรียนการสอน การจัดระบบทางด้านงานเอกสารการทำงาน รวมถึงการจัดการเรื่องภาษา ในปัจจุบันมีการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะภาษาต่างประเทศที่น่าสนใจมากมาย ซึ่งการใช้แอปพลิเคชันนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษา ยังเป็นส่วนช่วยให้สถาบันการศึกษาประหยัดค่าใช้จ่ายจากการเตรียมสอบ ช่วยให้ผู้สอนลดเวลาในการทำข้อสอบและจัดชุดทดสอบ อีกทั้งได้ทราบจุดบกพร่องด้านการเรียนรู้ของนักเรียนนักศึกษาแต่ละคนในแต่ละเนื้อหา เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งนักเรียนนักศึกษาจะได้ทราบข้อมูลและประเมินศักยภาพทางการเรียนรู้ของตนเองได้หากไม่เข้าใจเนื้อหานั้นๆ เพื่อจะได้กลับไปทบทวนและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นอีกครั้งหนึ่งเสมือนการสร้างแรงจูงใจในการเรียนและต้องเตรียมพร้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ

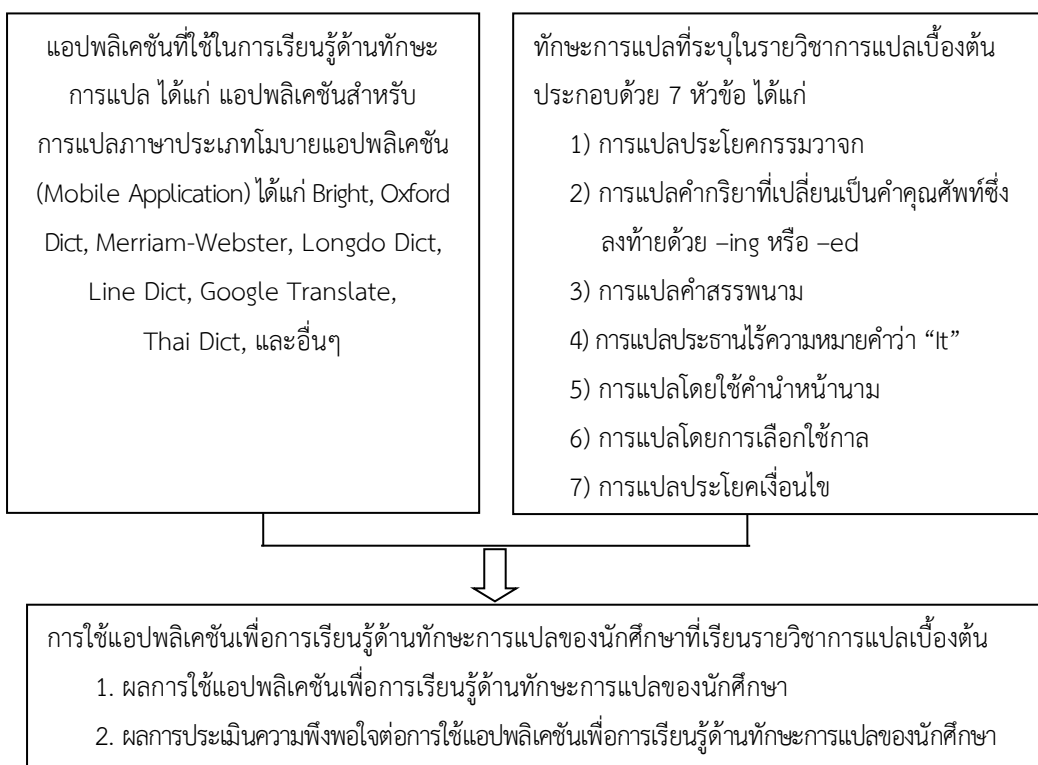
จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการแปลเบื้องต้น ซึ่งเป็นรายวิชาแกนของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปล จึงต้องการศึกษาผลการใช้และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์ เพื่อให้นักศึกษาได้แนวทางเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ช่วยแปลให้ได้ประโยชน์สูงสุด อีกทั้งช่วยให้ผู้สอนและนักศึกษาได้ทราบถึงแนวโน้มการใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจด้านทักษะการแปลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยได้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 501 คน

1.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการแปลเบื้องต้นในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 161 คน เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบสอน จึงสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยตอบแบบสอบถามจากการแชร์ลิงค์ Google Forms กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษและด้านการใช้แอปพลิเคชัน แต่ยังไม่เคยเรียนรายวิชาการแปลเบื้องต้นมาก่อน ซึ่งกลุ่ม

ตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรเนื่องจากสามารถเลือกใช้ออปพลิเคชันและสามารถแสดงความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการใช้และความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยใช้ Google Forms ในการจำแนกและวิเคราะห์ผลการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษา ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ คือ เพศ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

ตอนที่ 2 การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาในรายวิชาการแปลเบื้องต้น ที่มีโครงสร้างภาษาอังกฤษ จำนวน 7 หัวข้อ ได้แก่ 1) การแปลประโยคกรรมาจก 2) การแปลคำกริยาที่เปลี่ยนเป็นคำคุณศัพท์ซึ่งลงท้ายด้วย -ing หรือ -ed 3) การแปลคำสรรพนาม 4) การแปลประธานไว้ความหมายคำว่า “it” 5) การแปลโดยใช้คำนำหน้านาม 6) การแปลโดยการเลือกใช้กาล และ 7) การแปลประโยคเงื่อนไข ซึ่งแอปพลิเคชันที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกใช้เพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปล ในการวิจัยครั้งนี้มีแอปพลิเคชัน ได้แก่ Bright, Oxford Dict, Merriam-Webster, Longdo Dict, Line Dict, Google Translate, Thai Dict, และอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก (Multiple Responses)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 หัวข้อ ได้แก่ 1) สามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการ 2) มีความถูกต้องในการทำงานของแอปพลิเคชัน 3) สะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชัน 4) รวดเร็วในการทำงานของแอปพลิเคชัน 5) ปลอดภัยในการใช้งานของแอปพลิเคชัน และ 6) ได้ความรู้เพิ่มเติมจากการใช้แอปพลิเคชัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของลิเคิร์ท (Likert Scale) ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 121) โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2.2 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสามารถแยกเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาปริมาณ แนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ จากตำรา เอกสารและเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.2 ศึกษาวิธีการพร้อมทั้งสร้างแบบสอบถามจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องและนำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ครั้งที่ 1 เพื่อตรวจสอบพร้อมแก้ไขสำนวน ความครอบคลุมและความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาแล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.2.3 นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านครั้งที่ 2 เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

2.2.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha –Cronbach Coefficient) โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85

2.2.5 ดำเนินการสำรวจข้อมูลโดยการแชร์ลิงค์ Google Forms ผ่านทางกลุ่ม Google Classroom และกลุ่มเฟซบุ๊กของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่เรียนรายวิชาการแปลเบื้องต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่เรียนไปในแต่ละหัวข้อ โดยได้กำหนดแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลผ่านงานที่มอบหมายไว้ผ่านทางกลุ่ม Google Classroom และกลุ่มเฟซบุ๊กของนักศึกษาแล้วเก็บรวบรวมข้อมูล โดยตอบแบบสอบถามจากการแชร์ลิงค์ Google Forms

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลนำมาแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

4.3 ข้อมูลความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษานำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษากการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังแสดง ในตาราง 1 และ ตาราง 2

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	33	20
หญิง	128	80
รวม	161	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่เรียนรายวิชาการแปลเบื้องต้น จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาเพศชาย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

แอปพลิเคชัน	จำนวน	ร้อยละ
1. Bright	11	6.8
2. Oxford Dict	35	21.7
3. Merriam-Webster	15	9.3
4. Longdo Dict	44	27.3
5. Line Dict	18	11.2
6. Google Translate	145	90.1
7. Thai Dict	42	26.1
8. อื่น ๆ		
ThaiFastDict	20	12.4
Oxford Essential Dictionary	1	0.6
Oxford Collocations Dictionary	2	1.2
for students of English	1	0.6

จากตาราง 2 พบว่า แอปพลิเคชันที่นักศึกษาใช้เพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแปลรายวิชาการแปลเบื้องต้นมากกว่าแอปพลิเคชันอื่น ได้แก่ แอปพลิเคชัน Google Translate คิดเป็น 90.1% รองลงมา คือ แอปพลิเคชัน Longdo Dict คิดเป็น 27.3% และแอปพลิเคชันที่ใช้้น้อยกว่าแอปพลิเคชันอื่น ได้แก่ แอปพลิเคชัน Bright คิดเป็น 6.8%

2. ความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. สามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการ	4.09	0.79	มาก
2. มีความถูกต้องในการทำงานของแอปพลิเคชัน	4.05	0.72	มาก
3. ความสะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชัน	4.96	0.20	มากที่สุด
4. ความรวดเร็วในการทำงานของแอปพลิเคชัน	4.94	0.25	มากที่สุด
5. ความปลอดภัยในการใช้งานของแอปพลิเคชัน	4.12	0.66	มาก
6. ได้ความรู้เพิ่มเติมจากการใช้ออปพลิเคชัน	4.52	0.60	มากที่สุด
รวม	4.46	0.28	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลโดยภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.96) รองลงมา คือ ความรวดเร็วในการทำงานของแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.94) และข้อที่น้อยที่สุด ได้แก่ มีความถูกต้องในการทำงานของแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.05)

อภิปรายผล

1. การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยแอปพลิเคชัน Google Translate คิดเป็น 90.1% แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีการเลือกใช้ออปพลิเคชัน Google Translate มากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก Google Translate เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้แปลภาษากว่า 104 ภาษา เพียงแค่เราใส่คำว่า “แปลภาษา” ลงในช่องค้นหาของ Google แอปพลิเคชันก็จะแสดงขึ้นมาทันทีและสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหา โดยจะแบ่งเป็น 2 ช่อง ได้แก่ ช่องคำแปลของภาษาที่อยู่ฝั่งขวามือ และช่องใส่ข้อความหรือคำศัพท์ที่อยากรู้ที่อยู่ฝั่งซ้ายมือเมื่อเราใส่คำศัพท์หรือ

ข้อความในช่องฝั่งซ้ายคำแปลก็จะขึ้นมาให้ทันที ดังที่บุญเลิศ วงศ์พรม และถาวร ทิศทองคำ (2561, หน้า 1-10) ได้ทำการวิจัยการแปลในยุคใหม่กับการปรับตัวของผู้เรียน ผู้สอน และนักแปล แสดงให้เห็นว่าการใช้ Google Translate เป็นเครื่องมือในการสอนแปล พบว่า ผู้เรียนใช้แปลในระดับประโยคและค่อยๆ ขัดเกลาสำนวนภาษาให้เข้ากับเนื้อหา จากนั้นผู้สอนค่อยชี้ให้เห็นถึงการแปลที่ถูก-ผิด แปลได้แปลดีและการแก้ไขให้ถูกต้องตามภาษาต้นฉบับซึ่งนับว่า Google Translate เป็นเครื่องมือในการสอนแปลที่มีประสิทธิภาพมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชยพัทธ์ แก้วรินทร์ (2559, หน้า 37) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้ Google Translate ร่วมกับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนทักษะหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าคะแนนทักษะก่อนการใช้ Google Translate ร่วมกับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 รองลงมา คือ แอปพลิเคชัน Longdo Dict คิดเป็น 27.3% แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการเลือกใช้แอปพลิเคชัน Longdo Dict เป็นลำดับที่ 2 เนื่องจาก Longdo Dict เป็นแอปพลิเคชันดิจิทัลที่แปลภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาไทยที่ได้รับความนิยมสูงที่สุดในประเทศไทย ซึ่งตัวแอปพลิเคชันนั้นนอกจากจะมีจุดเด่นด้านการแปลภาษาได้แล้วยังสามารถแปลภาษาบนเว็บไซต์ต่างๆ ได้ทันทีอีกด้วย ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ใช้งานสมาร์ทโฟนที่ต้องเจอภาษาอังกฤษอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ นักศึกษามีการเลือกใช้แอปพลิเคชัน Bright น้อยกว่าแอปพลิเคชันอื่น คิดเป็น 6.8% ทั้งนี้เนื่องจากแอปพลิเคชัน Bright ใช้เทคนิค การจดจำแบบเว้นระยะใหม่ กับระบบ วิธีการพิเศษในการฝึกฝนความทรงจำ “Fast Brain” เนื่องจากมีรูปแบบการฝึกอบรมเชิงโต้ตอบทำให้ผู้ใช้งานสามารถจำได้ถึง 90% ของข้อมูลทั้งหมดแต่แอปพลิเคชันนี้มุ่งเน้นที่คำศัพท์ กล่าวคือ การป้อนคำศัพท์เข้าไปให้จำวันละ 4, 8, หรือ 12 คำแล้วแต่ผู้ใช้งานจะเลือกซึ่งหากใช้เป็นการช่วยในการแปลระดับประโยคและข้อความสั้นๆ จึงอาจไม่เหมาะสมกับการใช้งานของแอปพลิเคชันประเภทนี้

2. ความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชัน รองลงมา คือ ความรวดเร็วในการทำงานของแอปพลิเคชัน เนื่องจากแอปพลิเคชันสำหรับการแปลภาษามีฟังก์ชันที่ใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน สะดวกต่อการใช้งาน และสามารถแปลภาษาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกานต์ ภูวงศ์ และอังค์วรา เหลืองนภา (2562, หน้า 250-254) ที่ทำการศึกษากาการใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านคำศัพท์ พบว่า การใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษมีความรวดเร็วทันใจและสะดวกสบายในการค้นหาคำศัพท์ และสามารถใช้ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ ส่วนรายการที่น้อยที่สุด คือ มีความถูกต้องในการทำงานของแอปพลิเคชัน เนื่องจากการแปลโดยใช้ออปพลิเคชันยังคงมีคำศัพท์ที่แปลความหมายได้ไม่ตรงกับบริบทตามต้นฉบับของการแปล และบางครั้งทำให้ความหมายของรูปประโยคผิดเพี้ยน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรวิไล กนิษฐเสน (2560, หน้า 222-223) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกโครงสร้างประโยคสำหรับนักศึกษาที่ใช้โปรแกรมแปลภาษาบนเว็บไซต์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ด้านโปรแกรมแอปพลิเคชันแปลภาษาที่ใช้ มีการใช้ Google translate เพื่อแปลภาษาในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากโปรแกรม Google translate เป็นที่รู้จักของนักศึกษาและคนทั่วไป อีกทั้งแอปพลิเคชันนี้จะสามารถช่วยผู้เรียน ผู้สอนและนักแปลให้สามารถแปลงานได้เร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนเรื่องความถูกต้อง ความสละสลวยของรูปแบบภาษาต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ การค้นคว้า ช่วงเวลา และประสบการณ์เพิ่มเติม ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อจะทำให้สามารถมีทักษะการแปลที่ดีขึ้นและสามารถประยุกต์ใช้อุปกรณ์ช่วยแปล ซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชันต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สอนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการแปลต้องส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการฝึกฝนด้านทักษะและความสามารถในการแปลมากขึ้นโดยการค้นคว้าและเลือกใช้แอปพลิเคชันที่มีคุณภาพและมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น นอกเหนือไปจากการแปลแบบฝึกหัดที่ผู้สอนมอบหมายให้ทำหลังจากเรียนจบแต่ละหัวข้อเพื่อให้ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะความสามารถในการแปลและฝึกแก้ปัญหาการแปลทั้งด้านไวยากรณ์ โครงสร้างทางภาษา การเลือกใช้คำศัพท์และสำนวน รวมทั้งการแปลเฉพาะด้านเพื่อให้งานแปลมีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาในการหาแนวทางพัฒนาการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ทักษะการแปลให้กับนักศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้านทักษะการแปลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการนำแอปพลิเคชันต่างๆ ไปใช้ร่วมกับวิธีการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นต้น

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพจากการแปลด้วยการใช้แอปพลิเคชันอื่นๆ ที่มีคุณภาพ และการศึกษาโดยการกำหนดช่วงเวลาในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จามรี ศิริรัฐนิคม. (2548). การพัฒนาทักษะการแปลของนิสิตที่เรียนวิชาการแปลเบื้องต้น มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชยพัทธ์ แก้ววรินทร์. (2559). ผลการใช้กูเกิลทรานสเลต (Google Translate) ร่วมกับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. สืบค้น มีนาคม 5, 2563, จาก <https://ph01.tcithaijo.org/index.php/uruj/article/view/63393>
- ณัฐกานต์ ภูวงศ์, และอังศัรวรา เหลืองนภา. (2562). การใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านคำศัพท์. ใน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาชั้นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 วันที่ 19 มกราคม 2562 (หน้า 244-256). กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ วงศ์พรหม, และถาวร ทิศาทองคำ. (2561). การแปลในยุคใหม่กับการปรับตัวของผู้เรียน ผู้สอน และนักแปล. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติมหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 วันที่ 20 ธันวาคม 2561 (หน้า 1-10). กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปณชนก ขาญไวยวิทย์. (2559). รายงานการวิจัยการพัฒนาทักษะการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปล. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประเทือง ทินรัตน์. (2545). การแปลเชิงปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พชรวลี กนิษฐเสน. (2560). การสร้างแบบฝึกโครงสร้างประโยคสำหรับนักศึกษาที่ใช้โปรแกรมแปลภาษาบนเว็บไซต์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สืบค้น มีนาคม 9, 2563, จาก <http://ncteched.fte.kmutnb.ac.th/NCTechEd10/NC53.pdf>
- เพ็ญพิสาข์ ศรีวรรณารถ. (2551). ปัญหาในการแปลผ่านภาษาที่สอง กรณีศึกษา: การแปลวรรณกรรม เรื่อง เปโตรปาราโม. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 30(1), 129-149.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2546). การแปลขั้นสูง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การลดต้นทุนของโรงงานสีข้าวโดยใช้กระบวนการจัดการด้านโลจิสติกส์ และโซ่อุปทานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

The Cost Reduction of The Rice-Mill by Using Green Logistic and Supply Chain

ทัชวงษ์ จุลสวัสดิ์*, อุษณี จิตติมนี** และภาสกร รอดแผลง***

Thatchavong Julswat, Usanee Jittimane and Paskon Roodplang

Received: April 22, 2021 Revised: July 30, 2021 Accepted: October 7, 2021

บทคัดย่อ

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี 3) เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวโดยใช้การดำเนินงานด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากผู้ประกอบการโรงสีตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวอย่างเป็นแบบเจาะจงจากผู้ปฏิบัติงานและเจ้าของโรงสี และการสนทนากลุ่มจากเกษตรกรผู้นำเข้ามาจำหน่ายให้กับโรงสี จำนวนทั้งสิ้น 9 คน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์บริบทและการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาเบื้องต้นเมื่อพิจารณาจากต้นน้ำพบว่า ข้าวเปลือกที่นำมาจำหน่ายให้กับโรงสีตัวอย่างนั้น เกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก เนื่องจากเคยทดลองแล้วแต่ไม่ประสบผลสำเร็จและทำให้ผลผลิตตกต่ำลง จึงกลับมาใช้สารเคมีแบบเดิม ในส่วนของกระบวนการกลางน้ำ (ด้านโรงสีข้าว) พบว่า ผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีแนวคิดในด้านการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมในโรงงาน โดยการนำเครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาใช้ การใช้ระบบสายพานลำเลียงทำให้ความผิดพลาดน้อยลง การนำเอาวัสดุที่เหลือทิ้งกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ในด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพล ได้แก่ เรื่องต้นทุน เนื่องจากในบางกิจกรรมต้องลงทุนสูงมาก เช่น การใช้สายพานลำเลียง การทำบ่อบำบัด เป็นต้น รองลงมาได้แก่ ปัจจัยเรื่องคน ซึ่งต้องทำความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** อาจารย์ ดร., ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

*** อาจารย์ ดร., ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภายใต้หลักการ 3Rs ในส่วนแนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าว นั้น คือ การนำหลักการของ 3Rs เข้าไปดำเนินการ ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำคือ กระบวนการในการปลูกข้าวของเกษตรกร กระบวนการกลางน้ำคือ ด้านโรงสีข้าว โดยลดการใช้ (Reduce) และการนำเอาส่วนที่สามารถใช้ได้นำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) หรือการแปรสภาพแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วยังเป็นกระบวนการในการลดต้นทุนการดำเนินงานของโรงสีข้าวในระยะยาวได้

คำสำคัญ: การลดต้นทุน, กระบวนการจัดการ, โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

Abstract

The purposes of this study were to studies 1) the problems of environmental logistics management of rice mills in Sing Buri province. 2) the factors affecting logistic management. 3) guidelines for cost reduction for the rice mills by using environmental logistic operations. The researcher used the qualitative study by exploratory study by In-depth interview from the rice mill operators. The examples are specific to the operators and the mill owner. Group discussions also included a farmer who was bringing rice to sell to the rice mill which totally 9 people. In this study, the researcher uses data analysis through content analysis, context analysis, And descriptive analysis.

The study indicated that, the problem of the beginning was from Farmers do not pay much attention to environmental issues. they have been experimented, but not successful, and the yield is down, so the original chemical is back to used. In the middle of the process, it is found that rice mill operators have the concept of logistics management for the environment in the factor, by using modern machine, using conveyor systems to makes the error less. The use of raw materials left to make the benefit for the operation. Factors affecting logistics management for the environment. The main factor influencing environmental logistics management for the rice mills is the cost. Because some activities require a very high investment, such as using a conveyor belt, treatment ponds, etc. The second is the human factor. It is a must in order to cultivate the consciousness of all workers under the 3Rs principle. The guideline to reduce the cost of rice mills is to apply the 3Rs principle to operate from the upstream such as farmers, middle processes, rice mills, and reduce the use of recycled materials. In addition to protecting the environment, it is also a process to reduce the operating costs of rice mills in the long run.

Keywords: The Cost Reduction, Management Process, Logistic and Supply Chain

บทนำ

แนวคิดของการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเริ่มจากการดำเนินธุรกิจที่มีการขยายตัวจากธุรกิจเล็ก ๆ สู่อุตสาหกรรมจำนวนมากปริมาณสินค้าที่มากขึ้นทำให้เป้าหมายของการกระจายสินค้าแพร่หลายไปในวงกว้าง ส่งผลให้เกิดความซับซ้อนของระยะทางการขนส่งและการให้บริการแก่ลูกค้า ครอบคลุมไปถึงการวางแผนอย่างครบวงจรตั้งแต่การซื้อวัตถุดิบ การประมาณค่าสั่งซื้อ จนกระทั่งถึงการวางแผนกระจายสินค้าและบริการที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่จำเป็นต้องมีการส่งมอบสินค้า ณ สถานที่และเวลาที่เหมาะสม การบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานจึงถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญทางธุรกิจอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

เนื่องจากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการในปัจจุบันขยายขอบเขตไปถึงความร่วมมือในระดับอุตสาหกรรมและระดับโซ่อุปทานของธุรกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน การบริหารจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อเนื่องมาจากการบริหารจัดการโลจิสติกส์ เนื่องจากการบริหารจัดการโซ่อุปทานเป็นการประสานความร่วมมือของทุกจุด (Node) ของธุรกิจ อันจะทำให้ความร่วมมือและพันธมิตรทางธุรกิจที่มีความเข้มแข็ง อาทิ การร่วมกันพยากรณ์ความต้องการของสินค้า และวัตถุดิบ การวางแผนการกระจายสินค้า การเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลระหว่างองค์กร และการส่งผ่านข้อมูลยอดขาย ณ จุดขายให้กับสมาชิกในโซ่อุปทานการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี แนวโน้มความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ได้เข้ามามีบทบาทด้วยเช่นกัน ทำให้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นต้นทุนของการดำเนินธุรกิจที่สำคัญในหลายส่วน ซึ่งกิจกรรมด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานซึ่งหลายกิจกรรมมีส่วนเกี่ยวข้องและเกิดผลกระทบกับสภาพแวดล้อม แนวคิดด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือกรีนโลจิสติกส์จึงเกิดขึ้น เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและลดต้นทุนของผู้ประกอบการอย่างยั่งยืน (สุธิดา ทับทิมศรี, 2558)

จังหวัดสิงห์บุรี เป็นจังหวัดที่มีโรงสีข้าว หลายประเภทซึ่งโรงงานสีข้าวเหล่านี้ต้องอาศัยกระบวนการด้านการจัดการทางด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเพื่อกระบวนการทางด้านการผลิตและการส่งมอบสินค้า ทั้งนี้ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมการนำเข้าวัตถุดิบ กิจกรรมการผลิตสินค้า กิจกรรมการจัดเก็บและจัดส่งสินค้า กิจกรรมการวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า และกิจกรรมด้านบริการหลังการขาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมบางส่วนมีผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่โรงสีข้าวเหล่านั้นตั้งอยู่ อาทิ การเกิดขยะ ฝุ่นละออง หรือมลพิษต่าง ๆ น้ำเน่าเสีย เป็นต้น นอกจากนี้คือต้นทุนของโรงสีข้าวที่เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องจากการตกหล่นเสียหาย หรือการเน่าเสียของข้าว และทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้โรงสีข้าวบางกลุ่มยังต้องสิ้นเปลืองต้นทุนจากการสรรหาวิธีการเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดี แต่ทั้งนี้เป็นการจัดการที่ปลายเหตุ และนอกจากนี้ โรงสีข้าวที่ได้มาตรฐานที่ดีต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตรแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2553) โดยมาตรฐานนี้มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมสุขลักษณะของสถานที่ผลิตและกระบวนการผลิต

ของโรงสีข้าว ตั้งแต่การตรวจรับ การลดความชื้น การทำความสะอาด การกะเทาะเปลือก การขัดสี การคัดแยก คุณภาพ การบรรจุ การเก็บรักษาและการขนส่ง เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย มีคุณภาพเหมาะสำหรับการบริโภค การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ทีมผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะเข้าศึกษาจากโรงสีข้าวที่เป็นตัวอย่างซึ่งมีกำลังการสีข้าวที่สูง และมีความทันสมัย ได้แก่ โรงสีข้าว ห้างหุ้นส่วนจำกัด เปี่ยมสินสมบูรณ์ ซึ่งมีกำลังสีข้าวสูงสุดถึง 700 เกวียน/วัน และได้รับการประกันคุณภาพของการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) เป็นต้น โดยทั้งนี้เพื่อเป็นต้นแบบในการนำหลักการด้านการจัดการโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมทั้งเพื่อเพิ่มเติมนวัตกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงสีข้าวอื่นๆ เพื่อลดต้นทุนในการดำเนินงานทางด้านโลจิสติกส์

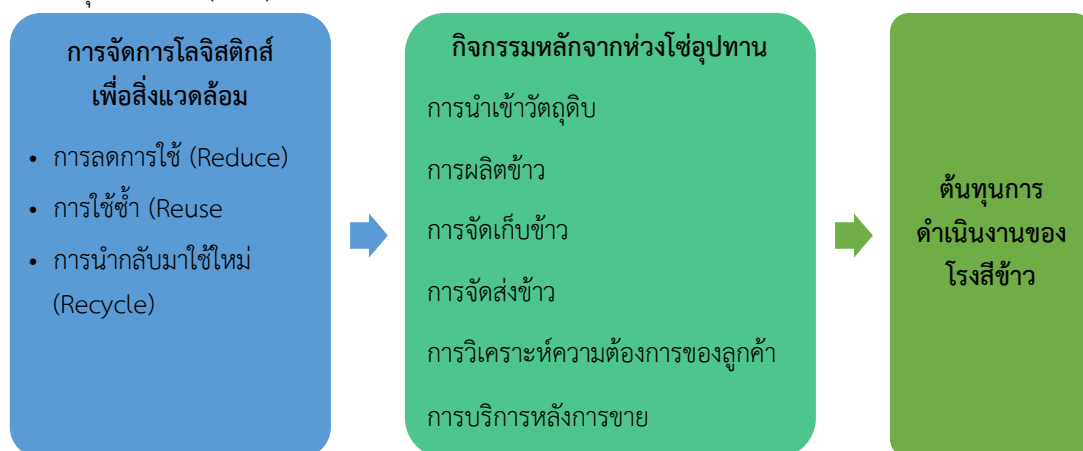
จากความสำคัญของโลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานรวมทั้งปัญหาที่พบทำให้นักวิจัยเกิดแนวคิดในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนและการดำเนินงานทางโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินงานของผู้ประกอบการโรงสีข้าวเกิดประสิทธิภาพด้านต้นทุนและเป็นแนวทางให้กับโรงสีข้าวในประเทศไทยในการดำเนินงานเพื่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวโดยใช้การดำเนินงานด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมในจังหวัดสิงห์บุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการลดต้นทุนของโรงงานสีข้าวโดยใช้กระบวนการจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยนำแนวคิดของ Porter (1986, p.24) และ กรมโรงงานอุตสาหกรรม (2555) มาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ โดยพื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี โดยมุ่งเน้นศึกษาในโรงสีข้าวที่มีกำลังการผลิตที่สูงและมีประสิทธิภาพในการผลิตที่ดีส่งผลผลิตออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ได้แก่ โรงสีข้าว ห้างหุ้นส่วนจำกัด เปี่ยมสินสมบูรณ์ โดยมีกำลังการผลิตอยู่ที่ 500 ตัน/24 ชั่วโมง ซึ่งจะใช้เป็นกรณีตัวอย่างเพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินงานโดยใช้แนวคิดของการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย เกษตรกร จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน และพนักงานผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว จำนวน 3 คน โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะต้องมีความรู้ดังต่อไปนี้

1.2.1 เกษตรกร คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ต้องเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวและนำมาจำหน่ายให้กับโรงสีตัวอย่างที่ทำการการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านกระบวนการปลูก กรรมวิธีในการปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว การลำเลียงขนส่งมายังโรงสี เนื่องจากส่วนนี้ถือว่าเป็นกระบวนการต้นน้ำในการลำเลียงวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิตต่อไป

1.2.2 ผู้ประกอบการ คุณลักษณะของผู้ประกอบการในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้บริหารจัดการโรงสีเปี่ยมสินสมบูรณ์ โดยเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงสีได้ ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อข้าวเปลือก กระบวนการจัดเก็บข้าวเปลือก กระบวนการลำเลียงวัตถุดิบ กระบวนการแปรรูป (ขัดสี) กระบวนการบรรจุ กระบวนการจัดจำหน่าย

1.2.3 ผู้ปฏิบัติงานในโรงสีตัวอย่าง คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลนี้คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในแต่ละส่วนของการดำเนินงาน โดยประกอบไปด้วย ผู้ปฏิบัติงานในขั้นตอนการรับข้าว ผู้ปฏิบัติงานในขั้นตอนการจัดเก็บข้าว (คลังข้าวเปลือก) ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดส่งข้าวเปลือกสู่ชาวสาร ผู้ปฏิบัติงานด้านการบรรจุลงบรรจุภัณฑ์และผู้ปฏิบัติงานด้านการลำเลียงเพื่อการจัดส่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นกระบวนการวิจัยที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วม ดังนั้นเครื่องมือวิจัยที่ใช้จึงเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) อันเป็น กระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบของคำถามที่ตายตัว หรือกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เนมาตรฐาน (Unstructured or Unstandardized Interview) กล่าวคือ เป็นกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) อย่างชัดเจน เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างมีความยืดหยุ่น และมีการนำคำสำคัญ (Keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำในกระบวนการสัมภาษณ์โดยที่ลักษณะของข้อคำถามเช่นว่านี้สามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำหรือให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วม

ในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นมีหลายกลุ่มโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสีข้าว และผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าวในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

2.2 การออกแบบการวิจัย (Research Design) หรือการสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์จะเลือกโดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่มีแบบหรือลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดให้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินการกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการเบื้องต้นก่อนเพื่อที่จะนำแนวความคิดหรือข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการมาใช้ในการปรับปรุงข้อความของแบบสัมภาษณ์รวมทั้งจะได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปดำเนินการทดลองสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ หรือบุคคลที่มีส่วนสำคัญกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อที่จะนำสภาพปัญหาหรือข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการปรับปรุงครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์อันมีผลต่อการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการประมวลผลข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 วิธีการแรกใช้การสังเกต ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินการสังเกต การดำเนินงานของโรงสีข้าวดังกล่าวตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

3.1.1 กระบวนการต้นน้ำ การนำข้าวเปลือกเข้าสู่โรงสีข้าว การเจรจาระหว่างเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวและเจ้าหน้าที่ของทางโรงสีข้าว การชั่งน้ำหนักข้าวเปลือก วิธีการตรวจสอบคุณภาพของข้าวเปลือกความชื้น พันธุ์ข้าวต่างๆ การลำเลียงข้าวเปลือกสู่กระบวนการจัดเก็บ รวมทั้งวิธีการแยกข้าวชนิดต่างๆ ก่อนเข้าสู่การกระบวนการขัดสีข้าวต่อไป

3.1.2 กระบวนการกลางน้ำ ผู้วิจัยสังเกต กระบวนการลำเลียงข้าวแต่ละชนิดไปสู่กระบวนการสีข้าว กระบวนการทำความสะอาดก่อนการสีข้าว จนกระทั่งผ่านการขัดสีและนำไปสู่กระบวนการบรรจุภัณฑ์

3.1.3 กระบวนการปลายน้ำ สังเกตในขั้นตั้งแต่การเคลื่อนข้าวข้าวที่ถูกบรรจุลงถุงแล้วไปสู่การจัดเก็บ รูปแบบวิธีการจัดเก็บระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคลังสินค้าก่อนเข้าสู่การขนส่ง รูปแบบการขนส่งและการตลาด

3.2 วิธีการที่สอง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดำเนินการขออนุญาตผู้บริหารโรงสีข้าว เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอบเขตเนื้อหาที่จะขอสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์สัมพันธ์กับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต โดยทำการสัมภาษณ์บุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงสีข้าว จำนวนทั้งหมด 9 คน ซึ่งเป็นเกษตรกร ผู้ปฏิบัติงานและควบคุมในกระบวนการต่างๆ โดยในกระบวนการต้นน้ำได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำข้าวเปลือกมาจำหน่ายและสัมภาษณ์ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพ

และทำการกำหนดราคาซื้อให้กับเกษตรกรซึ่งเรียกว่า “หลงจู้” สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมกระบวนการสีข้าว สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมเครื่องจักรต่างในกระบวนการผลิต และสัมภาษณ์ผู้จัดการโรงสีข้าว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาตีความสร้างข้อสรุปหรือสร้างสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

4.1 ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด (Transcribing Interview) โดยไม่มีการข้ามประโยคบางประโยค เพื่อที่จะได้สามารถนำข้อมูลบางอย่างมาใช้ในการตรวจสอบในภายหลังได้

4.2 การทำข้อสรุปชั่วคราวและการตัดข้อมูลบางประเด็นออก เป็นการลงเขียนข้อสรุปแต่ละเรื่องของการสัมภาษณ์เพื่อลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออก

4.3 การเสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการนำเสนอโดยนำข้อสรุปชั่วคราวย่อยๆ มาเชื่อมโยงกัน โดยจัดทำเป็นแผนที่ความคิด (Mind Map) ตารางบรรจุเนื้อหา (Matrices) และเครือข่ายของเหตุและผล (Causal Network)

4.4 การประมวลและสรุปข้อเท็จจริงเป็นการเชื่อมโยงหลักการแนวคิดเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานและสภาพปัญหาของการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดลอมของโรงสีข้าว

1.1 กระบวนการต้นน้ำ เริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำตั้งแต่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรชาวนาเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการเพาะปลูกข้าวที่ใช้สารเคมีให้น้อยที่สุดหรือจนกระทั่งไม่มีสารเคมีเลยแต่ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพื่อให้ได้ราคาขายที่เหมาะสมและไม่ทำให้เกษตรกรเกิดความเดือดร้อน แต่ทั้งนี้อย่างที่กล่าวรายงานไว้ตอนต้นในผลการวิเคราะห์แล้วว่าเกษตรกรได้เคยปฏิบัติและทดลองดำเนินการตามหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมแล้วแต่ไม่ได้ผลและทำให้ ผลผลิตลดลงรวมทั้งสูญเสียเวลา จึงทำให้หันกลับมาใช้เคมีภัณฑ์เหมือนเดิมส่งผลต่อคุณภาพของดินและน้ำ ดังนั้นส่วนหนึ่งที่เป็นแนวทางในการลดต้นทุนกับเกษตรกรคือ การเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกระบวนการดำเนินงานที่ลดการใช้สารเคมีโดยหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องสาธิตและทำความเข้าใจให้กับเกษตรกรรวมทั้งมีการติดตามวิเคราะห์ปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหให้กับเกษตรกรจนสามารถดำเนินการเองได้อย่างถูกต้อง โดยการนำเอารูปแบบของเกษตรกรอินทรีย์มาใช้ ซึ่งคือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติบนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ เพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ

1.2 กระบวนการกลางน้ำ เมื่อเกษตรกรนำข้าวเปลือกมายังโรงสีแล้วในลำดับต่อไปของขั้นตอนการคัดเลือกข้าวเปลือกที่สำคัญคือ กระบวนการตรวจสอบความชื้นของข้าวเปลือก ซึ่งนอกจากมีผลกระทบต่อราคาขายโดยตรงแล้วยังมีผลทางอ้อมในเรื่องของต้นทุนและการใช้พลังงานเชื้อเพลิงอีกทั้งทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศตามมาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ทางโรงสีจึงจำเป็นต้องคัดกรองข้าวเปลือกที่จะรับซื้อเป็นอย่างดี โดยที่ความชื้นจะต้องอยู่

เกณฑ์ที่เหมาะสม เพราะหากความชื้นมากเกินไปก็จะต้องใช้พลังงานในการอบมากขึ้นส่งผลให้คุณภาพของข้าวอาจจะลดน้อยลงไปด้วยเช่นกัน ซึ่งในการดำเนินงานในกระบวนการนี้โรงสีข้าวตัวอย่างได้นำเอาระบบการตรวจสอบวัดความชื้นเข้ามาใช้ทำให้ลดปัญหาในจุดนี้ได้เป็นอย่างดีและอุปกรณ์เหล่านี้จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับโรงสีข้าวในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการปลายนํ้า การขนส่งของโรงสีข้าวตัวอย่างนั้นได้ดำเนินการโดยใช้การขนส่งทางบกด้วยรถบรรทุกเป็นหลัก ซึ่งขั้นตอนนี้สิ่งที่เกิดการสิ้นเปลืองมากที่สุดคือ ต้นทุนด้านเชื้อเพลิง โดยโรงสีข้าวตัวอย่างดำเนินการในเรื่องของการจัดซื้อจัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงเอง โดยยังมีได้คำนึงถึงเรื่องของการหาพลังงานทดแทน เช่น การใช้พลังงาน NGV หรือการวางแผนรูปแบบเส้นทางรถบรรทุกที่ประหยัดเวลาและมีระยะทางที่สั้นที่สุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวตัวอย่าง

2.1 ปัจจัยด้านคน หากพิจารณาจากต้นน้ำในด้านของเกษตรกรชาวนา จากการศึกษาจะให้เห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมในโรงสีข้าว นั่นคือ ปัจจัยด้านคน จะเห็นได้ว่าหากคนเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินงานแล้วหากไม่ได้รับผลประโยชน์หรือคำตอบจากการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็จะไม่สนใจที่จะดำเนินการต่อ เพราะเขามีทัศนคติที่คิดว่าสิ่งเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดต้นทุนเพิ่มในขณะที่ผลผลิตลดลงหรือเท่าเดิม อันดับต่อไปของกระบวนการกลางน้ำคือโรงสีข้าว จากการศึกษาพบว่าเจ้าของโรงสีข้าวให้ความสำคัญกับประเด็นของการจัดการโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยนำเอาระบบอันทันสมัยเข้ามาเพื่อลดการสูญเสีย (Reduce) ทางด้านเวลาแต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มประสิทธิภาพ กับการดำเนินงานมีการนำเอาของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Reuse) และยังรวมไปถึงการแปรรูปให้ดีขึ้นแล้วนำมาใช้อีกเช่นกัน (Recycle) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

2.2 ปัจจัยด้านการลงทุน ปัจจัยด้านเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เนื่องจากการดำเนินงานเพื่อสิ่งแวดล้อมในบางกรณีต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีและเครื่องจักรเข้ามาช่วยบำบัด จากกรณีศึกษาของโรงสีข้าวตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าได้นำเอาระบบสายพานลำเลียงมาใช้ในการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ (ข้าวเปลือก) ซึ่งทำให้ลดในเรื่องของการสูญเสียทั้งด้านเวลาและแรงงาน รวมทั้งเชื้อเพลิงเกิดความผิดพลาดที่น้อยลง ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงสีดีขึ้น ในขณะที่ต้นทุนของการดำเนินงานลดลง

2.3 ปัจจัยด้านกระบวนการ ในด้านกระบวนการในการดำเนินงานนั้น เนื่องจากโรงสีข้าวตัวอย่างเป็นโรงสีข้าวที่มีกำลังการผลิตและเงินทุนที่มาก ดังนั้นจึงมีศักยภาพในการดำเนินงานที่สูงแต่ด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานในลักษณะของกรีนโลจิสติกส์ได้ และบุคลากรบางส่วนมองว่าการปฏิบัติงานภายใต้เงื่อนไขแบบกรีนโลจิสติกส์นั้นเป็นการสร้างความยุ่งยากและภาระในการปฏิบัติงาน

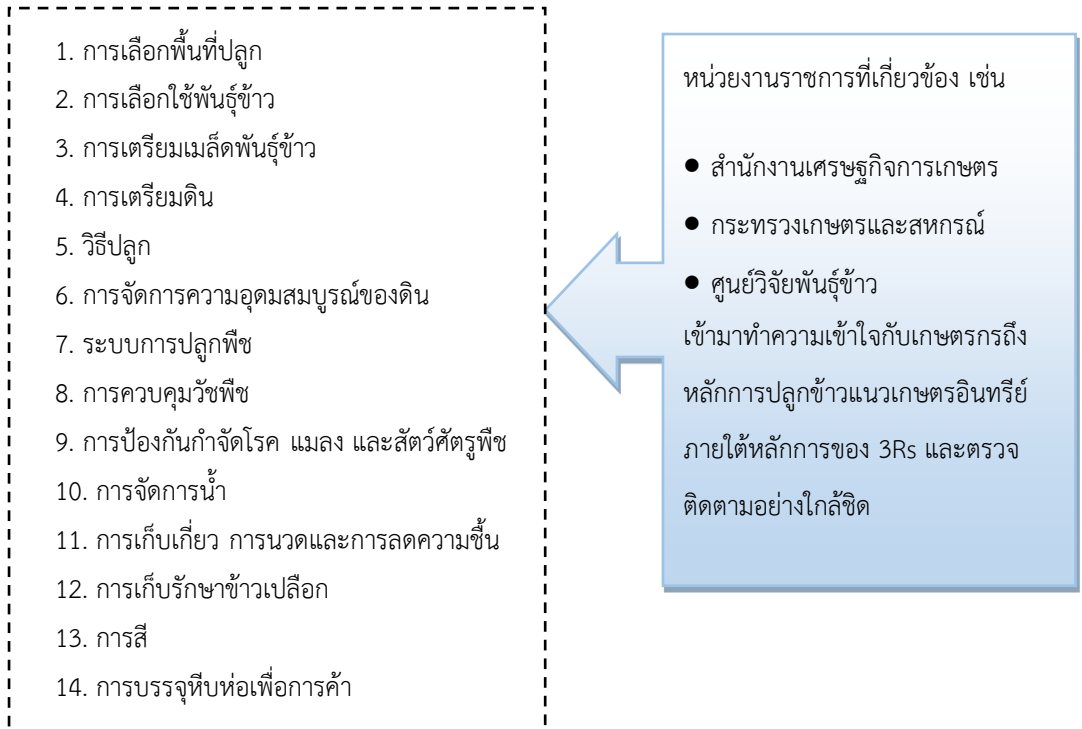
2.4 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการจัดส่งแบบย้อนกลับ การจัดส่งแบบย้อนกลับเมื่อมีการขนส่งสินค้าไปยังลูกค้าแล้ว โดยปกติจะต้องมีการนำกลับมาจากลูกค้าด้วย เช่น บรรจุภัณฑ์ขึ้นเดิมสำหรับการบรรจุสินค้าสำหรับการส่งครั้งต่อไป ซึ่งโรงสีข้าวตัวอย่างได้นำเอาหลักการ 3R มาเป็นแนวปฏิบัติที่ดี แต่ด้วยการดำเนินงานของโรงสีข้าว

ตัวอย่างไม่มีบรรจุภัณฑ์เดิมที่จะต้องนำกลับมาใช้ใหม่ ทำให้ส่วนหนึ่งเกิดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในด้านบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางความต้องการของลูกค้า

2.5 ปัจจัยด้านการเลือกบรรจุภัณฑ์ ปัจจัยด้านการเลือกบรรจุภัณฑ์ โรงสีข้าวตัวอย่างไม่ได้เลือกบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่าใดนักเนื่องจากคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก นอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีต้นทุนที่สูงขึ้น

3. แนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวโดยแนวคิดโลจิสติกส์สีเขียว

สำหรับแนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้เห็นปัญหาและปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงสีตัวอย่างและพบว่าตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำนั้น ในบางช่วงกิจกรรมยังขาดกระบวนการ 3Rs ซึ่งประกอบไปด้วย Reduce Reuse และ Recycle โดยทั้งนี้แนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวด้วยแนวคิดโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำตั้งแต่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรชาวนาเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการเพาะปลูกข้าวที่ใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด หรือจนกระทั่งไม่มีสารเคมีเลย แต่ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพื่อให้ได้ราคาขายที่ดีเหมาะสมและไม่ทำให้เกษตรกรเกิดความเดือดร้อน แต่ทั้งนี้อย่างที่กล่าวรายงานไว้ตอนต้นในผลการวิเคราะห์แล้วว่าเกษตรกรได้เคยปฏิบัติและทดลองดำเนินการตามหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมแล้วแต่ไม่ได้ผล และทำให้ผลผลิตลดลงรวมทั้งสูญเสียเวลา จึงทำให้หันกลับมาใช้เคมีภัณฑ์เหมือนเดิมส่งผลต่อคุณภาพของดินและน้ำ ดังนั้นส่วนหนึ่งที่เป็นแนวทางในการลดต้นทุนกับเกษตรกรคือ การเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกระบวนการดำเนินงานที่ลดการใช้สารเคมี โดยหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องสานิตและทำความเข้าใจให้กับเกษตรกรรวมทั้งมีการติดตาม วิเคราะห์ปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรจนสามารถดำเนินการเองได้อย่างถูกต้องโดยการนำเอารูปแบบของเกษตรกรอินทรีย์มาใช้ ซึ่งคือการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติบนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ โดยทั้งนี้ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว (ม.ป.ป.) ได้ให้แนวทางการปลูกข้าวด้วยหลักของเกษตรกรอินทรีย์ ดังนี้

ภาพ 2 แนวทางการปลูกข้าวด้วยหลักของเกษตรอินทรีย์

ในแต่ละประเด็นนั้นเกษตรกรต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกระบวนการในการดำเนินงานเป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงหลักการ 3Rs นอกจากนี้กระบวนการขายข้าวเปลือกนั้นสามารถทำได้ผ่านระบบของตลาดข้าวเปลือก โดยขายให้กับสถาบันเกษตรกรหรือผ่านตลาดกลางข้าวเปลือก (ภาพ 3) รวมทั้งผู้รวบรวมท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุน ในด้านการขนส่งทั้งจากเกษตรกรเองและโรงสีข้าวด้วยเช่นกัน

ภาพ 3 เส้นทางจำหน่ายข้าวเปลือกสำหรับเกษตรกร

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาของการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี จากการศึกษาเกษตรกรที่นำเข้าเปลือกมาจำหน่ายยังโรงสีพบว่า เกษตรกรบางส่วนนั้นพยายามจะดำเนินงานภายใต้หลักการของเกษตรพอเพียง รวมทั้งเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการลดการใช้สารเคมี (Reduce) แต่เมื่อดำเนินงานไปแล้วพบว่า ผลลัพธ์ไม่ได้เท่าที่คาดหวังหรือไม่ก็ไม่เท่ากับผลผลิตเดิมที่ตนเองเคยทำได้โดยการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงที่ทำจากสารเคมี จึงทำให้เกษตรกรเหล่านั้นหันกลับมาใช้สารเคมีแบบเดิม ทั้งปุ๋ยและยาฆ่าแมลงต่างๆ ทั้งนี้เกษตรกรมิได้มีจุดประสงค์เพียงแค่ปลูกเพื่อคว่ำเรืออย่างเดียวแต่มีจุดประสงค์หลัก คือ การปลูกเพื่อการจำหน่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ นุชญา จำเริญสาร และคณะ (2559) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำนาเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตขององค์กรเกษตรกรกลุ่มมตงานสร้างเมืองจังหวัดพิจิตร พบว่า การทำนาขององค์กรเกษตรกรเดิมมีลักษณะเป็นแบบยังชีพ ต่อมาเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อขายมีการใช้สารเคมีและเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เกิดภาวะหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จึงปรับตัวหันกลับมาหาวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของโรงสีข้าวในจังหวัดสิงห์บุรี โดยส่วนใหญ่ การขนส่งในต่างจังหวัดนั้นก็ยังคงนิยมใช้พลังงานเชื้อเพลิงปกติที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปซึ่งโรงสีข้าวตัวอย่างนั้นได้ใช้การขนส่งทางบกด้วยรถบรรทุกดังนั้นต้นทุนค่าเชื้อเพลิงจึงค่อนข้างสูงและการที่จะใช้พลังงานประเภทก๊าซธรรมชาติ (NGV) ยังมีจำกัดเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น จึงส่งผลต่อการจัดการด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงสีข้าวตัวอย่าง สอดคล้องกับการศึกษาของ วีรวัฒน์ มณีสุวรรณ, และธัญญา วสุศรี (2557) ศึกษาและพบว่า บริษัทส่วนใหญ่สามารถใช้พลังงานเชื้อเพลิงได้อย่างมีประสิทธิภาพเฉพาะเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเท่านั้น เนื่องจากแหล่งที่สามารถสนับสนุนด้านเชื้อเพลิงยังมีจำกัดอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ วรชมล ธรรมทิเวศน์, และบุญทรัพย์ พานิชการ (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการคลังข้าวเปลือก เพื่อการบริหารต้นทุนโลจิสติกส์กรณีศึกษา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรหมพิรามชัยศิริ 2 ศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารคลังข้าวเปลือกด้วยการวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์โดยแนวคิดต้นทุน ฐานกิจกรรม และนำเสนอแนวทางการจัดการคลังสินค้าเพื่อการบริหารต้นทุนโลจิสติกส์ของโรงสีข้าว โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงมาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของต้นทุนและกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงาน รวบรวมข้อมูลต้นทุนในทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโลจิสติกส์ รวมไปถึงสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และทำการคำนวณต้นทุนทรัพยากรทั้งหมดที่ใช้ไปในทุกกิจกรรมเพื่อให้ได้ต้นทุนแท้จริงของแต่ละกิจกรรมการจัดการคลังข้าวเปลือก ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า มีกิจกรรมที่มีต้นทุนโลจิสติกส์สูงที่สุด คือ กิจกรรมการจัดการวัตถุดิบ กิจกรรมการขนส่ง กิจกรรมการให้บริการลูกค้าและกิจกรรมสนับสนุนรองลงมาตามลำดับ ดังนั้นแนวทางการบริหารต้นทุนโลจิสติกส์การจัดการวัตถุดิบคือ การทำให้ประหยัดต่อขนาดการผลิตจากพลังงานไฟฟ้าสำหรับลดความชื้นข้าวเปลือก แนวทางการบริหารต้นทุนการขนส่งคือ การจ้างผู้ให้บริการทางด้านการขนส่งโดยเฉพาะดำเนินงานขนส่งแทนและแนวทางการบริหารต้นทุนการให้บริการลูกค้าและกิจกรรมสนับสนุนคือ ดึงดูด รักษาและจงใจคนดีคนเก่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้องค์กรสามารถเพิ่มผลผลิตได้ ซึ่งจากผลการศึกษานี้ผู้บริหารขององค์กรสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพิจารณาประกอบการ

ตัดสินใจเพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผน การจัดสรรทรัพยากรและปรับปรุงการดำเนินงานคลังสินค้าให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. แนวทางในการลดต้นทุนให้กับโรงสีข้าวโดยใช้การดำเนินงานด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมต้นทุนทางด้านโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้นระหว่างเกษตรกรและโรงสีข้าวคือ เรื่องของค่าขนส่งโดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะขนส่งลำเลียงข้าวเปลือกมายังโรงสีเองโดยไม่ได้มีการรวมตัวกันเพื่อลดต้นทุนของค่าขนส่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ สนั่น เกษศิริ, และระพีพันธ์ ปิตาคะโส (2555), Wilasinee, Imran & Athapol (2010) และอมรรัตน์ ถนอมแก้ว (2559) ได้ศึกษาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ส่วนประกอบของโซ่อุปทานข้าวคือ กลุ่มผู้ผลิตข้าวเปลือก ประกอบด้วย เกษตรกร กลุ่มผู้จัดหาข้าวเปลือก ประกอบด้วย พ่อค้าคนกลาง กลุ่มเกษตรกร ตลาดกลาง กลุ่มผู้ผลิตข้าวสาร ประกอบด้วย โรงสีข้าว สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มผู้จำหน่ายข้าวสาร ประกอบด้วย พ่อค้าส่งออก พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีก โดยต้นทุนโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มของโซ่อุปทานข้าวมีความแตกต่างกันแต่ต้นทุนโลจิสติกส์ที่มีมูลค่ามากของเกือบทุกกลุ่มคือ ต้นทุนการขนส่ง ซึ่งการศึกษานี้ก็เช่นกัน ดังนั้นการจัดการต้นทุนด้านค่าขนส่งจึงเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับการจัดการทางด้านโลจิสติกส์ของเกษตรกรไทย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรไทยส่วนใหญ่นั้นไม่นิยมในการที่จะรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานหรืออาจด้วยสาเหตุของข้อจำกัดเรื่องความขึ้นของข้าวเปลือกซึ่งมีผลต่อราคาทำให้เกษตรกรไม่อาจทำได้ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต่างคนต่างดำเนินการของตนเอง ทั้งนี้หากมีการรวมตัวกลุ่มกันอาจส่งผลต่อการดำเนินงานที่ช่วยลดต้นทุนในด้านการขนส่งได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ วีรวัฒน์ มณีสุวรรณ, และธัญญา วสุศรี (2557) ศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการโลจิสติกส์เห็นว่ากรีนโลจิสติกส์จะไม่ช่วยลดต้นทุนและไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต รวมทั้งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านกรีนโลจิสติกส์ และนอกจากนี้กระบวนการในการสีข้าว การคัดแยกข้าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความผิดพลาดลดลง รวมทั้งประสิทธิภาพการผลิตดีขึ้นส่งผลต่อคุณภาพของตัวสินค้า (ข้าวสาร) ที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและผู้บริโภคจึงทำให้อัตราการส่งกลับของสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพลดลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษานี้มีผลที่สามารถนำไปใช้ได้ในธุรกิจประเภทโรงสีข้าวทุกขนาดไม่จำเป็นต้องเป็นขนาดใหญ่เท่านั้น เพราะการลดต้นทุนและการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถที่จะแทรกเข้าไปในกระบวนการต่างๆ ได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ธุรกิจโรงสีข้าวสามารถนำหลัก 3Rs ไปประยุกต์ใช้กันได้แก่ Reuse Reduce และ Recycle ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการดำเนินการที่เล็กน้อยก็นำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้

2. การประยุกต์หลัก 3Rs เข้ากับแนวคิดในเรื่องของ Lean ซึ่งเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการการผลิตหรือองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการขจัดความสิ้นเปลืองและสูญเสีย (Wastes) ของทุกกิจกรรม และกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้ก่อให้เกิดมูลค่า โดยการทำให้ต้นทุนต่ำลง และจัดเรียงทุกๆ กิจกรรมที่สร้างคุณค่า (Value) ให้กับผลิตภัณฑ์ ให้มีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่น้อยที่สุด เพื่อสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าโดยใช้ทรัพยากร

อย่างจำกัดช่วยลดความสูญเสีย นำมาซึ่งการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง ทำให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถบริหารต้นทุนได้ดีขึ้น

3. ผู้นำผลไปใช้สามารถนำข้อเสนอแนะตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำไปใช้แทรกในกระบวนการให้ครบทั้งระบบโซ่ของการดำเนินงานได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไปนั้นการณรงค์หรือกระตุ้นให้โรงสีหรือธุรกิจอื่นๆ มุ่งเน้นเรื่องของการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและมุ่งเน้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลเพราะปัญหาทางด้านมลพิษและปัญหาเรื่องของขยะ รวมทั้งความสูญเสียของพลังงานยังคงเป็นสิ่งที่ต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยที่สนใจในการทำวิจัยในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรณีศึกษาเพียง 1 โรงสีข้าวเท่านั้นและเป็นโรงสีขนาดใหญ่ซึ่งมีความศักยภาพที่ดีในการผลิตข้าวและมีระบบที่ทันสมัยเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้นำเอาหลักการ Reuse Reduce และ Recycle มาใช้ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปมีข้อเสนอว่าควรทำการศึกษาในโรงสีที่มีหลายขนาด ทั้งนี้สามารถเปรียบเทียบได้จากการกำลัการผลิต เพื่อดูแนวคิดและความมุ่งมั่นและใส่ใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม

2. ควรศึกษาเรื่องของทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อนโยบายในการดำเนินงานของธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อศึกษาถึงความคิดของพนักงานหรือคนในองค์กร เพราะคนเป็นส่วนที่มีความสำคัญในการผลักดันให้เกิดรูปแบบหรือกระบวนการต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรมด้านการลดต้นทุนโดยมีพื้นฐานของการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

3. ควรวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงประเด็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเด็นของสังคมหากสามารถโยงเข้ากับประเด็นในด้าน CSV เป็นตัวย่อของ Creating Shared Value ซึ่งมีความหมายว่า การปรับเปลี่ยนของ “การดำเนินธุรกิจ” โดยการสร้างกระบวนการใหม่ๆ ให้สามารถสร้างคุณค่าจากสินค้าหรือการบริการของธุรกิจให้กับสังคมได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยยังคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้อยู่” จะเป็นประเด็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2555). **หลัก 3Rs กับการจัดการของเสียในโรงงาน**. สืบค้น กันยายน 10, 2558, จาก <http://www.dpim.go.th/articles/article?catid=136&artid=330>
- นุชญา จำเริญสาร, เอมอร แสนภูวา, อรรถพล ศิริเวชพันธุ์, และเชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2559). ภูมิปัญญาการทำนาเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตขององค์กรเกษตรกร กลุ่มมตงานสร้างเมือง จังหวัดพิจิตร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร. วรธรรมล ธรรมทิวศน์, และบุญทรัพย์ พานิชการ. (ม.ป.ป.). **แนวทางการจัดการคลังข้าวเปลือกเพื่อการบริหารต้นทุนโลจิสติกส์ กรณีศึกษา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรหมพิรามชัยศิริ 2**.
- วีรวัฒน์ มณีสุวรรณ, และธนัญญา วสุศรี. (2557). การจัดการกรีนโลจิสติกส์กับศักยภาพของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ไทย. **วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.**, 37(2), 215-226.
- สุธิดา ทับทิมศรี. (2558). การบริหารจัดการโลจิสติกส์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม Green Logistics Management. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 วันที่ 22 ธันวาคม 2558 (หน้า 874-880).
กำแพงเพชร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- สนั่น เกาชาวี, และระพีพันธ์ ปิตาคะโส. (2555). การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 17(5), 687-705.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2553). **การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว Good Manufacturing Practices for Rice Mill**. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไปเล่ม 127 ตอนพิเศษ 150 ง. สืบค้น มกราคม 23, 2561, จาก https://www.acfs.go.th/standard/download/GMP_rice_mill.pdf
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว. (ม.ป.ป.). **องค์ความรู้เรื่องข้าว**. สืบค้น มกราคม 23, 2561, จาก <http://www.ricethailand.go.th/Rkb/organic%20rice/index.php-file=content.php&id=4.htm>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ไทยระยะที่ 2**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อมรรัตน์ ถนนแก้ว. (2559). การพัฒนาโรงสีข้าวสังขหยดเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Development Research Journal)**, 8(1), 78-99.
- Porter, M. E. (1986). **Competition in Global Industries**. Boston, Massachusetts: Harvard Business Press.
- Wilasinee, S., Imran, A., & Athapol, N. (2010). Optimization of Rice Supply Chain in Thailand: A Case Study of Two Rice Mills. In **Sustainability in Food and Water** (pp. 263-280). Retrieved January 23, 2018, from https://doi.org/10.1007/978-90-481-9914-3_27

การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคม
เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี
Well-Being and Social Networking Promotion to Reduce Health Risk
Factors by Integrating Buddhism in Lop Buri Province

พระครูภัทรธรรมคุณ* และพระมหาปัญญา ยงยิ่ง**

Phrakhruphattharadhammakun and Phramahapanya Yongying

Received: May 11, 2021 Revised: July 6, 2021 Accepted: August 16, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี ดำเนินการวิจัยโดยการจัดสนทนากลุ่มกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้นำเครือข่าย บ.ว.ร. 6 วัด/ชุมชนฯ ละ 6 รูป/คน รวม 36 รูป/คน ที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจง โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงบวกเป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม โดยพระสงฆ์ที่มีลักษณะภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ใช้การพูดคุยเพื่อวางแผนการทำงานตามบริบทของพื้นที่ มอบหมายและติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ใช้การสื่อสารประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกัน 2) การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมของชุมชน ผ่านกิจกรรมวันสำคัญและงานบุญประเพณี สร้างสัมมาชีพ ส่งเสริมคุณธรรม ปลอดภัย สุรา ยาเสพติดและการพนัน มีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ แสดงศักยภาพ สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และยกย่องบุคคลแบบอย่างในชุมชน และ 3) การประยุกต์ใช้พุทธธรรมตามหลักไตรสิกขา เบญจศีล เบญจธรรม และธรรมะของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ให้สอดคล้องกับศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบริบทชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน เน้นให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจในพุทธธรรม และนำไปสู่การปฏิบัติ

คำสำคัญ: เครือข่ายทางสังคม, ปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ, พุทธบูรณาการ

* ดร., เจ้าคณะอำเภอพัฒนานิคม, เจ้าอาวาสวัดพัฒนาราม ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

** ดร., เจ้าอาวาสวัดโคกสำเริง ตำบลมะกอกหวาน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

Abstract

The research aimed to study well-being and social networking promotion to reduce health risk factors by integrating Buddhism in Lop Buri province. Data collected by summarize of lessons from the focus group discussion of 36 key informants from 6 temples/communities by purposive sampling. Using concrete, positive activities as a tool. Moreover, all data were analyzed through content analysis method.

The crucial result founded that well-being and social networking promotion to reduce health risk factors by integrating Buddhism in Lop Buri province, were; 1) Building engagement; there are monks who have leadership style, vision for collaborative development. They use discussion for assign and follow up periodic operations, public relations communication to create and participate in activities encourage collaboration, 2) Developing the temple to be a center of learning and community activities; through important day activities and traditions. To create right livelihoods that promote virtue, free from smoke, alcohol, drugs and gambling. There is a space for children and youth to learn, develop their potential, work and carry on the local culture and customs. Honoring role models in the community, and 3) Application of Buddhist Dharma according to Five Precepts, Five Dharma and Dharma of householder; In accordance with the science of the King Rama 9, sufficiency economy philosophy and community context (local wisdom and community potential). Focus on target groups who are interested to learning, understanding Buddhism and put it into action.

Keywords: Social Networking, Health Risk Factor, Integrating Buddhism

บทนำ

สถานการณ์และแนวโน้มทางสุขภาพของประเทศไทย พ.ศ. 2561-2563 ที่สำคัญคือความสูญเสียสุขภาพของประชากรไทย พ.ศ. 2557 เท่ากับ 14.9 ล้านปี คำนวณเป็นความสูญเสีย เท่ากับ 2.4 ล้านล้านบาท โดยมีสาเหตุหลักจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง หรือ NCDs (Noncommunicable Diseases) และอุบัติเหตุ โดยในปัจจุบันคนวัยทำงานเป็นโรค NCDs เพิ่มขึ้น และพบในคนอายุน้อยลงเป็นลำดับ โดยสัดส่วนการตายก่อนวัยอันควรจากโรคติดต่อเรื้อรังสูงเกินร้อยละ 50 ในส่วนของ NCDs เนื้อหาที่น่าสนใจระบุว่า เป็นโรคที่วัยสูงอายุเป็นมากที่สุด แต่ก็ยังระบุว่า เป็นสาเหตุสำคัญของการตายก่อนวัยอันควรของประชาชน ซึ่งโรคกลุ่มนี้ทำให้ประชาชนตายก่อนถึงวัยสูงอายุ ทั้งนี้ เพราะประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรค พฤติกรรมดังกล่าวคือ สิ่งที่อยู่ในตัวชีวิต NCD โลก (Global NCD Targets) ซึ่งได้แก่ การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ กินอาหารที่มีเกลือและไขมันสูง ไม่ออกกำลังกายเท่าที่ควร การเป็นโรคอ้วนและเบาหวาน เป็นต้น ตัวชี้วัดดังกล่าวกำหนดว่าเป็นภาระของประเทศต่างๆ ที่จะช่วยกันลด NCDs ลง โดยการดำเนินการให้ประชาชนลดการดื่มเหล้าลง ร้อยละ 10 ลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ลง ร้อยละ 30 ลดการบริโภคเกลือและไขมันลง ร้อยละ 30 เพิ่มการมีกิจกรรมทางกาย ร้อยละ 10 ลดความชุกของภาวะความดันโลหิตสูง ร้อยละ 25 และควบคุมไม่ให้โรคเบาหวานและภาวะอ้วนเพิ่มมากขึ้น (วิวัฒน์ โรจนพิทยากร, 2562, หน้า 185)

ปัญหาปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกิดจากแอลกอฮอล์ไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทยและสังคมโลก ประเทศสมาชิกขององค์การอนามัยโลกได้รับรองยุทธศาสตร์แอลกอฮอล์โลกใน พ.ศ. 2553 ในขณะที่ประเทศไทยโดยสมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้รับรองยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบันพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในการควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ในสังคมไทย เมื่อวิเคราะห์การเกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และอุบัติเหตุเป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆ ของคนไทย นำมาซึ่งความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นเหตุให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสในการพัฒนา การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อผลกระทบทั้งต่อผู้ดื่ม บุคคลรอบข้าง และสังคมโดยรวมอย่างกว้างขวาง เป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพอันดับหนึ่งสำหรับประชากรไทย ในขณะที่ผลกระทบทางสังคมของแอลกอฮอล์นั้นมีลักษณะซับซ้อนหลากหลายและซึ่มลึกในทุกอนุของสังคม รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครัวเรือนและสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติพบข้อมูลที่น่ากังวลเกี่ยวกับการดื่มสุราของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้ชายกว่าร้อยละ 50 ดื่มสุราแม้จะมีแนวโน้มลดลงก็ตาม แต่ยังมีอัตราการดื่มสุราที่ค่อนข้างสูง ขณะที่ผู้หญิงไทยประมาณ 1 ใน 10 ก็เป็นนักดื่มเช่นเดียวกันและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-59 ปี) มีการดื่มสุราที่สูงกว่ากลุ่มอื่น รองลงมาเป็นกลุ่มวัยรุ่น (อายุ 15-24 ปี) และกลุ่มวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) หากพิจารณาปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพโดยเฉพาะการบริโภคยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า มีอัตราลดลงตลอดช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา แต่เริ่มมีอัตราการที่ โดยใน พ.ศ. 2558 สำหรับประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการบริโภคยาสูบ ร้อยละ 19.9 และอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 34 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) พฤติกรรมการดื่มสุราของคนไทยเช่นนี้นับเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย แม้ว่าปัจจุบันมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ออกมาประกาศใช้สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ลดจำนวนลงพอสมควร แต่ยังคงมีการกระทำความผิดอยู่บ้าง

เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดลพบุรีมีการรณรงค์เชิญชวนผู้สนใจ ลด ละ เลิกเหล้า ในวันเข้าพรรษา รัฐบาลได้ประกาศเป็นวันงดดื่มสุราแห่งชาติ และในช่วงวันสำคัญๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ โดยมีการเฝ้าระวังและการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน เป็นต้น ทำให้ประชาชนตื่นตัวกับปัญหาและภัยคุกคามที่เกิดขึ้น และเกิดนโยบายของชุมชน ลด ละเลิกเหล้าระดับครอบครัว บางส่วนหยุดได้เองทุกช่วงเข้าพรรษา การดำเนินการดังกล่าว เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทางสังคม ทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ตำรวจ สรรพสามิต นายอำเภอ นักธรรมระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ สถานศึกษา และเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคม (พระสงฆ์นักพัฒนา) ที่ถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนงานดังกล่าว เนื่องจากบทบาทการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมแล้วยังมีบทบาทอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ การตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน 2) การพัฒนาสังคมโดยพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน การปรับปรุงสภาวะแวดล้อม สาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นผู้ประสานความร่วมมือเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด และส่วนราชการ การสร้างขวัญกำลังใจเป็นที่ศรัทธาเชื่อมั่นแก่ประชาชน 3) จัดการศึกษาปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์โดยเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดอุทยานการศึกษา จัดห้องสมุดในวัด และฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพต่างๆ 4) การสร้างเสริมสังคมสุขภาวะโดยพัฒนาวัดให้ได้เกณฑ์มาตรฐานของวัดส่งเสริมสุขภาพ เข้าร่วมโครงการวัดสร้างสุข วัดบันดาลใจ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาวะชุมชน การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านรักษาโรคข้อและกระดูก รักษาฟื้นฟูผู้ติดยา จิตธรรมงดเหล้า บุหรี่ การพนัน ตลอดเทศกาลเข้าพรรษา งานศพและงานบุญประเพณีปลอดเหล้า เป็น “วัดปลอดปัจจัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ การพนัน” และ “ชุมชนคนสู้เหล้า”

นอกจากนั้น เครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมยังร่วมขับเคลื่อนผลักดันมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2555 ประเด็นพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ มติที่ 6.1 ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560 และมติคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ที่ 191/2560 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ปัจจุบันได้เข้าร่วมโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” และโครงการ “1 วัด 1 โรงพยาบาล” 5) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะที่มีความสะอาด สะอาด สงบ ร่มรื่น ร่มเย็น มีการจัดการมลภาวะ ขยะมูลฝอย บำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล ปลูกต้นไม้ยืนต้นและไม้ดอกไม้ประดับสำหรับให้ประชาชนที่มีความทุกข์ร้อนมาพึ่งพิง พระสงฆ์ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการอบรมเยาวชนรักษาสีงแวดล้อม (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี ประองตองสมานฉันท์นั้น คณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง จึงขยายผลการดำเนินงานมาถึงระยะที่ 3 ตามมติมหาเถรสมาคมในการประชุมครั้งที่ 5/2559 (มติ 106/2559) และการประชุมครั้งที่ 2/2560 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2560 ที่มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6+(1) ด้าน นั้น (สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”, 2558) ซึ่งวัดในเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมและวัดต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี

มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่อยู่หลากหลายรูปแบบในจำนวน 15 วัด ครอบคลุมทุกอำเภอของจังหวัดลพบุรี

สมาคมสถาบันนารายณ์เพื่อการพัฒนาจังหวัดลพบุรี เห็นความสำคัญและสนใจการดำเนินงานของวัด ต้นแบบและวัดกลุ่มเป้าหมายในเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมจังหวัดลพบุรีที่มีพระสงฆ์นักพัฒนาปฏิบัติกิจสงฆ์เพื่อการพัฒนา สังคมสุขภาวะ จึงได้ศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ จังหวัดลพบุรี

กรอบแนวคิดวิจัย

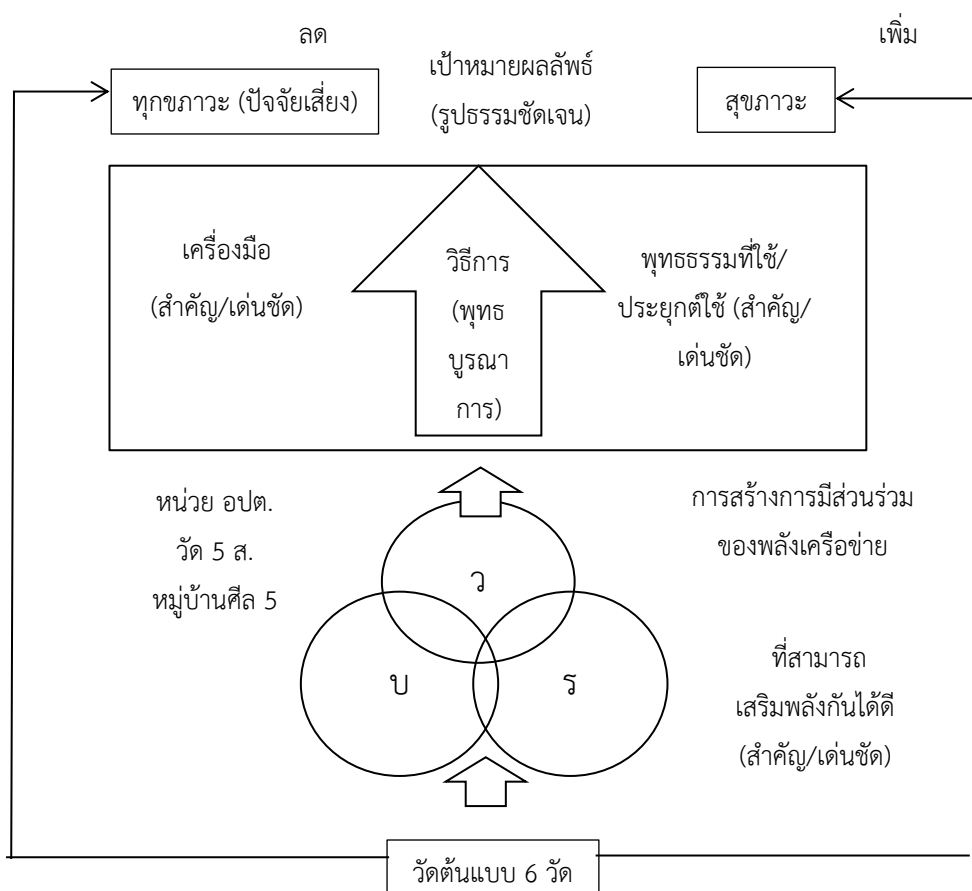
1. สุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่เป็นสุขสมบูรณ์เป็นดุลยภาพที่ลงตัว ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสติปัญญา (ภิรมย์ กมลรัตนกุล, และวิโรจน์ เจียมจรัสศรี, 2549)

2. การสร้างเสริมสุขภาพ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการสุขภาพที่พยายามทำให้คนมีสุขภาพ สามารถคงสภาพการมีสุขภาพดีนี้ไว้ให้นานที่สุด โดยการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ (Risk Factors) (ภิรมย์ กมลรัตนกุล, และวิโรจน์ เจียมจรัสศรี, 2549)

3. การลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอแนะแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและลดภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังไว้เชื้อ โดยใช้หลัก 3 อ 2 ส ซึ่งมีรายละเอียดโดยเฉพาะ ส. สุรา เป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างไม่ดื่มสุรา เนื่องจากสุราเป็นเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ เมื่อดื่มสุราแอลกอฮอล์จะถูกดูดซึมเข้าไปสู่กระแสเลือดไปยังประสาทส่วนกลาง ซึ่งถ้าดื่มติดต่อกันเป็นประจำจะทำให้ติดสุรา เกิดโรคต่างๆ ตามมา (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

4. หลักพุทธธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพนั้นมีมากมาย โดยเฉพาะธรรมโอสถด้านสร้างเสริมสุขภาพสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและสังคมโดยรวมนั้น มีหลายองค์ธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุธรรม เบญจศีล-เบญจธรรม เป็นต้น

ดังนั้น ในการศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรีนี้ จึงเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการประยุกต์หลักพุทธธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ จังหวัดลพบุรีเป็นการทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomenon) ได้แก่ การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อตอบคำถามการวิจัย (Research Question) ว่า เครือข่ายพลัง บ.ว.ร. ในจังหวัดลพบุรีได้เสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการอย่างไร โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการดำเนินการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนสำคัญ ผู้นำเครือข่าย และเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี ได้แก่ บ.: ผู้นำในชุมชน

[ทั้งเป็นทางการ (ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน) และผู้นำทางธรรมชาติ (ผู้ทรงภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และอื่นๆ)] ว: เจ้าอาวาส และกรรมการวัด และ ร: ผู้บริหารหน่วยงานราชการในชุมชน (โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น) เจ้าอาวาส และอื่นๆ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนของผู้มีส่วนสำคัญ ผู้นำเครือข่าย และเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี อื่นๆ ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (Purposive Sampling) จากวัด/ชุมชนต้นแบบในจังหวัดลพบุรี ตามเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1.2.1 วัดในจังหวัดลพบุรีที่มีกิจกรรมพัฒนาทั้งที่ตามนโยบายของคณะสงฆ์และตามนโยบายของวัดซึ่งสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพตามหลักพุทธบูรณาการ

1.2.2 พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสและหรือพระสงฆ์นักพัฒนา หรือพระที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้เข้าร่วมโครงการ และเครือข่ายผู้นำจาก บ้าน (บ) และราชการ (ร) ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาสร้างเสริมสุขภาวะในวัดที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการคัดเลือกได้วัด/ชุมชนต้นแบบในจังหวัดลพบุรีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ จำนวน 6 วัด/ชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมจังหวัดลพบุรีที่มีพระสงฆ์นักพัฒนาปฏิบัติกิจสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคม สุขภาวะ ได้แก่ 1) วัดพัฒนาธรรมาราม ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม 2) วัดสามัคคีประชาราม ตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ 3) วัดศรีรัตนาราม ตำบลขอนแก่น อำเภอหนองม่วง 4) วัดสระตาแวว ตำบลพุดา อำเภอบ้านหมี่ 5) วัดหนองกระเบียน ตำบลหนองกระเบียน อำเภอบ้านหมี่ และ 6) วัดวังโพรงแซ่ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอโคกสำโรง

ต่อจากนั้นได้ให้แต่ละวัด/ชุมชนคัดเลือกตัวแทนของผู้มีส่วนสำคัญ ผู้นำเครือข่าย และเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี อื่นๆ ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ บ: ผู้นำในชุมชน [ทั้งเป็นทางการ (ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน) และผู้นำทางธรรมชาติ (ผู้ทรงภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และอื่นๆ)] จำนวน 12 คน ว: เจ้าอาวาส และกรรมการวัด จำนวน 12 รูป/คน และ ร: ผู้บริหารหน่วยงานราชการในชุมชน (โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น) จำนวน 12 คน ที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย รวม 6 วัด/ชุมชนฯ ละ 6 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 36 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิจัยประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้ประเด็นสนทนาประกอบด้วย ส่วนที่ 1 วิธีการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการของวัดต้นแบบในจังหวัดลพบุรี และส่วนที่ 2 รูปธรรมการจัดกิจกรรมเชิงบวกในการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการของวัดต้นแบบที่ได้ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน จนได้ค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ เป็นเครื่องมือการรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการประชุมกลุ่มเฉพาะผู้นำเครือข่าย บ.ว.ร. แต่ละวัดทั้ง 6 วัด/ชุมชน ระหว่างวันที่ 11-24 กุมภาพันธ์ 2562 และจัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 ณ ศาลาการเปรียญวัดสามัคคีประชาราม อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี โดยได้กำหนดคำถามไว้ในประเด็นหลักอย่างกว้างๆ และเพิ่มเติมประเด็นอื่นได้ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะกับผู้ตอบ ไม่มีการชี้นำคำตอบไปในทางใดทางหนึ่ง และหลีกเลี่ยงข้อคำถามที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดใจ โดยมีขั้นตอนการสร้างตามทฤษฎีของ สตรีสุข (2556, หน้า 16-17) เสนอไว้ คือ 1) ศึกษาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยอย่างละเอียด 2) กำหนดประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 3) รวบรวมรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการตามประเด็นที่กำหนดไว้ 4) พิจารณาแต่ละรายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความชัดเจนทางภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล 5) พิจารณารายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และ 6) จัดทำแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข จนได้แบบรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกสรุปสั้นๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญตามความเป็นจริงโดยไม่มีการตีความ นอกจากนี้ยังได้บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยขณะที่รวบรวมข้อมูล การเขียนบันทึกสรุปสั้นๆ ดังกล่าวมีประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหัวข้อเพื่อนำมาสรุปประเด็นที่สำคัญ

4. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) เพื่อความแม่นยำตรงของข้อมูล (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลโดยเริ่มจากรูปแบบการรวบรวมข้อมูลในหลากหลายวิธี ทั้งการเก็บข้อมูล และนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง รวมถึงเพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด จึงได้มีการตรวจสอบสามเส้าด้านต่างๆ ตามที่ สุธาณิก จันทวานิช (2553, หน้า 128-130) เสนอไว้ คือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่งได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยการตรวจสอบว่าผู้วิจัยสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีต่างไปจากเดิม รวมถึงการตีความข้อมูลแตกต่างจากทฤษฎีที่ได้ทำการรวบรวมมาก่อนหน้านั้นได้มากน้อยเพียงใด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วเอาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อมูลมาใช้ในการออกแบบและตั้งคำถามเพิ่มเติม เพื่อใช้ตอบคำถามงานวิจัยให้สมบูรณ์มากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อนักวิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ประยุกต์จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ตามข้อเสนอของ รัตนะ บัวสนธิ์ (2558, หน้า 228-235) ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว 4) การสร้างบทสรุป และ 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกประเด็นที่ต้องการศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ การนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายด้วยถ้อยคำ (Narrative/Extended Text) ซึ่งเป็นส่วนของการนำเสนอหลักร่วมกับการนำเสนอด้วยแผนภาพ (Visual Display) ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้การนำเสนอมีความคมชัดและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี ดังนี้

1. ผลการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี พบว่า วัด/ชุมชนต้นแบบในจังหวัดลพบุรีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ ซึ่งเป็นเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมจังหวัดลพบุรีที่มีพระสงฆ์นักพัฒนาปฏิบัติกิจสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคมสุขภาวะได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มที่ 1 เครือข่ายชุมชน (บ้าน) จากบริบทวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ส่วนใหญ่ตั้งในชนบทเป็นพื้นที่ระดับตำบลจะมีเพียงวัดเดียวคือ วัดพัฒนาธรรมารามที่ตั้งในชุมชนเมือง (เขตเทศบาลตำบลพัฒนานาคิม) เครือข่ายชุมชน จึงประกอบด้วย นายอำเภอ นายกเทศมนตรีตำบลพัฒนานาคิมและผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับวัดอื่นๆ อีก 5 วัด มีองค์ประกอบของเครือข่ายชุมชนประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 กลุ่มที่ 2 เครือข่ายองค์กรของวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ส่วนใหญ่ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ พนักงาน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสา ตำรวจ ทหาร หมออนามัย หมอทหาร วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนา กลุ่มสตรีลาวแก้ว กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี ชมรมปฏิบัติธรรม กลุ่มเยาวชนอาสา

1.3 กลุ่มที่ 3 เครือข่ายโรงเรียนของวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ครู นักเรียน เยาวชน แกนนำเยาวชน และวัดส่วนใหญ่ประสานผ่านผู้บริหารโรงเรียนโดยมีครูพานักเรียนร่วมกิจกรรม

1.4 กลุ่มที่ 4 เครือข่ายอื่นของวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ส่วนใหญ่ประกอบด้วย พระสงฆ์ คหบดี ห้างร้าน เอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชน ในส่วนของพระสงฆ์ คือ พระอธิการเจ้าอาวาสวัดในพื้นที่ใกล้เคียงและพระสงฆ์ในวัดต้นแบบ

2. ผลการศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี พบว่า วัด/ชุมชนต้นแบบในจังหวัดลพบุรีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ ซึ่งเป็นเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคมจังหวัดลพบุรีที่มีพระสงฆ์นักพัฒนาปฏิบัติกิจสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคมสุขภาวะได้ดำเนินการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วม พบว่า วัดต้นแบบมีพระสงฆ์ผู้เสริมสร้างสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ โดย

2.1.1 เป็นพระอริการเจ้าอาวาสวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลหรือเคยเป็นเจ้าคณะตำบล จึงมีลักษณะของภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา

2.1.2 เน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนัดหมายประชุมเพื่อวางแผนการทำงานจากบุคคลหลายฝ่ายตามบริบทของพื้นที่ พร้อมทั้งมอบหมายงาน ความไว้วางใจ ติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ

2.1.3 ใช้การสื่อสารประชาสัมพันธ์ถึงชุมชนให้เกิดความเข้าใจและเข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกัน ด้วยเทคนิคการลงพื้นที่พบกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน ครู เด็กและเยาวชน กลุ่มอาชีพ และประชาชน ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ยากไร้ในพื้นที่

2.1.4 เน้นการมีบทบาทเป็น “ผู้ให้” ในบทบาทสงเคราะห์ช่วยเหลือ โดยการสร้างการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพที่ส่งเสริมด้วยคุณธรรม เป็นต้น

2.2 การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการทำกิจกรรมของชุมชน พบว่า วัดต้นแบบส่วนใหญ่พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการทำกิจกรรมของชุมชน โดย

2.2.1 ผ่านกิจกรรมวันสำคัญและงานบุญประเพณี

2.2.2 สร้างสัมมาชีพที่ส่งเสริมคุณธรรม

2.2.3 เป็นหมู่บ้านศีล 5 ปลอดบุหรี่ สุรา ยาเสพติดและการพนัน

2.2.4 มีพื้นที่ให้เด็ก เยาวชน และสตรีได้เรียนรู้ แสดงศักยภาพ ทำงานและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นผู้นำด้านการจัดสถานที่ การเป็นผู้นำสวดมนต์ เป็นมัคทายกน้อย เป็นต้น

2.2.5 ใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ สถานที่ศึกษาฐานและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรม

2.2.6 ยกย่องบุคคลแบบอย่างที่ดีในชุมชน ด้านความเป็นผู้นำ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และผู้มีจิตอาสา

2.3 การประยุกต์ใช้พุทธธรรม พบว่า วัดต้นแบบส่วนใหญ่

2.3.1 ใช้ฐานการพัฒนาด้วยวัฒนธรรม วิถีพุทธวิถีธรรม ตามหลักไตรสิกขา ใช้ธรรมะของคฤหัสถ์ หรือผู้ครองเรือน เช่น บุญจศีล บุญจธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สัปปริสธรรม 7 เป็นต้น

2.3.2 นำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน

2.3.3 ใช้ภูมิปัญญาชุมชน ศักยภาพของชุมชนและองค์ความรู้งานอาชีพเดิมสมัยเป็นฆราวาสของพระสงฆ์ที่เป็นทีมงาน เช่น งานเกษตร การปลูกพืช ทำปุ๋ยอินทรีย์ งานช่าง งานฝีมือและเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ธรรมะให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ผู้สนใจได้เรียนรู้ เข้าใจในพุทธธรรม นำสู่การปฏิบัติทั้งในศาสนสถานและวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ การเข้าวัดทำบุญ สวดมนต์ ทำวัตร ปฏิบัติธรรม วิปัสสนา เป็นต้น

2.3.4 จัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาด้านจิตใจให้สำนึกดี มีความกตัญญูรู้คุณ จงรักภักดี รักตนเอง รักบ้านเกิดภาคภูมิใจในรากเหง้าถิ่นกำเนิดและชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

อภิปรายผล

การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี สามารถนำสู่การอภิปรายได้ดังนี้

1. ลด “ปัจจัยเสี่ยง” เพิ่ม “ปัจจัยเอื้อ” สร้างสุขภาพ

1.1 ลด “ปัจจัยเสี่ยง” เหล่า บุหรี่ การพนัน โดยวัดต้นแบบในจังหวัดลพบุรี ทั้ง 6 วัด/ชุมชน ที่ท่านเจ้าอาวาสมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพจากเหล่า บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน โรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการ คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ภาวะเปราะบาง รวมทั้งเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ จึงได้เข้าร่วมโครงการกับเครือข่ายพลัง บ.ว.ร. และเครือข่ายองค์กรงดเหล้าในพื้นที่ ร่วมกันขับเคลื่อนจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ (เหล้า บุหรี่ การพนัน) โดยจัดรณรงค์ปฏิญาณตนงดเหล้าเข้าพรรษา เพื่อลดจำนวนนักดื่มหน้าเก่า (เสพติด) และปกป้องนักดื่มหน้าใหม่ที่เป็นเด็กและเยาวชนที่มีนิสัยอยากสู้อยากลอง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เขารู้เท่าทันโทษภัยของอบายมุขดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการจังหวัดยุทธศาสตร์ลดปัจจัยเสี่ยงแอลกอฮอล์ ภาคกลางตอนบน (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2562)

1.2 เพิ่ม “ปัจจัยเอื้อ” สร้างสุขภาพ 5 อ.: ออกกำลังกาย อาหารปลอดภัย อารมณ์ดี สิ่งแวดล้อมดีไม่มีโรค (อโรเคยา) โดยวัดต้นแบบทุกวัดได้จัดกิจกรรมดีๆ ที่เป็นปัจจัยเชิงบวกเอื้อต่อการสร้างสุขภาพ สอดคล้องกับประเด็นวัฒนธรรมชาวพุทธที่มีการทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภavana ตามเทศกาลและวันสำคัญต่างๆ ตลอดทั้งปี รวมทั้งการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ดูแลปฏิสังขรณ์เสนาสนะให้สะอาด สะดวก สงบ สว่าง เป็นอารามที่น่ารื่นรมย์ (รมณีสถาน) เหมาะแก่การเป็นศูนย์การส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานโครงการพัฒนาวัดประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยแนวทาง 5 ส. ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561)

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยวัด/ชุมชนต้นแบบทั้ง 6 วัด/ชุมชน ได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้บทบาทการเผยแผ่พระสัทธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

2.1 หลักธรรมสำหรับสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อพัฒนาตนเองระดับปัจเจกบุคคล ใช้ไตรสิกขา (สิกขา หรือการศึกษา 3: ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นหลักธรรมพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้สามารถแก้ปัญหาจากความทุกข์ ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขได้ด้วยตนเอง ด้วยการรักษาศีล 5 ศีล 8 หรือศีลอุโบสถเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกายและทางวาจา ใช้การปฏิบัติธรรมเพื่อเจริญสมาธิ ให้มีสติสัมปชัญญะรู้ตัวทั่วพร้อมและเจริญวิปัสสนากรรมฐานเพื่อให้เกิดให้ความสงบทางใจ มีปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งในสภาวะธรรมตามความเป็นจริง

แห่งสังฆาร ซึ่งสอดคล้องกับธรรมบรรยายเรื่องธรรมโอสธเพื่อดูแลจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อนำมาบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงธรรมโอสธเพื่อดูแลจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อนำมาบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงของพระพรหมคุณาภรณ์: ป.อ.ปยุตโต (2554, หน้า 24-27)

2.2 หลักธรรมด้านสร้างเสริมสุขภาพสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม

2.2.1 พรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมประจำใจของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองหรือผู้บริหารองค์กรที่พึงมีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่อยู่ในปกครอง 4 ประการ คือ 1) เมตตา ความรักใคร่อยากให้เขาเป็นสุข 2) กรุณา ความสงสารปรารถนาเขาให้พ้นจากทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีมีมิตรจิตมิตรใจเมื่อเขาได้ดี และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางปราศจากความลำเอียงมีอคติ

2.2.2 สังคหัตถุธรรม เป็นองค์ธรรมที่พึงเจริญมีให้มากขึ้นในชุมชนและสังคมประเทศชาติ เพื่อเป็นการเกื้อกูล แบ่งปัน ดูแลไม่ทอดทิ้งกัน สร้างความรักความผูกพันเชื่อมโยงสายในสังคม ประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้เสียสละ แบ่งปัน ตั้งแต่สิ่งของ โอกาส ให้อภัย ให้ความรู้ ให้ธรรมะ 2) ปิยวาจา การพูดดีมีสัจจะ อ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ 3) อัตถจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และ 4) สมานัตตตา ความเป็นคนเสมอกันเสมอปลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.2.3 เภยจศีล-เบญจธรรม หรือ มนุสสยธรรม (บาลี) หรือ มนุษยธรรม (สันสกฤต) เป็นองค์ธรรมที่ดำรงอยู่ในจิตใจของผู้มีใจประเสริฐ คอยควบคุมจิตใจให้แสดงความประพฤติที่ดีงามออกมา ประกอบด้วย 1) ปาณาติบาต-เมตตา 2) อทินนาทาน-สัมมาชีพ 3) กาเมสุมิฉฉาจาร-กามสังวร 4) มุสาวาท-สัจจะ และ 5) สุราเมรัย-สติ สัมปชัญญะ

3. ปัจจัยความสำเร็จ

การเสริมสร้างสุขภาพและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธของวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ที่ส่งผลถึงความสำเร็จเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยปัจจัยหลักสำคัญ 4 ประการ: P L A N กล่าวคือ

3.1 นโยบาย (Policy) หน่วยงานภาครัฐทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักร โดยทางคณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับนโยบายการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนามียุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาวัดและคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ มีโครงการสำคัญๆ ดำเนินงานในพื้นที่วัดทั่วประเทศ เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นต้น เพื่อให้วัดเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพะสังคมและพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งวัดต้นแบบทั้ง 6 วัด ได้เข้าใจและสามารถดำเนินงานสนองตามนโยบายของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี สอดคล้องกับโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ของสำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” (2558).

3.2 ภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้นำคณะสงฆ์ทุกระดับท่านมีศักยภาพการนำองค์กรสูง สามารถถ่ายทอดแนวทางนโยบายไปสู่การปฏิบัติแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ประสบความสำเร็จ กรณีจังหวัดลพบุรีของ วณิฏา ศิริวรสกุล, และวัชรินทร์ อินทรพรม (2561) ที่พบว่า ความสำเร็จของโครงการเกิดจากผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับหนภาค และจังหวัด มีการนำนโยบายมาชี้แจงกับทุกภาคส่วน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และดำเนินกิจกรรมโดยมีการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีการนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้ในการสร้างความปรองดอง ผ่านการกระตุ้น

จากผู้นำ ผ่านการสื่อสารทุกรูปแบบ การรายงานความก้าวหน้าของโครงการผ่านการประชุมของพระสังฆาธิการที่มีเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พระเทพเสนาบดีเป็นประธานอย่างต่อเนื่อง และมีการรายงานผลผ่านระบบเทคโนโลยีแบบออนไลน์

3.3 ความสนใจ (Attention) ผู้นำเครือข่ายทุกระดับ ตั้งแต่กรรมการมหาเถรสมาคมที่เป็นองค์คณะปกครองสงฆ์ เจ้าคณะหน.ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส ทีมงานคณะสงฆ์ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ร่วมดำเนินงานโครงการนี้ในเบื้องต้นต้องมีทัศนคติเชิงบวก มีฉันทะพอใจ สนใจอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นพลังใจที่เกิดขึ้นจากภายในผลักดันให้มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ประสบความสำเร็จ กรณีจังหวัดลพบุรี ของ วนิดา ศิริวรสกุล, และวัชรินทร์ อินทรพรม (2561) ที่พบว่า ความสำเร็จเกิดจากผู้มีส่วนสำคัญให้ความสนใจ โดยมีการสร้างแรงจูงใจผ่านการประกวด ยกย่องเชิดชู มีการสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมต่างๆ การติดตามผลประเมินผลนโยบายมีการกำหนดตรวจเยี่ยมพื้นที่จริงของคณะกรรมการฯ

3.4 เครือข่าย (Networks) และการมีส่วนร่วม (Participatory) เครือข่ายพลัง บ.ว.ร. ทั้ง 6 วัด 6 ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร ของ พระครูสันติวิริกิจ, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, และชันทอง วัฒนประดิษฐ์ (2559) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทั้งการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับ พร้อมอุทิศตน เพื่อทำกิจกรรมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม โดยพระสงฆ์ที่มีลักษณะภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา 2) การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมของชุมชน ผ่านกิจกรรมวันสำคัญ และงานบุญประเพณีให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ สุรา ยาเสพติดและการพนัน และ 3) การประยุกต์ใช้พุทธธรรมให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและบริบทชุมชน เน้นการเรียนรู้ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและข้อเสนอว่า องค์การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรมอบหมาย กระจายอำนาจการตัดสินใจ และการติดตามสนับสนุนวัด ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ ให้สามารถดำเนินงานการพัฒนาสอดคล้องกับนโยบายที่เอื้อต่อพระธรรมวินัยอย่างเหมาะสม กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ วัดทุกแห่ง ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการในหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสนอง และเป็นแหล่งวัฒนธรรมหล่อหลอมพฤติกรรมที่ดีๆ แก่ชุมชนสังคม สามารถนำองค์ความรู้จากวัดต้นแบบ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดและชุมชนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชนแต่ละวัดต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การต่อยอดและขยายผลการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงผลลัพธ์และผลกระทบจากการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมไทย และคุณค่าของพุทธธรรมที่มีต่อสังคมไทยและสังคมโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2561). **คู่มือการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: พัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ปีพุทธศักราช 2556**. กรุงเทพฯ: เกียรติสุตา ศรีสุข. (2556). **ระเบียบวิธีวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิวัฒน์ โรจนพิทยากร. (2562). สถานการณ์และแนวโน้มทางสุขภาพของประเทศไทย ปี 2561-2563. **วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(2)**, 185-185.
- พระครูสันติวิจิตรกิจ (วิโมกข์), พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, และชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2559). แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 5(ฉบับพิเศษ)**, 1-16.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). **โพชฌงค์พุทธวิธีเสริมสุขภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์ (1987).
- ภิรมย์ กมลรัตนกุล, และวิโรจน์ เจียมจรัสรังสี. (2549). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “สุขภาวะ” และ “การเสริมสร้างสุขภาวะ” **จุฬาลงกรณ์เวชสาร, 50(5)**, 291-300.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2558). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วณิศา ศิริวรสกุล, และวัชรินทร์ อินทพรหม. (2561). รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ประสบความสำเร็จ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(29)**, 203-209.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **วิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. (2562). **สรุปบทเรียนชุมชนคนสู้เหล้าในจังหวัดภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเครือข่ายองค์กรคนงดเหล้า.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2558**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. (2558). **คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ระยะที่ 3 (ระยะยาว)**. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย:
ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่างกฎหมายไทยกับ ICCPR
Right of the defendant to be presented at the trial:
The Comparative study of the principles and the exceptions between
Thailand Law and ICCPR

ราณี ธนอมปัญญารักษ์*
Ranee Thanompanyarak

Received: February 28, 2021 Revised: July 2, 2021 Accepted: August 18, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย: ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่างกฎหมายไทยกับในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 หรือ ICCPR มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย และแนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาลับหลังจำเลยอันเป็นข้อยกเว้นของสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย ทั้งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 หรือ ICCPR กฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายฝรั่งเศส และกฎหมายไทย รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาลับหลังจำเลย โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาพบว่าในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยเป็นสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลย แต่ปัจจุบันสิทธิดังกล่าวถูกฝ่าฝืนโดยรัฐ หลายประเทศกำหนดข้อยกเว้นให้มีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ ต่อมา ICCPR ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อยกเว้นซึ่งจะนำมาใช้ในการพิจารณาให้การพิจารณาคดีสามารถกระทำลึกลับหลังจำเลยได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สอดคล้องกับสิทธิของจำเลยที่ ICCPR ได้ให้การรับรองไว้ เป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ได้นำไปปฏิบัติ แต่ปรากฏว่าการพิจารณาลับหลังจำเลยในกฎหมายไทยบางฉบับไม่ได้สอดคล้องกับแนวทางที่ ICCPR กำหนด จากผลกระทบดังกล่าว ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมทางอาญาในการให้การรับรองสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลย

คำสำคัญ: กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR), การพิจารณาต่อหน้าจำเลย, สิทธิของจำเลย

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

This article aims to study the concept on the right to be presented at one's trial, comparative the concept on trial in absentia; the exception on right to be present at one's trial in terms of International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) 1996 such as French laws and Thai laws, and the problems caused from right to be present at one's trial. The data were collected and analyzed by implementing content analysis through legal documents. The results revealed that in the criminal justice system the right to be present at one's trial is the basic right belonging to an accused by due process. However, in the recent, this right is violated by government, as many countries set up the exception and operate trial in absentia. Although ICCPR has provided the criterion to be processed in a fair trial in absentia in accordance with rights of an accused which was certified by ICCPR and provided to other countries to put into action. But a trial in absentia in some Thai law acts do not conform to the concept provided by ICCPR. From these effects, there should be the revision which is in accordance with the international standard in order to not affect the reliability towards criminal justice system for right acceptance of defendant's criminal trial.

Keywords: International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Right of The Defendant to Be Presented at The Trial, Rights of The Defendant

บทนำ

การกระทำความผิดทางอาญากระทบกระเทือนต่อปัจเจกบุคคลและต่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจึงต้องจัดหาแนวทางในการให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกชนและสังคม ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาของแต่ละรัฐอาจแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระบบ แนวคิดกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีของแต่ละรัฐ ปัจจุบันระบบการพิจารณาตัดสินคดีที่สำคัญอันเป็นที่นิยมใช้ในประเทศต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก มีอยู่ด้วยกัน 2 ระบบ กล่าวคือ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ทั้งสองระบบมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อค้นหาความจริงในคดี

สำหรับแนวความคิดของระบบกล่าวหา นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยศาลจะวางตัวเป็นกลาง (Passive) และเปิดโอกาสให้คู่ความได้ต่อสู้กันอย่างเต็มที่ เพื่อให้ความจริงปรากฏต่อศาล คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน จำเลยอยู่ในฐานะของ “ประธาน” ในคดี เพื่อที่จะได้ต่อสู้คดีกัน อย่างเต็มที่ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2552, หน้า 121-122) ในขณะที่แนวความคิดของระบบไต่สวน นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการที่จะดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดจึงมีแนวโน้มใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาแบบ การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) (ปกป้อง ศรีสนิท, 2552, หน้า 121-122) เป็นหลัก ซึ่งศาลในระบบไต่สวน จะมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงในคดี (Active) คู่ความในคดีเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง

หากต้องเปรียบเทียบกันระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในประเด็นที่ว่า การพิจารณาคดีในระบบใด จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยในคดีอาญามากกว่ากัน คำตอบที่ได้คงเป็นระบบไต่สวน เนื่องจากระบบไต่สวน มีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด รัฐจึงมีอำนาจในการกำหนด กฎหมายรวมถึงมาตรการต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อจัดการกับปัญหาอาชญากรรมได้อย่างเด็ดขาดและทันทั่วถึง กระบวนการพิจารณาคดีที่รัฐ มีอำนาจมากเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดความกังวลแก่ผู้เกี่ยวข้องในคดีอาญาว่ารัฐจะใช้อำนาจละเมิดสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในคดีอาญาหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับจำเลย

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดขั้นตอนในการดำเนินคดี และกฎหมายเฉพาะหลายฉบับซึ่งกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนในการดำเนินคดี ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 กฎหมายเหล่านี้เมื่อได้นำระบบไต่สวนมาใช้ในการ ค้นหาความจริง ก็ทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในกระบวนการพิจารณาค่อนข้างมาก รวมไปถึงกำหนดให้มีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย (Trial in Absentia) ได้ในคดีอาญา อย่างไรก็ดี ยังมีข้อถกเถียงในสังคมอย่างกว้างขวางว่า การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญา ตามกฎหมายเหล่านี้สามารถกระทำได้หรือไม่เพียงใด ขัดต่อสิทธิของจำเลย ในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยหรือไม่ ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

“สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย (Right to Be Present at One’s Trial)” เป็นสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยอย่างหนึ่งที่มีการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ ซึ่งมีหลักการว่า ในการพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดย่อมมี

สิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาค เช่น สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550, หน้า 42) จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการยืนยันว่า การดำเนินคดีอาญามีหลักการที่สำคัญที่ถือเป็นหลักสากลคือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เป็นหลักประกันสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม เพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสรับรู้ว่าตนถูกกล่าวหาว่าอย่างไร และจะแก้ตัวหรือต่อสู้คดีโดยยกพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนต่อศาลได้

อย่างไรก็ตามในหลายประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมายอนุญาตให้มีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาแบบไต่สวน เช่น ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งอนุญาตให้การพิจารณาและสืบพยานกระทำลับหลังจำเลยได้ในกรณีที่จำเลยหลบหนีไม่มาต่อสู้คดี โดยแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับกันในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรป และไม่ขัดต่อหลักการของ ICCPR โดยการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์สำคัญๆ เพื่อให้คดีขาดอายุความ บรรเทาความเสียหายและความทุกข์ทรมานของผู้เสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดโดยไม่รู้ว่าจะจะเริ่มการพิจารณาได้เมื่อไร อันเป็นรูปแบบของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญาตามระบบไต่สวน (อุดม รัฐอมฤต, 2562, หน้า 224-228)

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตามที่บัญญัติรับรองไว้ใน ICCPR ว่ามีแนวคิด หลักการ และข้อยกเว้นที่สำคัญอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งตรวจสอบว่าบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่ให้อำนาจแก่ศาลพิจารณาคดีลับหลังจำเลยตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นสอดคล้องกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตามที่บัญญัติรับรองไว้ใน ICCPR หรือไม่ ทั้งนี้ ผู้เขียนจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายเฉพาะ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560

หลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย เป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าด้วยการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมในคดีอาญา (Fair Trial) ซึ่งเรียกร้องว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีที่เหมือนกัน ทั้งโจทก์และจำเลย บุคคลย่อมมีความเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดี หากจำเลยไม่ปรากฏตัวในการสืบพยาน จำเลยก็อาจสูญเสียสิทธิในการถามค้านหรือโต้แย้งพยานหลักฐาน จำเลยก็ไม่อาจต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563, หน้า 91) แนวคิดที่ว่าด้วยการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมมีที่มาจากสิทธิในความเสมอภาคจากการพิจารณาคดีในศาลและสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to Equality Before the Courts and Tribunals and Right to Fair Trial) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานทางกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมากที่สุดของปัจเจกบุคคล โดยสิทธิดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนในมาตรา 14 ของ ICCPR ข้อ 1 ได้กล่าวถึงความเสมอภาคของบุคคลทั้งจากการพิจารณาคดีในศาลและสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (International Covenant on Civil and Political Rights, Art. 14)

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการพิจารณาคดีในชั้นศาล เป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของปัจเจกบุคคลทุกคน โดยกระบวนการพิจารณาคดีจะต้องเปิดโอกาสให้จำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ รัฐจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิของจำเลยกับสิทธิของโจทก์บนพื้นฐานของหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ในเรื่องนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee: HRC) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจบังคับการให้เป็นไปตาม ICCPR เคยมีความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมไว้ว่า “การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม คือการให้ความทุกฝ่ายได้รับสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีเช่นเดียวกัน เว้นแต่มีข้อยกเว้นที่กำหนดโดยกฎหมายซึ่งจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่อธิบายได้โดยชอบธรรมและมีพื้นฐานที่สมเหตุสมผล โดยต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในทางปฏิบัติหรือความไม่เป็นธรรมอย่างอื่นต่อจำเลย” (HRC, 2007, p.12) โดยรัฐจำต้องอำนวยความสะดวกให้กับจำเลย ด้วยการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย หรือ เสาะหามาตรการที่เอื้อประโยชน์ต่อการสู้คดีของจำเลยให้ได้มากที่สุด การกำหนดมาตรการต่างๆ ก็เพื่อให้เกิดการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมอย่างแท้จริง สำหรับมาตรการที่จะส่งเสริมความเท่าเทียมในการต่อสู้คดี ได้แก่ สิทธิที่จะมีทนายของจำเลย สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย สิทธิที่จะเข้าถึงพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ เป็นต้น

หลักการและข้อยกเว้นของการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ

สิทธิการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยเป็นสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามใน ICCPR สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยไม่ใช่สิทธิสมบูรณ์ สามารถกำหนดข้อยกเว้นที่การสืบพยานสามารถดำเนินต่อไปได้ทั้งๆ ที่จำเลยไม่มาศาล (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563, หน้า 91) ใน ICCPR ได้รับรองสิทธิของบุคคลไว้หลายประการ ทั้งนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น สิทธิที่ไม่อาจถูกพักใช้ได้ (Non-Derogable Rights) หมายถึง สิทธิเด็ดขาดของมนุษย์ที่รัฐไม่สามารถขอลดการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ได้ แม้จะเป็นภายใต้สภาวะฉุกเฉินของบ้านเมือง สิทธิเหล่านี้ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (International Covenant on Civil and Political Rights, Art. 6) สิทธิที่จะไม่ถูกปฏิบัติอย่างทรมานหรือลงโทษโหดร้ายไร้มนุษยธรรม (International Covenant on Civil and Political Rights, Art. 7) เป็นต้น ส่วนสิทธิอีกประเภทหนึ่งได้แก่ สิทธิมนุษยชน (Human Rights) โดยสิทธิมนุษยชนทั่วไปนั้น รัฐอาจพักหรือลดการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้เป็นการชั่วคราวได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน สถานการณ์ที่เป็นภัยต่อการอยู่รอดของรัฐ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563, หน้า 24-26) ซึ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญหลายสิทธิเป็นสิทธิมนุษยชนทั่วไป อย่างเช่น สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย อาจถูกลดการคุ้มครองได้

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR จึงมีพันธผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามกติกาสากลนี้ ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศได้ให้การรับรองหลักการและข้อยกเว้นของสิทธิการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยไว้ในทำนองเดียวกัน ดังจะได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

3.1 การรับรองในระดับสากล

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองอย่างชัดเจนใน ICCPR ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 14 ข้อ 3 ได้ให้การรับรองว่า “ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาคดังต่อไปนี้...(d) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น...” (International Covenant on Civil and Political Rights, Art.14)

จากบทบัญญัติในมาตรา 14 ข้อ 3 (d) แสดงให้เห็นถึงการรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยอย่างชัดเจน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเคยมีความเห็นเกี่ยวกับการรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยไว้ว่า “เมื่อใดที่จะมีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย จะต้องเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น” และจะต้องเป็นข้อยกเว้นที่มีเหตุผลตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่อง “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม” เท่านั้น (HRC, 2007, p.12) แต่เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไม่ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม” ไว้ กรณีนี้จึงเป็นเรื่องที่แต่ละรัฐจะต้องตีความกำหนดขอบเขตถ้อยคำดังกล่าวกันเอง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ได้มีคำวินิจฉัยต่อข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในรัฐในคดีของ Dudko v. Australia โดยมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีอ้างว่าเขาไม่ได้รับโอกาสที่จะได้เข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีของเขาเองในศาลอุทธรณ์ และในการพิจารณาคดีที่เขาได้เข้าร่วมนั้น เขาไม่ได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาทางกฎหมายในการต่อสู้คดีของเขา ในทางตรงกันข้าม อัยการกลับได้รับการอนุญาตให้เข้าร่วมการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ได้โดยตรง จึงถือว่าศาลได้เลือกปฏิบัติต่อจำเลยในการไม่อนุญาตให้จำเลยเข้าร่วมการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ คณะกรรมการฯ จึงได้ให้ข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า “หลักในเรื่องความยุติธรรมกับหลักความเสมอภาคเป็นสิ่งที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แยกออกจากกันไม่ได้” เมื่อไม่มีความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมก็จะกล่าวว่าการพิจารณาคดีนั้นมีความยุติธรรมไม่ได้ คณะกรรมการฯ จึงขอให้ประเทศออสเตรเลียแสดงเหตุผลว่าเหตุใดกระบวนการพิจารณาคดีจึงไม่มีความเสมอภาค รวมถึงต้องแสดงเหตุแห่งการคัดค้านโต้แย้งสิทธินั้นด้วย เมื่อประเทศออสเตรเลียไม่สามารถแสดงเหตุผลที่สมควรว่าเหตุใดจึงต้องจำกัดสิทธิกับจำเลย คณะกรรมการฯ จึงมีข้อวินิจฉัยว่ารัฐที่ถูกร้องเรียนได้มีการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อสิทธิที่ได้รับการรับรองของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามมาตรา 14 (1) แล้ว (Dudko v. Australia, 2007, pp. 2-3)

แต่ถ้าเมื่อใดเป็นกรณีที่จำเลยไม่เข้าร่วมการพิจารณาคดีเอง คณะกรรมการฯ เห็นว่าจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่าจำเลยได้รับหมายเรียกแล้ว หมายเรียกจะต้องแสดงวันเวลาและสถานที่ไต่สวนหน้าในหมาย เพื่อแจ้งให้จำเลยมาให้การในศาลแล้ว ดังนั้น การละเมิดสิทธิการพิจารณาต่อหน้าจำเลยในกรณีนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานศาลไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบถึงวัน เวลาและสถานที่ในการพิจารณาคดีไต่สวนหน้า

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาคฝั่งยุโรป เช่น อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights หรือ ECHR) ได้ให้การรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6(3) ของอนุสัญญาฯ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ใน ICCPR โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเคยวางแนวการตีความบทบัญญัติมาตรา 6(3) ไว้ในคดี Krombach v. France ซึ่งมี การตัดสินว่า การที่ศาลประเทศฝรั่งเศสใช้วิธีพิจารณาพิพากษาคดีลับหลังจำเลยนั้น เป็นการขัดต่อหลักการพิจารณา

คดีที่เป็นธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ จำเลยต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย แต่จำเลยในคดีอาญาจะไม่สูญเสียสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าไป เมื่อมีการอนุญาตให้ทนายความได้เข้ารับฟังการพิจารณาคดีแทนในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวของจำเลยในการพิจารณาคดี (Krombach v. France, 2001, pp. 90-91)

ส่วนกรณีที่จำเลยประสงค์จะสละสิทธิในการที่จะได้รับการพิจารณาแบบต่อหน้า จะต้องปรากฏว่ามีการแสดงออกอย่างชัดแจ้งและปราศจากความเคลือบแคลงสงสัย ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้ขยายความของคำว่า “การสละสิทธิโดยชัดแจ้ง” ว่าจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) จำเลยจะต้องได้รับการแจ้งให้มาศาลในวันฟ้องคดีแล้ว
- (2) จำเลยได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งว่าต้องการสละสิทธิในการพิจารณาคดีต่อหน้า
- (3) จำเลยจะต้องได้รับสิทธิในการขอพิจารณาคดีใหม่ (Retrial) เมื่อจำเลยปรากฏตัว โดยหลักเกณฑ์

ที่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้กำหนดขึ้นมาเป็นแนวทางนี้ ก็ด้วยความหวังจะให้เป็นการระงับข้อพิพาทจำเลยจากการถูกล่วงละเมิดสิทธิโดยรัฐ ยกตัวอย่างเช่น ในการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในประเทศยูเครน ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้สิทธิกับจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีใหม่ เมื่อมีกรณีที่ประเทศยูเครนต้องการให้ประเทศอื่นส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงถูกประเทศอื่นปฏิเสธไม่ส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาให้ (Sejdovic v. Italy, 2006, pp. 1-24)

จากการให้ความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยมีข้อยกเว้นได้เนื่องจากสิทธิดังกล่าวไม่ใช่สิทธิสมบูรณ์ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563, หน้า 91) รัฐอาจตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในกรณีดังกล่าวได้ เพียงแต่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุและผล (Justified Reason) บนพื้นฐานของความยุติธรรม เป็นสำคัญ

3.2 ทางปฏิบัติของต่างประเทศ

หากพิจารณาถึงทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในต่างประเทศจะพบว่า หลายประเทศมีการนำหลักการพิจารณาลับหลังจำเลยมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีแบบไต่สวน อย่างเช่น ประเทศฝรั่งเศสในคดีอาญาที่มีโทษหนัก เมื่อจำเลยไม่มาศาล ศาลอาจเปิดให้มีการพิจารณาคดีได้ ภายใต้วิธีพิจารณาโดยไม่ต้องมีตัวจำเลยที่เรียกว่า Procédure De Contumace ซึ่งวิธีการดังกล่าวศาลจะเรียกให้จำเลยมาปรากฏตัวภายใน 10 วัน หากพ้นกำหนดเวลานี้แล้ว ศาลจะสั่งว่าจำเลยฝ่าฝืนกฎหมาย จำเลยจะถูกจำกัดสิทธิในทางแพ่งและถูกริบทรัพย์สิน หลังจากนั้นจะมีการประกาศทางหนังสือพิมพ์และปิดประกาศที่บ้านจำเลย และให้มีการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลย ทั้งนี้เพื่อไม่ให้คดีขาดอายุความ แต่ด้วยวิธีการดังกล่าวศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้เคยวินิจฉัยว่าวิธีการดังกล่าวยังกำหนดหลักการที่ไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิของจำเลย จากคดี Krombach v. France (Krombach v. France, 2001, pp.90-91) รัฐสภาฝรั่งเศสจึงตราบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาที่เรียกว่า Procédure De Défaut Criminel แทนวิธีพิจารณาแบบ Contumace (อุดม รัฐอมฤต, 2562, หน้า 226)

อย่างไรก็ตามมีบางประเทศที่ใช้ระบบไต่สวนก็มีได้มีหลักการพิจารณาลับหลังจำเลย ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเยอรมนีไม่ได้อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีที่ร้ายแรง (The German Code of Criminal Procedure section 230) แต่ในทางกลับกัน เมื่อพิจารณาถึงทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้

ระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหา กลับมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบพยานลับหลังจำเลย ตามมาตรา 43 แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้อนุญาตให้มีการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการ (อุทัย อาทิวะ, 2556, หน้า 65)

ในประเทศที่มีการนำหลักการพิจารณาลับหลังจำเลยมาใช้ มักเป็นกรณีที่รัฐต้องการดำเนินการกับคดีที่มีลักษณะพิเศษ คดีที่ยากแก่การนำตัวจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ตัวอย่างเช่น การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย เพื่อให้มีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ เพื่อนำมาดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีวิกตอร์ ยากูโนวิช (Viktor Yanukovych) ในข้อหาทมิฬ ส่วนประเทศออสเตรีย การพิจารณาลับหลังจำเลยในคดีอาญาสามารถกระทำได้เมื่อคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี (The Austrian Code of Criminal Procedure Section 427) ซึ่งมีลักษณะของการกำหนดข้อยกเว้นที่ใกล้เคียงกับวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เพียงแต่กำหนดอัตราโทษที่ต่ำกว่ากฎหมายไทย ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าการพิจารณาลับหลังจำเลยจะเกิดขึ้นได้ก็แต่เพียงคดีเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

3.3 ข้อดีและข้อเสียของการพิจารณาลับหลังจำเลย

จากการศึกษาการกระหว่างประเทศฯ และแนวทางปฏิบัติในประเทศต่างๆ พบว่า มีข้อยกเว้นตามกฎหมายให้มีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นหลัก ข้อดีของการพิจารณาลับหลังจำเลยจะช่วยแก้ปัญหาความยากลำบาก ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ล่าช้าจนเกินไป และเพื่อไม่ให้เกิดคดีอาญาร้ายแรงที่ไม่มีคำพิพากษาลงโทษ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการสร้างคุณธรรมในสังคม (อุดม รัฐอมฤต, 2562, หน้า 223)

แต่การพิจารณาลับหลังจำเลยมีข้อเสียเช่นกัน ตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ หรือ ICC ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีอาชญากรรมร้ายแรงซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อประชาคมโลก เคยถกเถียงในเรื่องของความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาลับหลังจำเลยต่อการพิจารณาคดีของ ICC ซึ่งได้บทสรุปว่าไม่ควรให้มีการพิจารณาลับหลังจำเลย ยกเว้นกรณีที่ทำให้ขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล โดยให้เหตุผลว่าการพิจารณาลับหลังจำเลยจะบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ปัญหาอาชญากรรมจะยังคงอยู่ไม่ได้รับการแก้ไขโดยการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (Human Rights Watch, 2006)

การรับรองสิทธิการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยตามกฎหมายไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวความคิดที่จะนำระบบไต่สวนมาใช้ในการดำเนินคดีอาญามากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มประสิทธิภาพให้กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการจนนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ มีการนำหลักการพิจารณาลับหลังจำเลยมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดี แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยโดยทั่วไปที่ได้รับการรับรองไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติข้อยกเว้นในการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยในคดีอาญา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายเฉพาะเรื่อง

4.1 การรับรองสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดกฎเกณฑ์กระบวนการขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญา ได้ให้การรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นไปตามมาตรา 172 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยได้เปิดโอกาสให้ศาลไทยสามารถพิจารณาลับหลังจำเลยในคดีอาญาได้ หากปรากฏว่าเข้าเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 172 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรค 2 แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน
- (2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้
- (3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่งๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้...”

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 172 ทวิ, มาตรา 172 ทวิ/1 และมาตรา 172 ทวิ/2 (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2562) ซึ่งเป็นข้อยกเว้นการพิจารณาต่อหน้าจำเลย โดยการเพิ่ม (4) และ (5) ของวรรคหนึ่งของมาตรา 172 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า

“(4) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายความและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(5) ในระหว่างการพิจารณาและสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล”

มาตรา 172 ทวิ/1 “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตาม ม. 172 วรรคสอง แล้วเมื่อศาลเห็นว่าจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า และจำเลยมีทนายความให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป...”

มาตรา 172 ทวิ/2 “ในคดีที่จำเลยเป็นนิติบุคคล ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรคสองแล้ว เมื่อมีกรณีที่ศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังไม่สามารถจับตัวมาไม่ได้ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ และไม่มีผู้แทนอื่นของนิติบุคคลมาดำเนินการแทนนิติบุคคลนั้นได้ เมื่อศาลเห็นเป็น

การสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้วให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป”

บทบัญญัติมาตรา 172 ทวิ/1 และมาตรา 172 ทวิ/2 จึงเป็นบทบัญญัติถึงเงื่อนไขในการพิจารณาลับหลังจำเลยกรณีที่มีสาเหตุมาจากตัวจำเลย คือ จำเลยหลบหนีปฏิเสธไม่เข้าร่วมการพิจารณาคดีของศาลโดยไม่มีเหตุอันสมควร และศาลได้ออกหมายจับตัวจำเลยแล้ว หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 3 เดือนนับแต่วันออกหมายจับ กรณีก็จะเข้าเงื่อนไขที่จะมีการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2562, หน้า 39) โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แยกออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีของจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและกรณีที่จำเลยเป็นนิติบุคคล

4.2 การรับรองสิทธิตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติบางฉบับที่กำหนดให้มีการพิจารณาคดีด้วยระบบหรือวิธีการที่แตกต่างออกไปจากการพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การอำนวยความสะดวกในคดีต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับกฎหมายพิเศษหรือกฎหมายเฉพาะนี้ส่วนใหญ่จะกำหนดแนวทางในการดำเนินคดีอาญาโดยใช้ระบบไต่สวน เมื่อมีการกำหนดใช้ระบบไต่สวนแล้ว บทบาทหน้าที่ของศาลก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาลับหลังจำเลยได้ซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติของไทยที่สำคัญอย่างน้อย 3 ฉบับ ได้แก่

4.2.1 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พุทธศักราช 2559 (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์, 2559)

ปัจจุบันคดีค้ำมนุษย์นั้นเป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน สร้างความเสียหายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งความเสียหายที่ว่านี้ยังคงแผ่ขยายออกไปเรื่อยๆ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและคดีความทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ขึ้น โดยมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ได้บัญญัติให้นำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งระบบนี้จะมีลักษณะพิเศษที่เน้นหนักให้การค้นหาความจริงเป็นหน้าที่ของผู้ไต่สวนหรือศาล

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวได้รับรองหลักการพิจารณาลับหลังจำเลยในคดีอาญาในมาตรา 33

มาตรา 33 “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้ เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมาไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา เพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

ในกรณีดังกล่าว เมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป”

4.2.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พุทธศักราช 2559 (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ, 2559)

การตรากฎหมายฉบับนี้มีเหตุผลสำคัญอันเนื่องมาจากรัฐเห็นว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการมีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคมและเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนับวันจะมีความร้ายแรงมากขึ้นและเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จำนวนมาก หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนในที่สุดจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและประโยชน์ของประชาชน เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ขึ้น โดยมีการใช้ระบบไต่สวนเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2559 และมีหลักการพิจารณาลับหลังจำเลยตามมาตรา 28

มาตรา 28 “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังไม่จับตัวมาไม่ได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังไม่จับตัวมาไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล...”

4.2.3 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2560 (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง, 2560)

การตรากฎหมายฉบับนี้มีเหตุผลสำคัญอันเนื่องมาจาก ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้จะมีกฎหมายบังคับใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย เนื่องจากการดำเนินคดีแก่บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในทางการเมือง

เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เพราะองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีทั้งหลาย อาจเกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพลทางการเมืองได้ ทำให้ในปัจจุบันต้องมีกฎหมายที่จะใช้ดำเนินคดีกับนักการเมืองโดยเฉพาะด้วยกระบวนการ วิธีการโดยเฉพาะ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการใช้ระบบไต่สวนในการดำเนินคดี พร้อมทั้งรับรองหลักการพิจารณาหลักหลังจำเลยในคดีอาญาไว้ ตามมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 28 “ในกรณีที่ศาลประทับรับฟ้องไว้ตามมาตรา 27 และศาลได้ส่งหมายเรียก และสำเนาฟ้องให้จำเลยทราบโดยชอบแล้วแต่จำเลยไม่มาศาล ให้ศาลออกหมายจับจำเลยและให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยรายงานผลการติดตามจับกุมเป็นระยะตามที่ศาลกำหนด

ในกรณีที่ได้ออกหมายจับจำเลยและได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว แต่ไม่สามารถจับจำเลยได้ภายในสามเดือนนับแต่ออกหมายจับ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความมาดำเนินการแทนตนได้...”

มาตรา 29 “ในคดีที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาตามมาตรา 28 และมีคำพิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด...”

มาตรา 31 “การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการไต่สวนพยานหลักฐานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้...

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือไต่สวน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

(5) จำเลยทราบวันนัดแล้วไม่มาศาลโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องไต่สวนพยานหลักฐานใดในนัดนั้นโดยไม่เลื่อนคดี...”

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่องทั้งสามฉบับในข้างต้น ได้กำหนดให้ศาลไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน พร้อมทั้งให้การรับรองว่าการพิจารณาหลักหลังจำเลยในคดีอาญา

สามารถกระทำภายใต้กฎหมายเฉพาะทั้งสามฉบับนี้ ซึ่งการพิจารณาหลังจําเลยนั้นเป็นที่ถกเถียงในเชิงวิชาการว่าจะสามารถทำได้แค่ไหนเพียงไร เนื่องจากสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจําเลย เป็นสิทธิที่รัฐได้ให้การรับประกันไว้ เป็นสิทธิขั้นต่ำที่จําเลยนั้นพึงจะได้ แต่จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาหลังจําเลยสามารถทำได้ทั้งในระดับสากลและในต่างประเทศ โดยในระดับสากล ได้แก่ ตามกติการะหว่างประเทศ ICCPR ได้วางแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้วิธีพิจารณาดังกล่าวไม่กระทบสิทธิของจําเลยจนมากเกินไป ในลำดับต่อไปผู้เขียนจะได้เปรียบเทียบแนวทางการพิจารณาหลังจําเลยตามกฎหมายไทยว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลที่กติการะหว่างประเทศ ICCPR ได้วางแนวทางไว้หรือไม่ เพื่อจะได้นำไปแก้ไขกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล ช่วยคุ้มครองสิทธิของจําเลยในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

เปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่างกฎหมายไทยกับ ICCPR

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทยทั้ง 4 ฉบับที่มีการบัญญัติกฎหมายให้มีวิธีพิจารณาหลังจําเลย พบว่ามีการกำหนดข้อยกเว้นทางกฎหมายให้มีการพิจารณาหลังจําเลยได้ในสถานการณ์ต่างๆ และการกำหนดมาตรการช่วยเหลือจําเลยแตกต่างกันไปในแต่ละฉบับ จะมีกฎหมายฉบับใดบ้างที่บัญญัติใช้ตามเกณฑ์ของ ICCPR ผู้เขียนจะทำการเปรียบเทียบในรูปแบบตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นในเรื่องการพิจารณาหลังจําเลยระหว่างกฎหมายไทยกับ ICCPR

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 หรือ ICCPR	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดี คำนุश्य พ.ศ. 2559	พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดี ทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559	พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560
1. ข้อยกเว้นให้มีการพิจารณาหลังจําเลย	มี	มี	มี	มี
2. ต้องมีการออกหมายเรียกอย่างชัดเจน	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี
3. มีทนายความให้ความช่วยเหลือ	มี	มี	มี	มี
4. การพิจารณาคดีขึ้นใหม่	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี

(ที่มา: กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี คำนุश्य พ.ศ. 2559, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560)

จากตารางเปรียบเทียบจะพบว่าข้อยกเว้นพิจารณาหลังจำเลยของกฎหมายไทย หลายมาตรการเป็นไปตามมาตรฐานสากลของกฎหมายระหว่างประเทศ ICCPR ยกเว้นเฉพาะบางกรณีเท่านั้นที่ยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่ ICCPR ได้วางไว้

ประเด็นที่ 1 ข้อยกเว้นให้มีการพิจารณาหลังจำเลย ในเรื่องนี้หากพิจารณาแนวทางของ ICCPR จะพบว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติได้อธิบายถึงสิทธิดังกล่าวว่า “จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก...” ซึ่งหมายความว่า จำเลยหรือทนายของจำเลยนั้น มีสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยอย่างเต็มที่ เมื่อใดที่จะมีการพิจารณาคดีหลังจำเลยจะต้องเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น ซึ่งข้อยกเว้นที่ปรากฏตามกฎหมายไทยนั้น ได้แก่ กรณีที่เป็นความผิดที่มีอัตราโทษน้อย กรณีที่จำเลยประพฤติตนวินัยในศาล ศาลอาจให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีและพิจารณาคดีหลังจำเลยได้ หรือกรณีที่จำเลยหลบหนีการพิจารณาคดี อันเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาหลังจำเลย ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยทั่วไป ที่ในหลายประเทศอนุญาตให้มีการพิจารณาคดีหลังจำเลยได้ และไม่ขัดต่อหลักการของ ICCPR จะมีในประเด็นจำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้ เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวได้ว่าที่พบได้ในกฎหมายไทยทั้ง 4 ฉบับบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ ไม่ปรากฏในแนวทางการตัดสินของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปว่าเป็นเหตุจำเป็นอย่างใดที่จะต้องมีการพิจารณาหลังจำเลย ซึ่งตามหลักการพิจารณาคดีอาญาศาลสามารถใช้วิธีอื่นๆ ในการพิจารณาคดีในกรณีดังกล่าว เพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของจำเลยจนมากเกินไปได้อยู่แล้ว อย่างเช่น การเลื่อนคดี หรือ การเดินแผนสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ข้อยกเว้นดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับหลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตาม ICCPR

ประเด็นที่ 2 ต้องมีการออกหมายเรียกจำเลยอย่างชัดเจน ในการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีการออกหมายเรียกเมื่อต้องการให้บุคคลใดมาสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือในการพิจารณาคดี ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นตอนโดยทั่วไปในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52, มาตรา 53) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ. 2559 และพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อข้อยกเว้นให้มีการพิจารณาหลังจำเลยเป็นกระบวนการสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ จึงควรบัญญัติถึงแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องประกอบด้วยอย่างชัดเจน แต่ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการออกหมายเรียกจำเลยและแนวทางปฏิบัติเมื่อจำเลยไม่มาศาลไว้แล้วอย่างชัดเจน (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 28) สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้เคยวางแนวไว้

ประเด็นที่ 3 มีทนายความให้ความช่วยเหลือ เมื่อจำเลยไม่ปรากฏตัวในห้องพิจารณาคดี ถ้าศาลจะให้การพิจารณาคดีหลังจำเลยได้ ก็จะต้องปรากฏว่าจำเลยมีทนายความช่วยจัดการคดีเข้ารับฟังการพิจารณาคดีแทน ในกรณีที่ปรากฏตัวของจำเลยในการพิจารณาคดี (Krombach v. France, 2001, p. 90 - 91) ซึ่งกฎหมายไทยทั้ง

4 ฉบับ ได้กำหนดเกี่ยวกับการมีหนี้ความของจำเลยแล้ว และการพิจารณาคดีหลังจำเลยสามารถทำได้โดยให้ หนี้ความของจำเลยรับฟังการพิจารณาคดีแทน เป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ

ประเด็นที่ 4 การพิจารณาคดีขึ้นใหม่ (Retrial) ตามแนวทางปฏิบัติของกฎหมายระหว่างประเทศ จำเลย จะต้องได้รับสิทธิในการขอพิจารณาคดีใหม่ เมื่อจำเลยปรากฏตัว โดยหลักเกณฑ์ที่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้ กำหนดขึ้นมาเป็นแนวทางนี้ ก็ด้วยความหวังจะให้เป็นการคุ้มครองจำเลยจากการถูกละเมิดสิทธิโดยรัฐ แต่จาก การศึกษาพบว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ไม่ได้บัญญัติถึงการพิจารณาคดีใหม่เมื่อจำเลยปรากฏตัว มีเพียงแต่ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้มี การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาใหม่ได้เมื่อจำเลยแสดงตน (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 29) แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้อนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่ได้ ในทุกกรณี ตามมาตรา 29 นั้นบัญญัติแต่เพียงว่า “...ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริง เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่ เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด” แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ไม่ได้มาศาลหลังจากที่ได้รับหมายเรียกแล้ว เมื่อจำเลยปรากฏตัวต่อศาลในภายหลังจะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่ได้นั้นจะต้องเป็นเฉพาะกรณีที่จำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ ที่อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงคำตัดสินได้เท่านั้น และการอนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งศาลอาจอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้ การรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงเป็นไปอย่างจำกัด ไม่ได้เปิดโอกาสให้จำเลยได้พิจารณาคดีของตนเองใหม่ เมื่อจำเลยปรากฏตัวที่ศาลอีกครั้ง โดยพิจารณาว่าเป็นสิทธิของจำเลย

หลักการขอให้พิจารณาคดีใหม่ หลังจากที่มีการพิจารณาลับหลังจำเลย ได้มีคำตัดสินในคดี SejdoVIC v. Italy (SejdoVIC v. Italy, 2006, p.1-24) ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเห็นว่า เมื่อมีการสืบพยานลับหลังจำเลยไปแล้ว การที่จำเลยมาขอพิจารณาใหม่เป็นสิทธิของจำเลย และไม่ใช่ว่าที่นำสืบจำเลยที่จะต้องนำสืบว่าตนมีเหตุผลสมควร ที่ไม่มาศาล จำเลยที่ถูกพิจารณาคดีลับหลังมีสิทธิขอพิจารณาใหม่เป็นหลัก โจทก์เป็นฝ่ายที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า จำเลยตั้งใจหลบหนีและไม่ควรอนุญาตให้มีการพิจารณาคดีใหม่ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563, หน้า 93) เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบกับหลักการการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่ตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทย จะพบว่ายังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติให้การรื้อฟื้นคดีอาญาใหม่เป็นสิทธิของจำเลย

ปัจจุบัน พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 ได้นำมาใช้ในการตัดสินคดีทางการเมืองที่สำคัญอย่างคดีของอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร ในคดีที่ อัยการสูงสุด เป็นโจทก์ฟ้อง พ.ต.ท.หรือ นายทักษิณ ชินวัตร เป็นจำเลย เรื่องความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ระหว่างพิจารณา จำเลยหลบหนี ศาลสั่งจำหน่ายคดี ชั่วคราว ต่อมามีการประกาศใช้ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง

การเมือง พ.ศ. 2560 ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ศาลจึงยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป และอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย ศาลได้พิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง และได้ออกหมายจับจำเลยในเวลาต่อมา (ข่าวสดออนไลน์, 2563) เป็นที่น่าพิจารณาว่าเมื่อจำเลยมาปรากฏตัวที่ศาลอีกครั้งจะสามารถรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ได้หรือไม่ภายใต้ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 นี้

บทสรุป

การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญา เป็นแนวทางปฏิบัติที่ขัดต่อสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยที่ได้รับการรับรองไว้ใน ICCPR จากการศึกษาพบว่าสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด รัฐสามารถกำหนดข้อยกเว้นได้ ข้อยกเว้นจะต้องมีอยู่อย่างจำกัด ภายใต้สถานการณ์ที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าการพิจารณาลับหลังจำเลยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกโดยชัดแจ้งแล้วจำเลยไม่มาศาล ส่วนศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้กำหนดว่าจำเลยจะต้องได้รับสิทธิในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาใหม่เมื่อจำเลยกลับมาปรากฏตัวในศาล แต่จากการศึกษาการพิจารณาคดีลับหลังที่เกิดขึ้นในกฎหมายไทยหลายฉบับพบว่า ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของ ICCPR เนื่องจากยังไม่ปรากฏหลักประกันสิทธิของจำเลย ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาลับหลังและมีคำพิพากษาแล้ว เมื่อจำเลยมาศาลจะมาขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยตามสิทธิที่จำเลยจะได้ต่อสู้คดีของตนเองและเป็นไปตามหลักฟังความทั้งสองฝ่าย และการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาใหม่ก็มีได้ระบุดหลักการที่เหมาะสมเพื่อที่จะให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มที่เหมือนในต่างประเทศ หลักการพิจารณาลับหลังจำเลยในกฎหมายไทยจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติตาม พ.ร.บ.วิธีพิจารณาดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 และพ.ร.บ.วิธีพิจารณาดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะให้มีหลักเกณฑ์ในเรื่องการพิจารณาลับหลังจำเลยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลทั้งในส่วนของการออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาล ควรบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในพระราชบัญญัติและในส่วนของการพิจารณาคดีใหม่หรือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาใหม่จะต้องมีในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ

ในส่วนของการพิจารณาคดีใหม่หรือการรื้อฟื้นคดีอาญาควรทำให้เป็นเรื่องของสิทธิของจำเลยไม่ใช่เรื่องของดุลพินิจของศาล หรือข้อจำกัดสิทธิ การพิจารณาคดีที่ถูกต้องและเป็นธรรมย่อมเกิดขึ้นได้เมื่อมีการรับฟังความทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย การปฏิบัติตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและสามารถป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ข่าวสดออนไลน์. (2563). **ด่วน! สั่งจำคุก “ทักษิณ” คดีชินคอร์ป อีก 5 ปี รวมโทษคดีเก่า 10 ปี.**

สืบค้น กรกฎาคม 18, 2564, จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_4611730.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). **หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านมนุษยชน.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2552). **หนังสือครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

_____. (2563). **สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2562). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขใหม่.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

อุทัย อาทิวา. (2556). **คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ระบบไต่สวน & ระบบกล่าวหา**
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

อุดม รัฐอมฤต. (2562). **วิธีพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยในคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 48(2), 220-247.**

Dudko v. Australia, Comm. 1347/2005, U.N. Doc. A/62/40, Vol. II, at 266 (HRC 2007).

HRC. **“General comment no. 32, Article 14, Right to equality before courts and tribunals and to fair trial”,** August 23, 2007, CCPR/C/GC/32.

Human Rights Watch, (2006). **Extraordinary Chambers of the Courts of Cambodia**

Letter to the Secretariat of the Rules and Procedure Committee. Retrieved

from <https://www.hrw.org/news/2006/11/17/extraordinary-chambers-courts-cambodia>.

International Covenant on Civil and Political Rights 1966.

Krombach v France App no 29731/96 (ECHR, 13 Feb 2001).

Sejdovic v. Italy App no 56581/00 (ECHR, 1 Mar 2006).

The Austrian Code of Criminal Procedure 1975.

The German Code of Criminal Procedure 1877.

ผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP

Administrators and Risk Management of Private English Program Schools

ศิริพร แสนรัตน์*, วิภาภรณ์ ภูวัฒน์กุล**, ศักดิ์ชัย นิรันธาวี*** และโกศล มีคุณ****
Siriporn Saenrat, Vipaporn Poovatanakul, Sakchai Nirunthawee, and Kosol Meekun

Received: March 5, 2021 Revised: May 1, 2021 Accepted: May 17, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP ดำเนินการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวข้อง รวมถึงบทความที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในประเด็นต่อไปนี้ หลักการบริหารความเสี่ยง ประโยชน์ของการบริหารความเสี่ยง บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารความเสี่ยง กระบวนการบริหารความเสี่ยง ประเภทของความเสี่ยง ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา จากการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP คือ การดำเนินกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงที่ปฏิบัติโดยคณะกรรมการ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในองค์กร โดยควบคุมกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ เพื่อการลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่อาจทำให้องค์กรเกิดความเสียหายได้ และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ โดยบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยง คือ ต้องเป็นผู้นำในการบริหารความเสี่ยงในองค์กร และต้องสร้างความเข้าใจให้คนในองค์กรตระหนักถึงภัยวิกฤติความเสี่ยง ที่ทุกคนต้องทำเป็นประจำและทำต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ผลักดันให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร กำกับดูแลติดตามการปฏิบัติงานด้านความเสี่ยงให้เหมาะสมและครอบคลุมในทุกมิติของการบริหารความเสี่ยง

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, ผู้บริหาร, โรงเรียนเอกชน EP

---

* นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

*** รองศาสตราจารย์, หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

**** รองศาสตราจารย์, หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

The objective of this article was to study administrators and risk management of EP private schools, operation studies, conceptual, and related research including relevant articles from various sources in the following points Risk management, benefits of risk management, roles and duties of risk management administrators, risk management process, types of risk management, success factors of risk management and School risk management. The article concluded that administrators and risk management of EP private schools were the conducting of risk management activities performed by committee, administrators, and all personnel in the organization. To control various operational activities in order to decrease the causes from opportunities that may cause damage to the organization and ability to manage the risk level which the organization accepts. The roles and duties of the risk management administrators were to be the leaders in the direction of risk management in the organization and created understanding for people in the organization to be aware of risk crisis which everyone must do it regularly and continuously in a systematic way and push for the formulation of risk action plans to achieve the strategies and objectives of the organization, supervise and follow the risk performance to be appropriate and cover all the aspects of risk management.

Keywords: Risk Management, Administrators, Private English Program Schools

บทนำ

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน โดยกำหนดนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษด้วยโครงการพิเศษด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, หน้า 88) และอนุญาตให้โรงเรียนที่มีความพร้อมสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นภาษาอังกฤษ เป็นโครงการที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า English Program เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, หน้า 10) สำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษนั้นจะต้องจัดในระบบของความเป็นไทยผสมผสานความเป็นสากล โดยมุ่งเน้นความรักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย การสอนทุกวิชาให้สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษ ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ว่าด้วยเรื่องของประเทศไทย วัฒนธรรมไทย และกฎหมายไทย ให้สอนเป็นภาษาไทย การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าธรรมเนียมอื่นในสถานศึกษาเอกชน ให้หน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด ในอัตราที่เหมาะสม จัดให้มีการประสานงานด้านเนื้อหาหลักสูตรระหว่างครูชาวต่างประเทศและในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาต้องมีครูชาวไทยผู้สอนร่วม (Co-Teachers) ทุกชั่วโมง จำนวนนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ไม่เกินห้องละ 25 คน และระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย ไม่เกินห้องละ 30 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 4)

ปัจจุบันการบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรควรต้องดำเนินการ เนื่องจากการบริหารความเสี่ยง คือการพัฒนาองค์กรให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน ภายนอก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุผลตามเป้าหมาย นั่นคือ มีการคิดและคาดการณ์ไว้อย่างรอบด้านเป็นการป้องกันไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น รวมทั้งการคิดไว้ล่วงหน้าในสถานการณ์ที่อาจไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความเสี่ยง ดังนั้น ในองค์กรจึงต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน การแข่งขันสูงที่สูงขึ้น ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ด้านเงินทุนและทรัพยากรอาจทำให้ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ล้วนมีผลมาจากประสิทธิภาพของการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงแนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อาจจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตผลขององค์กร เพื่อให้สามารถเตรียมรับมือกับปัญหาที่ถือเป็นความเสี่ยงต่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในอนาคต (สมนา เลือเอก, 2560, หน้า 5)

ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยจะช่วยให้การบริหารงานและการตัดสินใจด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการสูญเสียและโอกาสที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรได้ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจะศึกษาประเด็นผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการ

บริหารความเสี่ยงในโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยง คือ โอกาสที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถ้าจะควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยงนั้นให้ลดลง ควรต้องมีการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ตามแผนงานการบริหารความเสี่ยง จะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการจัดการความเสี่ยงได้ มีผลให้โครงการต่างๆ บรรลุเป้าหมายหรือตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ชัยณรงค์ ชันฉนิก, 2554) โดยที่การบริหารความเสี่ยงนั้นสามารถนำไปใช้ได้กับทุกองค์กรทุกขนาด การบริหารความเสี่ยงขององค์กรนั้นเป็นวัฒนธรรม ความรู้ ความสามารถ และแนวปฏิบัติที่องค์กรบูรณาการเข้ากับการกำหนดกลยุทธ์และประยุกต์ในการดำเนินการตามกลยุทธ์นั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงเพื่อสร้างคุณค่า รักษาคุณค่าและทำให้คุณค่าเกิดขึ้นจริง การบริหารความเสี่ยงขององค์กรจะครอบคลุมถึงการกำหนดกลยุทธ์ การกำกับดูแล การสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย และการวัดผลการปฏิบัติงาน (สภามหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2562) สอดคล้องกับกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ (2557); วิทยา อินทร์สอน และคณะ (2561); อุทัยวรรณ จรุงวิภู (2562) กล่าวถึง การบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการที่ปฏิบัติโดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนในองค์กร เพื่อช่วยในการกำหนดกลยุทธ์ และดำเนินงานโดยกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ได้รับการออกแบบ เพื่อให้สามารถบ่งชี้เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อองค์กร และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ เพื่อให้ได้รับความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ นอกจากนั้น จิรพร สมธิประสิทธิ์ และคณะ (2556) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยง คือ การบริหารปัจจัยเสี่ยง โดยมีหลักการคือ ลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่อาจทำให้องค์กรเกิดความเสียหาย เพื่อให้ขนาดของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้

ประโยชน์ของการบริหารความเสี่ยง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารความเสี่ยง (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556) มีดังนี้

1. ฝ่ายบริหารสามารถนำระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงาน ได้แก่ การวางแผนการดำเนินการ และการติดตามผล เนื่องจากผู้บริหารแต่ละคนก็มีระดับของการยอมรับต่อความเสี่ยงได้มากน้อยต่างกัน การบริหารความเสี่ยงที่ดีจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเลือกทิศทางหรือการเคลื่อนไหวทางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงอันเป็นที่ยอมรับได้
2. การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการควบคุมภายในทำให้องค์กรเกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการปฏิบัติงานภายในองค์กรจะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แน่นอน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องที่แฝงอยู่ในกระบวนการปฏิบัติงานประจำวันตามปกติ

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงควรต้องได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมโดยทุกคนในองค์กร เพื่อความสำเร็จของเป้าประสงค์ พันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร ดังนั้น ในการขับเคลื่อนการบริหารความเสี่ยงดังกล่าวจึงต้องมีผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารความเสี่ยง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการ และหัวหน้าแผนงาน เป็นต้น ในที่นี้กำหนดให้ผู้บริหารความเสี่ยงประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการบริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่ม 8 สารการเรียนรู้ ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยง ดังนี้

ศิลปพร ศรีจันทร์เพชร (2555) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารความเสี่ยง ต้องเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางการบริหารความเสี่ยงให้กับองค์กร กำหนดกลยุทธ์ นโยบายและวัตถุประสงค์ระดับองค์กร การวางแผนระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้และวัฒนธรรมองค์กร การปฏิบัติของผู้บริหารต้องคำนึงถึงโครงสร้างองค์กรและการสื่อสารในองค์กร นอกจากนั้นผู้บริหารมีหน้าที่พบปะหรือจัดการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะฝ่ายที่สำคัญ เช่น การตลาด การผลิต การเงิน ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

องค์กรพิพิธภัณฑิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) (2561) กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการองค์กรพิพิธภัณฑิทยาาสตร์แห่งชาติว่า ต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร กำกับดูแลให้มีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมและครอบคลุมในทุกด้าน รวมทั้งต้องมีความเข้าใจถึงความเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบร้ายแรงต่อองค์กร และควรทำให้มั่นใจว่ามีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อจัดการความเสี่ยงนั้นๆ

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้รับผิดชอบและมีหน้าที่ผลักดันให้บรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ของกิจการ ควรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ควบคุมดูแลการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือด้านระบบสารสนเทศและเฝ้าติดตามผลการปฏิบัติงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยง คือ ต้องเป็นผู้นำในการบริหารความเสี่ยงในองค์กร และต้องสร้างความเข้าใจให้คนในองค์กรตระหนักถึงภัยวิกฤติความเสี่ยงที่ทุกคนต้องทำเป็นประจำและทำต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ควรผลักดันให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร รวมทั้งการกำกับดูแลติดตามผลการปฏิบัติงานความเสี่ยงให้มีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมและครอบคลุมในทุกด้าน ด้วยเหตุนี้บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยงจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนเอกชน EP เพื่อให้โรงเรียนเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของรัฐให้การศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาชาติ ในการแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคมไทย สามารถยกระดับความรู้ความสามารถของคนไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลเพื่อประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคเอเชียต่อไป

กระบวนการบริหารความเสี่ยง

กระบวนการบริหารความเสี่ยงของ สุนา เสือเอก (2560) แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Planning) ได้แก่ การตัดสินใจว่าจะวางแผนการบริหาร กำหนดโครงการสำหรับการจัดการความเสี่ยง โดยการทบทวนขอบเขตของโครงการ วางแผนการบริหารโครงการ ปักจี้สิ่งแวดล้อมขององค์กรและทรัพยากรองค์กร ซึ่งบุคลากรสามารถอธิบายและวิเคราะห์ความเสี่ยงในแต่ละโครงการได้ เพื่อให้ได้แผนการจัดการความเสี่ยง

2. การจำแนกความเสี่ยง (Risk Identification) ได้แก่ การที่บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจำแนกความเสี่ยง สามารถกำหนดสาเหตุที่มีต่อผลกระทบต่อโครงการ ข้อมูล เอกสาร สำหรับการจัดการความเสี่ยงได้จัดจำแนกเรียงลำดับความสำคัญของความเสี่ยงเบื้องต้นได้

3. การวิเคราะห์คุณภาพความเสี่ยง (Qualitative Risk Analysis) ได้แก่ การจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ซึ่งขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการจำแนกความเสี่ยงแล้วที่มีความเสี่ยงสามารถใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ในการจัดลำดับความเสี่ยงและการจัดการข้อมูลความเสี่ยงให้ทันสมัย ผลผลิตหลักในขั้นตอนนี้ คือ การ Update ข้อมูลความเสี่ยงให้ทันต่อเวลาเสมอ

4. การวิเคราะห์ปริมาณความเสี่ยง (Quantitative Risk Analysis) ได้แก่ การประเมินค่าผลกระทบของความเสี่ยงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โครงการ ออกมาเป็นจำนวนหรือตัวเลข ผลผลิตหลักของกระบวนการ คือ การ Update ข้อมูลความเสี่ยงให้ทันต่อเวลาและสถานการณ์

5. การวางแผนเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับความเสี่ยง (Risk Response Planning) ได้แก่ การนำขั้นตอนมาใช้เพื่อเป็นการสร้างโอกาสความสำเร็จ และเป็นการลดภาวะคุกคามที่จะพบจากเป้าหมายโครงการ

6. การควบคุมและการติดตามความเสี่ยง (Risk Monitoring and Control) ได้แก่ การจำแนกการติดตามความเสี่ยงและความเสี่ยงที่เหลืออยู่ การจำแนกความเสี่ยงใหม่ การจัดแยกแผนการเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยง และการประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงที่ให้ตลอดโครงการ ผลผลิตหลักของกระบวนการนี้ คือ การให้คำแนะนำ การใช้การรับรองและการป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้น ความต้องการการเปลี่ยนแปลงและ Update ข้อมูลความเสี่ยงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ตลอดจนการวางแผนการบริหารโครงการและกระบวนการจัดการทรัพยากรของโครงการในการบริหารความเสี่ยง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชน EP ประกอบด้วย 6 กระบวนการหลักๆ ได้แก่ การวางแผนการบริหารความเสี่ยง การจำแนกความเสี่ยง การวิเคราะห์คุณภาพความเสี่ยง การวิเคราะห์ปริมาณความเสี่ยง การวางแผนเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับความเสี่ยง และการควบคุมและการติดตามความเสี่ยง

ประเภทของความเสี่ยง

ความเสี่ยงมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับสภาพองค์กรนั้นๆ ว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมายใดมีปัจจัยเสี่ยงอะไรบ้างที่จะมากระทบต่อองค์กร ซึ่งในการจัดประเภทความเสี่ยงนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบได้เรียนรู้ถึงพื้นฐานโดยทั่วไปของความเสี่ยงลักษณะต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปค้นหาความเสี่ยงต่างๆ ออกมาให้พบว่า

ตนเอง มีความเสี่ยงอะไรบ้าง มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้วางมาตรการการควบคุมความเสี่ยงนั้นต่อไป ซึ่งประเภทของความเสี่ยงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ปราโมทย์ เอมมา, 2559) ดังนี้

1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk: S) คือความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดแผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงาน ที่นำไปปฏิบัติไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก อันส่งผลกระทบต่อการบรรลุ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือสถานะขององค์กร

2. ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operational Risk: O) คือความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงานทุกๆ ขั้นตอน โดยครอบคลุมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศบุคลากรในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk: F) คือความเสี่ยงที่เกิดจากการเบิกจ่ายงบประมาณไม่เป็นไปตามแผนงบประมาณ ถูกตัดงบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดสรรไม่เพียงพอ

4. ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Compliance Risk: C) หรือ (Event Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้หรือกฎหมายที่มีอยู่ไม่เหมาะสม หรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประเภทของความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชน EP ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดแผนกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงานคือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงานทุกๆ ขั้นตอน ความเสี่ยงด้านการเงินคือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการเบิกจ่ายงบประมาณ ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้หรือกฎหมายที่มีอยู่

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยง

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยง ควรประกอบไปด้วยปัจจัยในด้าน (เมธา สุวรรณสาร, 2552; จิรพร สุเมธีประสิทธิ์ และคณะ, 2556) ต่อไปนี้

ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง คณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจความสำคัญ เห็นคุณค่าของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร มิฉะนั้นแล้วการบริหารความเสี่ยงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ การบริหารความเสี่ยงต้องเริ่มต้นจากการที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้นำสูงสุดขององค์กร ต้องการให้ระบบนี้เกิดขึ้น โดยกำหนดนโยบายให้มีการปฏิบัติ รวมถึงการกำหนดให้ผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงในการตัดสินใจ และบริหารงาน เป็นต้น

ด้านความเข้าใจความหมายความเสี่ยงตรงกัน การใช้คำนิยามเกี่ยวกับความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงแบบเดียวกัน จะทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย กระบวนการ เพื่อใช้ในการบ่งชี้ และประเมินความเสี่ยง และกำหนดวิธีการจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม การจัดทำกรอบและนโยบายการบริหาร

ความเสี่ยงที่มีความชัดเจน จะทำให้ผู้บริหารและพนักงานทุกคนใช้ภาษาความเสี่ยงในแนวทางเดียวกันและมีจุดหมายร่วมกันในการบริหารความเสี่ยง

ด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การที่โรงเรียนเอกชน EP จะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงได้นั้น ต้องมีการกำหนดรูปแบบการบริหารความเสี่ยงขึ้น และเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารในทุกระดับ ที่ต้องนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาปฏิบัติให้ได้อย่างทั่วถึง ทั้งองค์กร และต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการชี้แจงการนำเอากระบวนการบริหารความเสี่ยงมาปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการปรับวัฒนธรรมการบริหารความเสี่ยงขององค์กรให้เข้ากับทุกระดับขององค์กร และต้องให้ผู้บริหารและพนักงานทุกคนได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและผลขององค์กร และแต่ละบุคคลจะได้รับการเปลี่ยนแปลงนั้น องค์กรประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กำหนดความคาดหวังที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ กำหนดระยะเวลาของกระบวนการเปลี่ยนแปลงและสื่อให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ กำหนดลักษณะและระดับของความพยายามที่ต้องการ ดำเนินการเพื่อให้มั่นใจว่ามีการสื่อสารไปยังทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ระบุปัญหา อุปสรรคที่ต้องดำเนินการแก้ไขตั้งแต่เริ่มแรก

ด้านการสื่อสารที่มีคุณภาพเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องมั่นใจได้ว่า ผู้บริหารได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ถูกต้องและทันเวลา ผู้บริหารสามารถจัดการกับความเสี่ยงตามลำดับความสำคัญหรือตามการเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นใหม่ได้ทันเวลาที่ มีการติดตามแผนการจัดการ ความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการบริหารองค์กร และจัดการความเสี่ยงต่างๆ เพื่อให้องค์กรมีโอกาสนในการบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด การสื่อสารเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง และวิธีปฏิบัติมีความสำคัญอย่างมากเพราะการสื่อสารจะเน้นให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับกลยุทธ์องค์กร การชี้แจงทำความเข้าใจต่อพนักงานทุกคนถึงความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยง จะช่วยให้เกิดการยอมรับในกระบวนการ และนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารความเสี่ยง โดยควรได้รับการสนับสนุนทั้งทางวาจาและในทางปฏิบัติจากกรรมการผู้จัดการและผู้บริหารระดับสูงขององค์กร

ด้านการวัดผลการบริหารความเสี่ยงควบคู่กับกระบวนการด้านบุคลากร เป็นการวัดความเสี่ยงในรูปแบบของผลกระทบและโอกาสที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารสามารถประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และดำเนินการให้กระบวนการทั้งหมดเกิดความสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นการลดความแตกต่างระหว่างความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับ การวัดความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงโดยอาศัยดัชนีวัดผลการดำเนินงานซึ่งอาจกำหนดเป็นระดับองค์กร ฝ่ายงานหรือของแต่ละบุคคล การใช้ดัชนีวัดผลการดำเนินงานนี้อาจปฏิบัติร่วมกับกระบวนการด้านทรัพยากรบุคคล

ด้านการอบรมความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่ กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานทุกคนในสถานศึกษา ควรต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจกรอบการบริหารความเสี่ยง และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในการจัดการความเสี่ยงเพื่อบรรลุความสำเร็จขององค์กร การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยง การฝึกอบรมควรต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ระดับความรับผิดชอบในการบริหารความเสี่ยง ความรู้

เกี่ยวกับความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงที่มีอยู่แล้ว สนับสนุนกระบวนการบริหารความเสี่ยง กรอบการบริหารความเสี่ยง การวัดระดับการจัดการความเสี่ยงที่บุคคลรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

ด้านการติดตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง เป็นปัจจัยสุดท้ายของการบริหารความเสี่ยง ต้องมีการกำหนดวิธีการติดตามการบริหารความเสี่ยงเหมาะสม ในประเด็นการรายงาน การสอบทานขั้นตอนตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง ความชัดเจนและสม่ำเสมอของการมีส่วนร่วม ความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูง บทบาทของผู้นำในการสนับสนุนและติดตามการบริหารความเสี่ยง และการประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชน EP ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ด้านความเข้าใจความหมายความเสี่ยงตรงกัน ด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การที่โรงเรียนเอกชน EP จะประสบความสำเร็จ ต้องมีการกำหนดการบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านการสื่อสารที่มีคุณภาพเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ ด้านการวัดผลการบริหารความเสี่ยงควบคู่กับกระบวนการด้านบุคลากร ด้านการอบรม ความรู้ ความรับผิดชอบการบริหารความเสี่ยง กรรมการผู้บริหาร และพนักงานทุกคนในองค์กร และด้านการติดตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง ขั้นตอนสุดท้ายของปัจจัยของการบริหารความเสี่ยงคือ การกำหนดวิธีที่เหมาะสมในการติดตามการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา

การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา ประกอบด้วยการจัดการความเสี่ยง 9 ด้าน (พรพรรณ งามโรจน์ และสำเริง อ่อนสัมพันธ์, 2562) ต่อไปนี้

1) การจัดการความเสี่ยงด้านการเงิน ควรบริหารจัดการงบประมาณตามระเบียบและหลักเกณฑ์อย่างเหมาะสมและควรหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงโดยยึดหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้

2) การจัดการความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ควรติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างมีทิศทาง

3) การจัดการความเสี่ยงด้านกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ ควรจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์/พันธกิจและดำเนินการตามแผนกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์

4) การจัดการความเสี่ยงด้านกฎระเบียบข้อบังคับ ควรปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการพัฒนาระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ประหยัด โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

5) การจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสาร ควรกำกับติดตามและตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมติดตั้งระบบความปลอดภัยของข้อมูล

6) การจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดระบบความปลอดภัยในการทำงานให้ความสำคัญกับครูและบุคลากร เพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

7) การจัดการความเสี่ยงด้านการทุจริต ควรจัดนิติกรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอบรมให้ความรู้ และจัดระบบการเฝ้าระวังการปลอมแปลงเอกสาร สร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ครูและบุคลากร

8) การจัดการความเสี่ยงด้านความมั่นคง/ความมีเสถียรภาพทางการศึกษา ควรสร้างความเชื่อมั่นชื่อเสียงของสถานศึกษา การสอนของครูและการรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา

9) การจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดระบบควบคุมดูแลความปลอดภัยในอาคาร

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน EP ประกอบด้วย การจัดการความเสี่ยงด้านการเงิน การจัดการความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน การจัดการความเสี่ยงด้านกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ การจัดการความเสี่ยงด้านกฎระเบียบข้อบังคับ การจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสาร การจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความเสี่ยงด้านการทุจริต การจัดการความเสี่ยงด้านความมั่นคง/ความมีเสถียรภาพทางการศึกษา และการจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

ผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP คือ การที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงที่ปฏิบัติโดยคณะกรรมการ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในองค์กร โดยควบคุมกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ เพื่อการลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่อาจทำให้องค์กรเกิดความเสียหายได้ และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ โดยบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารความเสี่ยง คือ ต้องเป็นผู้นำในการทิศทางการบริหารความเสี่ยงในองค์กรและต้องสร้างความเข้าใจให้คนในองค์กรตระหนักถึงภัยวิกฤติความเสี่ยงที่ทุกคนต้องทำเป็นประจำและทำต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ผลักดันให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร กำกับดูแลติดตามการปฏิบัติงานด้านความเสี่ยงให้เหมาะสมและครอบคลุมในทุกมิติของการบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP ที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน EP ควรดำเนินการเร่งด่วน มี 4 ประเภท ได้แก่ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk: S) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operational Risk: O) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk: F) และความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Compliance Risk: C)

ปัจจัยความสำเร็จของผู้บริหารกับการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนเอกชน EP ประกอบด้วย นโยบายกลยุทธ์ขององค์กร การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ความรู้ความสามารถของบุคลากร การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารที่มีคุณภาพเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ การวัดผลการบริหารความเสี่ยง การติดตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **คู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามความเข้มข้น 3 ระดับสู่สากล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, ณัฏฐชัย สิริธนาธิ, และภคสิริภาณุจน์ สิริธนาธิ. (2557). **การจัดการความเสี่ยงและตราสารอนุพันธ์**. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- จิรพร สุเมธีประสิทธิ์, มัทธนา พิพิธเนาวรัตน์, และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). **การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ชัยณรงค์ ชันผณี. (2554). **การบริหารความเสี่ยงขององค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. สืบค้น กันยายน 22, 2563, จาก <http://kmscpccru.wordpress.com/author/kmscpccru/>.
- ปราโมทย์ เอมมา. (2559). **การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพรรณ งามโรจน์, และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. (2562). **แนวทางการจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 715-728.**
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2556). **คู่มือการบริหารความเสี่ยง พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธา สุวรรณสาร. (2552). **ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารความเสี่ยง**. สืบค้น มกราคม 11, 2564, จาก www.itgethailand.wordpress.com/tag/ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ/.
- วิทยา อินทร์สอน, ปัทมาพร ท่อชู, และสุรพงษ์ บางพาน. (2561). **ข่าวสารเพื่อการปรับตัวก้าวทันเทคโนโลยีอุตสาหกรรม**. สืบค้น มกราคม 14, 2563, จาก www.thailandindustry.com/onlineMag/view2.
- ศิลปพร ศรีจันทะพร. (2555). **การบริหารความเสี่ยงกับการกำกับดูแลกิจการ. วารสารบริหารธุรกิจ, 35(135), 1-3.**
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2562). **การบริหารความเสี่ยงขององค์กรการบูรณาการร่วมกับกลยุทธ์และผลการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ.
- สุนา เลือเอก. (2560). **รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน โดยใช้การประเมินผลเชิงดุลยภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561) **รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2561 (Education in Thailand 2018)**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

องค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.). (2561). รายงานประจำปี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: องค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ.

อุทัยวรรณ จรุงวิภู. (2562). การบริหารความเสี่ยงสำหรับบุคคล. สืบค้น กุมภาพันธ์ 23, 2563, จาก www.oic.or.th/sites/default/files/comtent/85938/bth6.pdf.

การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่

Communication Design in New Normal

พิชญา สกุนวิทย์*, อังคณา อ่อนธานี** และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ***
Phitchaya Sakunwit, Angkana Onthanee and Jakkrit Jantakoon

Received: April 24, 2021 Revised: June 7, 2021 Accepted: June 24, 2021

บทคัดย่อ

สถานการณ์ของโลกาภิวัตน์หรือการเข้าสู่ยุคดิจิทัล กระบวนการสื่อสารถือได้ว่าเป็นหนึ่งในหัวใจที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการเพื่อให้ภารกิจต่างๆ บรรลุตามเป้าประสงค์ และจากกรณีวิกฤตของไวรัสโควิด-19 ที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้ วิถีใหม่ (New Normal) จึงเกิดขึ้นในสังคมโลกปัจจุบัน เป็นแนวทางที่จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะรักษาวินัยดั้งเดิมหรือระลอกถึงอดีต จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก ด้วยลักษณะของการสื่อสารที่รวดเร็ว อิสระ ไร้พรมแดน และไม่เห็นหน้าของอีกฝ่าย ทำให้การรับรู้และการใช้ชีวิตมีลักษณะที่แตกต่างจากอดีต ทักษะชีวิตใหม่ๆ ต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝน ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Quotient) จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล ซึ่งการสื่อสารโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในทางเลือกที่สามารถบรรเทาภาวะวิกฤตได้ถึงในระดับหนึ่ง ทั้งนี้การออกแบบการสื่อสาร เป็นการออกแบบที่มุ่งสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล การสื่อความหมายนี้จะปรับปรุงรูปแบบเป็นการออกแบบที่มุ่งให้สื่อส่งไปนั้น เข้าใจง่าย จดจำง่าย ดึงดูดความสนใจ ด้วยวิธีการจัดทำเป็นตัวอักษร ภาพสัญลักษณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการแพร่ภาพทางสื่อต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นการออกแบบการสื่อสารจำเป็นต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอหรือไม่ก็ต้องถูกคิดค้นขึ้นใหม่ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่ จึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของสังคมที่จะต้องปรับพฤติกรรมตามสถานการณ์ได้นั่นเอง

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การออกแบบ, รูปแบบวิถีใหม่

* นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The environment of globalization or the digital age. The communication process can be considered as one of the key aspects of management in order to achieve its objectives. And from the crisis of the Covid-19 virus that is spreading at the moment, a new way (New Normal) has occurred in today's world society. It is a guideline to change behavior. This new lifestyle It consists of a way of thinking, a way of learning, a way of communicating, a practice and a management. Humans have to adapt to cope with the present rather than maintain traditional ways or remember the past. It is necessary to change lifestyles all over the world. With the nature of communication that is fast, free, without borders and without seeing the face of the other party. It makes perceptions and lifestyles look different from the past. New life skills must be learned and practiced. Digital Quotient skills are therefore important. especially communication skills in the digital age Digital communication is one of the driving forces that can alleviate the crisis to a certain extent. The communication design It is a design that aims to create interpersonal understanding. This interpretation will improve the format. It is a design that aims to make the media delivered to be easy to understand, easy to remember, and attract attention. by the method of making letters, symbols, print media and media broadcasting, etc. Therefore, communication design needs to be constantly evolving or it has to be invented. to meet human needs Communication design in a new way Therefore, it is related and related to the daily life of society that has to adjust behavior according to the situation.

Keywords: Communication, Design, New Normal

บทนำ

"New Normal" ทับศัพท์ว่า "นิวนอร์มัล" (ราชบัณฑิตยสภา, 2563, หน้า 167) ได้บัญญัติศัพท์ หมายถึง ความปรกติใหม่ หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งคำว่า New Normal ได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ หรือ COVID-19 วิถีใหม่ (New Normal) หรือความปรกติใหม่ เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตและกลายเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตใหม่ของสังคมมนุษย์และระบบสังคมใหม่ของโลกไปแล้วนั้น ในช่วงที่มีการระบาดของไวรัสโควิด 19 เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสุขภาพของประชากรทั่วโลก ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความปลอดภัยและลดการแพร่กระจายของเชื้อ ทุกคนทั่วโลกต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมากในการดูแลตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและการใช้ชีวิต กล่าวคือ

1. อุปกรณ์หน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจล เข้ามามีบทบาทที่เป็นอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองเป็นที่ต้องการใช้กันมากขึ้นจนเป็นเรื่องปกติ และการวัดอุณหภูมิของร่างกายโดยใช้เครื่องวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าร้านค้าหรือเกือบจะทุกสถานที่ที่ต้องมีการรวมเพื่อพบปะกัน โดยจะต้องผ่านการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายไม่เกิน 37.5 องศาเซลเซียส จึงจะได้รับอนุญาตให้เข้าพื้นที่ เพราะอุปกรณ์เหล่านี้เป็นวิธีการป้องกันจากความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรค รวมถึงการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังบุคคลอื่น

2. มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ทั้งในแง่ของร่างกายและจิตใจ ความเชื่อใจกันที่เคยแสดงออกมาผ่านทางเรามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ (Human Touch) จะน้อยลง ลดการพบปะผู้คนในสังคมหันมาใช้ชีวิตและทำงานที่บ้าน มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ทำให้ผู้คนมองเห็นแนวทางที่จะสร้างสมดุลชีวิตระหว่างอยู่บ้านมากขึ้น หลีกเลี่ยงการสัมผัสกันโดยไม่จำเป็น วัฒนธรรมในการทักทายของผู้คน โดยเฉพาะหลายๆ ชนิตินตะวันตกที่เคยจับมือ สัมผัสตัวกันเปลี่ยนแปลงไป

3. ผู้คนเริ่มให้ความสำคัญกับรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพปลอดภัยและสะอาด โดยเน้นอาหารที่มาจากธรรมชาติหรือผลผลิตจากการเกษตรที่ได้ผ่านกระบวนการผลิตทางเกษตรที่ปลอดสารเคมี (Organic) มากขึ้น

4. ผู้คนนิยมการออกกำลังกายมากขึ้น หันมาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้นใส่ใจตนเองและรักตัวเองมากขึ้น

5. การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) จะกลายเป็นความสำคัญหลักในการดำรงชีวิต ไม่ใช่แค่คน Gen C (Generation C) แต่คือคนทุกรุ่นทุกวัยจะสามารถใช้การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) ได้อย่างคุ้นเคย

6. เทคโนโลยีกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ทั้งการทำงานที่บ้าน (Work From Home) การบริการจัดส่งอาหารถึงที่หมาย (Food Delivery) การซื้อของออนไลน์ (Shopping Online) รวมถึงการเรียนออนไลน์ และการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ทุกรูปแบบเริ่มมีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น หรือแทบจะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันของคน

การสื่อสารในยุคปัจจุบันหรือการสื่อสารยุคโลกไร้สาย (Digital Time) เป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นความสะดวกสบายของผู้ใช้และประสิทธิภาพของข้อมูลที่ใช้ในการสื่อสารเป็นหลัก ผู้สื่อสารจะต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี จึงจะสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต

ของมนุษย์และสังคม เมื่อสังคมมนุษย์ยังคงเลื่อนไหลอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารจึงหมุนตามสังคมโดยมีเทคโนโลยีและวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแห่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่อนาคต การสื่อสารในรูปแบบใหม่ เทคโนโลยีใหม่ๆ พัฒนาการสื่อสารให้มีความทันสมัยสนองตอบความต้องการด้านการสื่อสารของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยีทางการสื่อสารเหล่านั้น กำลังจะเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้อยู่กับการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการสื่อสารในยุคปัจจุบันจึงเป็นตัวช่วยในโลกวิถีใหม่ในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี เพราะโลกไร้สายในการสื่อสารยุคนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสื่อสารของคนไปด้วย (อานวย เดชชัยศรี, และณัฐกานต์ ภาคพรต, 2562, หน้า 85) ไม่ว่าจะเป็นการเชื่อมต่ออุปกรณ์แบบไร้สาย (Wi-Fi) เป็นระบบเชื่อมต่ออุปกรณ์ที่ทำงานบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไร้สาย (Wireless LAN) โดยใช้คลื่นสัญญาณวิทยุทำให้สามารถติดต่อสื่อสารข้อมูลได้ระหว่างอุปกรณ์นั้นๆ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์หรืออีเมล (Electronic Mail หรือ E-Mail) เป็นการใช้อุปกรณ์ส่งข้อความในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบุคคลอื่น การสื่อสารนี้ผู้ใช้จะต้องมีที่อยู่ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับหรืออีเมลแอดเดรส (E-Mail Address) เช่น banana123@yahoo.com นอกจากนี้ยังสามารถส่งข้อมูลได้หลายรูปแบบในปริมาณที่มากกว่าการส่งข้อความผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Short Message) และสามารถส่งข้อมูลไปยังผู้รับหลายๆ คนได้ในเวลาเดียวกัน บลูทูธ (Bluetooth) เป็นระบบเชื่อมต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อสื่อสารระหว่างอุปกรณ์นั้นๆ โดยอาศัยคลื่นความถี่หรือสัญญาณวิทยุ ตัวอย่างการเชื่อมต่อบลูทูธ เช่น การเชื่อมต่อระหว่างคอมพิวเตอร์แบบพกพา กับโทรศัพท์เคลื่อนที่ การเชื่อมต่อระหว่างโทรศัพท์เคลื่อนที่กับหูฟังแบบไร้สาย (Small Talk) การสนทนาออนไลน์หรือแชท (Chat) เป็นการสนทนาระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ปัจจุบันสามารถพัฒนาให้ใช้ภาพกราฟิก ภาพการ์ตูนหรือภาพเคลื่อนไหวต่างๆ แทนภาพผู้สื่อสารได้ นอกจากการสนทนาแล้วผู้ใช้อย่างยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีลักษณะเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ได้ การสนทนาออนไลน์ในบางโปรแกรมจะมีการแบ่งการสนทนาออกเป็นห้องๆ หรือเป็นกลุ่มสนทนาโดยผู้ใช้ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีโปรแกรมสำหรับใช้สนทนาวิดีโอทางไกล (Video Conferencing) เป็นการสื่อสารข้อมูลโดยการส่งภาพและเสียงจากฝ่ายหนึ่งไปสู่อีกฝ่ายหนึ่ง การใช้วิดีโอทางไกลต้องมีอุปกรณ์สำหรับบันทึกภาพและอุปกรณ์บันทึกเสียง โดยที่ภาพและเสียงที่ส่งไปนั้นสามารถแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวที่มีเสียงประกอบได้ ซึ่งการใช้สิ่งเหล่านี้เป็นการช่วยในการสื่อสารในปัจจุบัน ล้วนเป็นสื่อเพื่อออกแบบการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงตามการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่กำลังอยู่ในขณะนี้ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในรูปแบบวิถีใหม่ (New Normal) ด้วย

การเรียนรู้วิถีใหม่ที่เชื่อมโยงกับการสร้างความสามารถในการใช้ทักษะการสื่อสารในรูปแบบใหม่ จึงมีความสำคัญ รูปแบบการเรียนรู้วิถีใหม่เป็นพื้นฐานการสร้างความสามารถ สมรรถนะ การกำหนดทักษะการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ผู้ใช้การสื่อสารต้องเรียนรู้และออกแบบการสื่อสารให้ใช้ได้เหมาะสม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

การสื่อสารวิถีใหม่ควรเป็นอย่างไร

ชีวิตวิถีใหม่ของประชากรโลกในยุคป้องกันการระบาดของไวรัสโควิด 19 มีแนวโน้มจะต้องดำเนินต่อไปอย่างไร เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร (ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค, 2563, หน้า 5) กล่าวคือ

1. การสื่อสารเพื่อการศึกษาจะพัฒนาไปสู่ระบบการเรียนรู้ระยะไกล ผู้สอนอยู่ทางหนึ่ง ผู้เรียนอยู่อีกทางหนึ่ง สองฝ่ายไม่ต้องมาเจอกัน แต่สื่อสารทั้งด้านบทเรียนหรือการทำแบบทดสอบต่างๆ จะผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมระบบ

ออนไลน์ ข้อดีของระบบนี้คือ การตัดขาดหนทางแพร่เชื้อโรคระหว่างกันเป็นไปได้ด้วยดี แต่ข้อเสียก็มี เช่น ผู้ที่ไม่มีอุปกรณ์จะหลุดจากการศึกษาระบบนี้ไป ซึ่งคนกลุ่มนี้มีไม่น้อยในสังคม การเล่าเรียนแบบออนไลน์นี้ แม้มีข้อดีอยู่บ้าง แต่ระบบการศึกษาลักษณะนี้จะขยายตัวเพิ่มขึ้นแน่นอน แม้ผ่านพ้นภัยไวรัสโควิด-19 ไปแล้วก็ตาม

2. การสื่อสารการตลาดจะขยายตัวแบบทวีคูณ แต่จะขยายตัวในภาคการตลาดออนไลน์ สังเกตจากยอดขายออนไลน์ช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 พบว่า มนุษย์เกือบทั่วโลก ซื้อขาย เลือกซื้อ ตัดสินใจบนข้อมูลออนไลน์อย่างกว้างขวาง ร้านค้าออนไลน์ต่างขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวมากกว่าปกติ แม้หลังผ่านพ้นการระบาดของไวรัสโควิด 19 ไปแล้ว แต่หลายฝ่ายคาดการณ์กันว่าจะมีคนสนใจการตลาดแบบออนไลน์กันมากขึ้นอย่างแน่นอน จะมีคนสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการสื่อสารการตลาดแบบออนไลน์กันมากขึ้นด้วย แต่ผู้สนใจเล่าเรียนอาจสนใจหลักสูตรระยะสั้นมากเป็นพิเศษ

3. การสื่อสารเพื่อความบันเทิงจะมีการปรับตัวมาพึ่งพิงระบบออนไลน์กันมากขึ้นอย่างแน่นอน โดยสถานการณ์ก่อนการระบาดของไวรัสโควิด 19 ผู้ประกอบการจำนวนมากของโลกรวมถึงของไทยมีการใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อสื่อสารด้านความบันเทิงกันอย่างแพร่หลายอยู่ก่อนแล้ว ยิ่งมาเจอภัยระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่ทำให้ประชาชนจำต้องอยู่แต่บ้าน ความบันเทิงผ่านสื่อออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือหลักที่ผู้คนใช้หย่อนใจกัน การรับส่งสัญญาณ ถ่ายทอดไฟล์มัลติมีเดียทั้งภาพและเสียงผ่านเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต (Streaming) ได้รับความนิยมผ่านระบบออนไลน์เฟื่องฟูขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผู้ประกอบการเจ้าของเนื้อหา (Content) ความบันเทิงต่างมีรายได้หรือลูกค้าเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีการคาดการณ์กันว่า บรรดาผู้ผลิตเนื้อหา (Content) จำพวกภาพยนตร์ ละคร ซีรีส์ การแสดงดนตรี ฯลฯ น่าจะพัฒนากันไปอีกยาวนาน เพราะเมื่อผ่านพ้นภาวะระบาดของไวรัสโควิด 19 ไปแล้ว ผู้คนก็น่าจะติดใจในความสะดวก การเข้าถึงง่ายของสื่อออนไลน์กันอย่างกว้างขวาง

การสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในยุคดิจิทัลนั่นเอง คือ เป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องเข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมและพฤติกรรมที่ต้องมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี ทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกนี้มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม พฤติกรรมการสื่อสารจึงควรมีความตระหนักที่จะต้องมียกเว้นที่สำคัญ 8 ประการ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561, หน้า 34) คือ

1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) คือ ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง

2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) คือ มีดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น

3. ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าเชื่อถือสงสัยและน่าเชื่อถือได้

4. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการบริหารเวลา ในการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัลรวมถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์และโลกภายนอก

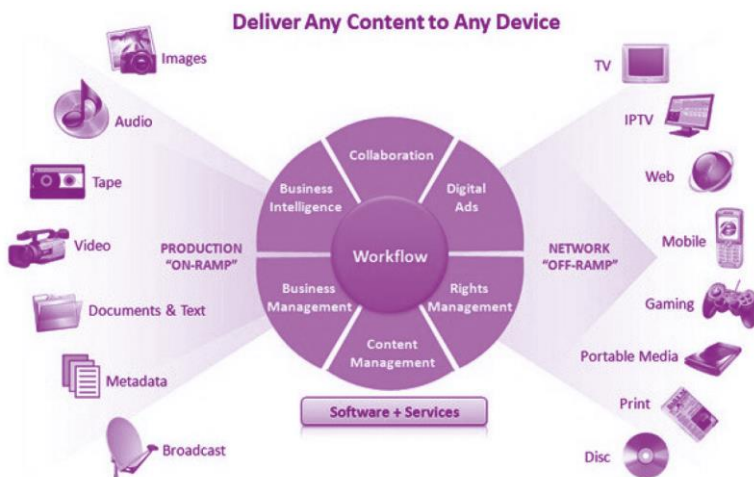
5. ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) คือ ความสามารถในการรับรู้และรับมือการคุกคามข่มขู่บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด

6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) คือ ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอรวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นเพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

7. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) คือ ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็งและป้องกันการโจรกรรมข้อมูลทางออนไลน์ได้

8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) คือ ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์

ทักษะทั้ง 8 ประการนี้ล้วนเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างสำคัญ ก่อให้เกิดสื่อใหม่ และการสื่อสารในรูปแบบใหม่ บริการใหม่ๆ มานำเสนอในสังคม ผลตามมาก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการสื่อสาร ทั้งนี้เทคโนโลยีจากเดิมที่เคยสื่อสารแบบแยกต่างหากจากกัน ในปัจจุบันสื่อในการสื่อสารมีความหลากหลาย และได้รวมเป็นสื่อเดียว ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สื่อของคน คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางขึ้น และเกิดขึ้นได้อย่างทันทีไม่จำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ผู้ใช้สื่อเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสารหรือกลายเป็นผู้ใช้สื่อ การผสมผสานสื่อเหล่านี้ทำให้ผู้ใช้สื่อไปสู่การใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะการทำงานแบบใหม่ มีการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมใหม่ การสร้างบุคลิกภาพใหม่และสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารแบบไร้สาย

ภาพ 1 แสดงการสื่อสารผ่านสื่อหลากหลายชนิด
(ที่มา: พนา ทองมีอาคม, 2559)

พฤติกรรมการสื่อสารของคนในสังคมวิถีใหม่ (New Normal) จึงสัมพันธ์กับสื่อที่มีการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นมีรูปแบบบริการที่เสนอให้ผู้เลือกใช้ได้หลายรูปแบบและมีการออกแบบวิธีการให้บริการและการใช้ชนิดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้คนอยู่ใกล้ชิดกับข่าวสารรอบตัว มีการเชื่อมต่อกับกลุ่มสังคมตลอดเวลา แม้อยู่ตัวคนเดียวก็เสมือนมีสังคมรอบข้างอยู่ด้วย แคมเปญสัญญาณภาพ เสียง หรือข้อความออกไป ก็จะได้รับคำตอบกลับอย่างรวดเร็ว ทั้งยังสามารถจัดกลุ่มติดต่อสื่อสารของตนได้ ไม่ว่าจะจัดการให้เป็นสื่อสาธารณะ สื่อมวลชน หรือจัดกลุ่มการสื่อสารขนาดเล็กหรือใหญ่ จะเป็นกลุ่มเปิดหรือกลุ่มปิด รูปแบบการจัดมีการสื่อสารได้แทบไม่จำกัด มีกลุ่มที่สนใจเรื่องราวเดียวกัน กลุ่มทางอาชีพ เพื่อนนักเรียน กลุ่มธุรกิจ มองได้ว่าเป็นชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) ในการติดต่อสื่อสาร ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการสื่อสารในยุคใหม่ คือ การเปิดให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผลิตเนื้อหาได้ด้วย จากอดีตสื่อสารมวลชนเป็นการเสนอสื่อทางเดียว ผู้ใช้สื่อเป็นเพียงผู้รับสาร แต่ทุกวันนี้ การสื่อสารสามารถสื่อสารได้สองทางไปแล้วนั่นเอง (Jorge Frascara, 2004, p.20) ได้กล่าวถึงการออกแบบการสื่อสารว่า “นักออกแบบการสื่อสารด้วยภาพ ทำงานบนแฟ้มเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (File) โดยเป็นการตีความ การจัดระเบียบ และการนำเสนอข้อความด้วยภาพและจะใช้ความรู้ลึกไต่ต่อรูปแบบไปด้วยกัน และมีการใช้สารที่มีความไวต่อเนื้อหาสิ่งพิมพ์ นักออกแบบการสื่อสารไม่เพียงแต่จัดระเบียบการพิมพ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงคำ ประโยค ข้อความ งานของการออกแบบการสื่อสารมุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมความสวยงามและความประหยัดของข้อความ และจะหา อย่างไรก็ตามการวางแผนและการจัดโครงสร้างการผลิตและการประเมินผลของการสื่อสารด้วยนั่นเอง” ดังจะเห็นว่าสื่อในการสื่อสารหรือแม้กระทั่งสาร มีความสำคัญต่อการออกแบบการสื่อสารเป็นสำคัญ ซึ่งการออกแบบสารและการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่นั้นมาจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิตภายใต้บริบททางสังคมใหม่ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 และตามการปรับเปลี่ยนทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารเปิดรับสารเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารได้สะดวก รวดเร็ว ทั้งนี้สารในรูปแบบการสื่อสารวิถีใหม่จึงสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล ลักษณะของสารที่ผู้ใช้สารสื่อสารกันนั้นล้วนแล้วเป็นการสื่อสารบนโลกสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สารในลักษณะต่างๆ ดังยกตัวอย่างนี้

1. การสื่อสารด้วยภาพ (Visual Thinking) คือ กระบวนการออกแบบความคิดที่จะช่วยสร้าง “วิธี” คิดใหม่ คิดและมองอะไรชัดขึ้น ง่ายขึ้น เห็นความเชื่อมโยงในสิ่งต่างๆ ซึ่งการออกแบบการสื่อสารในลักษณะนี้ จะใช้ภาพเป็นองค์ประกอบในการสื่อความนั่นเอง โดยมีลักษณะการสื่อสารต่างๆ คือ เร้าการคิดด้วยภาพง่ายๆ (Visual Note-taking) ใช้ภาพช่วยเล่าเรื่อง (Visual Aid for Storytelling) ช่วยระดมไอเดียด้วยภาพ (Visual Facilitation) เป็นต้น

ภาพ 2 ตัวอย่างรูปแบบการสื่อสาร Visual Thinking

(ที่มา: ไพฑูรย์ อนันต์ทเขต, 2561)

2. การสื่อสารด้วยข้อความ (Text Message) คือ ข้อมูลที่เป็นข้อความ ซึ่งหมายรวมถึง ตัวเลข ตัวอักษร เครื่องหมายต่างๆ หรืออาจจะรวมถึงการส่งในรูปแบบเสียงได้ ขึ้นอยู่กับตัวสื่อหรือที่เราเรียกว่า แอปพลิเคชันที่มารองรับการสื่อสารในลักษณะนี้ที่จะส่งสารไป นั่นเอง

3. สัญลักษณ์ (Emoticon & Sticker) คือ ชุดของสัญลักษณ์ต่างๆ หรือภาพขนาดเล็กที่มีจุดประสงค์เพื่อแสดงสีหน้าของมนุษย์และสื่อถึงอารมณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของลักษณะน้ำเสียงที่ใช้กันแพร่หลายในการแทนข้อความเพื่อส่งสารไปถึงผู้รับสาร ผู้รับสารตีความหมายสารผ่านสัญลักษณ์นี้ได้อย่างรวดเร็ว

4. การเผยแพร่เสียงบนแพลตฟอร์ม (Podcast) คือ รายการเผยแพร่เสียงผ่านทางสถานีออนไลน์ (Platform) โดยมีผู้ดำเนินรายการออกมาเล่าเรื่องต่างๆ หรืออาจเป็นการให้สัมภาษณ์ ให้อารมณ์คล้ายกับการฟังวิทยุ

การออกแบบสารในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์มีรูปแบบกลวิธีการออกแบบสารดังนี้ (สำราญ แสงเดือนฉาย, 2563)

1. การสร้างความประทับใจแรก เป็นการออกแบบสารที่ต้องสร้างการผัสสะทางอารมณ์ (Emotion Design) ให้รับรู้ได้ถึงแก่นแนวคิดของสาร

2. สดใหม่ สารที่ออกแบบจะต้องทำหน้าที่ในการบอกเล่า เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ หรือประเด็นความสนใจที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ที่ตรงกับความต้องการและช่องทางการเปิดรับข่าวสารของกลุ่มเป้าหมาย

3. การออกแบบสารจะต้องมีประเด็นของเรื่องราวที่น่าเสนอที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สารที่ออกแบบจะต้องเป็นเรื่องที่ผู้รับสารสนใจ เป็นประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการแสดงทัศนคติ

4. สั้นกระชับ เข้าใจง่าย การออกแบบสารจะต้องสร้างการจดจำได้ง่าย เกิดความเข้าใจได้โดยทันที และต้องสร้างกระแสสังคม เช่น Twitter ที่สื่อสารด้วยถ้อยคำสั้นๆ ในการสื่อสารปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นต้น

5. เล่าเรื่องข้ามสื่อ การออกแบบสารในยุคสื่อดิจิทัล ผู้ออกแบบสารจะต้องออกแบบสารและค้นหากลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องที่ต้องการเล่านั้นๆ ให้สามารถไปนำเสนอได้หลากหลายสื่อและเหมาะสมกับธรรมชาติของสื่อเหล่านั้นๆ

6. ความจริง ความดี ความงาม การออกแบบสารจะต้องนำเสนอ “ความจริง” ผู้ออกแบบสารจะต้องตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูล เพราะสารที่ออกแบบย่อมส่งผลกระทบต่อผู้รับสารนอกเหนือจากความเข้าใจในสารที่ตรงแล้ว สารนั้นจะต้องสร้างความรู้ สร้างการรับรู้ และสร้างทัศนคติกับผู้รับสาร “ความดี” คือ สารจะต้องทำหน้าที่ในการจรรโลงสังคม “ความงาม” สารต้องก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจ

แนวทางการออกแบบสื่อสารตามรูปแบบวิถีใหม่ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การออกแบบสื่อสาร เป็นการออกแบบที่มุ่งสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล ซึ่งอาจสื่อความเข้าใจกันด้วยตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ ซึ่งการสื่อความหมายนี้จะปรับปรุงรูปแบบมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว นอกจากนี้การออกแบบสื่อสารยังเป็นการออกแบบที่มุ่งให้สื่อส่งไปนั้น เข้าใจง่าย จดจำง่าย ดึงดูดความสนใจด้วยวิธีการจัดทำเป็นตัวอักษร ภาพสัญลักษณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา แคตตาล็อก โบชัวร์ และการแพร่ภาพ เสียงทางสื่อต่างๆ เป็นต้น การออกแบบการสื่อสารที่อยู่ในโลกวิถีใหม่ จึงเป็นการสร้างสรรค์ออกแบบการสื่อสารแต่ละประเภทหรือตอบสนองต่อความต้องการการสื่อสารการใช้ชีวิตวิถีใหม่ไปพร้อมกัน

การศึกษาเรื่อง “การรู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล (ชนัญสรุ อรณพ ณ อยุธยา, 2560, หน้า 21-33) ได้ศึกษาทัศนะต่อการส่งเสริมการรู้เท่าทันการสื่อสารมีบทบาทในการปฏิรูปสังคมไทยด้านการสื่อสารให้ได้ผล กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดว่าวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยมีความรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสารทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ในยุคดิจิทัลที่ น่าจะได้ผลและควรส่งเสริมคือ การส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสาร โดยกำหนดไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับมหาวิทยาลัย การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสารในสังคมไทยให้มีบทบาทเพื่อตรวจสอบคุณภาพสื่อและการสื่อสารให้สร้างสรรค์และรับผิดชอบมากขึ้น ในขณะที่ประเด็นการส่งเสริมการรู้เท่าทันการสื่อสารอื่นๆ ที่รวมถึงรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณส่งเสริมกิจกรรมและการสร้าง การเรียนรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสาร และส่งเสริมการวิจัยและโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันการสื่อสาร

สื่อใหม่กับการเรียนรู้และการสร้างค่านิยมทางสังคมของเยาวชนไทย (ฐิตินัน บ. คอมมอน, 2563, หน้า 884) ได้ให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาว่า บทบาทของสื่อใหม่กับค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ภาษากับเยาวชนส่วนใหญ่ยอมรับว่า สื่อใหม่ส่งผลให้ตนเองใช้ภาษาผิดๆ ทั้งแบบที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยให้เหตุผลว่า ภาษาที่ใช้ในสื่อใหม่เป็นการใช้ภาษาแบบสั้นๆ เพื่อความกระชับ ไม่ถูกหลักไวยากรณ์ เมื่อใช้ภาษาลักษณะนั้นบ่อยๆ ทำให้เกิดการติดเป็นนิสัยโดยไม่รู้ตัว และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การพูดกับเพื่อนหรือคนรอบข้างแบบสั้นๆ ห้วนๆ อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

เพราะการสื่อสารผ่านข้อความโดยไม่เห็นหน้าตาและน้ำเสียงทำให้ไม่สามารถคาดเดาอารมณ์ของคู่สื่อสารขณะเวลานั้นได้ จึงก่อให้เกิดการตีความแบบผิดๆ และนำไปสู่ความขัดแย้งกันโดยรวมทั้งยังเกิดติดเป็นนิสัยการสื่อสารทางภาษาผิดๆ ที่ใช้ในสื่อใหม่เหล่านั้นมาใช้ในการเรียนหนังสือโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า บางครั้งสื่อใหม่เข้ามาสร้างค่านิยมในการระบายอารมณ์แบบผิดๆ ด้วยภาษาที่หยาบคายไม่สุภาพ ซึ่งถือเป็นค่านิยมที่อันตรายสร้างพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

นอกจากนี้แล้ว การศึกษาเรื่อง “นิวนอร์มอล ในยุคโควิด-19” (ชัยเลิศ พิษิตพรชัย, 2563, ย่อหน้า 8) ได้ให้แนวคิดในการเตรียมปรับตัว จากมาตรการที่เป็นนิวนอร์มอลทางการศึกษาทั้งครูผู้สอน สถาบันการศึกษา นักเรียน นักศึกษา รวมไปถึงผู้ปกครอง ซึ่งต้องเตรียมปรับตัว ดังนี้

1. ฝ่ายครูอาจารย์ จะต้องเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสร้างสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการสอนแบบปิดไม่เชื่อมต่อ (Offline) เช่น การสร้างสไลด์ PowerPoint และอัดเสียงบรรยายในแต่ละสไลด์ได้ พัฒนาตนเองให้สามารถใช้โปรแกรมเพื่อจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบไลฟ์สด พัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและความสามารถของโปรแกรมที่เลือกใช้งาน

2. ฝ่ายนักเรียน-นักศึกษา หรือผู้เรียนจะพัฒนาตนเองให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้เก่งขึ้น พัฒนาทักษะการอ่านหนังสือเร็ว (Speed Reading) ทักษะการจดบันทึก การคิดสังเคราะห์และเชื่อมโยง เนื่องจากเนื้อหาความรู้ในอินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้วิธีการกรองความรู้ที่แท้จริงแยกออกจากความรู้หรือข้อมูลขยะ

3. กระบวนการเรียนการสอน ก็ต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นแบบออนไลน์และออฟไลน์มากขึ้น ชั่วโมงปฏิบัติ ซึ่งต้องพบหน้ากันควรถูกวิเคราะห์แยกแยะเอาส่วนที่เป็นความรู้ที่เรียนแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ออกจากส่วนที่ต้องมีการปฏิบัติซึ่งหน้าจริงๆ ออกจากกันให้ชัดเจน เพื่อลดระยะเวลาในการพบปะกันลง

4. กระบวนการวัดและประเมินผล โดยปกติมักจะเป็นการสอบซึ่งหน้า แต่ต้องปรับเป็นการสอบออนไลน์ ซึ่งมีประเด็นหลายเรื่อง เช่น เสถียรภาพและความเร็วของระบบเครือข่าย การวินิจฉัย (Identify) ตัวบุคคลผู้นั่งสอบ การรักษาหรือบุคคลหรือการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต

5. ผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมระบบสื่อสาร อุปกรณ์เครื่องมือในการเรียนออนไลน์ให้กับบุตรหลาน รวมไปถึงกำกับดูแลด้านการเรียน ฝึกสอนเรื่องการมีวินัย ซึ่งในกลุ่มเด็กเล็กผู้ปกครองอาจจะต้องนั่งเรียนด้วยหรือสอนหนังสือลูกน้อยด้วยตัวเองหรือเรียนรู้ที่บ้าน (Learn At Home) ไปพร้อมบุตรหลานหรืออาจจะเกิดอาชีพใหม่คือ พี่เลี้ยงช่วยสอนบุตรหลานในการเรียนออนไลน์

6. สถานศึกษา ต้องจัดเตรียมระบบเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานทางไอที เช่น ไวไฟ (Wi-Fi) ที่รวดเร็ว มีเสถียรภาพและเพียงพอ จัดหาฮาร์ดแวร์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย อุปกรณ์มือถืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ให้เพียงพอ จัดเตรียมซอฟต์แวร์ที่จำเป็น เช่น โปรแกรมสร้างสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย โปรแกรมตัดต่อภาพเสียง วิดีโอ โปรแกรมที่ใช้จัดการเรียนการสอนหรือการประชุมออนไลน์ต่างๆ เป็นต้น

ผลกระทบการแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 ทำให้กระบวนการใช้ชีวิตของมนุษย์เข้าสู่รูปแบบวิถีใหม่รวมถึงการสื่อสารในยุคดิจิทัล ซึ่งการเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ ทางสื่อสารต่างๆ จึงก่อให้เกิดช่องทางในการใช้การสื่อสาร

ในรูปแบบใหม่ๆ ผู้เรียนต้องมีความรู้และพร้อมทางเทคโนโลยี ควรได้รับการสร้างประสบการณ์และทักษะให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการตอบสนองความต้องการในการติดต่อสื่อสารได้

บทสรุป

การระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อคนทั่วโลก เกิดวิถีใหม่ (New Normal) ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่ในทุกกิจกรรมของมนุษย์ ทำให้กิจกรรมทุกกิจกรรมของมนุษย์จะต้องปรับตัว พร้อมทั้งจะยืดหยุ่นและต้องก้าวข้ามกิจกรรมเดิมๆ ไปสู่สิ่งใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงที่เร็วและแรง การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบวิถีใหม่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารในยุคปัจจุบันและยังเป็นการสร้างความน่าสนใจในการสื่อสารและยังช่วยในการสื่อสารนั้นๆ กระทำได้อย่างรวดเร็ว ตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่อยู่ในยุคดิจิทัล การเรียนรู้วิถีใหม่ของ ผู้เรียนจึงรวมถึงการออกแบบการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับการสร้างความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีสื่อสารในอนาคต จึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เนื้อหาความรู้อยู่บนการใช้โปรแกรมหรือชุดคำสั่ง (Software) ระบบและทรัพยากรของเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ตมากมาย การเรียนจึงไม่ได้หมายถึงการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตรที่กำหนดฝ่ายเดียว เพราะหลักสูตรจะเป็นเพียงกรอบเท่านั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ มีสื่อการศึกษาแบบเปิด มีรูปแบบเป็นมัลติมีเดียที่ผู้เรียนจะต้องออกแบบตามความสนใจหรือเหมาะสมเพื่อให้สารสื่อสารของตนมีประสิทธิภาพที่สุด ผู้สอนอยู่ในฐานะที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเสริมทักษะที่จำเป็นให้ผู้เรียน การออกแบบการสื่อสารในรูปแบบการเรียนรู้วิถีใหม่เป็นพื้นฐานการสร้างความสามารถ สมรรถนะ การกำหนดทักษะความสามารถที่จะได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้วัดผลและประเมินระดับความสามารถที่ผู้เรียนได้รับ ดังนั้นช่องทางของการที่จะสื่อสารเพื่อการเรียนรู้จึงมีความหลากหลาย ความสามารถในการออกแบบการสื่อสารโดยใช้รูปแบบต่างๆ เพื่อให้การสื่อสารนั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นที่น่าสนใจของทั้งผู้ส่งสารและรับสาร ดังนั้นการออกแบบการสื่อสารประเภทต่างๆ จำเป็นต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอหรือไม่ก็ต้องถูกคิดค้นขึ้นใหม่ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารณ. (2563). **NEXT NORMAL กับวิถีใหม่แห่งการสื่อสาร**. สืบค้น กุมภาพันธ์ 9, 2564, จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-online-detail/CommArts-Article15>
- ชนัญสร อรณพ ณ อยุธยา. (2560). การรู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล. **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 31(97), 21-33.
- ชัยเลิศ พิชิตพรชัย. (2563). นิวนอร์มอล ในยุคโควิด-19. **จุลสารนวัตกรรม ฉบับที่ 58 ศึกษาปริทัศน์**. สืบค้น กุมภาพันธ์ 15, 2564, จาก <https://il.mahidol.ac.th/th/newsletter58-page-2/>
- รุติณัน บ. คอมมอน. (2563). **สื่อใหม่กับการเรียนรู้และการสร้างค่านิยมทางสังคมของเยาวชนไทย**. ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พนา ทองมีอาคม (2559). **เรียนรู้เรื่องสื่อ**. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.
- ไพฑูรย์ อนันต์ทเขต. (2561). **Visual Thinking คืออะไร**. สืบค้น กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://celt.li.kmutt.ac.th/km/wp-content/uploads/2018/12/visual-thinking-info-01-768x1086.jpg>
- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). **พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์**. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). **“คู่มือพลเมืองดิจิทัล”**. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำราญ แสงเดือนฉาย. (2563). **การออกแบบสารในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ MESSAGE DESIGN IN NEW NORMAL**. สืบค้น กุมภาพันธ์ 6, 2564, จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-online-detail/CommArts-Article21>
- อำนวย เดชชัยศรี, และณัฐกานต์ ภาคพรต. (2562). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ มัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- Jorge Frascara. (2004). **Communication Design**. New York: Allworth Press.

องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

The Organization and Management to The Excellence of Local Government Organization

ศรัณย์ สัตตานันต์*

Sarun Sutthananon

Received: March 12, 2021 Revised: May 31, 2021 Accepted: July 16, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่ององค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นองค์การที่มีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ พร้อมนำเสนอแนวคิด วิธีการ และแนวทางในการจัดการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ผ่านมุมมองตามแนวคิดแบบจำลอง 7-S McKinsey ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1.กลยุทธ์ 2.โครงสร้าง 3.ระบบ 4.รูปแบบ 5.บุคคล 6.ทักษะ และ 7.ค่านิยมร่วม เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและศักยภาพขององค์กรตามความเหมาะสม รวมทั้งเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงาน ส่งผลให้้องค์กรสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของ้องค์กรที่มีการจัดการที่เป็นเลิศในอนาคต

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งการเป็นองค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบ รูปแบบ บุคคล ทักษะ และค่านิยมร่วม และ้องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต ประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบ รูปแบบ บุคคล ทักษะ และ ค่านิยมร่วม

คำสำคัญ: การจัดการ, ความเป็นเลิศ, ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Abstract

Academic article on organization and management towards excellence of the local government organization the objective is to study the organization with excellent management. Along with presenting ideas, methods and approaches to management for excellence of local government organizations in various forms through a perspective based on the 7-S McKinsey model concept, which consists of 7 aspects: 1.Strategy 2.Structure 3.System 4. Figure. Style, 5. Staff, 6.Skills and 7.Shared Value for local government organizations to can be applied in accordance with the context and potential of the organization as appropriate as well as to achieve the achievement of the mission of the agency As a result, organizations can improve their efficiency and productivity. This will lead to upgrading the quality of an organization with excellent management in the future.

The study found that Organizational and management excellence factors, consisting of strategy, structure, system, form people, skills and shared values. And Organization and management towards excellence The future of local government organizations consists of strategies, structures, systems, forms, people, skills and common values.

Keywords: Management, Excellence, Local Government

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับพื้นฐานของประเทศ การปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของรัฐบาลส่วนกลางที่ไม่สามารถดูแลประชาชนทั้งประเทศได้อย่างทั่วถึง มีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกในการกระจายทรัพยากรการพัฒนาของรัฐไปสู่ชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่และมีอำนาจในการบริหารจัดการตนเอง มีรูปแบบการปกครองเป็นลักษณะการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น โดยมีแนวความคิดในการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง (เสาวนารถ เล็กเลสินธุ์, 2560, หน้า 1-2) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นการปกครองที่มีบทบาทสำคัญในการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีหลักการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองได้ ทั้งนี้ หากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต่างให้ความสำคัญและร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จะส่งผลให้การดำเนินงานภายในท้องถิ่นเกิดการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม ถือได้ว่าเป็นกลไกการปกครองที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริงอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำโครงการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละปีจะมีการพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตามความเหมาะสม ผลการคัดเลือกปรากฏว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลและผ่านเกณฑ์การคัดเลือกประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 219 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.90 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในประเทศไทย (ยกเว้นกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) ถือได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลและผ่านเกณฑ์การคัดเลือกมีจำนวนน้อยมาก (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563, หน้า 1-9) ซึ่งสะท้อนถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและการให้บริการสาธารณะที่ดีและมีคุณภาพแก่ประชาชน แม้ว่าจะมีการประเมินและเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินงานรวมถึงนวัตกรรมที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี แต่ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารและบุคลากรเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีความโดดเด่นจนได้รับการประกาศเกียรติคุณดังกล่าวยังมีอย่างจำกัด จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินรอยตามเส้นทางสู่ความสำเร็จได้เหมือนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับรางวัลได้ ทั้งนี้ หากหน่วยงานดังกล่าวยังหลงผิดลงถูกโดยไม่ได้อาศัยกรอบแบบของหน่วยงานที่โดดเด่น อาจทำให้ต้องสูญเสียทั้งเวลา ทรัพยากร และขวัญกำลังใจของบุคลากรได้ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2558, หน้า 6)

เครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์การบริหารงานขององค์กร ที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรมีความเป็นเลิศมากยิ่งขึ้นคือ แบบจำลอง 7-S McKinsey เป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารงาน

ขององค์กรและเป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ หรือการบริหารงานที่สัมฤทธิ์ผลนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างน้อย 7 ด้าน ได้แก่ (1) กลยุทธ์ (Strategy) (2) โครงสร้าง (Structure) (3) ระบบ (System) (4) รูปแบบ (Style) (5) บุคคล (Staff) (6) ทักษะ (Skill) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Value) โดยตัวแปร 3 ตัวแรก จัดเป็น Hard S's คือ กลยุทธ์ โครงสร้าง และระบบ เปรียบเสมือนเป็นส่วนที่เรียกว่า ฮาร์ดแวร์ของระบบคอมพิวเตอร์ คือ เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้หรือมองเห็นได้ชัดเจน จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้บริหารให้ความสนใจเป็นพิเศษ สำหรับตัวแปรใหม่ที่ค้นพบเท่าที่ผ่านมา ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้หรือมองเห็นภาพไม่ชัดเจน จัดเป็น Soft S's ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นส่วนที่เรียกว่า ซอฟต์แวร์ของระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่ รูปแบบการบริหาร บุคคลหรือพนักงาน ทักษะ และค่านิยมร่วม ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว ทำให้ผู้นำหรือผู้กำหนดทิศทางองค์กรต่างแสวงหาแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันและแนวทางที่จะตอบสนองต่อความท้าทาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำพาร่องการให้ก้าวไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศหรือองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรต้องสร้างเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ และส่งมอบบริการให้แก่ผู้รับบริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถยืนอยู่ได้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมั่นคงและยั่งยืน (กรณีการ สิริชัย, 2561, หน้า 1422)

ในการนำเสนอบทความครั้งนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นองค์การที่มีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศจากเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการสู่ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้มุมมองตามแนวคิดแบบจำลอง 7-S McKinsey เป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ (1) กลยุทธ์ (Strategy) (2) โครงสร้าง (Structure) (3) ระบบ (System) (4) รูปแบบ (Style) (5) บุคคล (Staff) (6) ทักษะ (Skill) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Value) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่า เป็นเกณฑ์ที่สามารถประเมินจุดแข็งและโอกาสในการปรับปรุงของกระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยแห่งการเป็นองค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ

องค์การแห่งความเป็นเลิศ เป็นแนวคิดที่มาจากองค์การในระบบเปิด (Open System) ซึ่งองค์การเหล่านี้จะมีส่วนประกอบที่เชื่อมโยงกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เหมือนอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายของมนุษย์ โดยในการดำรงอยู่ขององค์การต้องมีการพึ่งพาสภาพแวดล้อมจากภายนอก ต้องมีความสามารถในการปรับตัวและต้องมีทักษะเพื่อความอยู่รอด ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการอ่านและวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีความไวต่อการรับรู้เกี่ยวกับโอกาสทางการแข่งขันและมีความยืดหยุ่นสูง เสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์การ (เสาวภา เมืองแก่น, 2560, หน้า 27-28) โดย Webster Dictionary (1996, p.636) ได้มีการอธิบายไว้ว่า ความเป็นเลิศขององค์กรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในบรรดาสิ่งที่องค์กรกระทำที่ประกอบไปด้วยคุณภาพที่สูงสุดจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ส่วนคุณภาพได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะความดี ลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการที่น่าปรารถนา น่าพอใจหรือระดับของความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของเคมบริดจ์เชียร์ (2558) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ความเป็นเลิศและคุณภาพนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถใช้แทนกันได้ โดยทั้งสองคำนี้จะคำนึงถึงมิติของ

รูปแบบโดยไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลสำเร็จอันน่าชื่นชม แต่ยังคำนึงถึงคุณลักษณะที่มีมาตรฐานสูงและตั้งใจจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ (2560, หน้า 40) ที่อธิบายไว้ว่า องค์การแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่มีคุณภาพ มีแผนรองรับสภาวะการณ์ต่างๆ อย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อการทำงานจากรอบด้านทุกมุมมองที่สามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามระยะเวลาและมีคุณภาพ มีผลงานที่ดีเยี่ยมเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ Holbeche (2004) ที่อธิบายไว้ว่า องค์การแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่มีขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่มีอีกระบบบังคับบัญชาที่เข้มงวดจนเกินไปและที่สำคัญ คือ การกระตุ้นให้คนในองค์กรรักษาความเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศได้อย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจัยที่สามารถขับเคลื่อนให้องค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ (1) การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร โดยองค์การจะมุ่งเน้นการปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง (2) การบูรณาการความต้องการของกลุ่มงานต่างๆ ภายในองค์กร และ (3) การมุ่งความสำเร็จที่ยั่งยืน โดยองค์การต้องมอบอำนาจให้บุคลากรได้มีความคิดและการตัดสินใจในบางเรื่องด้วยตนเอง ถ้าทำได้แบบนี้ก็จะทำให้องค์การมีสมรรถนะสูง สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกรูปแบบ โดยที่บุคลากรเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงและช่วยผลักดันการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ เป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการดำเนินงาน มีแผนรองรับสภาวะการณ์ต่างๆ ที่ชัดเจน โดยองค์การแห่งความเป็นเลิศจะมีความคล่องตัว และสามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนของกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการทำงาน เทคโนโลยี และบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

หากองค์กรทุกองค์การต้องการก้าวเข้าสู่องค์กรที่มีความเป็นเลิศ องค์กรนั้นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี เพื่อการเติบโตและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยี ทำให้องค์การต่างๆ ต้องปรับตัวในทันต่อการเปลี่ยนแปลง (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2559, หน้า 1) อีกทั้งองค์การจะต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานในระดับยุทธศาสตร์และระดับปฏิบัติการ รวมถึงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการ อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคลากรและระดับองค์กร นอกจากนี้การนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะนำไปสู่การสร้างผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ สามารถบรรลุยุทธศาสตร์ต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ องค์การจะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้อยู่ในรูปแบบของระบบดิจิทัลมากขึ้น ทั้งในส่วนของกาวิวัฒนาการดำเนินงาน การวิเคราะห์และการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว รวมถึงนำไปสู่การลดต้นทุนในการดำเนินการได้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, หน้า 64)

ดังนั้น การจัดการเพื่อความเป็นเลิศขององค์กร และการให้บริการด้วยความเป็นเลิศมีความจำเป็นที่องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถออกแบบวิธีการบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ มีจิตสำนึกในการให้บริการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการบริการขององค์กร มุมมองของการบริหารเพื่อความเป็นเลิศขององค์กร การเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้วยความรู้ความเข้าใจ การให้บริการที่มีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของผู้รับบริการและหากพิจารณาถึงการเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศแล้วนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรจะมีมุมมองที่แตกต่างกันไป (Samson & Challis, 2002, p.15) ดังนี้

1. ผู้บริหารระดับสูง ในมุมมองของผู้บริหารระดับสูง องค์กรแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินงานและเป้าหมายขององค์กร โดยเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินงานไปในทิศทางที่ต้องการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้สูงสุด

2. บุคลากรในองค์กร ในมุมมองของบุคลากรในองค์กร องค์กรแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพในการปฏิบัติงานเหนือกว่าองค์กรอื่น นอกจากนี้องค์กรมีการเอาใจใส่ต่อสวัสดิการของบุคลากร และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร ตลอดจนเป็นองค์กรที่กำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน รวมทั้งมีการสื่อสารที่เปิดเผยให้กับบุคลากรในองค์กรทราบอย่างทั่วถึง

3. ผู้รับบริการ ในมุมมองของผู้รับบริการ องค์กรแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินงานได้เหนือกว่าความคาดหวังของผู้รับบริการ และเป็นองค์กรที่สามารถนำเสนอบริการที่ดีที่สุดแก่ผู้รับบริการ โดยพยายามแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา

4. สังคม ในมุมมองของสังคม องค์กรแห่งความเป็นเลิศเป็นองค์กรที่ดำเนินงานอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกฎหมาย ไม่เอาเปรียบแรงงานหรือสภาพแวดล้อม มีการคืนกำไรให้กับสังคม ตลอดจนมีปรัชญา การดำเนินงานที่ถูกต้องตามหลักจรรยาบรรณและจริยธรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีความเป็นเลิศนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายและมีแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้สามารถเผชิญกับสภาวะการแข่งขันในระดับโลกและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งบางแนวทางก็พิจารณาว่า องค์กรธุรกิจจะต้องแสวงหาหลักการดำเนินงานที่สามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะเวลาอันยาวนาน (Collins & Porras, 1994, p.5) ในขณะที่บางแนวคิดก็พิจารณาว่า องค์กรควรมีการจัดการระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการหลักขององค์กรให้เหมาะสม (Terzioviski, 2002, p.5) ทั้งนี้ ในการสร้างความเป็นเลิศให้กับองค์กรนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ (1) กลยุทธ์ (2) ผู้บริหารระดับสูง (3) การออกแบบองค์กร และ (4) วัฒนธรรมองค์กรซึ่งจะมีความสอดคล้องกับแนวคิด 7-S McKinsey ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศขององค์กรนั้น ต้องประกอบด้วย 7 ปัจจัย (Drummond & Ensor, 2004, p.162) คือ

1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แนวทางหลักของการทำงานหรือแผนแม่บท เป็นแนวทางระดมและจัดทรัพยากรขององค์กร ถ้ากลยุทธ์เหมาะสมกับองค์กร องค์กรมีทรัพยากรเพียงพอเพียงเหมาะสมกับองค์กร องค์กรนั้นย่อมประสบความสำเร็จ

2. ด้านโครงสร้าง (Structure) หมายถึง รูปแบบการจัดแบ่งองค์กรออกเป็นฝ่ายๆ หรือกลุ่มงาน มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน โครงสร้างของบริษัทชั้นนำจะมีรูปแบบไม่สลับซับซ้อนเป็นแบบแบนราบ ทำให้ข้อมูลข่าวสารจากบนลงล่างเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3. ด้านระบบ (System) หมายถึง ชุดของกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน เป็นระบบที่ดีมีประสิทธิภาพ จึงจะทำงานบรรลุเป้าหมายได้เร็ว ควรมีการเขียน Flow Chart ประกอบด้วยเพื่อความชัดเจน

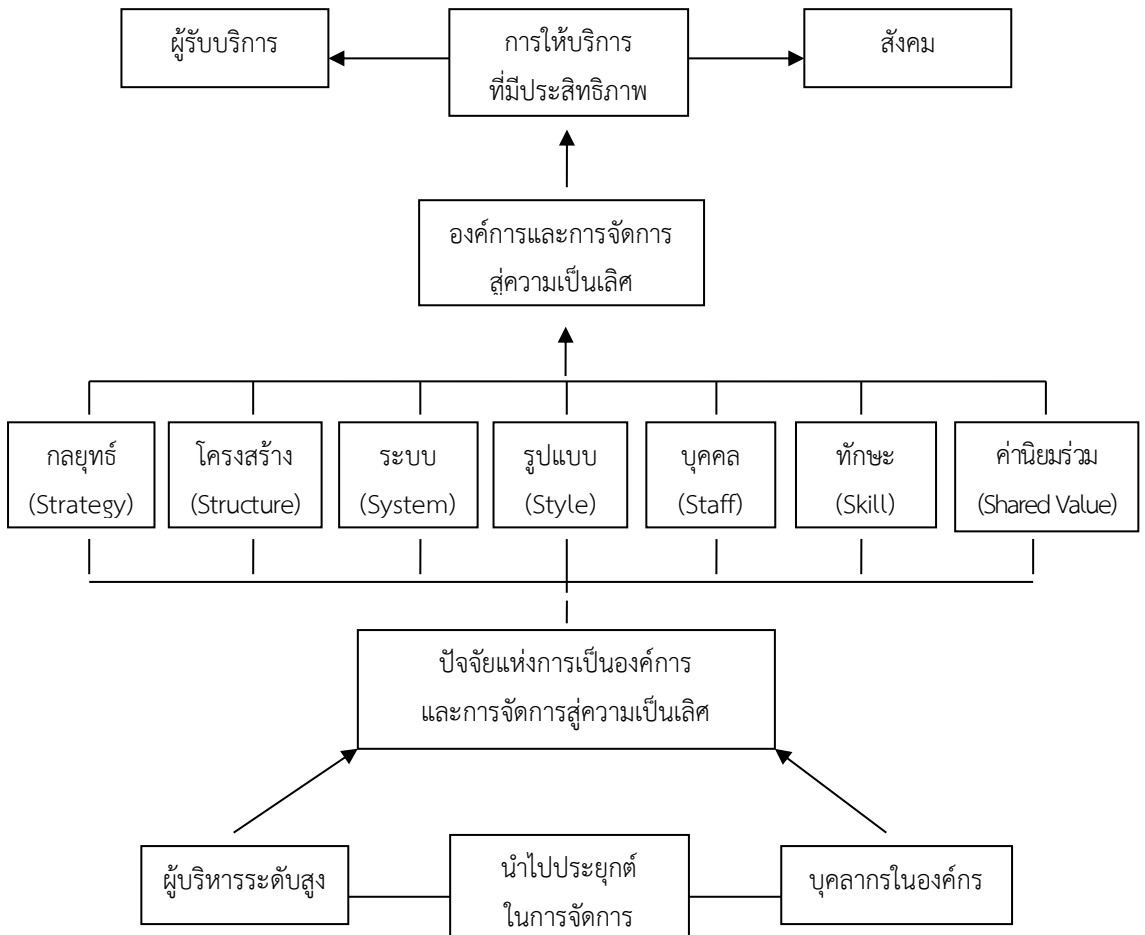
4. ด้านรูปแบบการบริหาร (Style) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการทำงาน ซึ่งมีผลต่อการรับรู้และความเชื่อถือของบุคลากร จะมีผลต่อขวัญกำลังใจของพนักงานและความสำเร็จขององค์กร

5. ด้านบุคลากร (Staff) หมายถึง บุคลากรทุกระดับเป็นหัวใจขององค์กร เป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายองค์กรที่มีความรู้ความสามารถ ขวัญและกำลังใจดี และมีความจงรักภักดีต่อองค์กร ย่อมทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ระบบการบริหารบุคคล ต้องดี มีคุณภาพ จึงจะได้บุคคลที่ดีต้องเอาใจใส่ต่อบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น

6. ด้านทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญเป็นพิเศษ เป็นสิ่งที่องค์กรทำได้ดี เป็นที่เชื่อถือของลูกค้า องค์กรที่มีทักษะด้านใดด้านหนึ่งเหนือกว่าผู้อื่นย่อมประสบความสำเร็จเป็นบริษัทชั้นนำ

7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared and Value) หมายถึง ความรู้สึกร่วมหรือความต้องการของคนส่วนใหญ่ในองค์กร ทศนคติที่มีต่อองค์กรไปในทางที่ดีหรือไม่ดี

องค์กรใดที่มีการบริหารจัดการที่มีความเป็นเลิศ จะแสดงให้เห็นถึงองค์กรที่ประสบความสำเร็จ โดยบุคลากรทุกคนต่างมองภาพรวมขององค์กร วางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกันภายในองค์กร การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรอย่างเหมาะสมและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร รวมทั้งมีการถ่ายทอดให้บุคลากรในทุกระดับได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรเหล่านั้นจะต้องมีการบริหารองค์กร โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์องค์กรเกี่ยวกับการพิจารณาโครงสร้างองค์กร เป้าหมายขององค์กร ระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน บุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน และเป้าหมายที่ต้องการอย่างชัดเจน ส่งผลให้องค์กรนั้นมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ในการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการเป็นหลักด้วย โดยองค์กรที่จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการได้นั้นจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต และตระหนักถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยี รวมทั้งการตอบสนองอย่างรวดเร็ว และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2554, หน้า 4) แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการองค์กรจะดีมาเพียงใด แต่หากการปฏิบัติงานดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง ก็ยากที่องค์กรนั้นจะประสบความสำเร็จ และก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศได้

ภาพ 1 ปัจจัยแห่งการเป็นองค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ

องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรที่มีการจัดการที่มีความเป็นเลิศได้นั้น ไม่ใช่แค่การให้ความสำคัญกับหลักการบริหารจัดการทั่วไปที่ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) อันเป็นหลักการบริหารงานขั้นพื้นฐานที่ทุกองค์กรต้องปฏิบัติเท่านั้น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ รวมถึงระบบการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงานส่งผลให้การบริหารจัดการท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การยอมรับของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมแนวทาง/วิธีการดำเนินการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ตามแนวความคิดของ ฤทธิชัย บุญธรรม,

และวิไลลักษณ์ เรืองสม (2562, หน้า 2123-2134; สุเมธ แสงนิมนวล (2557, หน้า 9-10; เสาวนารถ เล็กเลสินธุ์ (2560, หน้า 87-90) โดยยึดหลักแนวคิดตามแบบจำลอง McKinsey 7-S Framework ไว้ดังนี้

1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกและมีการกำหนดตัวชี้วัดอย่างชัดเจน ซึ่งยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้บรรลุภารกิจในการให้บริการประชาชนโดยกลยุทธ์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของกลยุทธ์อย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาผู้บริหารและทีมงานเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความแตกต่างของการปฏิบัติงานโดยปกติทั่วไปได้และสามารถนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกองค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร และหาวิธีการที่จะถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจให้ทราบอย่างทั่วถึงและประกาศให้ผู้ปฏิบัติงานทุกส่วนได้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับในองค์กรมีความเข้าใจตรงกัน สามารถปฏิบัติงานสู่เป้าประสงค์เดียวกันได้

2. ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เนื่องจากการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และสายการบังคับบัญชาที่กำหนดไว้ และมีการปรับโครงสร้างให้สอดคล้องกับภารกิจตามบริบทของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในการออกแบบโครงสร้างองค์กรจะมีผลต่อสายการบังคับบัญชา อำนาจการตัดสินใจ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงาน การประสานงาน การใช้กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติของบุคลากรตามตำแหน่งหน้าที่ภายในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติและความพึงพอใจของบุคลากร และโครงสร้างขององค์กร ควรมีผู้ที่รับผิดชอบด้านงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป และงานวัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์กรจะแบ่งเป็นฝ่ายตามแต่ความเหมาะสมของแต่ละองค์กร ถ้ามีการจัดโครงสร้างที่ดี จะทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โครงสร้างในการทำงาน ควรมีลักษณะเป็นแบบแนวราบบุคลากรที่ทำงานร่วมกันก็จะทำงานเป็นทีม และควรเป็นลักษณะโครงสร้างที่พิจารณาในเชิงปริมาณมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร กระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไปสู่ระดับปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของทุกส่วนราชการในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ต้องมีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งของงานที่ปฏิบัติ

3. ด้านระบบงาน (Systems) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเหมาะสมของระบบงานอาจนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการตรวจสอบ ทบทวนการปฏิบัติงาน รวมถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่วนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกือบทั้งหมด ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานการบริหารจัดการและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นระเบียบ ประหยัด คุ่มค่า ยั่งยืน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะมีการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน เช่น การบริการในสำนักงาน มีแผนผังขั้นตอนเห็นเด่นชัดเข้าใจง่าย สามารถดำเนินงานได้ตามขั้นตอนจริงและเหมาะสม มีการจัดระบบข้อมูล

แยกแยะเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้การบริการแก่ผู้รับบริการสะดวกรวดเร็วขึ้น เป็นระบบระเบียบ และช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ทั้งนี้ ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จต้องคิดริเริ่มนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอให้ทันยุคสมัยและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน โดยนวัตกรรมที่คิดริเริ่มขึ้นมานั้นต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว การจัดเก็บข้อมูลให้สะดวกและรวดเร็ว มีการวิเคราะห์ถึงระบบงานขององค์กรในทุกๆ เรื่อง ทั้งเรื่องระบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบการวางแผน ระบบงบประมาณ ระบบการควบคุม ระบบการจัดซื้อ ระบบในการสรรหาและคัดเลือกพนักงาน ระบบในการฝึกอบรม ตลอดจนระบบในการจ่ายผลตอบแทน สร้างระบบความสัมพันธ์ โดยตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน วางโครงสร้างขององค์กรให้เกิดระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีกระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบที่ต่อเนื่องสอดคล้องประสานกันทุกระดับในการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้และมีระบบ Internet เข้ามาใช้ในการดำเนินงานครอบคลุมทุกพื้นที่

4. ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Style) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงมาก สามารถจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตาม และปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ในการทำงานได้อย่างชัดเจน และมีเป้าหมายในการดำเนินงานที่มุ่งผลประโยชน์ต่อประชาชนผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานและมีความสามารถในการจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานของผู้บริหารจึงต้องยึดหลักตามกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ และผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงาน ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ผู้บริหารระดับสูงจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคลากรภายในองค์กรมากกว่าคำพูดของผู้บริหาร ถ้าหากผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามารถในการจูงใจเป็นแบบอย่างในการทำงานที่ดี สดใสเหล่านี้จะเป็นผลในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากรเป็นอย่างดีดังนั้นผู้บริหารควรมีคุณลักษณะเปิดกว้าง มีวิสัยทัศน์ยอมรับความล้มเหลว มีความสามารถในการสอนงาน มีความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดกล้าเสี่ยง การกำหนดวิสัยทัศน์ควรมีแผนงานที่ชัดเจน ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร และควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้พนักงานมีการจัดการด้วยตนเอง โดยการแบ่งปันข้อมูลการให้รางวัลและการยอมรับ ต้องพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการในทุกด้านให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพด้วยหลักธรรมาภิบาล

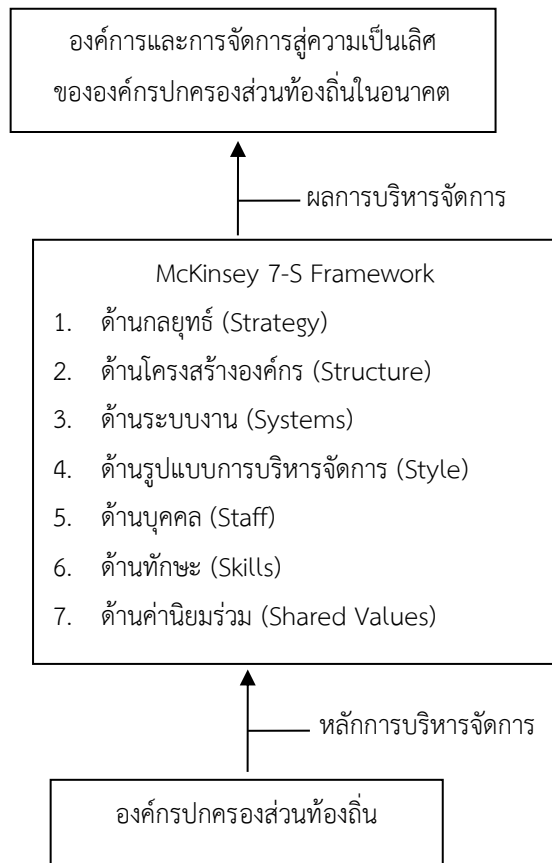
5. ด้านบุคคล (Staff) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการสร้างการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างเพียงพอ และมีการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างชัดเจน มีการวางแผนทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีระบบการจัดอัตรากำลังที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร โดยในการวางแผนต้องกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรและให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร มีการสร้างขวัญและ

กำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการฝึกอบรมสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ สร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน และส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพตนเป็นอย่างดี

6. ด้านทักษะ (Skills) บุคลากรภายในองค์กรสามารถประยุกต์เทคนิคการปฏิบัติงานใหม่ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน บุคลากรมีความสามารถในการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน มีความเชี่ยวชาญในงานที่ทำ และสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared Values) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่น พุ่มเท และมีค่านิยมร่วมขององค์กร เพื่อย่อยต่อการจดจำและนำไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรมีเป้าหมาย การดำเนินงานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การให้บริการประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมุ่งเน้นการบริการประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น ทุกคนในองค์กรจึงมีค่านิยมร่วมกันที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จขององค์กร เพราะความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเชื่อมั่นร่วมกันในหน่วยงานจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีพฤติกรรมแสวงหาความรู้ และนำความรู้ที่ได้จากการแสวงหาไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงงาน แล้วนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งอยู่ในวิถีการทำงานปกติค่านิยมร่วมควรสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและเข้าใจทั่วทั้งองค์กร มีเป้าหมายที่ทุกคนในองค์กรต้องการที่จะบรรลุร่วมกัน ได้แก่ กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมขององค์กร มีการสื่อสารทำความเข้าใจให้ทั่วองค์กร การปฏิบัติของบุคลากรตามค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรให้ครอบคลุม และมีการกระตุ้นจากหัวหน้าหรือผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

จากแนวทาง/วิธีการดำเนินการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนนั้นมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การนำเครื่องมือตามแบบจำลอง McKinsey 7-S Framework มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะช่วยในการส่งเสริม สนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่ยังเป็นจุดอ่อนของการบริหารจัดการขององค์กรได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะทำให้องค์กรดังกล่าวสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายกำหนดไว้ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ขององค์กรมีความเป็นเลิศสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ/ประชาชนได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารจัดการโดยยึดตามแบบจำลอง McKinsey 7-S Framework นั้นประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ (1) กลยุทธ์ (Strategy) (2) โครงสร้าง (Structure) (3) ระบบ (System) (4) รูปแบบ (Style) (5) บุคคล (Staff) (6) ทักษะ (Skill) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Value) ซึ่งทุกด้านจะมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ซึ่งในการบริหารจัดการดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนงาน ทุกระดับของการปฏิบัติงาน เพราะหากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือกลุ่มงานใดกลุ่มงานหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือ ก็อาจส่งผลให้การบริหารจัดการดังกล่าว ไม่สามารถดำเนินการบรรลุผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมได้

ภาพ 2 องค์การและการจัดการสู่ความเป็นเลิศ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต

บทสรุป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและเข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยมุ่งเน้นการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้้องค์กรมีการจัดการที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ จึงต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกหลายอย่างรวมเข้าด้วยกัน โดยต้องเริ่มจากการบ่มเพาะขึ้นภายในองค์กรอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน และมีความมุ่งมั่นอย่างแท้จริง ซึ่งต้องอาศัยการเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ ความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพขององค์กร และความร่วมแรงร่วมใจกันของบุคลากรทุกคนภายในองค์กร รวมถึงทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามจากการประมวลและรวบรวมแนวทาง/วิธีการดำเนินการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ตามแบบจำลอง McKinsey 7-S Framework ข้างต้น ผู้เขียนมิได้หมายความว่าแนวทางดังกล่าวเหล่านั้นจะเป็นสูตรสำเร็จเพียงสูตรเดียวสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศ แต่ในการพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์นั้น จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม บริบท และศักยภาพขององค์กรนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการให้แนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนานตนเองให้ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ ลิทธิชัย. (2561). การจัดการองค์กรตามแนวคิด 7s ของ McKinsey ที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม
กรณีศึกษาขององค์กรที่ได้รางวัลองค์กรนวัตกรรมยอดเยี่ยม. **วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 11(3), 1419-1435.
- เคมบริดจ์เชียร์. (2558). ระบบการศึกษาของประเทศอังกฤษ. สืบค้น มกราคม 25, 2564, จาก
<http://www.cambridgeshire.gov.uk/education/parents/admission>.
- ฤทธิชัย บุญธรรม, และวิไลลักษณ์ เรืองสม. (2562). รูปแบบการบริหารงานแบบ 7s framework กับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษา
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2116-2126.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2558). กฎเหล็กสำหรับการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
วารสารสังคมศาสตร์, 11(1), 5-27.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2556). สถานการณ์การบริหารจัดการท้องถิ่นไทย ในเชิงกระบวนการที่ทำทาสู่คุณภาพ
บริการสาธารณะ. **วารสารสหวิทยาการวิจัย นวัตกรรมบัณฑิตศึกษา**, 2(1), 1-25.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). รายงานการพัฒนาระบบราชการไทยประจำปี
พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2562). คู่มือแนวทางการพัฒนาองค์การสู่ระบบราชการ 4.0. สืบค้น มกราคม 24, 2564,
จาก <https://www.opdc.go.th/content/Mzk>.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). ประกาศคณะกรรมการ
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง ผลการคัดเลือกองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น.
- เสาวนารถ เล็กเลสินธุ์. (2560). การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภาคกลาง.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เสาวภา เมืองแก่น. (2560). รายงานการวิจัยเรื่อง ต้นแบบการจัดการองค์การแห่งความเป็นเลิศของ
มหาวิทยาลัยเอกชนไทย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2559). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีองค์การและการจัดการขั้นสูง.
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุเมธ แสงนิมนวล. (2557). ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. **วารสาร
สังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**, 7(1), 1-12.
- Collins, J. C., & Porras, J. I. (1994). *Built to Last: Successful Habits of Visionary Companies*.
New York: Harper Business.

Drummond, G. & Ensor, J. (2004). **Strategic Marketing Planning and Control**.

Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.

Holbeche, L. (2004). **The high performance organization: Creating dynamic stability and sustainable success**. Oxford: Elsevier

Samson, D. & Challis, D. (2002). Patterns of Business Excellence. **Measuring Business Excellence**. 6(2), 15-21.

Terziovski, M. (2002). Achieving Performance Excellence Through an Integrated Strategy of Radical Innovation and Continuous Improvement. **Measuring Business Excellence**, 6(2), 5-14.

Webster. (1996). **Webster's Official Crossword Puzzle Dictionary**. Accessed January 24, 2021. from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/excellence>.

เอควกับการเรียนการสอนดนตรี: สิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องเสริมสร้างให้แก่ผู้เรียน

AQ and Music Instruction: The Key That Instructors Need to Enhance Learners

ธีรวัฒน์ วีระวิทยานันต์*, อังคณา อ่อนธานี** และจักรกฤษณ์ จันทะคุณ***

Thirawat Weravittayanant, Angkana Onthanee and Jakkrit Jantakoon

Received: May 3, 2021 Revised: May 27, 2021 Accepted: June 21, 2021

บทคัดย่อ

ระดับความสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) อักษรย่อว่า เอคว (AQ) เป็นแนวคิดที่ริเริ่มทำการศึกษาและเผยแพร่โดย พอล จี. สตอลทซ์ (Paul G. Stoltz) นับว่าเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรี เนื่องจากเอควเป็นรูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกเมื่อพบกับอุปสรรค ซึ่งความจริงแล้ว การฝึกซ้อมดนตรีก็คือ การเอาชนะอุปสรรคนั่นเอง ยิ่งฝึกซ้อมมากก็ยิ่งเจออุปสรรคมาก หากเอาชนะอุปสรรคได้มาก ก็ย่อมทำให้เกิดทักษะมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น เอควจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนดนตรีควรรู้จักทำความเข้าใจและเสริมสร้างให้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนดนตรีได้อย่างประสบความสำเร็จ

เอควเป็นคุณลักษณะที่สามารถเสริมสร้างได้ในทุกช่วงของชีวิต โดย สตอลทซ์ ได้เสนอลำดับขั้นตอน LEAD เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการพัฒนาเอควให้มีระดับสูงขึ้น ซึ่งผู้เขียนได้นำเทคนิคดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นฐานความคิดในการออกแบบลำดับขั้นตอนเพื่อการเสริมสร้างเอควให้แก่ผู้เรียนดนตรี โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) หยุดฝึก เริ่มฟัง คือ การหยุดพักเพื่อหยุดความคิดทางลบของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้ระบายความเครียดที่กำลังเผชิญอยู่ เป็นการทำให้ผู้สอนได้ฟังการตอบสนองของผู้เรียนที่มีต่ออุปสรรค 2) สำรวจสาเหตุ ชัดเจนรับผิดชอบ คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อม และตระหนักถึงความสามารถในการควบคุมของตนเองที่มีเหนืออุปสรรค 3) แยกแยะจริงเท็จ คือ การช่วยผู้เรียนให้สามารถตรวจสอบ โต้แย้งและกำจัดความคิดหายนะ และ 4) ทำให้ดีขึ้น คือ การช่วยผู้เรียนให้วางแผนและเขียนรายละเอียดของการฝึกซ้อม รวมถึงการตั้งเป้าหมายร่วมกับผู้เรียน

คำสำคัญ: การปฏิบัติเครื่องดนตรี, การเรียนการสอนดนตรี, ระดับความสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค, เอคว

* อาจารย์ ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

Adversity Quotient (AQ) is an approach that be coined, studied, and published by Paul G. Stoltz. This is a main factor influencing musical instrument performance learning achievement because AQ is a form of reactions or behaviors that learners perform when they face problems. As a matter of fact, music practicing is like overcoming difficulties. The more learners practice playing music, the more they encounter problems. If they overcome plenty of obstacles, they can acquire more skills as a result. Therefore, AQ is what music instructors should perceive, understand, and enhance for their learners. This can help learners learn playing musical instruments successfully.

AQ is a characteristic that can be enhanced at every pace of life. Stoltz presented the LEAD sequence as a technique to develop AQ to be at a higher level. The author has applied this technique as a conceptual base in designing sequence to enhance AQ for music learners. The sequence has been designed into four steps, that is, 1) Stop Practicing - Start Listening is a rest for stop negative thinking of learners and makes them vent the stress they are facing. This step makes the instructors listen to their adversity response. 2) Explore Origins - Clear Responsibility, to engage learners to know their responsibility for practicing and realize their control over the obstacles. 3) True/False Discrimination, this step helps learners can validate, dispute and eliminate their catastrophic thinking. 4) Make Better, the instructors help learners to plan and write the details of practicing include setting the goal with learners.

Keywords: Music Instrument Performance, Music Instruction, Adversity Quotient, AQ

บทนำ

"คนใดที่ไม่มีดนตรีการ ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก" เป็นวรรคทองจากบทละครเรื่องเวนิสวานิชพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่คุ้นชินกับสังคมไทยมาช้านาน ซึ่งคำว่า "มีดนตรีการ" นั้น น่าจะมีความหมายถึง การมีความนิยมชมชอบในดนตรี ส่วนคำว่า "ชอบกล" ที่อยู่ในวรรคถัดไปนั้น สุกรี เจริญสุข (2557, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง จิต ชีต เซย ไม่มีเสน่ห์ ซึ่งเป็นความชอบกลเพราะต่อมารสนิยมบกพร่อง ทำให้ชีวิตไม่รู้จักของดี นอกจากนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2554, ย่อหน้า 1) ก็ยังได้ให้ความหมายของคำว่า "ชอบกล" ไว้ว่า แปลกผิดปกติ ถ้าหากแปลความคำว่า "คนใดที่ไม่มีดนตรีการ ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก" ให้เป็นที่เข้าใจง่าย จึงหมายถึง คนใดที่ไม่มีมารสนิยมชมชอบในดนตรี เป็นคนที่มีอุปนิสัยจิต ชีต เซย ไม่มีเสน่ห์ และแปลกผิดปกติ ดังนั้น การมีความนิยมชมชอบในดนตรีจึงเป็นเรื่องปกติวิสัยของบุคคลโดยทั่วไป และนับเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลเป็นจำนวนมากซึ่งต้องการให้ตนเองมีความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีชนิดใดชนิดหนึ่ง มุ่งหน้าเข้าสู่การเรียนดนตรี ทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

หากแต่ไม่ใช่ผู้เรียนดนตรีทุกคนจะประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี โดยในความเป็นจริงแล้วมีผู้เรียนดนตรีมากมายที่ถนัดใจและล้มเลิกการเรียนดนตรีกลางคัน อันเนื่องมาจากการปฏิบัติเครื่องดนตรีนั้น เป็นทักษะประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนหรือการกระทำบ่อยๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, หน้า 499) ผู้เรียนดนตรีจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องผ่านการฝึกฝนอย่างหนัก และต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในระหว่างการฝึกฝน ซึ่งผู้เรียนดนตรีที่ถนัดใจและล้มเลิกการเรียนดนตรี ก็คือ ผู้ที่ไม่สามารถเอาชนะอุปสรรค จึงไม่สามารถไปถึงซึ่งความสำเร็จในการเรียนดนตรีได้ดังที่ใจหวังไว้ ดังนั้น นอกจากผู้สอนดนตรีจะมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีให้แก่ผู้เรียนแล้ว ผู้สอนควรมีบทบาทในการพัฒนาปัจจัยภายในตัวผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรีเป็นการถ่ายทอดสาระทางดนตรี จึงเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาโดยตรงในแง่ของพฤติกรรมและความคิดของมนุษย์ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561, หน้า 107) การพัฒนาปัจจัยภายในตัวผู้เรียนนับเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน โดยความพร้อมในทางจิตวิทยา หมายถึง สภาพที่ผู้เรียนมีวุฒิภาวะในด้านต่างๆ ครบถ้วนแล้ว พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความพร้อมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อมทางอารมณ์ 2) ความพร้อมทางกาย และ 3) ความพร้อมทางสติปัญญา ความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนดนตรีต้องเตรียมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561, หน้า 115-116) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมทางอารมณ์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการช่วยผู้เรียนดนตรีให้สามารถเอาชนะอุปสรรคที่ต้องพบในระหว่างการฝึกฝนได้

อุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี

บุคคลใดก็ตามที่สมัครใจเข้าสู่การเรียนดนตรีแล้ว ก็นับว่าไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่มีความนิยมชมชอบในดนตรีเท่านั้น หากแต่ได้มีการขยับฐานะมาเป็นผู้เรียนดนตรี ซึ่งการฝึกซ้อมซ้ำๆ เพื่อให้เกิดทักษะทางดนตรีย่อมจะสร้างความสนิทแนบแน่นกับดนตรีขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง โดยระหว่างการฝึกซ้อม นอกจากผู้เรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงการนับจังหวะ รูปแบบของนิ้ว มือ เท้า หรือปาก และคุณภาพของเสียงดนตรีที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้เรียนยังต้องพบเจอกับอุปสรรค

ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง ส่งผลให้มีผู้เรียนดนตรีจำนวนมากล้มเลิกการเรียนดนตรี อุปสรรคดังกล่าว ก็คือ ความเจ็บปวด ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 แบบ ได้แก่

1. ความเจ็บปวดทางกาย ผู้เรียนเครื่องสาย เช่น กีตาร์หรือไวโอลิน จะต้องพบกับความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับนิ้วของมือที่ใช้กดสาย รวมถึงความปวดเมื่อยของกล้ามเนื้อ ผู้เรียนเครื่องเป่า เช่น แซกโซโฟนหรือทรัมเปท ก็ต้องพบกับความเจ็บปวดที่ปาก ซึ่งเป็นอวัยวะที่ทำหน้าที่ผลิตเสียงของเครื่องเป่าให้ดังขึ้น ความเจ็บปวดทางกายจึงเป็นอุปสรรคใหญ่อย่างหนึ่งในการฝึกซ้อม ทำให้ผู้เรียนดนตรีถึงขั้นถอดใจ (คมชัดลึก, 2560, ย่อหน้า 5)

2. ความเจ็บปวดทางอารมณ์ ผู้เรียนเปียโนหรือกลองชุด แม้จะไม่ต้องพบกับความเจ็บปวดทางกาย แต่ก็ต้องพบกับความเจ็บปวดทางอารมณ์ อันเกิดจากความรู้สึกหงุดหงิดหรืออาจรุนแรงจนถึงความโกรธโมโห จากการที่ตนเองไม่สามารถแยกประสาทของนิ้วหรือมือและเท้าทั้งสองข้างได้ ซึ่งก็มีผู้เรียนดนตรีจำนวนมากที่เลิกเรียนดนตรีโดยมีสาเหตุจากการเกิดความเบื่อหน่าย เมื่อปฏิบัติไม่ได้ดังใจนึก (มนัส พันธวงศ์ราช, 2545, หน้า 24)

อันที่จริงแล้ว ความเจ็บปวดทางอารมณ์นั้น เป็นความเจ็บปวดที่ผู้เรียนดนตรีทุกคนจะต้องพบ เนื่องจากไม่มีใครสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ตั้งแต่ครั้งแรก นักดนตรีทุกคนล้วนมีช่วงเวลาที่ยรู้สึกเบื่อหน่ายกับการฝึกซ้อมที่ไม่เป็นไปดังที่ใจต้องการ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนดนตรีที่พบความเจ็บปวดทางกาย จึงเป็นผู้เรียนที่ต้องเผชิญกับความเจ็บปวดทั้งสองแบบ

นอกจากความเจ็บปวดแล้วความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี กล่าวคือ ก่อนเข้าสู่การเรียนดนตรีนั้น ผู้เรียนดนตรีบางส่วนอาจมีความเข้าใจว่าการปฏิบัติเครื่องดนตรีเป็นเรื่องง่าย ทั้งนี้ เป็นเพราะได้เห็นนักดนตรีปฏิบัติเครื่องดนตรีจากสื่อต่างๆ ก็ทำให้เกิดความคิดและมองเพียงผิวเผินว่าการปฏิบัติเครื่องดนตรีเป็นเรื่องที่ไม่มีความซับซ้อนและใครๆ ก็น่าจะสมารถทำได้ อย่างง่ายๆ ซึ่งก็นับได้ว่าเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไป เพราะในความเป็นจริงแล้ว นักดนตรีทุกคนล้วนต้องผ่านการฝึกฝนอย่างหนัก จึงจะสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น เมื่อเริ่มต้นเรียนดนตรีแล้ว พบว่าการปฏิบัติเครื่องดนตรีไม่ได้ง่ายดังที่ตามองเห็น จึงถอดใจเลิกเรียนดนตรีไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีผู้เรียนดนตรีมากมายที่เลิกเรียนดนตรีกลางคัน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้เรียนดนตรีอีกเป็นจำนวนมากที่สามารถเอาชนะอุปสรรคซึ่งผู้เรียนดนตรีต้องพบเจอเป็นประจำระหว่างการฝึกซ้อม จนไปถึงซึ่งความสำเร็จได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนดนตรี

จากการที่มีทั้งบุคคลที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี จึงมีผู้ที่สนใจทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว จนมีงานวิจัยหลายชิ้นได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนดนตรี ทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยได้แบ่งปัจจัยที่นำมาทำการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจไม่สั่นไหว บุคลิกภาพ ทักษะต่อการเรียน นิสัยทางการเรียน ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบตนเอง

2. ปัจจัยภายนอก เช่น สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับเพื่อน บรรยากาศระหว่างการเรียนรู้ สถานการณ์ที่เรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การสนับสนุนของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

งานวิจัยหลายชิ้นได้ผลการวิจัยออกมาในทิศทางเดียวกัน คือ ปัจจัยภายในส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียน ดนตรีมากกว่าปัจจัยภายนอก เช่น ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมักไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี เนื่องจาก วิชาดนตรีนั้น จะมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ในด้านเทคนิคการปฏิบัติ และด้านความรู้สึกที่ต้องอาศัยประสบการณ์ และความชำนาญ (อดิพร นฤนาทชีวิน, 2547, หน้า 66) ปัจจัยภายใน ได้แก่ นิสัยทางการเรียน ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับเพื่อน และบรรยากาศ ระหว่างการเรียนรู้การสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548, บทคัดย่อ) ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะในการเรียนดนตรีสากล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบที่สุดไปหาปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด ได้แก่ นิสัยทางการเรียนดนตรี ทักษะคิดต่อการเรียน ดนตรี และการสนับสนุนของผู้ปกครอง (ศุภกัญญา ปานทองดี, 2553, หน้า 78) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเครื่องดนตรีปฏิบัติสากล โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกมากที่สุดไปหาปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกลดน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.426 บรรยากาศการเรียน การสอน มีค่าเท่ากับ 0.195 และสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีค่าเท่ากับ 0.190 (พงษ์ศิธร เสรีรัตน์, 2554, หน้า 59)

จากผลวิจัยที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้น บ่งชี้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนที่อยู่ในรูปแบบการศึกษา ในระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยจะประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรีได้ ก็ด้วยการมีปัจจัยภายในที่ดี

ปัจจัยภายในหลักที่ผู้เรียนดนตรีจำเป็นต้องมี

หากการมีปัจจัยภายในที่ดีส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนดนตรี ดังนั้น จึงเกิดคำถามที่น่าสนใจขึ้นว่า จากปัจจัยภายในอันหลากหลาย ปัจจัยภายในใดกันแน่ที่ควรเป็นปัจจัยภายในหลักที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี เพื่อที่จะทำ ให้เรียนดนตรีได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ค้นคว้างานวิจัย บทความ และหนังสือ ทำให้ได้ทราบ ถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียนดนตรี เช่น บุคคลที่จะเรียนดนตรีได้ดีต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน ไม่ย่อท้อ ขยันหมั่นเพียร และมีวินัยในการฝึกซ้อม เพราะทักษะทางดนตรีย่อมเกิดจากการการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ (องอาจ อินทนิเวศ, 2555, หน้า 145) สิ่งที่สำคัญในการหัดปฏิบัติเครื่องดนตรี คือ วินัย กำลังใจ และความอดทน เพราะหากไม่ทุ่มเท กับการฝึกซ้อม ก็ไม่มีวันที่จะปฏิบัติเครื่องดนตรีได้เลย (ปิยชี-เทโร, 2562, ย่อหน้า 4) การตั้งใจเรียนและมุ่งมั่นฝึกซ้อม อย่างมีประสิทธิภาพ มีความขยันหมั่นเพียร มีความทรหดอดทนสูง ไม่เบื่อง่าย สนุกกับการเรียน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันตามเวลา เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเครื่องดนตรี ปฏิบัติสากลของผู้เรียน โดยการเรียนรู้ดนตรีนั้นจำเป็นต้องมีสิ่งเหล่านี้ (ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548, หน้า 74) ผู้เรียนที่มี ลักษณะร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อยๆ มีความมานะอดทน พยายามทำงาน

อย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ ชอบฟังฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล จะมีความมุ่งมั่นในการเรียนดนตรี และมีความพยายามในการฝึกซ้อมปฏิบัติดนตรีให้ได้ดี (เบญจพร คูอุทัย, 2552, หน้า 77) นิสัยทางการเรียนดนตรี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจ และมุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้ ให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวประกอบไปด้วย ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน รับผิดชอบ ฟังตนเอง และมีความภูมิใจในผลการเรียนของตน (ศุภัญญา ปานทองดี, 2553, หน้า 74-75) ผู้เรียนที่เริ่มฝึกฝนการบรรเลงดนตรีต้องใช้ความมานะ ความพยายาม และความอดทนสูง เพราะการฝึกฝนดนตรีต้องใช้เวลาฝึกยาวนานมาก นับตั้งแต่ฝึกหัดหยิบจับถือเครื่องดนตรี การฝึกหัดเบื้องต้น การฝึกไล่เสียงไปจนถึงการฝึกบรรเลงเพลง ซึ่งต้องใช้เวลานานนับเดือนนับปีกว่าที่จะสามารถบรรเลงดนตรีได้ดี ดังนั้น ผู้เรียนต้องเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการฝึกซ้อม และผู้เรียนต้องมีความอดทนสูง หากผู้เรียนไม่อดทน จะไม่สามารถบรรเลงดนตรีเป็น (พีระชัย ลีสมบูรณ์ผล, 2561, หน้า 88, 128, 160)

จากคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียนดนตรีข้างต้น ปรากฏคำสำคัญหลายคำ แต่เมื่อได้วิเคราะห์แยกแยะคำต่างๆ เป็นอย่างดีแล้วพบว่า คำที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งที่สุด คือ คำว่า “อดทน” จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยภายในหลักที่ผู้เรียนดนตรี จำเป็นต้องมี ก็คือ ความอดทน ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับธรรมชาติของทักษะทางดนตรี ที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากการฝึกซ้อม โดยการฝึกซ้อม ก็คือ การเอาชนะอุปสรรคให้ได้ ยิ่งฝึกซ้อมมากก็ยิ่งเจออุปสรรคมาก ยิ่งเหนื่อยมาก ยิ่งลำบากมาก แต่ก็ทำให้เกิดทักษะมากขึ้นตามไปด้วย (ณัฐพงษ์ ทองน้อย, 2556, ย่อหน้า 10) ดังนั้น ความอดทนจึงเป็นปัจจัย ภายในหลักที่ผู้เรียนดนตรีต้องมี เพื่อใช้รับมือกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกซ้อมนั่นเอง โดยความอดทนเป็นการ สะท้อนถึงความฉลาดหรือสติปัญญาที่เรียกว่า Adversity Quotient ซึ่งใช้อักษรย่อว่า AQ (เอคิว)

ทำความเข้าใจกับเอคิว

เอคิวเป็นแนวคิดที่ได้มีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 25 ปี โดยผู้ที่ริเริ่มทำการศึกษาและเผยแพร่แนวคิด คือ พอล จี. สโตลทซ์ นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 2, 5) สโตลทซ์ ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า Adversity Quotient เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจวิธีการเอาชนะ อุปสรรคในชีวิตของผู้คน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2551, หน้า 344) โดยในประเทศไทยได้มีบุคคลจากแวดวงต่างๆ ทั้งแวดวงธุรกิจ จิตวิทยา การศึกษา ฯลฯ นำแนวคิดของ สโตลทซ์ ไปใช้อย่างกว้างขวาง ทำให้เอคิวถูกเรียกในภาษาไทย ด้วยมากมายหลายชื่อ เช่น ความสามารถในการฝ่าอุปสรรคและความยากลำบาก, ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และเอาชนะปัญหา, ความฉลาดในการฝ่าวิกฤติ, เชี่ยวชาญชนะปัญหาและอุปสรรค, เชี่ยวแห่งความอด/ความอดทน ฯลฯ สำหรับชื่อที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ ราชบัณฑิตยสถานได้ทำศัพท์บัญญัติไว้ในพจนานุกรม ศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยเรียกชื่อเอคิวว่า “ระดับความสามารถเผชิญและฝ่าอุปสรรค” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, หน้า 18)

สโตลทซ์ ได้ให้ความหมายของเอคิวใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) เอคิวเป็นโครงสร้างของกรอบแนวคิดใหม่ เพื่อการเข้าใจและขยายแ่งมุมแห่งความสำเร็จให้กว้างขึ้น ซึ่งสร้างขึ้นจากพื้นฐานที่พิสูจน์ได้จากผลงานวิจัยที่โดดเด่น เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ผสมผสาน และสามารถประยุกต์ใช้ได้ โดยให้คำจำกัดความใหม่ว่า “อะไรที่จะทำให้ได้รับ

ความสำเร็จ” 2) เอคิ คือ เครื่องวัดและประเมินว่า บุคคลจะตอบสนองต่ออุปสรรคอย่างไร โดยเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใต้สำนึก ซึ่งสามารถประเมิน เข้าใจ และแก้ไขได้ และ 3) เอคิเป็นชุดเครื่องมือที่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อภาวะวิกฤติ ความยากลำบาก หรือความโชคร้าย เมื่อผสมผสานรูปแบบทั้งสามเข้าด้วยกัน เอคิจึงหมายถึงความรู้ใหม่ การประเมิน และเครื่องมือสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นชุดที่สมบูรณ์สำหรับทำความเข้าใจ ตลอดจนการพัฒนาส่วนประกอบพื้นฐานในชีวิตประจำวันของบุคคล และการทะยานสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2551, หน้า 22-24) จากคำกล่าวของ สดอลทซ์ ข้างต้นบ่งชี้ว่า เอคิส่งผลต่อความสำเร็จของบุคคล

โดยนอกจากการศึกษาวิจัยของ สดอลทซ์ ซึ่งเป็นเจ้าของแนวคิดแล้ว ยังมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่ยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอคิกับความสำเร็จของบุคคลต่างๆ เช่น เอคิมีผลทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ภูมิบดีนทร์ หัตถนิรันดร์, 2547, หน้า 79) เอคิทำให้พนักงานบริษัทเอกชนมีความสำเร็จในอาชีพต่างกัน โดยพนักงานที่มีเอคิสูงมีความสำเร็จในอาชีพสูงกว่าพนักงานที่มีเอคิต่ำ (พรทิพย์ นาคพงศ์พันธ์, 2551, หน้า 93, 100) และเอคิเป็นสิ่งสำคัญในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างนักประดิษฐ์ที่เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้สร้างบริษัทใหม่ขึ้นด้วยตนเองกับบุคคลทั่วไปที่ทำงานเป็นลูกจ้างของบริษัท นอกจากนี้ เอคิยังมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จอย่างสูง ซึ่งวัดความสำเร็จดังกล่าวได้ด้วยรายได้ส่วนบุคคล (Markman, 2002, para.1) จากงานวิจัยที่ได้ยกตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าเอคิส่งผลต่อความสำเร็จของบุคคลในทุกวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ และในหลากหลายสาขาอาชีพ ทั้งนักเรียน พนักงานบริษัทเอกชน นักประดิษฐ์ และเจ้าของธุรกิจ อันเป็นข้อพิสูจน์ว่าบุคคลที่มีเอคิสูงย่อมมีความอดทนและพลังในการฝ่าฟันอุปสรรคมาก จึงมีผลงานมากทำให้ประสบความสำเร็จมาก (วิทยา นาควัชระ, 2544, หน้า 91, 93)

ในการศึกษาวิจัยเอคิของแต่ละบุคคลมักเป็นการศึกษาตามองค์ประกอบย่อยๆ จำนวน 4 องค์ประกอบ ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2551, หน้า 160-187) ได้อธิบายว่า การแบ่งเอคิเป็นองค์ประกอบย่อยๆ จะช่วยให้แต่ละบุคคลทราบว่าจะองค์ประกอบใดเป็นจุดอ่อนของตนเองที่ต้องพัฒนา และองค์ประกอบใดเป็นจุดแข็งที่ต้องรักษาไว้ โดยองค์ประกอบของเอคิทั้ง 4 องค์ประกอบเรียกรวมกันเป็นตัวย่อว่า CO₂RE ประกอบไปด้วย

1. ความสามารถในการควบคุม (Control: C) การเริ่มต้นโดยการรับรู้ว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ เปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันจากความรู้สึกว่าตนเองไร้ความสามารถ ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ และเป็นพลังที่ช่วยปกป้องให้รอดพ้นจากความสิ้นหวัง ยิ่งบุคคลรับรู้ความสามารถในการควบคุมได้มากเท่าใด ย่อมทำให้เกิดพลังในการปรับเปลี่ยนรูปแบบและจุดมุ่งหมายในความคิดของตนเอง อันจะนำไปสู่แนวทางการมีอำนาจในตนเอง และการปฏิบัติเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วได้มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งองค์ประกอบ C นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะส่งผลกระทบไปถึงองค์ประกอบอื่นของเอคิด้วย

2. จุดเริ่มต้นของปัญหาและความเป็นเจ้าของ (Origin and Ownership: O₂) หากพิจารณาอย่างผิวเผิน จุดเริ่มต้นของปัญหาและความเป็นเจ้าของอาจมีความคล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาอย่างใกล้ชิดแล้ว จะพบว่าจุดเริ่มต้นของปัญหาและความเป็นเจ้าของมีความแตกต่างกันอย่างมาก ดังนี้

2.1 จุดเริ่มต้นของปัญหา (Origin: O_i) จุดเริ่มต้นของปัญหาเกี่ยวข้องกับการกล่าวโทษตนเอง เมื่อเกิดอุปสรรค บุคคลที่มีเอคิวต่ำมีแนวโน้มจะกล่าวโทษตนเองอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง โดยมองว่าตนเองเพียงคนเดียวที่เป็นสาเหตุ หรือจุดเริ่มต้นของปัญหาทั้งหมด ซึ่งเป็นการทำลายความมั่นใจ ความหวัง และการเห็นคุณค่าตนเอง อย่างไรก็ตาม การกล่าวโทษตนเองในปริมาณที่พอเหมาะและถูกต้องนั้น จะทำให้มีโอกาสพิจารณาถึงสิ่งอื่นหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกว่า อาจเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของอุปสรรค ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสวมบทบาทที่เป็นจริงในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยให้ได้เรียนรู้จากความผิดพลาด อันนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคที่คล้ายกันอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังนำไปสู่การรู้สึกผิด ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจอันมีพลังได้

2.2 ความเป็นเจ้าของ (Ownership: O_w) ความเป็นเจ้าของ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าไปเป็นเจ้าของผลลัพธ์ที่เป็นผลจากสถานการณ์เลวร้าย และยินดีรับผิดชอบต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ในสัดส่วนที่ควรจะเป็น เจ้าของอย่างแท้จริง ไม่หลีกเลี่ยงหน้าที่หรือปิดความรับผิดชอบ ไม่ว่าตนเองจะเป็นสาเหตุของอุปสรรคหรือไม่ก็ตาม ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าว เป็นหนทางที่จะขยายแรงจูงใจในการลงมือแก้ไขอุปสรรคที่อยู่ตรงหน้า โดยไม่กล่าวโทษผู้อื่นง่าย ๆ

3. การแพร่กระจายของปัญหา (Reach: R) การแพร่กระจายของปัญหา คือ การไม่ยอมให้เกิดการขยายตัวของปัญหาไปสู่พื้นที่อื่นของชีวิต หรือสร้างความมืดมัวให้แก่จิตใจสำนึกของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะหากบุคคลใดสามารถจำกัดการแพร่กระจายของปัญหาไว้ได้ดี ย่อมมองเห็นปัญหาตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้ต้นตอระลอกน้อยลงและรู้สึกถึงการมีอำนาจในตนเองมากขึ้น ส่งผลให้คิดหาวิธีและทำการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลจัดการกับความยุ่งยากของชีวิต ความคับข้องใจและอุปสรรคต่างๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ความยืดหยุ่นของปัญหา (Endurance: E) ความยืดหยุ่นของปัญหา เป็นส่วนสุดท้ายของ CO_2RE ซึ่งองค์ประกอบส่วนสุดท้ายนี้ เกี่ยวข้องกับการรับรู้ในตนเองว่าปัญหาอุปสรรคจะอยู่ยาวนานเท่าใด โดยการรับรู้ ความยืดหยุ่นของปัญหานี้สัมพันธ์กับการรับรู้สาเหตุของปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างบุคคลที่ให้เหตุผลของปัญหาอุปสรรคว่าเป็นบางสิ่งที่อยู่เพียงชั่วคราวกับบุคคลที่ให้เหตุผลของปัญหาอุปสรรคว่าเป็นบางสิ่งที่อยู่ถาวรตลอดไป กล่าวคือ บุคคลที่รับรู้ว่าการล้มเหลวเกิดจากความพยายามที่ไม่เพียงพอของตนเอง (เป็นสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงได้) จะมีความอดทนมากกว่าบุคคลที่รับรู้ว่าการล้มเหลวเกิดจากการด้อยความสามารถของตนเอง (เป็นสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้) การรับรู้สาเหตุของปัญหาเกิดจากสิ่งชั่วคราวที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้นั้น ทำให้บุคคลไม่ยอมล้มเลิก และมีความเชื่อว่าสิ่งต่างๆ สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ส่งผลให้บุคคลมีพลังและมีความสามารถสูงขึ้นในการลงมือแก้ปัญหา ซึ่งทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในโอกาสหน้า

การพัฒนาเอคิวด้วยลำดับขั้นตอน LEAD

ผู้สอนดนตรี ไม่ว่าจะเป็นผู้สอนในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตาม โดยปกติมักจะไม่สามารถเลือกผู้เรียนได้ ทำให้ผู้สอนย่อมพบเจอกับผู้เรียนดนตรีที่มีความหลากหลาย ทั้งผู้เรียนที่มีเอคิวสูงที่พร้อมจะหมั่นเพียรในการเรียนดนตรี และผู้เรียนที่มีเอคิวต่ำที่พร้อมจะล้มเลิกการเรียนดนตรีได้ตลอดเวลา ดังนั้น ในเมื่อผู้สอนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องพบกับผู้เรียนที่มีระดับเอคิวหลากหลาย ผู้สอนจึงควรมีความเข้าใจ

และทัศนคติในเบื้องต้นก่อนว่า หากผู้เรียนคนใดมีเอคิวสูงก็นับเป็นเรื่องดีมาก แต่ในทางกลับกันหากผู้เรียนคนใดมีเอคิวต่ำ นั้นไม่ใช่ความผิดหรือความตั้งใจของผู้เรียน

เอคิวของผู้เรียนแต่ละคนเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาโดยประสาทในสมองที่เริ่มต้นเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนอายุ 12 ปี และเพิ่มมากขึ้นเมื่ออายุ 16 ปี จนกระทั่งสิ้นสุดเมื่ออายุ 23 ปี (สตอลทซ์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 23) โดยเอคิวของผู้เรียนจะสูงหรือต่ำนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในหลายอย่าง ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเอคิวมากที่สุด คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (ปรีรักษ์สร อูปชิต, 2557, หน้า 78) โดยผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวดขันจะมีเอคิวสูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (เกษร ภูมิดี, 2546, หน้า 86) รวมถึงครู อาจารย์ กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนเมื่อในวัยเด็กก็มีผลต่อเอคิวเช่นเดียวกัน (คาร์รอล เวคค์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 23) นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในภูมิสำเนาที่ผู้เรียนเติบโตยังส่งผลต่อเอคิวได้อีกด้วย (อรรถพล ระวังโรจน์, 2547 อ้างอิงใน วัชรภรณ์ อ่อนน้อม, 2554, หน้า 21) ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวได้ถูกหลอมรวมกัน จนกลายเป็นรูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกเมื่อพบกับอุปสรรค อันเป็นกลไกของสมองที่เกิดจากโดยประสาทต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผักผ่อนขึ้น ซึ่งการตอบสนองนี้ บางครั้งเป็นการตอบสนองโดยอัตโนมัติที่มาจากส่วนที่ลึกเกือบจะที่สุดของสมอง (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545, หน้า 103)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในด้านสมองโดยประสาทที่เป็นตัวกำหนดระดับเอคิวจะสิ้นสุดการพัฒนาเมื่อบุคคลอายุ 23 ปี แต่เอคิวยังสามารถถูกพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้มีระดับสูงขึ้นได้ ไม่ว่าผู้เรียนคนใดจะเป็นผู้เรียนในวัยใด หรือมีเอคิวอยู่ในระดับใดก็ตาม (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545, หน้า 104; อีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์, 2551, หน้า 23) จึงนับได้ว่าเอคิวเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่สามารถเสริมสร้างได้ในทุกช่วงของชีวิต อีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (2551, หน้า 220-263) ได้เสนอเทคนิคที่เรียกว่าลำดับขั้นตอน LEAD ซึ่งเป็นเทคนิคที่จะช่วยในการพัฒนาเอคิวโดยใช้วิธีการโต้แย้งความคิดเดิมของตนเองที่นำไปสู่การพ่ายแพ้ต่ออุปสรรค และตั้งใจสร้างรูปแบบความคิดใหม่ที่มีประโยชน์ต่อตนเอง จนนำไปสู่การมีลักษณะนิสัยใหม่ในที่สุด ลำดับขั้นตอน LEAD แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่หนึ่งถึงสาม เน้นการจัดระบบความคิด ส่วนขั้นตอนที่สี่เป็นการลงมือกระทำอย่างมีความหมาย ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ฟังการตอบสนองต่ออุปสรรค (Listen to Your Adversity Response = L)

การฟังการตอบสนองอุปสรรคเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการช่วยให้บุคคลหลุดพ้นจากระบบความคิดเดิมที่ฝังอยู่ภายในจิตใจ จนสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีเมื่อพบเจอกับอุปสรรค ขั้นตอน L เป็นการฝึกฝนตนเองให้มีความรู้สึกละวางต่อความคิดทางลบที่กำลังก่อตัวขึ้น ซึ่งการฝึกฝนดังกล่าวเป็นการปลูกฝังสัญญาณไว้ในสมอง ซึ่งเมื่อสัญญาณดังกล่าวมีความเข้มข้นเพียงพอ ก็จะมีพลังในการกระตุ้นให้สมองตื่นตัว และเกิดความตระหนักรู้ต่อความคิดที่มีต่ออุปสรรค เพื่อให้มีเวลาเพียงพอที่จะปรับการตอบโต้ต่ออุปสรรคได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจสาเหตุทั้งหมดและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Explore All Origins and Your Ownership of the Result = E)

การสำรวจสาเหตุทั้งหมดและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ช่วยให้เกิดการรับรู้ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อผลของอุปสรรค ซึ่งนับเป็นการขยายความสามารถในการควบคุม ตาม CO₂RE ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกถึงอำนาจในการ

ตอบสนองตามที่ตนเองต้องการ การรับรู้ถึงความรับผิดชอบยังเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องให้เกิดการกระทำ เพื่อแก้ไขอุปสรรคอีกด้วย โดยขั้นตอน E เป็นการตั้งคำถามกับตนเองเกี่ยวกับองค์ประกอบจุดเริ่มต้นของปัญหา (O_p) และความเป็นเจ้าของ (O_w) ในมุมมองย้อนกลับ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากพฤติกรรมของตนเอง อันจะนำมาสู่การปรับปรุงตนเองตามบทบาทหน้าที่ด้านต่างๆ ไม่มากกว่าหรือน้อยกว่านั้น ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งไปถึงจุดหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หลักฐาน (Analyze the Evidence = A)

การวิเคราะห์หลักฐานเป็นการตั้งคำถามกับตนเองเกี่ยวกับการแพร่กระจายของปัญหา (R) และความยืดหยุ่นของปัญหา (E) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านความคิดหายนะ ซึ่งเป็นความคิดทางลบเกินจริงที่จะส่งผลต่อการตอบสนองต่ออุปสรรคของบุคคล โดยเน้นหนักที่การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริง ซึ่งมีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์กับสมมุติฐานที่คิดไปเอง เมื่อสามารถกำจัดความคิดหายนะออกไปได้ บุคคลจะรับรู้ความสามารถในการควบคุมของตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ไม่ว่าอุปสรรคจะใหญ่แค่ไหนก็ตาม บุคคลจะยังคงมีความสามารถในการควบคุมได้ในระดับหนึ่งเสมอ ซึ่งความสามารถในการควบคุมเป็นนัยถึงความรับผิดชอบ ที่จะนำมาซึ่งการสู้อย่างไม่ท้อถอยและไม่ปล่อยชีวิตให้ไหลไปตามยถากรรม

ขั้นตอนที่ 4 ทำบางสิ่ง (Do Something = D)

การทำบางสิ่ง เริ่มต้นด้วยการเขียนรายการสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ เพื่อแก้ไขอุปสรรคให้ดีขึ้น เมื่อเขียนเสร็จแล้ว ให้พิจารณาว่ามีรายการใดบ้างที่ต้องการข้อมูลหรือความรู้ที่จำเป็นเพิ่มเติม รวมถึงแหล่งของข้อมูลดังกล่าว ซึ่งข้อมูลหรือความรู้จะช่วยให้ตอบสนองได้อย่างถูกต้อง หลังจากนั้น จึงเลือกรายการที่จะใช้เพื่อแก้ไขอุปสรรค โดยต้องกำหนดวันที่และเวลาที่จะลงมือทำอย่างชัดเจน ซึ่งการเลือกรายการดังกล่าว นับเป็นการย้ายตนเองจากรายการต่างๆ มากมาย สู่ความผูกพันที่จะลงมือกระทำจริง ตามวันเวลาที่ได้กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจง

การประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอน LEAD เพื่อเสริมสร้างเอคิวในการเรียนการสอนดนตรี

จากทั้งหมดที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ตั้งแต่ต้น ผู้สอนดนตรีคงเริ่มมองเห็นภาพแล้วว่า การจะช่วยผู้เรียนดนตรีให้พัฒนาทักษะทางดนตรีได้นั้น การเสริมสร้างเอคิวให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็น ดังนั้น นอกจากหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีให้แก่ผู้เรียนแล้ว ผู้สอนจึงควรมีบทบาทในการเสริมสร้างเอคิวของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเอาชนะอุปสรรคที่จะต้องพบเจอเป็นประจำระหว่างการฝึกซ้อมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เริ่มต้นเรียนดนตรี ที่เพิ่งเริ่มเผชิญหน้าทั้งความเจ็บปวดทางกายและความเจ็บปวดทางอารมณ์ เอคิวนับเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ที่จะช่วยให้ผู้เริ่มต้นเรียนดนตรีสามารถเรียนได้ตลอดรอดฝั่ง ไม่ล้มเลิกการเรียนดนตรีกลางคัน

ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2551, หน้า 303-304) ได้เสนอแนะวิธีการนำลำดับขั้นตอน LEAD ไปใช้ เพื่อเสริมสร้างเอคิวของผู้เรียนไว้ว่าไม่ควรเป็นการอธิบายหรือบอกผู้อื่นให้เข้าใจและทำลำดับขั้นตอน LEAD อย่างตรงไปตรงมา เพราะโดยทั่วไปแล้วบุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่ชอบเมื่อถูกกำหนดหรือถูกสั่งให้ทำนั้นทำนี้ ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการเสริมสร้างเอคิวของผู้เรียน คือ การใช้ลำดับขั้นตอน LEAD ในการตั้งคำถามให้ผู้ที่ต้องเสริมสร้างเอคิวตอบ เพื่อให้ค้นพบหลักคิดและทางออกในการเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ต้องเสริมสร้างเอคิวได้รับการฝึกฝน

การใช้ลำดับขั้นตอน LEAD ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งง่าย รวดเร็ว และดีกว่าการพยายามทำความเข้าใจจากคำอธิบาย อีกทั้งยังเป็นการยกระดับการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่ต้องเสริมสร้างเอคิวเพื่อใช้รับมือกับอุปสรรคอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากลำดับขั้นตอน LEAD และข้อเสนอแนะของ สตอลทซ์ เกี่ยวกับวิธีการนำลำดับขั้นตอน LEAD ไปใช้เพื่อเสริมสร้างเอคิวของผู้อื่นข้างต้น ผู้เขียนจึงได้นำมาเป็นฐานความคิดในการออกแบบการประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอน LEAD เพื่อเสริมสร้างเอคิวให้แก่ผู้เรียนดนตรี โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 หยุดฝึก เริ่มฟัง (Stop Practicing - Start Listening)

ผู้สอนควรสังเกตผู้เรียนว่า ในระหว่างการเรียนดนตรี เมื่อผู้เรียนฝึกซ้อมเทคนิคการปฏิบัติที่ยังไม่ชำนาญ หรือบรรเลงบทเพลงแล้วผิดซ้ำๆ ที่จุดเดิม ผู้เรียนมีการแสดงออกอย่างไร หากผู้สอนพบว่าผู้เรียนมีการแสดงออกใดๆ ที่บ่งชี้ถึงความหงุดหงิดเกินควรหรือมีความเครียดสูงเกินไปจากการที่ปฏิบัติไม่ได้ตั้งใจ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนหยุดพักจากการฝึกซ้อมหรือการบรรเลงบทเพลงดังกล่าว

การหยุดพักเป็นการช่วยหยุดความคิดทางลบที่กำลังก่อตัวขึ้นในสมองของผู้เรียน อันเป็นการขัดขวางการตอบสนองทางลบก่อนที่จะเข้าไปทำอันตรายใดๆ ต่อจิตใจและอารมณ์ หลังจากหยุดพักสักครู่หนึ่ง จนผู้เรียนเริ่มรู้สึกผ่อนคลาย ผู้สอนจึงเริ่มต้นถามผู้เรียน โดยใช้คำถามที่เรียบง่ายและเป็นกันเอง เช่น “ยากมั้ย” หรือ “ติดขัดตรงไหน” ซึ่งเมื่อผู้เรียนตอบกลับมา ผู้สอนก็ใช้คำถามเพิ่มอีกเล็กน้อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ระบายความหงุดหงิดหรือความเครียดที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งจะเป็นการทำให้ผู้สอนได้ฟังการตอบสนองของผู้เรียนที่มีต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น และเป็นการเปลี่ยนการตอบสนองของผู้เรียน จากการตอบสนองอย่างไม่รู้ตัวให้เป็นการตอบสนองทางบวกอย่างมีสติ

นอกจากการหยุดความคิดทางลบของผู้เรียนแล้ว ระหว่างการสนทนา ผู้สอนอาจชี้ให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสำเร็จของการเรียนดนตรีที่ผ่านมา ก็นับเป็นการเสริมแรงให้แก่อารมณ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะสามารถสร้างความเข้มแข็งด้านบวกให้แก่วิธีการตอบสนอง (ธีระศักดิ์ กำปธรณารักษ์, 2551, หน้า 240) อันเป็นการเสริมแรงทางบวกให้แก่ผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจสาเหตุ ชัดเจนรับผิดชอบ (Explore Origins - Clear Responsibility)

โดยปกติของการเรียนดนตรี เมื่อผู้เรียนกำลังเรียนบทเพลงใดบทเพลงหนึ่งนั้น จะต้องใช้เวลาในการเรียนมากกว่าหนึ่งสัปดาห์ หรือถ้าหากเป็นบทเพลงบรรเลงที่มีความยาวหลายๆ นาทีและมีเทคนิคขั้นสูงที่ซับซ้อน ผู้เรียนดนตรีที่ยังไม่มีทักษะมากนัก อาจต้องใช้เวลาในการเรียนและฝึกซ้อมบทเพลงดังกล่าวหลายเดือน ดังนั้น เมื่อใช้เวลาในการเรียนผ่านมาระยะหนึ่งแล้ว ผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงได้ในระดับที่ควรจะเป็นย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ปกติ

เมื่อผู้สอนได้ฟังการตอบสนองของผู้เรียนที่มีต่ออุปสรรค ซึ่งเป็นการหยุดความคิดทางลบและนำผู้เรียนสู่การตอบสนองทางบวกอย่างมีสติเรียบร้อยแล้ว ขั้นถัดไป คือ การใช้คำถาม โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. คำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจสาเหตุทั้งหมดของการที่ไม่สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงได้ในระดับที่ควรจะเป็น โดยการถามคำถาม เช่น “อะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงได้” นอกจากคำถามข้างต้นแล้ว ผู้สอนควรใช้คำถามอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถแยกสาเหตุของอุปสรรคออกเป็น 2 สาเหตุ คือ สาเหตุที่เกิดจากตนเองและสาเหตุที่เกิดจากสิ่งอื่นๆ

2. คำถามเพื่อทบทวนถึงความรับผิดชอบของตนเองต่อการที่ไม่สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงได้ในระดับที่ควรจะเป็น โดยหลังจากผู้เรียนได้ตอบคำถามในส่วนแรกแล้ว คำถามต่อไป คือ “จากสาเหตุทั้งหมดที่ผู้เรียนตอบมา มีสาเหตุหรือที่เปอร์เซ็นต์ที่เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียน”

การตั้งคำถามดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อหน้าที่ในการฝึกซ้อม และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถในการควบคุมของตนเองที่ยังมีเหนืออุปสรรคอีกด้วย ยิ่งผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสามารถในการควบคุมของตนเองได้มากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้ผู้เรียนมีความแข็งแกร่งในการเอาชนะอุปสรรคมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะความสามารถในการควบคุมมีพลังในการตัดความสิ้นหวังและความรู้สึกช่วยเหลือตนเองไม่ได้ออกไปจากความคิดของผู้เรียน (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2551, หน้า 242) อีกทั้งคำถามดังกล่าว ยังช่วยให้ผู้เรียนไม่กล่าวโทษตนเองอย่างรุนแรงเกินจริง จนสูญเสียกำลังใจในการฝึกซ้อมและการเรียนดนตรี อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนนี้ควรจบลงด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบในการปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพราะหากปราศจากความรับผิดชอบ การลงมือแก้ปัญหาจะไม่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 แยกแยะจริงเท็จ (True/False Discrimination)

คำถามที่ผู้สอนต้องถามผู้เรียนในขั้นตอนนี้ ก็คือ “จากสาเหตุของอุปสรรคที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง (ตามคำตอบของผู้เรียนในขั้นตอนที่ 2) มีสิ่งใดบ้างที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมได้” และ “มีหลักฐานหรือสิ่งใดยืนยันไหมว่า ไม่ว่าจะทำอย่างไรผู้เรียนก็ไม่สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงดังกล่าวได้” ซึ่งค่อนข้างแน่ใจได้ว่าคำตอบที่ผู้สอนจะได้รับ คือ “ไม่มี” หรือถ้ามีบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น นั่นหมายความว่า ขณะเมื่อต้องพบอุปสรรคในการเรียนดนตรี ความคิดท้อแท้ ซึ่งชวนให้ท้อถอยที่เกิดขึ้นในสมองไม่ว่าผู้เรียนจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ทั้งหมดล้วนเป็นการด่วนสรุปจากการคาดเดาไปเอง โดยไม่มีหลักฐานใดหรือข้อพิสูจน์ใดมารองรับทั้งสิ้น ซึ่งผลจากการด่วนสรุปดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนหยุดการฝึกฝน ยอมรับการพ่ายแพ้ และล้มเลิกการเรียนดนตรีในที่สุด

แน่นอนว่าคำถามดังกล่าวไม่ได้ช่วยให้บทเพลงง่ายลงหรือปฏิบัติได้ดีขึ้น หากแต่เป็นการตั้งคำถาม โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยผู้เรียนให้สามารถตรวจสอบ ได้แย้ง และกำจัดความคิดหยาบๆ ซึ่งเป็นความคิดทางลบเกินจริงที่จะส่งผลต่อการตอบสนองต่ออุปสรรคในการเรียนดนตรีของผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองความคิด ผ่านการตอบคำถามที่ผู้สอนได้ตั้งขึ้น เพื่อแยกแยะความจริงออกจากความเท็จ อันเกิดจากความคิดทางลบที่ผู้เรียนคาดเดาขึ้นมาเองในสมองโดยปราศจากหลักฐานใดๆ รองรับ เมื่อผู้เรียนสามารถแยกแยะความจริงออกจากความเท็จในความคิดของตนเองได้แล้ว ผู้เรียนจะรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมของตนเองที่มีต่ออุปสรรคในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม อันจะนำมาซึ่งความพยายามในการฝึกซ้อมต่อไป จนกว่าจะถึงเป้าหมายที่ใฝ่หวังไว้

ขั้นตอนที่ 4 ทำให้ดีขึ้น (Make Better)

ขั้นตอนสุดท้ายที่จะช่วยผู้เรียนให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ ก็คือ การลงมือทำ อันเป็นสิ่งที่สำคัญในการฝ่าฟันอุปสรรค เพราะหากปราศจากการกระทำก็ย่อมไม่เกิดผลใดทั้งสิ้น ซึ่งคำถามสำหรับขั้นตอนนี้ คือ “ผู้เรียนควรทำอะไร เพื่อให้สามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงดังกล่าวได้สำเร็จ” คำตอบของผู้เรียนที่พอจะคาดเดาได้ก็คือ “การฝึกซ้อมให้มากขึ้น” ซึ่งส่วนของการฝึกซ้อมให้มากขึ้นนี้ ผู้สอนควรช่วยผู้เรียนในการวางแผนการซ้อม เช่น

แบ่งบทเพลงออกเป็นส่วนย่อย แล้วฝึกซ้อมทีละส่วน หลังจากนั้น จึงนำแต่ละส่วนมาบรรเลงต่อเนื่องกัน หรือฝึกซ้อมโดยบรรเลงไปพร้อมกับบทเพลงต้นฉบับ แต่ลดอัตราความเร็วให้ช้าลง เมื่อบรรเลงได้ถูกต้องแล้ว จึงค่อยๆ เพิ่มอัตราความเร็วขึ้น หรือผู้เรียนควรฝึกซ้อมบันไดเสียงใดก่อนเป็นพิเศษ เป็นต้น หลังจากผู้สอนช่วยผู้เรียนในการวางแผนการซ้อมเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนรายละเอียดของการฝึกซ้อมที่ผู้เรียนจะทำการซ้อมอย่างชัดเจน โดยต้องมีรายละเอียดอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น ฝึกซ้อมวันเวลาใด ฝึกซ้อมนานแค่ไหน ฝึกซ้อมอะไรบ้าง ลำดับของสิ่งที่ต้องฝึกซ้อมเป็นอย่างไร และมีวิธีการฝึกซ้อมอย่างไร และหากผู้เรียนยังมีคำตอบอื่นๆ ของสิ่งที่จะทำ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติเทคนิคหรือบรรเลงบทเพลงดังกล่าวได้ดีขึ้น ผู้สอนก็ให้ผู้เรียนเขียนรายละเอียดอย่างเฉพาะเจาะจงเช่นเดียวกัน

การเขียนรายละเอียดของการฝึกซ้อมที่ผู้เรียนจะทำช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ความสามารถในการควบคุมของตนเอง และการลงมือกระทำจริงตามรายละเอียดของการฝึกซ้อมที่ได้เขียนไว้ ก็จะช่วยยกระดับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมให้สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งเป็นการช่วยจำกัดการแพร่กระจายของปัญหา และเมื่อจำกัดการแพร่กระจายของปัญหาไว้ได้ก็จะช่วยจำกัดความยืดหยุ่นของปัญหาให้สั้นลงต่ออีกทอดหนึ่ง (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2551, หน้า 261, 263) ดังนั้น เมื่อสามารถจำกัดทั้งการแพร่กระจายของปัญหาและความยืดหยุ่นของปัญหาไว้ได้ ผู้เรียนก็จะมีจิตใจที่แน่วแน่ในการฝึกซ้อมและไม่เกิดความคิดที่จะล้มเลิกการเรียนดนตรี นอกจากนี้ ผู้สอนควรนำรายละเอียดของการฝึกซ้อมที่ผู้เรียนได้เขียนไว้มาตั้งเป้าหมายของการพัฒนาทักษะในระยะสั้น โดยเป็นการตั้งเป้าหมายร่วมกับผู้เรียน ทั้งนี้ควรเป็นเป้าหมายที่ผู้เรียนสามารถไปถึงได้ในระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์ก่อนถึงการเรียนในครั้งถัดไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความท้าทายในการเรียนให้แก่ผู้เรียน

ข้อพึงระวังในการประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอน LEAD กับผู้เรียนดนตรี คือ ผู้สอนควรพูดคุยและถามคำถามอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความแปลกแยกใดๆ ในระหว่างการสนทนา และผู้สอนต้องตระหนักเสมอว่า ส่วนสำคัญของกลยุทธ์ คือ การถามตามลำดับขั้นตอน LEAD จนผู้เรียนตอบคำถามด้วยตนเองว่าจะต้องทำอะไร ไม่ใช่การบอกผู้เรียนว่าผู้เรียนต้องทำอะไร (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2551, หน้า 303, 326)

บทสรุป

อุปสรรคระหว่างการฝึกฝนเป็นเรื่องปกติที่ผู้เรียนดนตรีทุกคนจะต้องพบเจอ การจัดการเรียนการสอนดนตรีโดยมุ่งเพียงการพัฒนาทักษะทางดนตรี จึงไม่เพียงพอในการที่จะนำพาผู้เรียนให้ไปถึงซึ่งความสำเร็จในการเรียน ดังนั้น ผู้สอนดนตรีจึงควรตระหนักถึงหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการฝ่าฟันเอาชนะอุปสรรคระหว่างการฝึกฝน ด้วยการเสริมสร้างเอคิวซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายในหลักที่ผู้เรียนดนตรีจำเป็นต้องมี

ผู้เขียนจึงได้ออกแบบการประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอน LEAD ตามแนวคิดของ พอล จี. สตอลท์ซ์ เพื่อเสริมสร้างเอคิวให้แก่ผู้เรียนดนตรี โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) หยุดฝึกเริ่มฟัง 2) สำรวจสาเหตุชัดเจนรับผิดชอบ 3) แยกแยะจริงเท็จ และ 4) ทำให้ดีขึ้น ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่เน้นการสร้างความสามารถในการควบคุมให้เกิดแก่ผู้เรียน สร้างความรับผิดชอบในการฝึกซ้อมและเมื่อต้องเผชิญกับความล้มเหลว จะไม่กล่าวโทษตนเอง

เกินจริง โดยการทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดเริ่มต้นของปัญหาและความเป็นเจ้าของ อีกทั้ง ยังเป็นขั้นตอนที่สามารถจัดการกับการแพร่กระจายของปัญหาและความยืดหยุ่นของปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนดนตรีจำนวนมากละทิ้งการเรียนดนตรีกลางคืน ดังนั้น การประยุกต์ใช้ลำดับขั้นตอน LEAD เพื่อเสริมสร้างเอคิวควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนดนตรี จึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ในการช่วยผู้เรียนให้พัฒนาทักษะทางดนตรีได้เป็นอย่างดีและประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี

เอกสารอ้างอิง

- เกษร ภูมิดี. (2546). การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มี
บุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คมชัดลึก. (2560). อยากหัดเล่นดนตรี จะเริ่มยังไงดี !! สืบค้น พฤษภาคม 1, 2563,
จาก <https://www.komchadluek.net/news/lifestyle/298683>.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพงษ์ ทองน้อย. (2556). 8 สิ่งที่ต้องมี หากคิดจะเล่นดนตรี. สืบค้น พฤษภาคม 1, 2563,
จาก <https://www.sanook.com/men/491/>.
- ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์. (2551). AQ พลังแห่งความสำเร็จ (พิมพ์ครั้งที่ 3). (แปลจาก Stoltz, Paul G. (1997).
Adversity Quotient @ Work. London: Harper Collins Publishers.) กรุงเทพฯ: บิสคิด.
- ปิยชี-เทโร. (2562). มี 8 ข้อนี้อ่านดนตรีดีแน่นอน. สืบค้น พฤษภาคม 1, 2563, จาก
<https://www.becteromusiccourse.com/news/4/มี-8-ข้อนี้-เล่นดนตรีดีแน่นอน/>.
- เบญจพร คูอุทัย. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติต่อวิชาดนตรีเพื่อพัฒนาอัจฉริยภาพ (หลักสูตรศิริบุญ)
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไผทอุดมศึกษา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียภัตสร อุปจิต. (2557). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟัน
อุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พงษ์ศิธร เสรีรัตน์. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเครื่องดนตรีปฏิบัติสากลของ
นักเรียนระดับเกรด 7-12 โรงเรียนนานาชาติกัณฑ์พัฒน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรทิพย์ นาคพงศ์พันธ์. (2551). ความฉลาดทางจริยธรรม ความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์ และ
ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพ: กรณีศึกษา
บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีระชัย ลิ้มบุญผล. (2561). รายงานการวิจัยการพัฒนาทักษะสุนทรียะทางดนตรีเพื่อเสริมสร้างควมมีวินัย
ในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน
จอมบึง.
- ภูมิบัณฑิต หัตถนิรันดร์. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) และเชาวน์ปัญญาด้านธรรมจริยธรรม
(MQ) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- มนัส พันธวงศ์ราช. (2545). **กิตาร์ไฟฟ้าเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็มไอเอส ซอฟต์แวร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **ขอบกล**. สืบค้น มกราคม 3, 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>.
- _____. (2555). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วัชรภรณ์ อ่อนน้อม. (2554). **ผลของโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคที่มีต่อความวิตกกังวลในการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัชดาวิทยาแพร่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยา นาควัชระ. (2544). **วิธีเลี้ยงลูกให้ เก่ง ดี และมีสุข (IQ EQ MQ AQ)** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2551). **เชาว์อารมณ์ (EQ): ดัชนีเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิวิมล ช่างเรียน. (2548). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเครื่องดนตรีปฏิบัติสากลของนักเรียนเตรียมอุดมดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5-6 วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). **เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีเฟเบอร์.
- ศุภกัญญา ปานทองดี. (2553). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะในการเรียนดนตรีสากลของนักเรียนในโรงเรียนดนตรีเครเซนโด สาขาสยามสแคว์ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์: ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุกรี เจริญสุข. (2557, พฤษภาคม-มิถุนายน). **วิจัยดนตรี**. *ประชาคมวิจัย*, 20(115), 5-7.
- องอาจ อินทนิเวศ. (2555). **ปฏิบัติกิตาร์**. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อติพร นฤนาทชีวิน. (2547). **แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนดนตรีของวัยรุ่นที่เรียนดนตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Markman, G. D. (2002). **Adversity Quotient: The Role of Personal Bounce-back Ability in New Venture Formation**. Retrieved January 25, 2021, from <https://www.semanticscholar.org/paper/ADVERSITY-QUOTIENT%3A-THE-ROLE-OF-PERSONAL-ABILITY-IN-Markman/b9b5afb16736179bc1025ea95056ba5a785782f9>.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2564

รองศาสตราจารย์ ดร.ชินทร์ มั่งคั่ง
รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง
รองศาสตราจารย์ ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิชัย บุญส่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ศรีสอาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ทิรัญรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุริยะ หาญพิชัย
พันตำรวจโท ดร.ศักดิ์วุฒิ วิบูลสมัย
พระมหาอินทวงศ์ อิสสรภาณี (ดร.)
อาจารย์ ดร.ธนัทเทพ เจริญประสิทธิ์
อาจารย์ ดร.ปฏิพัฒน์ บุญรักษ์
อาจารย์ ดร.ภัสสกร เลาสวัสดิกุล
อาจารย์ ดร.รัตนา ชุกซอน
อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส
ดร.เอนก พันธุ์รัตน์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โรงเรียนบ้านป่าแขง จังหวัดพิจิตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
นักวิชาการอิสระ

แนะนำผู้เขียน

อภิวัฒน์ สุริยศ

หน่วยงานสังกัด

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

ดนตรี, ดนตรีศึกษา และเครื่องลมทองเหลือง

E-mail:

apiwat.s@lawasri.tru.ac.th

คณิน อานันทะสูงค์

หน่วยงานสังกัด

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสนใจทางวิชาการ

การเงิน การลงทุน

E-mail:

kaninanant@gmail.com

สาธิตา สังข์พงษ์

หน่วยงานสังกัด

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

วรรณกรรมตะวันตก วรรณคดีภาษาอังกฤษ

E-mail:

sathita8865@gmail.com

วราภรณ์ ศรีนาราช

หน่วยงานสังกัด

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ความสนใจทางวิชาการ

การศึกษาด้านภาษาศาสตร์และหลักภาษา

E-mail:

waraminn2558@gmail.com

ทัชวงษ์ จุลสวัสดิ์

หน่วยงานสังกัด

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

บริหารธุรกิจ การจัดการโลจิสติกส์

E-mail:

thatchavong.j@lawasri.tru.ac.th

พระครูภัทรธรรมคุณ

หน่วยงานสังกัด

วัดพัฒนาธรรมาราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ความสนใจทางวิชาการ

พระพุทธศาสนา การบริหาร

E-mail:

Pat_thara@hotmail.com

ราณี ถนอมปัญญารักษ์

หน่วยงานสังกัด

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

นิติศาสตร์

E-mail:

thanompanyarak@hotmail.com

ศิริพร แสนรัตน์

หน่วยงานสังกัด

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ความสนใจทางวิชาการ

การบริหารงานทางการศึกษา

E-mail:

siripornsaeenrat@gmail.com

พิชญา สกุลวิทย์

หน่วยงานสังกัด

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ความสนใจทางวิชาการ

หลักสูตรและการสอน

E-mail:

Phitchayas62@nu.ac.th

ศรัณย์ สัธนานันต์

หน่วยงานสังกัด

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ความสนใจทางวิชาการ

รัฐประศาสนศาสตร์

E-mail:

Figarobearm@gmail.com

ธีรวัฒน์ วีระวิทยานันต์

หน่วยงาน/สังกัด

มหาวิทยาลัยนเรศวร

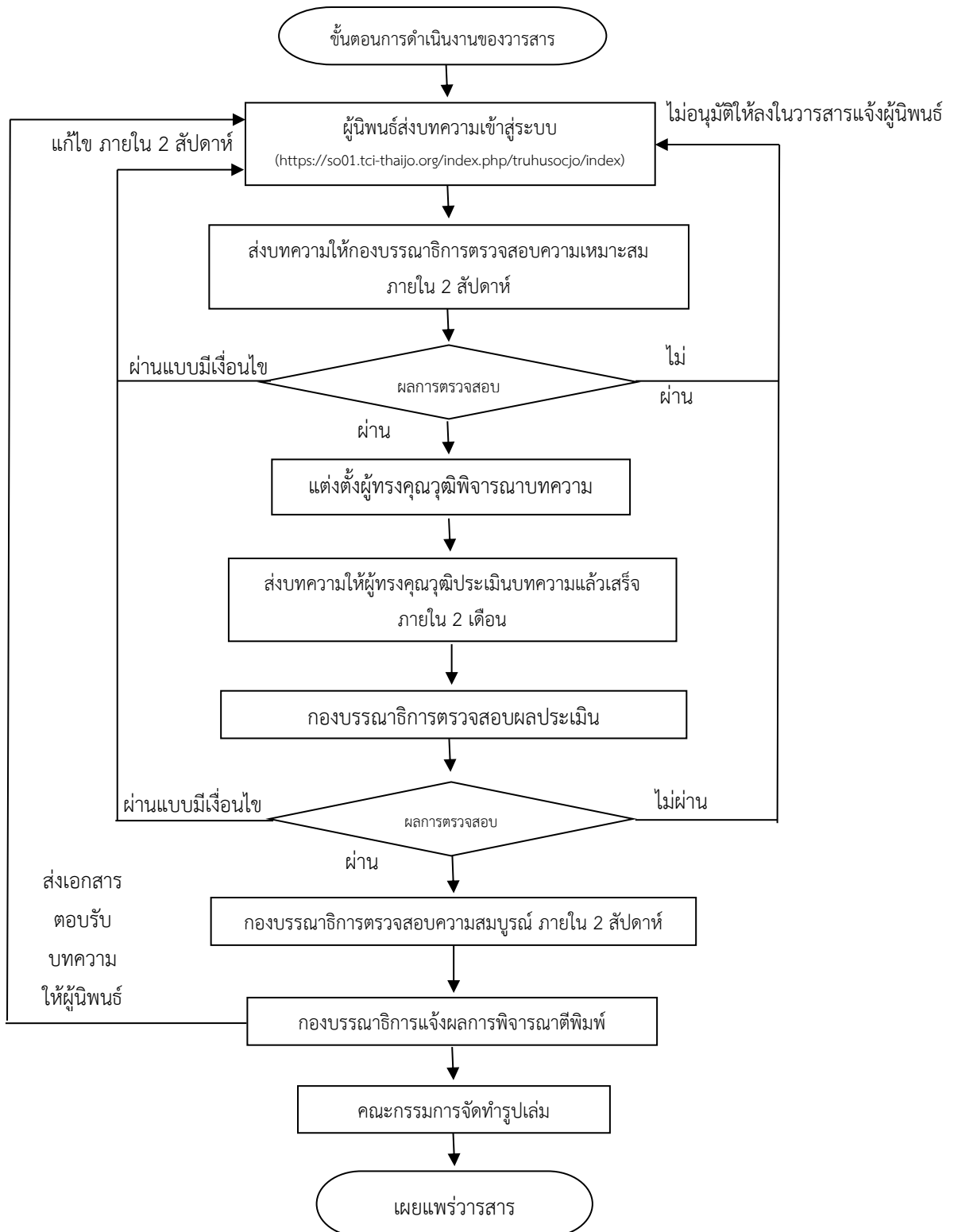
ความสนใจทางวิชาการ

ดนตรี, หลักสูตรและการสอน

E-mail:

sha_aim@hotmail.com

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถนนารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.2 บทความวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double- Blind Peer Review)

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะต้องผ่านการตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบน 1 นิ้ว ด้านซ้ายและด้านขวา กับด้านล่าง 0.75 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขกำกับทางมุมขวาบนทุกหน้าบทความไม่ควรยาวเกิน 10 หน้ากระดาษพิมพ์สัน โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาว 250 – 300 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- วิธีการศึกษา ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- ผลการศึกษา ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- สรุป ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี

ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (acknowledgements) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใช้อ้างอิง ดังนี้

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ระยะขอบ บน 1”

***ตั้งค่าน้ำกระดาษ ขนาด B5
(7.17”×10.12”)***

ภายนอก 0.75”

ภายใน 0.75”

ล่าง 0.75”

ชื่อบทความภาษาไทย
ชื่อบทความภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 18)

ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทย*
ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

บทคัดย่อ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

เนื้อหาของบทความ ใช้ รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14 ความยาวของบทคัดย่อ ภาษาไทย 250-300 คำ โดยให้เขียนเป็นร้อยแก้ว เน้นเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะอย่างย่อ (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

คำสำคัญ: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3-5 คำ เป็นภาษาไทย ซึ่งตรงกับคำสำคัญในภาษาอังกฤษ เช่น รูปแบบบทความ, ขนาดตัวอักษร, รูปแบบตัวอักษร (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

---

* ยศ/ตำแหน่งทางวิชาการ, สาขาวิชา หน่วยงานต้นสังกัด (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวธรรมดา ขนาดอักษร 12)

ABSTRACT

(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

ความยาวของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ 250-300 คำ และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

Keywords: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3-5 คำ เป็นภาษาอังกฤษ ต้องตรงกับคำสำคัญในภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

บทนำ

อธิบายถึงความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษาวิจัย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน การใช้คำย่อ ต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน เนื้อหาของตัวเรื่องควรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ควรระบุเป็นข้อๆ)

วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายขั้นตอนการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และการแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน และการวิจารณ์ผลการวิจัย ซึ่งการรายงานผลการวิจัยและการวิจารณ์นั้น ควรยึดวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไรบ้างและสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้หรือไม่อย่างไร โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

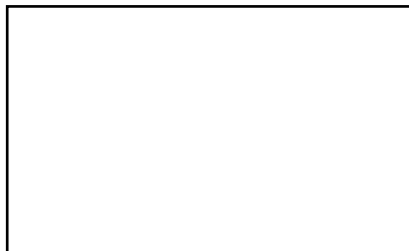
(กรณีมีตาราง)

ตาราง 1 เนื้อหาที่เป็นตารางและคำอธิบายสามารถใช้เป็นรูปแบบ1 คอลัมน์ ได้ตามความเหมาะสม

(n=30)

หัวข้อ	ขีดเส้น 2 เส้น
	ขีดเส้น 1 เส้น
รวม	ขีดเส้น 1 เส้น
	ขีดเส้น 2 เส้น

(กรณีมีภาพ)

ภาพ 1 ชื่อภาพ

(ที่มา: ✓ .....)

อภิปรายผล

ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือ ผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ

ข้อเสนอแนะ

อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

(ดูรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง)

***หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 0-3642-7485 – 93 ต่อ 40012 โทรสาร 0-3641-1150
Email: husocjo@gmail.com

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text)

1. ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA Style (The Publication Manual of the American Psychological Association)

2. การลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ในรูปแบบดังนี้ (เครื่องหมาย √ แสดงถึงการเคาะ 1 ครั้ง เวลาลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา และรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป)

- ผู้แต่งที่เป็นคนไทย ใส่ ชื่อ-ชื่อสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม ยศ หรือ ตำแหน่งทางวิชาการ
- ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ใส่เฉพาะนามสกุลและตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

(ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง,ปีที่พิมพ์,√หน้าที่ใช้อ้างอิง)

3. ถ้ามีการกล่าวถึงชื่อผู้แต่งไว้แล้ว ให้ใส่วงเล็บต่อจากชื่อผู้แต่ง โดยในวงเล็บไม่ต้องระบุชื่อผู้เขียนซ้ำอีก สำหรับชื่อชาวต่างประเทศให้ใส่นามสกุลของผู้แต่ง โดยสามารถอ้างอิงได้ 2 วิธี คือ ถ้าระบุนามสกุลในเนื้อหา ให้ระบุปีที่พิมพ์ในวงเล็บ

ลมูล✔รัตนกร✔(2540,√หน้า✔105)

Watson✔(1992,√p.89)

4. เอกสารภาษาต่างประเทศที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 หน้า ใช้ตัวอักษรย่อ pp.

(Jensen,√1991,√p.8)

(Jensen,√1991,√pp.8-15)

5. ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน และไม่เกิน 5 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทั้งหมดตามลำดับรายการที่ปรากฏ คนคนที่ 1-5 ด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และคนรองสุดท้ายกับคนสุดท้าย คั่นด้วยคำว่า “และ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้ “&”

(นวลจันทร์✔รัตนกร,√ชุดิมา✔สังจันนั✔,√และ✔มารศรี✔ศิริ✔วิรัช✔,√2539,√หน้า✔75)

(William,√Kates,√&√Devies,√1995,√p.61)

6. ถ้ามีผู้แต่ง เกิน 5 คนหรือตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ให้ใส่เฉพาะผู้แต่งคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคนอื่นๆ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้คำว่า “et al.”

(อุบลบุญชู, และคนอื่นๆ, 2539, หน้า 37)

(Heggs, et al., 1999, pp. 4-7)

7. สิ่งพิมพ์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ใช้ชื่อเรื่องแทนชื่อผู้แต่ง

(การพัฒนาสุขนิสัย, 2548, หน้า 77)

(Organization Management, 2011, pp. 53-54)

8. ข้อความที่นำมาอ้างอิง พบแหล่งที่ใช้อ้างอิงมากกว่า 1 แหล่ง สามารถเขียนไว้ในวงเล็บเดียวกันได้ โดยใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นแต่ละงานและเรียงตามลำดับของชื่อผู้แต่ง

(นวลจันทร์รัตนกร, 2539, หน้า 37; มารศรีศิริรักษ์, 2552, หน้า 75; เยาวภาจิตทรัพย์, 2554, หน้า 2)

(Heggs, 1999, p. 7; Kates, & Davies, 2004, pp. 23-26)

9. การอ้างอิงเอกสารจากอินเทอร์เน็ต กรณีที่นำเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, ย่อหน้า...)

(สุดแดนวิสุทธิลักษณ์, 2548, ย่อหน้า 3)

(Gorman, 2000, para. 3)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. เครื่องหมาย "v" แสดงถึงการเว้นระยะ 1 เคาะ เวลาลงรายการรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป
2. หากรายการใดไม่มี ไม่ต้องลงรายละเอียดในบรรณานุกรม ให้ลงรายการถัดมา
3. การลงรายการผู้แต่ง ผู้แต่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคลหรือสถาบัน

- ถ้าเป็นบุคคลประเภทสามัญชน >> ตัดคำนำหน้านาม นาย, นาง, นางสาว ดร. นายแพทย์ พล.อ.

ผศ. รศ.

- ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ >> เขียนชื่อสกุลขึ้นก่อน ค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยชื่อต้น (First name) และ ชื่อกลาง (ถ้ามี)

- ถ้าผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ฐานันดรศักดิ์หรือสมณศักดิ์ >> กลับเอาบรรดาศักดิ์ไว้หลังชื่อกับนามสกุล ค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

- ถ้าผู้แต่งเป็นสถาบัน >> ให้บันทึกชื่อสถาบันนั้น ๆ โดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย ค้นด้วยชื่อหน่วยงานด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)

4. ผู้แต่งที่มีฐานะเป็นบรรณาธิการ ให้ลงชื่อผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) และวงเล็บอักษรย่อ บก. (ย่อมาจาก บรรณาธิการ) สำหรับหนังสือภาษาไทย หรือ Ed. หรือ Eds. (ย่อมาจาก editor(s)) สำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศ

ประวิทย์/สุวนิชย์.ว(บก.).

เอี่ยมพร/สกุลแก้ว, วและวสุนธรา/ทับทิมแท้.ว(บก.).

Ford,วGeorgeวS.ว(Ed.).

Jordan,วRobertsวJ,ว&วPeter,วTaylor,วA.ว(Eds.).

5. การลงรายการชื่อนี้

- ชื่อนี้ให้พิมพ์ด้วยตัวหนาและไม่ขีดเส้นใต้

- ชื่อนี้ให้เป็นภาษาต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นอักษรตัวแรกของทุกคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และกรณีมี

ชื่อเรื่องรอง ให้พิมพ์ตามหลังเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) เช่น

New Jersey: A Guide to Its Past and Present.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

6. การลงรายการครั้งที่พิมพ์ ให้ลงรายการตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป แล้วใส่ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ (...)

(พิมพ์ครั้งที่ 2). (พิมพ์ครั้งที่ 3). (พิมพ์ครั้งที่ 4).

(2nd ed). (3rd ed). (4th ed).

7. หนังสือไม่ปรากฏ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์

ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ (ม.ป.ป.) = (n.d.)

ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ (ม.ป.ท.) = (n.p.)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./(ม.ป.ท.):./สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:./ (ม.ป.ท.).

ชื่อผู้แต่ง./ (ม.ป.ป.)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:./สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง./ (ม.ป.ป.)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./(ม.ป.ท.).

8. หากไม่สามารถพิมพ์จบได้ภายใน 1 บรรทัด ให้ขึ้นบรรทัดใหม่โดยย่อหน้าเข้ามา 7 ตัวอักษร (7 เคาะ)

หัตยา กองจันทิก. (ม.ป.ป.). ฉลากโภชนาการคืออะไร. สืบค้น มกราคม 27, 2543, จาก
<http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product>

9. เรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ A-Z และแยกภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศออกจากกัน

10. กรณีที่ผู้แต่งมีชื่อ-สกุลซ้ำกัน ให้เรียงตามปีน้อยไปมาก และในบรรทัดต่อไปให้พิมพ์ขีดล่าง 7 ครั้ง แล้วตามด้วย _____. และใส่รายละเอียดชื่อเรื่อง และอื่น ๆ ตามปกติ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์).√**ชื่อหนังสือ**√(ครั้งที่พิมพ์).√สถานที่พิมพ์:√สำนักพิมพ์.

หมายเหตุ:

ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่) กรณีมีพิมพ์ครั้งที่ในวงเล็บต่อท้าย ไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.)

ชื่อหนังสือ. ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) กรณีไม่มี (พิมพ์ครั้งที่) ต่อท้าย

บันทึกถึงดวงดาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

บันทึกถึงดวงดาว. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

สำเนา ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม อีรวณิชกุล.

(2541). การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Jones, M. (2002). *Social Psychology of Prejudice*. New Jersey: Prentice Hall.

2. วารสาร

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์,√เดือน).√**ชื่อบทความ**.√**ชื่อวารสาร**,√**ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)**, **หน้าที่ตีพิมพ์บทความ**.

วิกุล แพทย์พาณิชย์. (2545, มีนาคม). ธุรกิจแฟรนไชส์. *เนชั่นสุดสัปดาห์*, 4(8), 8-11.

Bowen, J. (2005, April). FRBR coming soon to your library?. *Library Resources & Technical Services*, 49(3), 175-188.

3. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์,√เดือน√วันที่).√**ชื่อบทความ**.√**ชื่อหนังสือพิมพ์**,√**ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)**, **หน้าที่ตีพิมพ์บทความ**.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544, มีนาคม 23). พม่ากับยาเสพติด. *มติชน*, 20(121), หน้า 6.

ปัญหาขยะในเมืองเชียงใหม่. (2546, 15 สิงหาคม). *ไทยนิวส์*, 12(23), หน้า 8.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, 30(134), p. A1.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อวิทยานิพนธ์.√ระดับวิทยานิพนธ์√มหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

หมายเหตุ: ระดับวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ Master's thesis ปริญญาเอกใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral Dissertation สำหรับวิทยานิพนธ์ภาษาต่างประเทศ หลังระดับวิทยานิพนธ์ให้ใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) แล้วจึงตามด้วยชื่อมหาวิทยาลัย

กิ่งแก้ว จันโหมศึก. (2547). ผลการเรียนรู้เชิงพุทธิพิสัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยใช้สื่อประสมประกอบการดำเนินเรื่องผ่านคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
McKenna, J. C. (1999). Sustainable Ethnic Tourism in Northern Thailand. Master's Thesis, University of Alberta

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง.√ (ปีที่พิมพ์). √ชื่อหนังสือ√ (ครั้งที่พิมพ์). √สถานที่พิมพ์: √สำนักพิมพ์.

สุขุม พรหมเมืองคุณ. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

6. การสัมภาษณ์

6.1 บทสัมภาษณ์โดยตรง

ผู้ให้สัมภาษณ์.√ (ปี,√เดือน√วันที่ที่สัมภาษณ์).√ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.√สัมภาษณ์.

มา มั่งมูล. (2557, กรกฎาคม 11). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.

6.2 บทสัมภาษณ์ที่นำมาตีพิมพ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.√ (ปี,√เดือน√วันที่ที่สัมภาษณ์).√ตำแหน่ง√(ถ้ามี).√สัมภาษณ์.√ชื่อวารสาร,√ปีที่(ฉบับที่),√หน้า.

ทฤษฎี ชาวสวนเจริญ. (2557, กรกฎาคม 7). อธิปไตยกรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์. ไทยรัฐ, 50(1254), หน้า 5.

7. สารสนเทศจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น/เดือน/วัน/ปี,/จาก URL.

หัตยา กองจันทิก. (2552). ฉลากโภชนาการคืออะไร. สืบค้น มกราคม 27, 2553, จาก

<http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product/food/label.html>.

Chiang Mai University. (n.d.). Academic Support and Services Units. Retrieved September 1,

1999, from <http://www.erin.gor.au>

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

พิสูจน์อักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี เรืองวัฒณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. อาจารย์สุธินี วงศ์วัฒนากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. อาจารย์ปริญญา เงินพลอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. อาจารย์ชญาณุทธิ์ บุญพระเกษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. Mr.Patric Duclou	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทความทุกบทความได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้อความและบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารและมีข้อความรับผิดชอบของ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ดีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้อง
เป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์วารสารอื่นๆ

กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา